Məktublar

Şirvani Seyid Əzim

Pdfləşdirən: kitablar sayti

http://www.kitablar.com

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

Ey həsənbəy, müəllimi-dana!
Ey edən əhli-aləmi ehya!
Ey çatan aləmə səfa səndən,
Eyləyir Seyyid iltica səndən--
Ki, bu məktub kim, xəyalımdır,
Əhli-Qafqazə ərzi-halımdır;
Edəsən çap, ey gözüm nuri,
Ta ola ruzigar məşhuri.
Əssəlam, ey əhaliyi-Qafqaz,
Ey rəisani-sahibül-ezaz!
Əssəlam, ey güruhi-xeyr-əsər,
Millətin qeyrətin çəkən kəslər!
Kişidə olmasa əgər qeyrət,
Ondan, əlbəttə, yaxşıdır övrət
Dadü fəryad, ey güruhi-izam,
Oldu zaye bu milləti-islam.
Günü gündən zəlilü xar olduq.
Möhnətü qüssəyə düçar olduq.
Bu qədər dərd kim, olur hadis,
Ona bielmlik olur bais.
Bir bəladır bu dərdi-nadani--
Ki, onun elm olubdu dərmani.
Bu təəccübdür, ey güruhi-bəşər,
Bir kişi yatsa, naxoş olsa əgər,
Axtarır bir təbibi-danadil,
Ta ki, səhhət ola ona hasil.
İndi naxoşdu milləti-islam,
Ona lazımdır eyləmək əncam.
Dərdimizdir bu dərdi-nadanlıq--
Ki, tutubdur bizi pərişanlıq.
Qeyrilər etdilər tərəqqiyi-tam,
Qaldı zillətdə firqeyi-islam.
Kişinin olmadısa dünyası,
Bari lazımdır olsun üqbası.
Bizdə nə axirət, nə dünya var,
Olmuşuq bir yaman bəlayə düçar.
Hər vilayətdə var beş-on kəsəbə,
Əlli min seyyidü axund, tələbə,
Əlli dərviş, əlli mərsiyəxan,
Hamının sözləri tamam yalan;
Əlli min suxtə, əlli min sail,
Əlli min hoqqabazi-naqabil,
Hamının fikri xəlqi soymaqdır,
Quru yerdə bu xəlqi qoymaqdır.

Xəlqə bunlar hamı qurublar dam,
Bir bunu annamır bu qövmi-avam.
Şiəmiz sünniyə edər töhmət,
Sünnimiz şiədən edər qeybət.
Bizi puç etdi şiə, sünni sözü,
Əhli-islamın oldu kur gözü.
Bizə sairlər eyləyir töhmət,
Çün tərəqqi edibdir hər millət.
Gərçi var iş qanan kişi tək-tək
Əksəri-xəlq əvamdır, bişək.,
Neyləsin iş qananlar, ay qardaş,
Qurunun oduna yanır yaş.
Babi-elm olmayıb bizə məsdud,
Kəsb edən yoxdur anı, leyk, nə sud!
Bundan əqdəm əgərçi kəsbi-ülum
Müşkül idi və leyk, ey məxdum,
İndi işlər çıxıbdır asanə,
Rəsmi-dünya düşübdü samanə,
Tapıb övzai-masiva təğyir,
Göyə çıxmağa xəlq edib tədbir.
Paraxod oldu gəştiyi-yelkan,
Özgə samanə düşdü xəlqi-cahan.
Leyk biz bilmənük göz açmaği
Köhnə işlərdə qalmışıq baqi.
Babamızdan nə görmüşük əvvəl,
Dəxi ondan səvayə olmaz əməl.
Məsələn, bir müəllimi-ələm,
Deyə xurşidi mərkəzi-aləm,
Deyə sabit günü, yeri səyyar,
Zəlzələ baisin bilirsə buxar;
Deyə kim, var əraziyi-tisin,
Yerin altında yoxdu gavi-zəmin;
Şərh edə gün tutulmağın sözünü,
Deyə kim, ay tutur günün üzünü,
Tutulan vəqtdə məhi-taban,
Deyə kim, zilli-ərz edir pünhan;
Edə ərşin xürusunu inkar,
Etməyə bu kəlamə istiğfar.
Deyəcəklər ki, cümlə: kafərdir,
Bu şəqi münkiri-peyəmbərdir!
Bu nədəndir? Savadımız yoxdur,
Elmdə ictihadımız yoxdur.
Bilmirik biz hədis mənasın,
Qanmırıqq əhli-şər fitvasın.
Bixəbər olmuşuq şəriətdən,
Başımız çıxmır elmi-hikmətdən.

Bağlanıbdır rəhi-məişətimiz,
Gərçi var kəsbə istitaətimiz.
Olmuşuq misli-tənbəli-Bəğdad,
Edirik cümlə bəxt əlindən dad.
Kəsb üçün həzrəti-rəsulüllah--
Dedi: -- «Əlkasibü həbibüllah»[1].
Zinəti-şəxs elmi-ədyandır,
Elmsiz şəxs misli-heyvandır,
Sizə, ey xəlqi-bibəsər, əlan
Rövşən olsun bu nükteyi-pünhan,
Bu Həsənbəy ki xud müəllimdir,
Tanıyırsız ki, bir onu kimdir?
Bir ləim idi ol rəfii cənab,
Məsqətür-rəsi qəryeyi-Zərdab.
Oxuyub elm eylədi hasil,
Ta ki oldu bu nemətə vasil.
Elmdən oldu ol bülənd məkan,
Qaldı yoldaşları vəli çuban.
Əyyühənnas, kimyadır elm,
Məzhəri-zati-kibriyadır elm.
Çünki var idi bizdə nadanlıq,
Bizə üz verdi çox pərişanlıq.
İndi Şirvanda açmışıq məktəb,
Dərsimiz rusü türkü farsü ərəb.
Zəhmətim çoxdu, hiç nəfim yox,
Leyk həqqə ümidvarəm çox--
Kim, bu zəhmətlər olmaya zaye,
Bəlkə bu macəra ola şaye.
Şeyxül-islamü müftiyi-islam
İkisi bir olub, edə əncam.
Çünki bunlar rəisi-millətdir,
Mədəni-lütfü kani-qeyrətdir.
Necə kim, ol müəllimi-əvvəl,
Ona Tiflisdir məqami-məhəl,
«Qafqazski uçebni»nin miri,
Hikmətin canı, elmin iksiri,
Mahi-fevralda ol səfaxanə,
Mənə yazmışdı bir rizanamə.
Sizi tari, bir eyləyin insaf,
Gövhəri-mətləbə olun sərraf!
Gör necə xeyirxah kəslər var,
Eyləyin qeyrət, ey ülül-əbsar!
Bavücudi ki, rusdur o cənab,
Şad olur elm kəsb edə tüllab.
Ol bu əmrə görün, olur dilşad--
Ki, müsəlmanlar olsun əhli-səvad,

Seyyida, bəsdi, nəzmi qıl kutah,
Xatirin cəm qıl ki, inşallah,
Şeyxül-islamü müftiyi-xoşnam
Uşqola əmrinə edər əncam!

[İstinad1: Aldah zəhmətkeşin dostudur,].

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA
(Möhsünə cavab)
Ey bizə xeyrxah olan Möhsün,
Əhli-ehsanü xoşnişan Möhsün!
Millətin qeyrətin çəkən qardaş,
Töxmi-xoşbəxtlik əkən qardaş.
Sözlərin dün gətirdi şurə məni,
Şad qılsın görüm ilahi səni!
Yazmış idin ki, ey güruhi-bəşər,
Əhli-islam, qövmi-paksiyər,
Ayılın bircə xabi-qəflətdən,
Geri qaldıq təmam millətdən!
Afərin, ey yeganeyi-dövran!
Pəndinə yoxdu şəkkü reybü güman,
Məsəlin xub, sözlərin mərğub,
Zövq edər guş edəndə əhli-qülub.
Filhəqiqət dirəxti-nakamil,
Tərbiyət feyzinə olur şamil.
Növi-insan deyil ağacdan kəm,
Qabili-tərbiyətdi hər adəm;.
Daşı təsiri-afitabi-fələk
Döndərib ləli-nab edər bişək.
Nafi-ahudə müşk edir qanı,
Dürri-nab eylər abi-niysanı.
Elm üçün, ari, əhli-hikmətlər,
Çəkib aləmdə çox riyazətlər.
Elmsiz kimsənə hünərsizdir,
Elmi-bitərbiyət səmərsizdir.
Tərbiyət mayeyi-səadətdir,
Tərbiyət şəxsə malü dövlətdir
Elmlə hər o kəs ki, danadır,
Qabili-feyzi-rəbbi-əladır.
Lütf ilə mürdələr qılan ehya
Qaçdı nadandan Həzrəti-İsa.

Elmdir baisi-tərəqqiyi-tam,
Alimə tay deyil güruhi-əvam.
Bunu da bil ki, ey qərini-şərəf,
Elm ancaq deyil bu «Nəhv» ilə «Sərf».
Bu deyil ancaq elm, ey dana,
Edəsən böl vəqti-istibra.
Hələ qalsın bu rəmzlər bari,
Elmsiz adəmin nə midqari?
Möhsüna, ey fəda olum sənə mən
Etdiyin fikri-bikrə səd əhsən!
Bilməyən yoxdu kim, bu mənanı:
Tərbiyət kamil eylər insanı.
Tutalım gəldik əmrə mərdanə,
Baxmadıq tənü lənü nadanə;
Tutalım eylədik bu əmrə tifaq,
Tərbiyət biz görək ki, kimdən alaq?
Hansı məktəbdə fövci-ətfali
Hansı bir elmdən edək hali?
Məktəbi-tibb, ya ki hikmətdən?
Ya ki hərbiyyə, ya ki hirfətdən?
Necə ki ol «Vəkili-naməlum»
Eyləmişdi bu nüktəni mərqum.
Əvvəla, bizdə yox o məktəblər--
Ki, verə kəsbi-elmi xəlqə səmər.
Nə o gunə kitablar əlan--
Ki, ola öz lisanımızda bəyan.
Bizə hasil nə şey olur yoxdan--
Kim, itibdir kitabımız çoxdan.
Hanı bizdə «Xülasə»nin səməri,
Hanı «Cəbrül-müqabil»in xəbəri?
Səhl dillərdə elmi-heyət yox,
Cəmi təfriqü zərbü qismət yox.
Nə təqiyyə, budur sözün safi,
Küfrdir bizdə elmi-coğrafi.
Hər vilayətdə var beş-on məktəb,
Edirik kəsb onda elmü ədəb.
Məktəbin fərşi altı köhnə həsir,
Neçə ətfali-müztər onda əsir.
Dərsimizdü kitabi-«Gürbəvü muş»,
«Nəqli-həmdunə», «Qisseyi-xərguş».
Oxuruq, çox tərəqqi etsək əgər
Cümlə «Tarixi-Nadir»i əzbər.
Deyəcəksən ki, ey qərini-ədəb,
Bəs gəlin tazədən açaq məktəb.
Biz bu əmrə görək ki, ey xoşnam,
Hansı qüdrətlə eyləyək iqdam?

Pulumuz varmı ol sərəncamə,
Ta yetişsin fəqirlər kamə?
Əhli-islam eyləyibdi vəfat,
Dəxi müşkül tapa bu qövm həyat.
Məgər ol Əsgəri-Gorani gələ,
Neçə məktəb gələ dəxi əmələ.
Vəzirov bəlkə eyləyə imdad,
Qıla bu qövmi elm üçün irşad.
Aça onlar da mən kimi məktəb,
Çəkələr ruzü şəb əzabü təəb.
Alicaha, behörməti-Quran,
Bizə çatdırsın onları sübhan,
Seyyida, hər güruh içində ola,
Daima əhli-elmə eylə dua,

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

Alişan Həsənbəy, əhsənəllahü haləhu ila əhsənil-hal bimühəmmədin və alihi ila yövmil-əcal! Nəhayət,məruzi-hüzuri-bahirünnur oldur ki, mənim müəllim olmağıma cənab Axund Molla Məhəmmədin və Sizin səy və təlaşinizdən qayət məmnun və məsrur varam. Lilla-hül-həmd ki, məqsudimiz hasil oldu. Allah-təala Sizdən razı olsun və əlavə bu günlərdə Şamaxı çox aramdır və hər yerdən asudədir [...] Həqir öz ixlasımızı və padşaha olan sədaqətimizi öz türki dilimizdə rişteyi-nəzmə çəkib hüzurunuza irsal qıldım. Ümidvarəm ki, əgər layiq olsa çap edəsiniz. Çünki söz elə sözdür, amma nəzmdə ziyadə təsir eləmək vardır. Və əlavə bizim uşkolalarda oxumağa türki dilində uşaqlar üçün şəriət kitabları yoxdur. Mən bir müxtəsər türki dilində «Zakon-boj» kitabı yazmışam. İstəyirəm onu «narodnı uçilişenin» direktoruna irsal edim ki, əgər mümkün olsa, çap olunsun, ta ki uşaqlar oxusunlar. Amma əgər sizin qəzetənin hürufləri ilə çap olsa, məsləhətdir. Çünki çox yaxşı, aydın oxunan xətdir. Təvəqqe edirəm ki, bu barədə əgər vaxtın olsa, mənə bir cavab yazasız.
Vəssəlam.
Fi 20 oktyabr 1877-ci sənə.
Müxlisi-Şüma Seyid Əzim Seyid Məhəmməd oğlu, Məktubi-mənzumeyi-Şirvaniyan.

Ey Həsənbəy, müəllimi-huşyar,
Etməsin həqq vücudunu bimar.
Sənə versin şəfa xudayi-əlim,
Bədənin olmasın cahanda səqim.
Çünki sən xeyrixahi-millətsən,
Mədəni-lütfü kani-şəfqətsən.
Qəzetin olmadı bu həftə əyan,
Yüz yerə getdi zənnü fikrü güman.
Belə fikr eylədik olub məsdud,
Zaye oldu o gövhəri-məqsud.
Çünki hər işdə macəra görünür,
Hər sözü söyləmək xəta görünür.
Çün bu günlərdə nəqli-qisseyi-cəng,
Bizlərə ərsəni edibdir təng.
Tabeyik gərçi biz şəhi-Rusə,
Bir xələl dəyməyibdi namusə.
Gərçi ixlasımız firavandır,
Heyf kim, adımız müsəlmandır.
Bizdə yox bir əsər xəyanətdən,
Şakirü razıyıq bu dövlətdən.
Bundan əqdəm də şahi-çərxövrəng
Çox edib Türki-şumbəxtlə cəng.
Neçə il çəng edib Dağıstanda,
Çox olub özgə cəng hər yanda.
Bir xəyanət görünməyib bizdən,
Əyrilik sadir olmayıb düzdən.
Xah Dərbəndü Qübbəvü Şirvan,
Gəncəvü Badkubəvü Salyan,
Lənkəran şəhri, Şişə torpağı,
Dövləti-Rusə olmayıb yağı,
Əhli-Tiflisü Naxçıvan, İrəvan,
Olub əlqissə, tabeyi-fərman.
Bizə hər hökm kim, olub sadir,
Onu dərhal etmişik hazir.
Biz qoşun vermişik sədaqətdən,
Cümlə bəyzadədən, rəiyyətdən.
Qədri-məqdur nəqdlə dilşad,
Silki-məcruhə etmişik imdad.
Vermişik adəm ilə ərradə,
Olmuşuq xidmət üçün amadə.
Tazədən hökm olundu nəqli-cəməl,
Ona da eylədik həqiqət əməl.
Yenə hər hökm sadir olsa əgər,
Hazırıq biz bəhəqqi-peyğəmbər [...]

Var bizim əqlimiz, fərasətimiz.
Dövləti-Rusə yox xəyanətimiz.
Sidqdən qeyri fikrimiz yoxdur,
Leyk şeytanımız bizim çoxdur [...]
Şükrlillah, naçalnik aqildir,
Sahibi-fəhmü şəxsi-kamildir.
Gər naçalnik olaydı naqabil,
Ol zaman əmr olurdu çox müşkil.
Bundan əqdəm ki, Fit dağında haman,
Bizlərə hakim idi Mustafa xan,
Yox idi rusdən bu yerdə əsər,
Sizə islamdən nə oldu zərər?
Əl çəkin fitnədən, şərarətdən,
Nə çıxar bu əbəs ədavətdən.
Biz bunu bilmişik ki, şahi-cahan
İmperiaturi-mədələtbünyan,
Atadan mehribandı bizlərə çox,
Bizə bir özgə gözlə baxmağı yox.
Döndülər gərçi qövmi-Dağıstan,
Özlərinə dəyər bu işdə ziyan.
Necə övrətləri olubdu əsir,
Özləri oldu küşteyi-şəmşir.
Ol zəmani ki, var idi Şamil,
Neylədi rusə, bir olun aqil.
Tutdular Şamili nə zillətlə,
Cümlə əhli-əyalü külfətlə.
Sirkə tünd olsa, ey ülül-əbsar,
Axirül-əmr öz qabı çatdar.
Sözü insafsız deyən cahil
Kişilik silkinə deyil daxil.
Seyyida, bəsdi qiteyi-inşa,
İmperatura eylə xeyr-dua.
Düşməni-Rus tarümar olsun,
Ona allah lütfü yar olsun!

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

Müəllimi-xeyirxah, müdərrisi-aləmpənah,
bərgüzideyi-dövri-fələk, alişan Həsənbəy,
səlləməllahüt-təala min-əlbəliyyat,
təvəqqe olunur ki, zeyldə mərqum olan əhvalati-

cədidəyə mültəfit olasız. Əgər
pəsəndxatir olsa, bu gələn qəzetədə səbt
edib nəşr edəsiz. Çünki Şamaxı
uyezdinin rüəsalarından bir neçə nəfər
üməra və tüccardən cəm olub, bir qədər
pul cəm edib, qubernator Staroselskinin
ittilaı ilə qubernski ruhani məclisinin
təhti-nəzarətində bir uşkola bina ediblər və bu halda yaxşı yola gedir.
Ümidvar olmaq olur ki, Sizin səliqənizə müvafiq başa gəlsin.
Mən də haman uşaqlara dərs oxutmaqdan buyi-xeyir istişmam
edib,və fərzəndi-dilbəndim Mircəfər namı haman uşkolaya
dərs üçün qoymaqdan Şamaxıda əvamün-nasın məzəmmətin öz
haqqımda körüb və oğlum Mircəfərin əvamün-nati-kələnamın
məlamətindən vahiməni götürməkçün öz türki lisanımızda çox asan
ibarətlərləbir türki kitab nəzm etmişəm. haman kitabdan
bu bir neçə əşar ki, bundan sonra yazılacaq,
yazıb xidmətüvüzə irsal elədim ki, çap edəsiz ki, Sizin qəzetin
məzmununda olan mətləblərə münasibdir. Şayəd ki, xalqdan
rəfi-vahimə ola. O ki gərəkdir yazılsın, həmin bu ərizənin dalında
səbt olundu. Əgər qəzetə yazılsa, gərəkdir ki, nəzmən və
nəsrən haman qərar ilə yazılsın ki, bəndə yazmışam. Nəinki
dümbüridə çap olmasın ki, söz rabitədən düşəndə ləzzətdən düşər.

Vəssəlamü əl-əddəvam ila yövmil-qiyam.
Təhrirən fi 10 mahi-cəmadiəl-əvvəl sənə
1293. Müxlisiniz hacı Seyid Əzim Şirvani.

Şamaxıda bir camaat uşkolası bina olub ruhani «okrujnoy»
məclisinin təhti-nəzarətində. Şamaxı sakini hacı Seyid Əzim
məliküş-şüəra öz oğlu Mircəfər namı haman uşkolaya elm təhsil
etmək üçün qoymaqdan xalqın məzəmmətin görüb öz oğluna
nəzm ilə nəsihət verdiyinin bəyanıdır:

Cəfər, ey qönçeyi-gülüstanım,
Ey mənim bülbüli-xoşəlhanım.
İki yüz yetmiş üçdə, bəd həzar
Mötədil fəsldi zamani-bahar
Səni həq mən fəqirə qıldı əta,
Kəbeyi-qəlbimə yetişdi safa.
On beş ildir ki, ey ətayi-əzim,
Sənə adab eylərəm təlim.
Yetibən əqlə sərfəraz oldun,
Dəxi məndən ki, biniyaz oldun.
Əql peyğəmbərin qılıb rəhbər.
Öyrən adabi-məzhəbi Cəfər,

Demirəm mən gedən təriq ilə get,
Əqli tut, ol gözəl rəfiq ilə get.
Sənə bürhan deyil təriqi-pədər,
Gör nə yol getdi zadeyi-azər.
Demirəm rus, ya müsəlman ol,
Hər nə olsan get, əhli-ürfan ol!
Ey gözüm nuri, ey ətayi-xuda,
Sənə Şirvanda oldu nəşvü nüma.
Lilləhül-həmd xitteyi-Şirvan,
Saniyi-İsfəhandır əlan.
Gərçi viranə oldu zəlzələdən,
Çıxmayıb mərifət bu mərhələdən.
Var hər guşədə yüz əhli-kəmal,
Hər biri əhli-elmü sahibi-hal.
Xasə kim, abü xakinin əsəri
Qabili-tərbiyət qılır həcəri.
Xasə kim, padşahi-kişvəri-rus,
Edəni təxti-ədlü dadə cülus.
Eyləyir tərbiyət kəmal əhlin,
Gətirir halə hər mahal əhlin.
Hər vilayətdə açdı məktəblər,
Çatdılar feyzə əhli-mənsəblər.
Oxunur onda müxtəlif dillər,
HƏLL olur onda cümlə müşküllər.
Ey oğul, bu dəlili-bişəkdir,
Adəmi-bisavad eşşəkdir.
Rəmzi-«həl yəstəvi» müdəlləl imiş,
Bilməyəndən bilən kəs əfzəl imiş.
Həq buyurmuş ki, ixtilafi-lisan
Nemətimdəndir, ey güruhi-cahan!
Kim ki, bəs bir dil eylədi hasil,
Oldu bir nemətə o kəs vasil.
Cəhd qıl neməti-təmamə yetiş,
Elm təhsil qıl, məqamə yetiş.
Ey gözüm, hər lisanə ol rağib,
Xassə kim, rusidir bizə vacib.
Onlara ehtiyacımız çoxdur,
Bilməsək dil, əlacımız yoxdur.
Çatmayıb şərdən bizə bu xəbər--
Ki, ərəbdən səva dil oldu hədər.
Nə ərəbdir xuda, nə rumü nə zəng,
Nə həbəşdir, nə rusü türkü firəng.
Xah boq, xah tanrı, xah xuda,
Birdi mənada, ey düri-yekta.
Ləfz edərsə ifadə mənanı,
Sərf edər əhli-mərifət anı.

Bir hədisi-səhihdir bu xəbər,
Söyləyibdir cənab peyğəmbər--
Ki, Süleyman nəbi əleyhi-səlam
Hər güruhun dilin bilirdi təmam,
Ey oğul, bil bu rəmzdən mətləb,
Deyil əlhəq lisan lisani-ərəb.
Həqq özü hər lisanə danadır,
Hər lisan həq yanında zibadır,
Var bizim dörd kitabımız, ari,
Hər biri bir lisan ilə cari.
Biri Tövrat idi giranmayə,
Gəldi İbri dilində Musayə,
Biri İncil idi, birisi Zəbur,
Hər biri bir lisan ilə məşhur.
Çün Məhəmməd ərəbdən etdi zühur,
Öz lisanında qıldı həq məmur,
Türkdən göndərəydi gər anı,
Türki dildə olurdu Quranı.
Xassə kim, məzhəbi-imamiyyə,
Xah Bağdadü, xah Şamiyyə,
Cümlə bu etiqadə guyadır--
Ki, nəbi hər lisanə danadır.
Xah rusi lisanı, xah firəng,
Bilir ani imami-bafərhəng.
Bir lisani ki, bəs bilirmiş imam,
Sən də bilsən nə eybi, ey gümnam?

HƏSƏNBƏY MƏLİKOVA

Ey Həsənbəy, əmiri-alişan,
Elmi-hikmətdə saniyi-Loğman.
Gərçi, ey sərvəri-büləndməqam,
Sənə vacibdi qeyrəti-islam.
Çəkdin aləmdə xeyli zəhmətlər,
Eylədin xəlqə çox nəsihətlər;
Ruhi-İdrisi eyləyibsən şad,
Elədin xəlqi elm üçün irşad;
Əhli-Şirvan edib hədisini səm,
Şiəvü sünni oldu bir yerə cəm;
Sözlərin etdi onlara təsir,
Etdilər məktəb açmağa tədbir;

İttifaq ilə tutdular dəftər,
Etməyə ta ki, cəm sim ilə zər;
Hər biri mərdlik edib isbat,
Dəftərə yazdı: verrəm əlli manat;
Biri yazdı otuz, biri doxsan,
Belə zahir ki, etdilər ehsan;
Ruzi-əvvəl Kərimbəy, ol xoşzat,
Verdi filhal yüz iyirmi manat;
Bir qədər pul ki, etdilər saman,
Oldular xəlq xürrəmü xəndan;
Əvvəli-kar o qövmi-fərzanə
Tutdular yüz mənatə bir xanə;
Məsləhətçün dübarə oldu cülus,
Manveli tutdular müəllimi-rus;
Onu üç yüz mənata söylədilər,
Mərhəba, fikri-bikr eylədilər;
Dedilər ki, müəllimi-islam
Bizə lazımdı bir fəsih-kəlam,
Vaqifi-nəhvü sərfü fiqhü üsul,
Arifi-rəmzi-şəri-paki-rəsul,
Şüəra bəzminin nəməkdani,
Hacı Seyyid Əzim Şirvani,
Sədri əlfazi-müşkülə mənus,
Ona əzbərdi «Kənz» ilə «Qamu:.»;
Biz də olduq müəllimi-sani,
Ta ki təlim edək «Gülüstani»,
Tapdılar həm müəllimi-salis,
Odu Qürrai-Səbəyə varis;
Pürlətafət kəlam, ibni-Lətif,
Adı Molla hüseynağayi-zərif;
Verə ətfalə dərsi-Quranı,
Artıra rövnəqi-müsəlmanı;
Altı ay tapdı uşkola saman,
Olmadı hiç kəsr, həm nöqsan;
Çün Kərimbəy, o sahibi-ənam,
Elədi Badkubə içrə məqam,
Sındırıb əhli-Kufə beyətini,
Qıldı təğyir cümlə niyyətini.
Nisfi-məbləğ deyildi cəm hənuz.
Əhli-fisqin fəsadı etdi büruz.
Vermədi yazdığı pulu hüzzar,
Hamı iqrarın etdilər inkar.
Dedilər: -- «Neylirik biz uşkolanı,
Hər nə tövr ilə olsa el dolanı.
Nə üçün biz verək bu barədə pul,
Bizə bundan nə xeyr olur məhsul?

Neylər ətfalımız bizim rusi,
Neylərik biz o dərsi-mənhusi?
Hər uşaq getsə ol dəbistanə,
Olacaq dindən o biganə.
Xud tutaq hamımız dəxi bişək,
Oxuyub olmuşuq Həsənbəy tək;
Bixəbər məzhəbü şəriətdən,
Bisəmər qüsldən, təharətdən»
Əlqərəz, gündə bir bəhanə ilə,
Yüz belə bisəmər fəsanə ilə,,
Qoydular uşkolanı bisaman,
Qaldı ətfal zarü sərgərdan.
Ərzə verdik keçən qubernatə,
Keçmədi, heyf, ərzə isbatə.
Gəlmədi hiç bir cavab bizə,
Verdi üz dərdü iztirab bizə.
Bir tərəfdən bu intizari-diraz,
Bir tərəfdən könüldə suzü güdaz.
Bizə əhli-diyar bipərva,
Etdilər gündə töhməti-bica.
Bizi az qaldılar həlak edələr,
Lənü tən ilə zəhrəçak edələr.
Leyk biz durduq işdə mərdanə,
Baxmadıq lənü təni-nadanə.
Fövci-ətfalə məhzətən-lillah,
Dərs verdik hamı gəhü bigah.
Özlərindən nə kim olur hasil,
Bizə bir həbbə olmayır vasil.
Edirik özlərinə biz məsrəf,
Bizə bəsdir bu izzü namü şərəf
Gər Kərimbəy olaydı Şirvanda,
Qalmaz idik bu qədr nöqsanda.
Elər idi bu əmrdə saman,
Mənbəyi-lütfü cuddur, ehsan.
Ey Həsənbəy, nəcibi-dövrü zaman!
Sənin insafuva olum qurban--
Ki, nəsihətdi xəlqə göftarın,
Heyfdir söhbəti-şəkərbarın,
Sözlərin, ey cahani-fəzlü hünər,
Əhli-hikmət yanında canə dəyər!
Leyk bil, ey həkimi-fərzanə,
Əsər etməz bu qövmi-nadanə.
O nəsihətlər, ey sütudə-siyər,
Eyləməz zümreyi-cəmadə əsər.
Abi-niysan ki, onda var təşvir,
Eyləməz səngi-xarəyə təsir.

Yerə göydən əgər enə İsa,
Edə bilməz bu firqəni ehya.
Niyyətin əmri-xeyrə cazimdir,
Zəfəran eşşəyə nə lazimdir?
Qurasan hikmət ilə yüz min əsas,
Adam olmaz bu firqeyi-nəsnas.
Elmü hikmətdən açma babi-hünər,
Eşşəyə bal dadızma, eylə həzər!
Bilmirəm ol «Vəkili-naməlum»
Nə üçün eyləyib səni məzmum?
Söyləyibdir ki, açmağa məktəb
Yoxdur əsbabımız, gərəkdi səbəb.
Etməyibdir «Vəkil» heç insaf,
Görünür, sözləri tamam xilaf,
Şükrlillah ki, vardı dövlətimiz,
Çoxdu əsbabü malü şövkətimiz.
Vardı dövlət və leyk himmət yox,
Əhli-islamdə həmiyyət yox.
Ol zamandan ki, şahi-kişvəri-rus,
Mülki Qafqazı eyləyib məhrus,
Doldurub aləmi ədalətdən,
Nəyimiz kəmdi malü dövlətdən?!
Əhli-islam edib tərəqqiyi-tam,
Xah rəsmi-libas, xah təam.
Sabiqən tapmayan bir əbrə qədək.
İndi ətləs geyir dəxi, bişək.
Quru balıq, soğan yeyən əyan
Olub əlqissə sahibi-milyan.
Məgər azdır bu xəlqdə dövlət?
Çoxdu dövlət və leyk yox himmət!
Millətin qeyrətin çəkən yoxdur,
Töxmi-xoşbəxtlik əkən yoxdur.
Ey Həsənbəy, bu qövmi-nadanə
Heyfdir söhbəti-ədibanə.
Bunlara elmü mərifətdi həram,
Seyyida, vəssəlam, vəl-ikram!

MİRZƏ ƏBDÜLXALIQ YUSİFƏ

Niyə həcv eyləmisən Cürmini, ey can Yusif?
Dilü canım sənə qurban ola, canan Yusif!

Yoxsa Cürmi eləyib yad yenə cürmü qüsur!
Ey olan Misri-könül təxtinə sultan, Yusif!
Nə üçün it kimi hər kecə hürürsən ayə,
Görmüsən mahi-münəvvərdə nə nöqsan, Yusif?
Nə üçün Cürmünü saldın belə zindani-qəmə,
Sənə netmişdi məgər ol məhi-Kənan, Yusif?
Yoxsa Cürmü də o Yusif kimi bir xab görüb,
O səbəbdəndir ona hiyleyi-ixvan, Yusif?
On bir ulduzla dəxi ay və gün səcdə edib,
Cürmiyə etdi həsəd firqeyi-üdvan, Yusif.
Surədə aç oxu «ya Yusifü əriz» sözünü,
Tövbə et, ol belə əhvalə peşiman. Yusif!
Gər Səcah eyləyə Qurani bədəl söz zahir,
Qədrdən hiç düşər söylə o Quran, Yusif?
Ənkəbutun toru tari ola dünyayə hərif,
Quş toru hanə, hara xirqeyi-xəlqan, Yusif.
Bir Məhəmməd kimi canı nə səbəb həcv edəsən--
Kim, odur şairü ustadi-süxəndan, Yusif?
Demirəm mən səni şair dögüsən,[1] var şerin,
Vəzni var, qafiyə var, qalibə yox can, Yusif.
Doğrudur, hər kəsənin şeri gəlir xoş özünə,
Hiç kəs bilməz özündə ola nöqsan, Yusif.
Özünə xoş gəlir eşşəklərin anqırmağı,
Bu məsəldən ürəyin etmə hərasan, Yusif,
Necə ki xoş görünür Seyyidə öz hərzə sözü,
Qoyub adın ki, mənəm şairi-dövran, Yusif..
Hiç kəs dəhrdə öz ayranına turş deməz,
Bilir aqil özünü dəhrdə nadan, Yusif,
Mən sənin şeruvi çox görməmişəm, nabələdəm,
Gördüyüm həcvdi, məcmuəsi həzyan, Yusif.
Gər bu gunə ola məcmui qalan şerlərin,
Layiq öz rişüvədir, olma pərişan, Yusif!
Məsləhətdir ki, bu şairliyüvi tərk edəsən,
Tazə muzdur olasan, kəştiyə losman, Yusif.
Çıxasan dor ağacına, baxasan dəryayə,
Açasan bad əsən canibə yelkan, Yusif.
Minəsən quyruğa hər ləhzədə qibtanə[2] baxıb,
Alasan dəstüvə təzim ilə sükkan, Yusif.
Bu nə insafdı ki, Cürmi kimi ustadı
Etmisən həcv, əya tifli-səbəqxan Yusif!
Bilsə idi sənə Yusif deyəcəklər, billah,
Qoyar idi adını quli-biyaban Yusif.
Tutiya kimi elə xaki-dəri-valasın,
Tutiyanı elədin xak ilə yeksan, Yusif.
Sən əgər mədh desən, Cürmi üçün həcvdir o,
Həcv edib eyləmisən zülm nümayan, Yusif. [...]

Olur azürdə o mövlanəfəsi-qüdsidən,
Odu xoş ətr gəlir rövzeyi-rizvan, Yusif!
O şəhin şeridi guya ki, Əsayi-Musa,
Çəkəcək kamına hər sehri o Söban, Yusif.
Edəsən dəhrdə əfruxtə yüz atəşi-həcv,
Curmiyə, bil ki, olur baqi-gülüstan, Yusif.
O süxəndir ki, «qifa nəbk»ə vurub «nəbk qifa»[3],
Sözləridir o şəhin ayeyi-tufan, Yusif.
Nə hünərdir bu, söyüş söyməyi hər kimsə bilir,
Bu kəmal ilə deməzlər sənə Loğman, Yusif.
Gər kəmalın var isə, Qümri kimi mərsiyə
Eyləsinlər sənə təhsini-firavan, Yusif.
Yolla Təbrizə kitabın, basılıb paylansın,
Oxusun ta ki onu bir neçə heyvan, Yusif.
Sən də gər Qümri kimi annamasan qafiyəni,
Cəhd eylə olasan ta ki rəcəzxan, Yusif [...]
Eybdir bir-birini həcv edə ərbabi-kəmal,
Bidəmağ olma sözümdən, sənə qurban, Yusif!
Bəs deyildirmi bizə təneyi-ərbabi-cəfa,
Bəs deyildirmi bizə möhnəti-dövran, Yusif?
Bəs deyildirmi ki, şairləri çərx etdi zəlil,
Dili-əshabi-kəmalı eləyib qan, Yusif?
Nə gərəkdir bizə bir-birimizi həcv qılaq,
Bir neçə əbləhü nadan ola xəndan, Yusif?
Qərəzim həcv deyildir, bu nəsihətdi sənə,
Bədgüman olma sözümdən, sözü bir qan, Yusif.
Bilirəm, dolmamısan əqlə, hələ naqissən,
Bədənində, bəli, artıqdı sənin qan, Yusif.
Qorx o gündən vura neştər sənə fəssadi-kəmal,
Xuni-fasid bədənindən axa hər yan, Yusif.
Var ümidim ki, gələ tər sənə, səhhət tapasan,
Gözləyir çünki təbibin hələ böhran, Yusif.
Sən əgər, bülbüli-gülzari-məhəbbət olsan,
Can qulağinə gələr şur ilə əlhan, Yusif.
Dögüsən zaq ki, sən meyli-nəcasət qılasan,
Dögüsən cuğd, məqamın ola viran, Yusif.

[İstinad1: Deyilsən..]
[İstinad2: Kapitana.]
[İstinad 3: Qifa nəbk (nəbk qifa)--məşhur Ərəb şairi, Məhəmmədin müasiri İmrəül-Qeysin bir qəsidəsi bu sözlərlə başlanır (Tərc.: durun, dayanın ağlayaq).]

MİRZƏ ƏBDÜLXALIQ YUSİFİN MƏHƏMMƏD AĞA CÜRMİYƏ YAZDIĞI HƏCVƏ CAVAB

Olub Məhəmmədimin naməsi mənə vasil,
Sanırsan ərşdən ayati-həq olub nazil.

Könüldür ərşi-ilahi, Məhəmməd ərşə çıxıb,
Olubdur ərşi-xudavənddə həqə vasil.

Yetişdi ərşi-bərinə başım fəxarətdən--
Ki, yad edib məni ol miri-adilü bazil.

Açıldı möhrü, ədəblə oxundu məzmunu,
Muradu mətləbü məqsudi etdi dil hasil.

Müşəxxəs oldu ki, ol şairani-qövmi-Qüreyş
Məhəmmədi eləyib həcv həqqdən qafil.

Necə bu möhnətə tab eyləsin dəxi Həssan,
Nə gunə səbr edə bu dərdə şairi-qabil?

Qərəz ki, şərhi-təsəllidən özgə yox çarə,
Məhəmmədin nə bilir qədrin hər yetən cahil?

Fəda olum sənə, ey novgüli-riyazi-hünər,
Gərəkdü sən olasan dərdü möhnətə hayil.

Haçandan oldu bu şair, görək bu harda idi?
Nə idi sənəti anın, nə karədir şağil?

Qəribə sirrdir, artıbdı Bakidə şair,
Edəllə şerə həvəs, feli tərk edən fail.

Nəinki bir Bakı, ondan Şamaxı bədtərdir,
Olubdu şairi-ustad hər yetən kahil.

İti vurarsan əgər indi şair üstə....,
Əgərçi bir nəfəri yoxdu kim, ola qabil.

Bu şerdən qərəzim Yusifə deyildir həcv,
Rəva deyil ki, yazam mən kəlami-latayil.

Vəli mənim qərəzim moizə, nəsihətdir,
Qəbul edər bu nəsihətləri olan kamil.

Nə lazım oldu ki, sən bir əzizi həcv etdin?

Nə vacib olmuş idi bunca göfteyn-batil?

Gərəkdi baş sənə qoşmayaydı ol Cürmi,
Gərək edəydi təhəmmül o şahi-dəryadil.

Əgər Məhəmməd edə iddəa nübüvvəti-şer,
Onun nübüvvətinə əvvəli mənəm qail.

MƏHƏMMƏD ARA CÜRMİYƏ

Yetdi namən mənə, ey tazə süxəndan Cürmi,
Gülşəni-şerə olan bülbüli-xoşxan Cürmi.

Deyəsən pirəhəni-Yusif idi ol namə,
Gözümə verdi ziya ol məhi-Kənan, Cürmi.

Hüdhüdi-badi-səba şəhri-Səba içrə yenə,
Belə sandım gətirib hökmi-Süleyman, Cürmi.

Görüm, ey bari-xuda, izzət ilə sən olasan
Mülki-məhruseyi-əşardə sultan, Cürmi!

Belə fikr etmiş idim Bakıda olmaz şair,
Nə bilim mən ki, yatıb bişədə aslan, Cürmi?!

Afərinlər sənə, ey şairi-ecazkəlam!
Mərhəbalər sənə, ey saniyi-Həssan, Cürmi!

Nəsəbü cahdə mümtazi-cahansan, bilirəm,
Qıla əcdadüvi həq daxili-rizvan, Cürmi!

Tarı şahiddi görüb şerüvü çox şad oldum,
Sanki gəldi əlimə gənci-firavan, Cürmi.

Şükrlillah ki, var imiş Bakıda əhli-kəmal!
Seyyidin canı kəmalatuva qurban, Cürmi!

Hər nə ki föhş demişdin mənə, layiqdi mənə,
Həqqi inkar qılan kim olu nadan, Cürmi.

Nə qədər fikr elədim eylədiyin həcvi mənə

Öz xüsusumda deyildi biri böhtan, Cürmi.

Sən məni «şürbi» deyib yazmış idin badəpərəst,
Yazdığın şerdə yox zərrəcə yalan, Cürmi.

Hələ var çox sifətim hiç deyilsən vaqif,
Qoy bu əfali-şəniə qala pünhan, Cürmi.

Mən niyə bakılının adını tutdum ki, məni
Həcv edib eyləyələr şöhreyi-dövran, Cürmi.

Alıram boynuma öz səhvimi, ey kani-kərəm,
Əfv qıl cürmümü, ey mayeyi-ehsan Cürmi.

Oldu məlum mənim həcvimə təhrik qılıb
Bakıda Qasiri-zarı neçə zişan, Cürmi.

Qasirin var qüsuru, ona bir diqqət yox,
Var əqlində onun bir neçə nöqsan, Cürmi.

Etdi Adəm kimi ol sahəti-Bakuni məqərr,
Onu yoldan çıxarıb bir neçə şeytan, Cürmi.

Bəndəni şürbi-meyə eyləmiş idin təhrik,
Bu nə eyhamdır, ey mənbəi-ürfan Cürmi?!

«Təbl pünhan çi zənəm, təşti-mən əz bam üftad»[1],
Misrəi-farsidir halıma şayan, Cürmi.

Sadədəndir ürəfa xatirinə zövqü səfa,
Badədəndir şüəra dərdinə dərman, Cürmi.

Kim ki şairlik edə, içməyə ol badeyi-nab,
Olmaya sadəyə mail, odu heyvan, Cürmi.

Badəvü sadə olur şairə dinü məzhəb,
Sən də öz dinüvü gəl eyləmə kitman, Cürmi.

Haşəlillah ki, mən həcv edim əhli-Bakını,
Deyiləm çox da, həqiqət, elə nadan, Cürmi.

Nə yamanlıq eləyibdir bizə əhli-Baki?
Niyə öz əhlimizə biz olaq üdvan, Cürmi?

Bakı bir şəhrdi kim, əhli hamı şieyi-xass,
Peyrovi-şiri-xuda, sahibi-iyman, Cürmi.

Xassə həq mərhəmətin Bakıya etmiş şamil,
Onda izharə gəlib rəhməti-yəzdan, Cürmi.

Nə bilim ki, əsəri-tərbiyəti-mehri-münir
Yetiribdir yenə bir ləli-Bədəxşan, Cürmi?

Nə bilim ki, yenə Xaqani edibdir ricət,
Nə bilim ki, yenə təxt üstədi xaqan, Cürmi?

Nə bilim ki, nəzəri-səd ilə Sədi-Əkbər--
Ki, edib Bakıda bir Sədi nümayan, Cürmi?

Bakıya salmış Ütarid nəzəri-təhsinin,
Tərk edibdir nəzəri-nəhsini Keyvan, Cürmi,

Nə bilim mən ki, Bakı sahəti-gülzarə dönüb,
Onda bülbüllər edib şur ilə əfğan, Cürmi?

Bakını bir neçə il bundan əzəl görmüşdüm,
Qışda Ərafsifət, yaydə Niyran, Cürmi.

Bakıda var idi bir şair, adı Balasadıq,
Sözləri başdan-ayaq hərzəvü hədyan, Cürmi.

Şükrlər indi Bakı xitteyi-Şirazə dönüb,
Olub ol şəhərdə yüz Sədi nümayan, Cürmi.

Xassə bir taifəni həcv qılım kim, onlar,
Ola məcmui-qulami-şəhi-Mərdan, Cürmi.

Xassə bir fövci ki, onlardı əzaxani-üseyn,
Mövci-əşk ilə salan aləmə tufan, Cürmi.

Əlimi şil eləsin xaliqi-əkbər ki, özü,
Dilimi lal eləsin qadiri-sübhan, Cürmi!

Leyk bir ad deyirlər sizə mən qoymamışam,
Nə günahım mənim, ey sahibi-ürfan Cürmi?!

Əhli-Dərbəndə niyə «gəllə» deyirlər? Nə bilim,
Qudyal əhlinə deyirlər niyə «ceyran», Cürmi?

Yazmış idin Bakının şəhri sərasər dəyişib,
İndi məxluqu olubdur hamı insan, Cürmi.

Haşəlillah, bu sözə eyləmərəm mən bavər,
Sanma kim, tərki-təbiət ola insan, Cürmi.

Sizdə təğyir tapıb bir neçə şey, zahirdir,
Eyləyim mən oları birbəbir ünvan, Cürmi.

Əvvəla in ki, qədək donlaruvuz ətləs olub,
Xaneyi-misli-təvilə olub eyvan, Cürmi.

Quru balıq, soğanı eyləmisiz tərk, bəli,
Siz yeyirsiz gecələr indi fisincan, Cürmi.

Qara şəkkərlə deyilsiz dəxi siz təlxməzaq,
Düzülür bəzmə müsəmmayi-badımcan, Cürmi.

Lənkəran qırqovulu, sahəti-Şirvan kərəsi,
Bakı şəhrində olub zinəti-hər xan, Cürmi.

Çəkməvü paltona var indi sizin rəğbətiniz,
Evdə çəngalü bıçaq, ustolü divan, Cürmi.

Yaduvuzdan çıxıb ol vəqt ki, dəryalərdə
Siz hamı muzdur idiz kəştiyə losman, Cürmi?

Gətirirdiz neçə yük Şirvana qarpız, doşab,
Dəxi əncil qurusu bir neçə batman, Cürmi?

İndi zahirdi ki, təğyir tapıb ol işlər,
Bunu inkar eləsəm, var mənə nöqsan, Cürmi.

Bir zaman sahəti-Şirvan idi hər ölkəyə baş,
Bizə möhtac idi məcmui-bəyü xan, Cürmi.

Neməti-həqqə Səba əhli tək olduq küfran,
Yetdi ol seyli-İrəmdən bizə tufan, Cürmi.

Nəfsimizdir, nə bəla başımıza gəlsə, səbəb,
Məsiyətdə elədik biz hamı tüğyan, Cürmi.

Aldı həq neməti-üzmasını bizdən axır,
Olmuşuq biz hamı bu nemətə küfran, Cürmi.

Lut şəhri kimi, bu şəhri həq etdi viran,
Eylədi zəlzələdən xak ilə yeksan, Cürmi.

İndi Qafqazdə Bakı hamıdan əladır,
Edə abad dəxi, qadiri-sübhan, Cürmi!

Leyk gəl hikmət ilə bu sözü bir dərk eləyək--
Ki, çəkək biz ürəfa ruhinə suhan, Cürmi.

Bakının tərbiyəti-abü həvasın danışaq,
Bir görək tərkinə varmı onun imkan, Cürmi?

Əsəri-abü həvani, gözüm, inkar eləmə,
Babi-hikmətdə yazıblar bunu Loğman, Cürmi.

Əhlini tənbəl edər abü Həvayi-Bağdad,
Xəlqini qorxaq edər sahəti-Kaşan, Cürmi.

Bizi biar eləyən abü həvamızdı bizim,
Hükəmadən bu sözə var neçə bürhan, Cürmi.

Sizi eylə yetirən abi-həvayi-Bakıdır,
Gər desən yəni neçə, qoy qala pünhan, Cürmi.

Bu təxəllüs ki, sənii var, mənə layiqdir,
Çünki mən eyləyirəm gündə bir üsyan, Cürmi.

Zahirən seyyidəm, əmma nə o seyyiddən kim,
Xüms alam, mali-imam, yox buna imkan, Cürmi.

Deyiləm müftəxori-gərkəsi-murdartələb,
Mənə öz rəncim. olub vasiteyi-nan, Cürmi.

Sənətim bir neçə ətfalə olubdur təlim,
Açmışam sahəti-Şirvanda dəbistan, Cürmi,

Vardır layiqi hərçənd dəbistanımda,
Ruhi-Xaqani ola tifli-səbəqxan, Cürmi,

Manəm ol Xızr ki, zülmati-dəvatımdan olur
Əhli-afaqə rəvan çeşmeyi-heyvan, Cürmi.

Seyyidəm gərçi, bu seyyidliyə yoxdur fəxrim,
Şərt ismətdir ola taəti-yəzdan, Cürmi,

Bu əməllər ki, mənim var--səyadətdir bu,
Nuhə övlad idi əlbəttə ki, Kənan, Cürmi.

«Leysə min əhlikə»[2] rəmzilə olundu xaric,
Bu sözün şahididir ayeyi-Quran, Cürmi.

Xaki-fərmanbər olur fövci-mələkdən əla,
Mələki-asi olur axırı şeytan, Cürmi.

Kül mənim başıma kim, bunca xətalərlə yenə
Var ümidim ki, olam daxili-rizvan, Cürmi.

Sanki istəbli-süturanidi bağî-cənnət--
Ki, ona daxil ola mən kimi heyvan, Cürmi,

Sən əgər bülbüli-gülzari-məhəbbət olsan,
Can qulağına gəlir şur ilə əlhan, Cürmi.

[İstinad1: Gizli nə təbl döyüm, mənim ki, təştim damdan düşüb.
Yəni: təştim damdan düşüb, cingiltisi aləmə yayılıb]
[İstinad2: O (Kənan) bizdən deyil.]

MƏHƏMMƏD SƏFAYA CAVAB

Yetişdi dün mənə məktubun, ey Səfa kani,
Gətirdi nitqə o dəm bülbüli-xoşəlhani.

Dedim, ilahi, həzaran şükr knm, Seyyid,
Salıbdı yadə bu gün rüqə ilə canani.

Oxundu sidq ilə namən, bilindi məzmunu,
Həm onda bildik o dəm ol nikahi-pünhani.

Səni şikəstə dəxi olma gəl pərişənim,
Bu xəstəni sənə çakər veribdü rəbbani.

Diyari-Kəbəyə həm əzm edib, səfayə gedib,
Qəbul olmadı, neylim, kəsəm o qurbani.

Yenə sənalər elə ol cəvanə kim, Seyyid,
Yetişdi xitqeyi-Şirvanə getdi həmrani.

MİRZƏ İSMAYIL QASİRƏ

Əssəlam, ey güli-xoşbuyi-gülüstan, Qasir,
Bülbüli-xoşsüxəni-rövzeyi-rizvan, Qasir,
Şairi-nadirəgöftarü pəsəndidəkəlam,
Mürşidi-əhli-vəfa, piri-süxəndan, Qasir.
Bu neçə beyt ilə qıldım sənə izhari-səlam,
Ey olan könlü kimi xanəsi viran, Qasir.
İki məktubi-şərifin mənə oldu vasil,
Hər birindən yetişib cismimə bir can, Qasir.
Xızr zülmatdə bir çeşmə tapıb, amma mən
Tapdım ol namədə yüz çeşmeyi-heyvan, Qasir.
Leyk mərsuleyi-dövvümdə ədavət görünür,
Nə səbəbdən elədin şerdə tüğyan, Qasir?
Təprədib özgə səni, həcvimə iqdam elədin,
Niyə oldun bizə nahəq yerə üdvan, Qasir?
Bakı əhlinə əgar dəymiş idi əşarım,
Özləri qoy eləsin dərdinə dərman, Qasir.
Şükrlillah Bakı əhlində neçə şair var,
Hər biri nəzmdə bir saniyi-Həssan, Qasir,
Hansı əfsungər ilanı sənə tutdurdu əcəb,
Niyə oldun belə sən xam, ey insan, Qasir?
Sehr göstərmiş idin şerdə hərçənd ki, sən
Necə bəs kamına çəksin səni səban, Qasir?
Yoxmudur səndə vətən qeyrəti, ey kəmhimmət,
Səndən azürdə olub güll bu Şirvan, Qasir.
Bilmədim ki, Bakı əhlinə neçin dəydi sözüm,
Bidəmağ oldu neçün firqeyi-üdvan, Qasir?
Nəzm ilə yazmış idim mən ki öz əhvalımızı--
Ki, bəyan olmuş idi zilləti-ixvan, Qasir.
Nə Bakı əhlinə olmuşdu ədavət bizdən,
Nə demişdik olara bir para böhtan, Qasir,
Haşəlilləh ki, o məxdumları həcv qılam,
Yoxdu zatımda mənim şiveyi-şeytan, Qasir.
Bakı əhlilə işim yoxdu, xudavəndi-cahan,
Eyləyib nemətini onlara şayan, Qasir.
Razıyam Ağa Dadaş bəydən, odur kani-kərəm;
Biz olarla yemişik çox nəməkü nan, Qasir.
O fəsihül-füsəhadır, o nəcibün-nücəba,
Gülşəni-şerdədir bülbüli-xoşxan, Qasir.
Həqq edə haciyi-mərhumu qəriqi-rəhmət,
O Hüseynə qul idi sahibi-iyman, Qasir.
Təqiyev Zeynəl-İbadın dəxi mən müxlisiyəm,
Həq-təala edə daim onu şadan, Qasir.
Dərdimə aclıq ilində yetişibdir o mənim,
Dadına yetsin onun şafeyi-üsyan, Qasir.
Qəhti-Kənan kimi qəht oldu Şəmaxidə əyan,
Yetdi fəryadıma ol gün məhi-Kənan, Qasir.

Əsədullah vəli nasiri olsun Əsədin,
Görməsin hiç bəla puri-Süleyman, Qasir.
Gözümün nurləri Sadiqü Əbdülxaliq,
Lütfi-xaliq olara ola nigəhban, Qasir,
Şiri-həq Məşhədi Aslanın ola dadrəsi,
Adı Aslandır onun, həm özü aslan, Qasir,
Həq bilir, mən bunların müxlisi-dirinəsiyəm,
Buların hər biridir fazili-dövran, Qasir.
Sahibi-nemət olan şəxsə nə lazım küfran?
Haşəlillah, mən olam nemətə küfran, Qasir.
Leyk doğru sözü zikr eyləməyin eybi nədir?
Var hər şəhrdə bir növlə nöqsan, Qasir.
Əvvəl öz eybimizi zikr eyləmək övladır,
Özgələr olmaya tainki pərişan, Qasir.
Əvvəla, ad bizə «biar» şamaxılı deyilir,
Cümlə biar oluruq mərdümi-Şirvan, Qasir,
«Gəllə» dərbəndlidir, bir dəxi «ceyran» qubalı,
Demişəm mən Bakının adına nisyan, Qasir.
Qərəzim həcv deyil, şurə gətirməkdi səni,
Ta ki düşsün əlüvə mətləbə ünvan, Qasir,
Toxunan söz ola, gər əfv elə, təqsirmizi,
Oldu təbim bu rəviş silsiləcünban, Qasir.
Haşəlillah, səni mən həcv eləyim, gər eləsəm,
Dilimi lal eləsin qadiri-sübhan, Qasir.
Sən mənim köhnə rəfiqimsən, əya İsmail,
Seyyidin canı gərəkdir sənə qurban, Qasir.
Bəs deyildirmi bizi həcv eləyib dövri-qəza,
Bəs deyildirmi bizə xəsmdi Keyvan, Qasir?
Bəs deyildirmi ki, hər nakəsə xidmət qılırıq,
Bəs deyilmi oluruq xadimi-dunan, Qasir?
Bəs deyilmi bizə bibadəvü şair deyilir,
Mövsümi-eyşü tərəb, fəsli-gülüstan, Qasir?
Bundan artıq nə olur həcv ki, şair olduq,
Xassə bu əsrdə kim, qəhtdir ehsan, Qasir? •
Fələki-nəzmdə sən mahi-təmam olsan əgər,
Verəcək çərxi-cəfacu sənə nöqsan, Qasir.
Xud tutaq şerdə Xaqaniyi-sani oldun,
Hanı Şirvanda o Şirvanşəhi-zişan, Qasir?
Nəsxü təliqdə tut kim, sənə yoxdur həmxət,
Fələk ol xəttə çəkibdir xəti-bütlan, Qasir.
Naxuni-həsrət ilə eyləmə çox sinə xəraş,
Xətti-naxundan olurmu sənə dərman, Qasir?
Hər səri-muydə yüz min hünərin olsa əgər,
Sənə yoxdur səri-mu bir sərü saman, Qasir,
Yazmış idin Bakıda ali imarətlər var,
Yaxşı karvansara, həmmam ilə dükkan, Qasir.

Hacı Hacı ağanın dövləti Qarunə çatar,
Ola bilməz o gəlib Musiyi-İmran. Qasir.
Sənə nə, verməyəcəkdir sənə ki dövlətini,
Təqiyevdə tapıla gər neçə milyan, Qasir!
Sənə mənzil verəcəklərmi imarətlərdə?
Mənzilin ziri-zəmindir, nə ki eyvan, Qasir.
Sən gərəkdir açasan məktəbi-tədrisi-bəlis,
Olasan şamü səhər vəsvəsəguyan Qasir.
Mərtəi-qüdsdə nəxli-rəmeyi-izzət ikən-,
Olmusan kürki-müxaliflərə çuban, Qasir,
Şəhi-təqqani-kərəm cudi tapılmaz ki, bu gün,
Edəsən mədhini ta kim, tapasan nan, Qasir.
Bilirəm olmayacaq dərdinə məktəbdən əlac,
Ey olan löqmeyi-hər hikmətə Loğman, Qasir.
Özüvü ver yelə palvunda[1], əzizim, yellən,
Yel əsəndə dəxi aç bir neçə yelkan, Qasir.
Giləvar vəqti çevir kəştini hactərxanə,
Həq çıxanda sənə göstərməyə tufan, Qasir.
Xəzri üstündə gedərsən dəxi Gilanə tərəf,
Nəzərində görünür sahəti-İran, Qasir.
Xatirim xahiş edir kim, məni sən həcv edəsən»
Sənə sonra yazaram bir neçə hədyan. Qasir.
Müşkülə düşməyəsən qafiyəni eylə dedim,
Tusəni-təbüvi çap, gendi bu meydan, Qasir.
Mən ölüm, sən məni həcv eylə, mənimçün göndər,
Çünki həcvindi mənə xələti-əlvan, Qasir.
Xatirin gər ola rəncidə məni həcv edəsən,
Hansı məlundu ola halı pərişan, Qasir?
Leyk əğyar səni həcvimə təhrik qılıb,
Bu səbəbdən görünür səhvi-firavan, Qasir,
Səməni-əndəkə Quranı satarmı aqil?
Qorxuram xəsmin ola batini-Quran, Qasir,
Mən məgər ki, deyiləm ali-rəsuli-mədəni,
Deyiləm yoxsa ki, sibti-şəhi-Mərdan, Qasir?
Yoxsa seyyid deyiləm, məkr ilə daxilnəsəbəm,
Nə güman eyləmisən, ey evi viran, Qasir?
Sən namazında əgər ali-Məhəmməd deməsən,
Batil olmaqda ona var neçə bürhan, Qasir.
Belə fikr eyləmə sən, olsa əgər zində imam,
Şümr olmaz ona əlan, «kəma-kan», Qasir? [...]
Sahibin istəyən, axır itinə hörmət edər,
Niyə səndən ola qəmgin .şahi-Mərdan, Qasir?
Ali-Yasinə əgər etsən ədavət zahir.
Şad səndən olu zürriyyeyi-Süfyan, Qasir.
Büğzi-həccac nədən oldu görək səndə əyan?
Yoxsa kim, hökm yazıbdır sənə Mərvan, Qasir?

Məni bir xələt alıb həcv eləmək, eybindir,
Dini dinarə satarmı kişi, nadan Qasir?
Aldı bu xələti bir vəqt dəxi Şümri-şərir,
Çəkibən xəncəri-kin, eylədi cövlan, Qasir.
At ölər, don dağılar, pul gedər, ev yıxılar,
Leyk boynunda qalar nahəq olan qan, Qasir.
Xələti-düşməni dünyadə geyərsən, amma
Ərəsatə gəlisən peykəri üryan, Qasir,
Lənkəranda yox idi böylə ədalər səndə.
Bakıda yetdi məgər əqlüvə nöqsan, Qasir?
Belə məlum veriblər sənə qarğa beyni
Bu sifət eyləmisən xəbti-nümayan, Qasir.
Yoxsa bu mümkün olurdu məni sən həcv edəsən?
Qalmışam mən belə bu nüktədə heyran, Qasir.
Ey ğərib, indi sənin haluva heyranəm mən,
Gah suzan oluram, gah sənə giryan, Qasir.
Bəxti-bərkəştə səni qıldı vətəndən məhrum,
Yetsin imdaduva sultani-qəriban, Qasir.
Olmusan ney kimi sən xaki-Şəmaxidən qət,
Yeri vardır edəsən ney kimi əfqan, Qasir.
Rövzeyi-xüldi-Şəmaxidə ki, bir Adəm idin,
Mənzil olmuşdu sənə rövzeyi-rizvan, Qasir.
Sağərin badeyi-kövsərdən olurdu sərşar,
Həmdəm idi sənə yüz huriyü qılman, Qasir.
Şəcəri-mənhiyənin əklinə iqdam etdin,
Olmadın xaliquvə tabeyi-fərman, Qasir.
Cənnəti-şəhri-Şəmaxidən, əya xoştiynət,
Səni məhrum elədi məkr ilə şeytan, Qasir.
«Fəhbitu» ayəsinin təhtinə oldun daxil,
Düşdü üsyanlara, tutdu səni xüsran, Qasir.
Bir zaman aləmi-bərzəxdə dolandın naçar,
Aqibət oldu yerin guşeyi-niyran, Qasir.
Bəxti-bəd eylədi büryan ki, atıb yanə səni,
Çəkilib bir yana, qəm atəşinə yan, Qasir.
Lənkəranın yenə var idi baharı, meşəsi,
Bakı şəhrində nə var, ey şəhi-dövran, Qasir?
Bakı bir şəhri-nəməkzardü, məşhuri-cahan,
Bu nəməkzardə yox bir nəməki-can, Qasir.
Olmağın Bakıda bir vəchlə layiqdi sənin,
Qoy onun vəchini izhar eləyim qan, Qasir.
İt düşən vəqtdə duzlaqə deyirlər olu pak,
İnşaallah olusan pakü müsəlman, Qasir.
Damlar üstündə çıxıb qır verəcəksən, bilirəm,
Çünki vardı Bakıda qır ilə qətran, Qasir.
Qiblə eylə özüvə sən gedib atəşgahı,
Degilən Cökki kimi atəşə yəzdan, Qasir.

Məhzi-teyyibdi bular, ey güli-gülzari-vəfa,
Mən qulaməm sənə, sənsən mənə soltan, Qasir,
Sənsən ol əfsəhi-sərdəftəri-fövci-şüəra--
Ki, sənə tifli-səbəqxan olu Söhban, Qasir.
Seyyidi-suxtə bil, muri-zəifindi sənin,
Kişvəri-nəzmdə sən misli-Süleyman, Qasir,
Qəsri-Bülqeysi-Səbayeldə edib eyşü tərəb,
Olasan nəğmeyi-Davud ilə xəndan, Qasir.
Müntəzirdir gözümüz şerüvə, ey kani-ədəb--
Ki, gərək şerin ola töhfeyi-Şirvan, Qasir.

[İstinad1: Palüba.]

ABDULLA BƏY ASİYƏ

Həzar şükr, könül, mövsümi-bahar olacaq,
Həzar naləsi hər guşədə həzar olacaq.
Hənuz Hutdədir Yunisi-cahanəfruz,
Həməldə zahir olan gündə özgə kar olacaq,
Səba xəbər verəcək möcüzati-İsadən,
Nəsim baisi-ehyayi-ruzigar olacaq.
Şükufə xələti-əşcarı nüqrəduz edəcək,
Behişt əlaməti gülşəndə aşikar olacaq,
Dəhani-yar təkin qönçələr olub xəndan,
Səhab dideyi-aşiq tək əşkbar olacaq.
Şükufədən dönəcək bağruyi-cananə,
Bənəfşə bağdə manəndi-zülfi-yar olacaq.
Səba kəsad edəcək nırxi-müşkü şəncərfi,
Zibəs ki, tərbiyəpərdazi-laləzar olacaq.
Kənari-səbzə olub pür əbirü ənbərdən,
Dəhani-lalə dolu dürri-şahvar olacaq.
Dili-zəmin edəcək gənci-şayegan zahir,
Çəməndə gövhəri-şəhvarlər nisar olacaq.
Bənəfşə türrəsinə cilvələr qılıb hərdəm.
Dəmi-nəsimi-səhər türfə müşkbar olacaq,
Sədayi-kəbki-xüramanü naleyi-dürrac,
Səfayi-rövnəqi-səhravü kuhsar olacaq.
Gəvəznlər çıxacaq dəşt-ara güruh-güruh,
Külənglər düzülüb çərxə yüz qətar olacaq.

Həsari-günbədi-firuzə şurlər düşəcək,
Nəvayi-dilkəş ilə əndəlib zar olacaq.
Qürur ilə çıxacaq seyri-bağə gülrüxlər,
Gülün lətafəti bülbül gözündə xar olacaq,
Əyaği-laləni şəbnəmlə görcəyin məmlüvv,
Əlində rindlərin cam xoşgüvar olacaq.
Nə yanə əzm edəsən camü şahidü sağər,
Nə səmtə meyl edəsən saqiyü əqar olacaq.
O qədr şişeyi-mey cəm olur gülüstanə--
Ki, Şişədən ürəfa dövrinə həsar olacaq.
Kimə bu mövsüm olur vəsli-yar ilə cənnət,
Kimə fəraq ilə gülşən bəsani-nar olacaq.
Düşən həvayi-rüxü zülfi-yarə gün görməz,
Nə yerdə olsa, qara günlərə düçar olacaq.
Xoşa ol aşiqi-xoşbəxtə kim, bu mövsümdə
Onunla seyri-gülüstanda yarı yar olacaq,
Yəqindir ki, mənə ol büti-şəkərləbsiz
Şərabi-nab bu mövsümdə zəhrimar olacaq.
Rəqibə eylədiyi meyldən müşəxxəsdir--
Ki, ənqərib məni-xəstədən kənar olacaq.
Nə kim ki, badə edər rəf möhnətü dərdim,
Nə qəmli xatirimə Zövi qəmküsar olacaq.
Nə Rağib eyləyəcək hal sormağa rəğbət,
Nə Qafil əmri-əcibimdə huşyar olacaq.
Zühuridən nə edər halıma zühur kərəm,
Nə Didənin gözü bu qəmdə əşkbar olacaq.
Nə bir səfa verəcək xatiri-həzinə Səfa,
Minayi-eşqdə dil zarü-biqərar olacaq.
Vəli bu fikr ilə şadəm ki, dərdi-hicranə,
Hədisi-Asiyi-dilxəstə sazkar olacaq.
Nə Asi, ol ki, dəri-izzətində Seyyidi-zar
Qulamı olmaq ilə sahib-etibar olacaq.
Nə Asi, ol ki, xəyalı rəhi-məhəbbətdən
Könül səraçəsinə şahi-tacdar olacaq.
Səfa ilə gələcək nəzmü nəsri Şirvanə,
Görüb o nəzmləri Zövi şərmsar olaçaq.

ABDULLA BƏY ASİYƏ

İlahi, məscidə meyxanə dönsün,
Tökülsün badəsi peymanə dönsün!

Ola meyxanə bayquşlar yatağı,
Uçub bir mənzili-viranə dönsün!
Nə güldən ötrü bülbül nalə etsin,
Nə dövri-şəmə bir pərvanə dönsün.
Pozulsun rövnəqi-Ordubehişti,
Gülüstani-cahan niyranə dönsün!
Səfayi-kainat olsun küdurət,
Bu aləm xəlq üçün zindanə dönsün!
Sənin minbəd, ey rindi-xərabat,
Şərabi-ləlfamın qanə dönsün!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Edib təsir ona zahid kəlamı,
Salıb gözdən şərabi-ləlfamı.
Çəkib əl xublər zülfi-kəcindən,
İbadətlə keçirdir sübhü şamı.
Dili-aşiq tək ol səngindil etmiş,
Şikəstə sağərü minavü camı.
Təhi-xümdə Fəlatun kimi badə,
Qalıb zillətdə, yoxdur ehtiramı.
Pozuldu Kəbeyi-ərbabi-hacət,
Səfadən düşdü meykəşlər məqamı.
Şərabi-nab bağrı döndü qanə,
Olub meykəşlərin sağər həramı.
Ola xak ilə yeksan barilaha,
Nə kim, meyxanə var səqf ilə bamı!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Şikəst olsun xümi-səhbayi-Xüllər,
Tapa meyxanələrdə zib minbər.
Mürənni tərk olub meyxanələrdən
Ucalsın naleyi-allahü əkbər.
Tökülsün xakə əşkim tək o mey kimi,
Cəmali-yar üçün olmuşdu məzhər!
Nə bəng olsun cahan içrə, nə badə,
Nə cam olsun, nə minavü nə sağər!
Mizaci dərhəm olsun səlsəbilin,
Dönə zəqqumə, yarəb, abi-kövsər!
Əsasi-işrətim tək bərhəm olsun,
Fələkdən iqdi-Pərvin, qütbi-mehvər!
Cahan mülkündə olsun badə nayab,
Bəsani-kami-nayabi-Sikəndər!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Xərab olsun fəzayi-gülsitanlar,
Xəzan cövrilə udsun badə qanlar!
Qurusun şaxü bərgi-taki-əngur,
Əli qoynunda qalsın bağbanlar!
Vüsali-düxtəri-zibayn-rəzdən
Ola məhrum, yarəb, novcəvanlar!
Edib saqilərin zülfün pərişan
Tuta mey damənin piri-muranlar!
Sürudi-şerlə mey matəmindən
Cahan mülkündə qalsın dastanlar,
Ola meyxanələr viranə, yəni
Pozulsun rövnəqi-darül-amanlar!
İlahi, görməsin minbəd meydən,
Səfavü zövqü asayiş cavanlar!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

Əgər mey olsa kövsərdən ibarət,
Dəxi Seyyid, yoxumdur hiç rəğbət.
Meyi-gülfamdən əstəğfürullah,
Mənü səccadəvü künci-ibadət.
Şikəst et, Bixuda, cami-şərabı,
Dürüst et, Zöviya əsbabi-taət!
Oyan, Qafil, götür əl cami-meydən,
Səni məst etməsin bu xabi-qəflət!
Gözün yum, Didə, ruyi-dilsitandan,
Şərabi-nabə, Rağib, etmə rəğbət!
Səfa, düşsün səfadən təbi-pakın,
Zühur etsin Zühuridən küdurət.
Pozun, ey dustan, divani-şeri,
Meyü məhbubdən etmin rəvayət!

Neçün kim, Asiyi-zarü fitadə
Edibdir Şişə içrə tərki-badə.

ABDULLA BƏY ASİYƏ

Asiya, sözlərüvün hər biri min canə dəyər,
Bir sözün qədrdə yüz min düri-qəltanə dəyər,
Nəzminin hər biri yüz ləli-Bədəxşanə dəyər,
Bəhri-təbin ki, gühər kanıdı, min kanə dəyər,
Xatirin gülşəni yüz rövzeyi-rizvanə dəyər.

Gərçi tifli-süxənə çoxlar olubdur dayə,
Leyk bihudə salıblar başını qövğayə,
Dəstrəs olmadı hər kəs gühəri-mənayə,
Gərçi çoxlar bu ərusi eləyir pirayə,
Sanma xamən kimi zülfi-süxənə şanə dəyər,

Şişə içrə səni ol kimsə ki, etmiş iycad,
Hər pərizad visalilə edibdir dilşad,
Xatirin xoş meyi-gülgun ilə, təbin mötad,
Fərəhin çox, kədərin yox, dəxi mülkün abad,
Bu şərəf qədr ilə yüz mənsəbi-sultanə dəyər,

Bu da bir lütf ki, aləmdə xudavəndi-kərim,
Lütf edibdir kərəmindən sənə bir təbi-səlim.
Olu viranə bu məmurədə hər mülki-qədim,
Leyk itməz əsərin, şer ilə bir dürri-yetim,
Bu fərəh, həqqi ki, yüz mülki-Süleymanə dəyər,

Təbi-şerin ki, sənin şöhrət edib dövranə,
Leyk, əfsanəyə sərf eyləməyin əfsanə,
Gəldi bir həcv bu günlərdə yenə Şirvanə,
Demiş idiz onu bir nəsli-əzimüş-şanə--
Ki, dəri-dövləti yüz dərgəhi-xaqanə dəyər.

Tapmısız ejb bunu ol gühəri-jektadə--
Ki, gedib sejjidə, namusunu vermiş badə,
Bu dejil ejb, təfərrüc eləsəz mənadə--
Ki, bu xanzadə isə, ol biridir şəhzadə,
Həqqi kim, aləmi-mənadə bu iş canə dəjər,

Jəzdgurd padşəhinin qızı, ej Asiji-məst,
Bəs neçün verdi Hüsejn-ibn-Əli dəstinə dəst?
Bu haman nəsldir, ej taqiji-govsaləpərəst,
Haşəlillah, jetə bu əmrdən ol mahə şikəst,
Ja ki bir töhmət o şəhzadeji-dövranə dəjər.
Bu haman Xan qızıdır kim, buna jox şübhəvü şək,
Eləjibdir neçə pambıq satanı dəhrdə bək;

Asija, söjlə itirmək nə rəva həqqi-nəmək?
Bəli, adət belədir kim, ola hər kəs eşşək,
Jesə hər kəslə nəmək, sonra nəməkdanə dəjər.

Görə bir şəxs ki, bir şəxsi-kərimin kərəmin,
Cudü bəxşajişü fejzü kərəmi-dəmbədəmin,
Çəkməjə fəqr bəlasın, dəxi bu dəhr qəmin,
Dönübən həcv edə axırda vəlijjun-nəəmin,
Bu sitəm gəbrü nəsaravü müsəlmanə dəjər,

Biz eşitmişdik olur əhli-Qarabağ qəjur,
Gözləjər bir-birini işdə bəqədri-məqdur,
Səndə bərəksinə bu əmri-əcib etdi zühur,
Edib öz əhlinizi həcv, həm etmək məşhur,
Arif ol kim, bu rəviş məşrəbi-ürfanə dəjər.

Asija, gərçi müzəkkər görünürsən, dişisən,
Aləmi-xakdə növi-bəşərin ijmişisən.
Bisəbəb tutdun, əzizim, nə üçün bu işi sən?
Joxmu qejrət əsəri səndə. sən axır kişisən!
Həcvi-zən ejləməjin şiveji-mərdanə dəjər,

Gərçi ol zən dəxi bir şirzəni-jektadır--
Ki, bu zənlikdə bizim tək kişidən əladır,
Ol biri sejjidi-ali-nəsəb, həm ağadır,
Zadeji-şiri-Nəcəf, zejqəmi-bipərvadır--
Ki   sən təki jüz min köpək aslanə dəjər.

Şaira, həcv demək izzətə bir majə dejil,
Şerdir, jaxşı-jamanı olu, bu, ajə dejil,
Həcvə adət eləmək şairə bir pajə dejil,
Kişilik majəsi ancaq dejil,
Var elə zən ki, biri əlli min oğlanə dəjər.

Şuri-mej joxsa sənin başına gətti həşəri,
Məst olub saxlamadın hörməti-xejrül-bəşəri,
Həcv edib nəslini, tutdun bu qədər şurü şəri,
Adını qojma dəxi şieji-isnaəşəri,
Ali-pejğəmbəri həcv ejləmək ijmanə dəjər.

Gör səni kim bəj edibdir, bir utan adından!
Joxsa, Asi, çıxıb əjjami-sələf jadından?
Bir xəbər tut soruşub haləti-əcdadından,
Get, xəcalət çəkəsən, şərm elə ustadından--
Ki, sənin bu əməlin şiveji-şejtanə dəjər.

Sejjidə həcv dedin, jaxşı dejildir bu sajaq,
Aj qoduq oğlu qoduq, şairə sən atdın ajaq,
İndi bundan sonra tut sən də dəxi həcvə qulaq,
Jaj günündə babanın başına çallam toxmaq.
Tollanıb həllac kimi ranə dəjər.

MƏHƏMMƏDTAĞI QÜMRİYƏ CAVAB

Sənə, ey Qümriyi-şeyda, səlami-bişümar olsun!
Cahan içrə pənahın lütfi-həyyi-kirdigar olsun!
Yetişdi naməniz Şirvanə, billah, vəhyi-münzəl tək,
Gərək ol naməyə ixlas ilə canlar nisar olsun.
Kəmalın günbəgün gün tək ki, olsun zahir aləmdə,
Vücudun aləmi-fanidə daim bərqərar olsun,
Elə fikr etmisiz mən tutduğum iraddən guya,
Budur mətləb sizə zillət, bizimçin iftixar olsun?
Ədavətdən əgər mən tutmuşam irad məxdumə,
Mənə düşmən, ilahi, miri-sahib-zülfüqar, olsun!
Vəli, Bixud demişkən «kəlləsiz» çox, təbiniz sərkəp
Elə bir sözdən istərsiz ki, cəngü girü dar olsun.
Kimin gər tövsəni-təbində vardır böylə sərgəşlik,
Məhali-əmrdir kim, onda təmkinü vüqar olsun.
Bu qədri kəlləlik kim, səndə var, ey kəllə dərbəndi.
Gərəkdir kim, sənin tək kəlləmətrəs kiştzar olsun,
Nə vəch ilə sizi mən sevməyim aləmdə, ey yaran?
Təki əhli-kəmal afaq içində səd həzar olsun.
Tutaq, Qümri məhi-taban, Şüai mehri-rəxşandır,
Kim istər afitabü mahı kim, aləmdə tar olsun?
Və lakin yox Şüainin şüaı, məhz zülmətdir,
Deyilmi heyf, zülmət nur adilə namdar olsun?
Gərəkdir şer lafın eyləyən, ey bixəbər Qümri,
Rümuzi-nəzmü nəsrə agəh olsun, huşyar olsun.
Ərusi-nəzmə bir məşşatəliklə eyləsin zivər--
Ki, damadi-xəyalə hüsni-lütfü pərdadar olsun.
Gətirsin hicleyi-damadə hərdəm bikr məzmunlar--
Ki, əhli-zövq görcək lütfüü biixtiyar olsun
Bənati-şerə arayiş verən olsun gərək vaqif,
Nə kim, hər bixəbər məşşateyi-rüxsari-yar olsun.
Başında şuri-eşqin artar, onda şahə naz eylər, y
Güli-nəzminlə ta kim, xar kollar laləzar olsun.

İraq ilə hicazı çulğaya avazeyi-nəzmin,
Nəvayi-dilkəşi-şerin binası üstüvar olsun.
Büzürgü kuçikü ürfan-ara şeri-humayunun
Gərəkdir qədrdə manəndi-dürri-şahvar olsun.
«Nişaburun Səbahı» tək səfayi-təbə ver rövnəq--
Ki, ta firuzə tək şerin mətai-hər diyar olsun.
Xəta, Şahi-Xətayi təbiniz etmiş ələm bərdaşt,
Nə lazımdır ki, şəhr aşublə dolsun, niqar olsun?
Sürudi-şer ilə suzü güdazindən nədir mətləb?
Zərər verməz mənə sinəndə gər yüz min şərar olsun.
Məqami-nəzmə gəlsən xaricahəng olma, ey Qümri!
Ədayi-şerdə çox qoyma təbin hərzəkar olsun.
Dügahi-ruzü şəbdə Pəncgahi-fərzi-taət tək
Sənə vacibdir öz əşarın həllacişüar olsun, •
Əşiranı pərişan etmə, başdan eyləmə bidad,
Qoy əhbabın sənə müşkül günündə yari-ğar olsun.
Əbülçəpvar ahəngi çəp etmə, rastlıq xoşdur.
Deyil mümkün bu kim, kəctəb kəslər rastkar olsun.
Mənə olma müxalif kim, xədəngim kur edər çeşmin,
Müqabildə əgər düşmən mənə İsfəndiyar olsun.
Gələ gər Zabili-mənadə təbim Rüstəmi qəhrə,
Gətirməz tab əgər Dərbəndə tək yüz min həsar olsun.
Həzər qıl, vurma çəngin tari-şeri-əhli-ürfanə--
Ki, qanuni-büsati-nəzm əlində tar-mar olsun.
Rəvadır övci-istiğnadə, ey bibalü pər Qümri,
Sənə şəhbazi-zərrinbalü pər gəlsin, şikar olsun?
Mənəm ol şəhsəvari-tündcövlan ruzi-hiycadə--
Ki, tab etməz mənə gər yüz sənin tək xərsüvar olsun.
Rəşadətlə qədəm meydanə qoysa farisi-təbim,
Salar xakə əgər min ləşkəri-xəncərgüzar olsun.
Himari-təbi-ləngin üstə hər nadan səvar olmuş,
Umar kim, tusəni-təbim tək ol həm rahvar olsun.
Məşami-canə hərgiz xarü xəs gül nəkhətin verməz,
Bu namümkündü kim, hər pöşkdən müşki-tatar olsun.
Qətarə sarbani-təb çəksə Rəxşini nəzmin,
Gərəkdir zülfi-huradən ona müşkin məhar olsun.
Xumarın var, ey Qümri, sənin qəflət şərabından,
Sənə bu şeri göndərdim ki, ta dəfi-xumar olsun.
Özün öz qüvvətin yaxşı bilirsən, qeyri bilməzsə,
Vəli cəhli-mürəkkəbsən, sənə bu cəhl ar olsun!
Əcəb nasalehü biabiru əşxasi-ərzəlsiz,
Sizə şeyxi-Səlahın suyu, yarəb, zəhrimar olsun!
Bizə bu misrəi axırda, ey Qümri, demişdin kim,
«Qoyun, canım, məni Dərbənddə şüğlüm kəsbü kar olsun»,
Səni əvvəldə şüğlündən edən təbi-qəsirindir;
Dəxi bundan sora şüğlün həmişə kəsbü kar olsun.

Yəqin kəsb əhlisən, canım, gözüm, əl çəkmə şüğlündən,.
Gərək kəsb əhli şairlik büsatından kənar olsun.
Yaraşmaz şair olmaq, filhəqiqət, əhli-bazarə,
Gərək tacirlər içrə şəxs sahib-etibar olsun.
Bu şairlikdən əl çək, çəkmə əl öz kəsbü karından,
Nə layiqdir bu silkin əhli hər bir nabəkar olsun.
Sizin tək zahidi-xüşkün nə hasildir kəlamından?
Gərək şair olan kəs eşqbazü meygüsar olsun.
Gərək şair olan rüxsarü zülfi-yar fikrində
Pərişan-xatirü aşüftədil leylü nəhar olsun.
Bu Qümrilik adın bəs tərk elə, əyləş dükanında,
Səninçün etibar, ey taciri-valatəbar, olsun.
Gərək Qümri olan kəsdə ola bir sərvqəd eşqi,
Onun fikrilə daim biqərarü dilfikar olsun.
Gərək bir sərvqəd eşqində əşki-dideyi-Qümri
Axıb seylab tək hər yanə rəşki-cuybar olsun.
Nə lazımdır bizə bir siz təki nafəhm olan şair--
Ki, hər bir beytdə yüz min xətası aşikar olsun?
Nə lazımdır yazam əşar siz tək bikəmal üstə--
Ki, bu gül tək kəlamım çeşminizdə nişi-xar olsun?
Demişdin məbhəsi-şətrəncdə, canım, rəvadırmı
«Hüseyn məddahının kirdarı şətrəncü qumar olsun»?
Kişi şətrənc bilməkçin qumarbaz olmaz, ey qafil,
Gərək arif olan hər elmdə kamiləyar olsun.
Əgər şer anlayan kəs, Qümriya, bir şerini görsə,
Deyər bu Qümriyi-cahil gərəkdir səngsar olsun!
Demişdin üç yüz altmış fənn var, hansında kamilsən?
Muradın hansı fənn isə bəyan et, aşikar olsun.
Əzəl fənnim budur kim, məclisi-meydən xəbərdarəm,
Həmişə istərəm bəzmimdə yari-gülüzar olsun.
Qumarbazəm, xərabati, qələndər, çərsiyü bəngi,
Qərəz ki, məndə var aləmdə hər pislik ki, var olsun.
Bu xasiyyətlə sizlərdən yenə yüz rübbə əlayəm,
Səgi-Kaşi gərək kim, əhli-Qumdan nik kar olsun.
Könül, axtarma hərgiz mərifət əhli-Dağıstandan,
Dirəxti-biddə mümkün deyildir kim, ənar olsun.
Səməndi-təbinə çox vermə cövlan, Seyyida, bəsdir!
Rəva görmə ki, Qümri bundan əfzun şərmsar olsun.
Həmişə taciri-eşq ol, səfa mülkündə sövda qıl,
Əlində nəqdi-can mayə, xəridin zülfi-yar olsun.
Cəmali-zahiri gəzmə, səfayi-batin et hasil,
Məcazidə həqiqət seyrin et, həqq aşikar olsun.

MƏHƏMMƏDTAĞI QÜMRİYƏ

Sәlamım asitanәn xakinә badi-sәba versin, •
Pәyami-aşinanı aşinayә aşina versin.
Nәsimi-sübh qılsın әrz halım Qümriyi-zarә--
Ki, bağі-eyşinә bir lütflә bәrgü nәva versin.
Gәtirsin namәsin pirahәni-Yusif tәk ol şahın,
Bu Yәqubi-hәzinin çeşminә nurü ziya versin.
Sәvadi-namәsindәn rövşәn etsin dideyi-tarı,
Qübari-mәqdәmindәn çeşmi-canә tutiya versin.
Əla, ey Qümriyi-şirinsüxәn kim, әhli-dil istәr,
Bu ümmidim nihalı bari-işrәt ibtida versii.
Könül, ey şairi-şirintәkәllüm, istәr alәmdә,
Mәrizi-canә gülqәndi-kәlamından şәfa versin.
Bizә bundan müqәddәm bir neçә әşar yazmışdın,
Bu ümmid ilә kim, ayineyi-qәlbә cila versin.
Əzizim, zәnniniz kәc getdi, olduz dilgiran bizdәn,
Büruzә tәbiniz istәrdi kim, rәsmi-hica versin.
Vә lakin rәyi-pakü pürsәhabi-lütfi-ehsanın
Edib xahiş ki, bu nari-cidalә intifa versin.
İlahi, olmasın hәrgiz şikәst alәmdә ol kәs kim,
Şikәsti-üstüxanә istәyibdir mumiya versin.
Küsuf etmişdi gәrçi afitabi-mehriniz bizdәn,
Ümidim var ki, açılsın, genә nurü bәha versin.
Sәbahi-lütfünüz baranını hәrdәm qılın cari--
Ki, gülzarı xәyalә tazәdәn nәşvü nüma versin.
Gәrәg bundan sora Şirvanә gәlsin nәzmi- canbәxşin, Küdurәtdәn dili-әrbabi-mәnayә sәfa versin.
Mәhәbbәt әhlisiz, canım, mühibbi-ali-Heydәrsiz,
Sizә hәr kim әdavәt eylәsә, rәbbim bәla versin!
Hәmişә fikriniz zikri-müsibәtdir iradәtlә,
Sizә, yarәb, cәzayi-xeyr şahi-Kәrbәla versin.
Mәqami-eşqdә sәy ilә daim arizu eylәr--
Ki, Qafil Kәbeyi-didarına canın fәda versin!
Gәtir lütfünlә miskin Bixudi xaki-mәzәllәtdәn-
Ki, ta canın sәdaqәtdәn sәnә ol binәva versin.
Fütüvvәt qıl, әlin tut Zöviyi-bixanimanın kim,
Muradın alәmi-fanidә şahi-Lafәta versin.
Rәvadır kim, sәgani-kuyüvә, ey taci-sәr Qümri,
Sәfavü sidq ilә can Seyyidi-bәxtiqәra versin?

MƏHƏMMƏDTAĞI QÜMRİYƏ

Əgər ol həzrətə məhrəm olan badi-səba, Qumri,
Yetirdi hərdəm ol dərgahə bizdən yüz dua, Qümri.
Zibəs ki, şövqi-didarın düşübdur xatiri-zarə,
Çıxıb can cismdən, billah, qılır meyli-həva, Qümri.
Yazıb dərdi-dilimdən şəmmeyi-şərh eylədim ta kim,
Hüzurunda ədəblə eyləyə halım əda, Qümri.
Pərişandır zibəs ki, xatirim dövran məlalından
Tapılmaz xatiri-zarə verən zövqü səfa, Qümri.
Xəyalım bəs ki dərhəm eyləyibdir xublər zülfü,
Çıxar bir şer təhrir eyləsəm yüz min xəta, Qümri.
Bəid olmaq gərəkdir şərhi-tətvili-ibarətdən--
Ki, olsun müxtəsər bunca mütəvvəl macəra, Qümri.
Deyildir mətləbim bu şerdən izhari-fəzl etmək,
Sədaqətlə sənə yazdım bu şeri biriya, Qümri.
Qərəz pərvaneyi-şövqüm olubdur tövfinə mail,
Olan, ey məcməi-Dərbənd ara şəmi-əza, Qümri!
Vəhidül-əsr, xəllaqül-məani, qüdvətüş-şəra.
Fəsahət kişvərində xosrovi-sahibliva Qümri.
Sənin əbyati-sehrasarü əşari-lətifindən
Gəlir billah, məşami-canə buyi-aşina, Qümri.
Şüainin əgərçi pərtövi-nəzmi-fəsihindən,
Qılır simab çərxi-əxzəri kəsbi-ziya, Qümri.
Əgər olsaydı həssani-ərəb bu əsrdə zində,
Fəsahət kəsbinə səndən edərdi iltica, Qümri.
Sipehri gərçi xurşidi-sipehri-nəzmdir, lakin
Olur xurşid nəzmin ərzgahında Süha, Qümri.
Xəlilin gülşəni-təbi yetirməz bir güli-ziyba,
Əgər ol gülşən içrə olmasa lütfün səba, Qümri.
Hanı, gəlsin Sikəndər kim cahanə kamyab olsun,
Səvadi-xamədən zahir qılıb abi-bəqa, Qümri,
Pərişan idi halım dilşikəsti-guşeyi-ğəmdə,
Şikəstə könlümə əşarın oldu mumya, Qümri.
Bu növ möcüzayin nəzmü nəsr ilə dəxi, billah,
Mütiəm gərçi peyğəmbərlik etsə iddəa Qümri!
Qılıb şahi-Hicazın mədhinə yüz nəğmələr ağaz,
Çəkib şur ilə mədhi-heydərə dilkəş nəva, Qümri.
Müxalif dəhrdə hər ləhzə yüz suzü güdaz ilə,
Həsari-mədhi-mövladə olub midhətsəra Qümri.
Yeri vardır bu gündən böylə mülki-şahə naz etsə,
Olubdur asitani-Mürtəzadə çün kəda Qümri.
Məcalislərdə, məscidlərdə təqrir etdim ol nəzmin, •
Oxundu hər tərəfdə mədhinə yüz mərhəba, Qümri!
Olubdur cəddimin övsafına çün təbiniz guya,
Müin olsun sənə daim Əliyyül-mürtəza, Qümri!

Səni mən vəsf qıllam ta ki dünyadə həyatım var,
Neçin kim, olmusan vəssafi-şahi-Kərbəla, Qümri.
Mənim şahım, pənahım, qibləgahım, tacidarımsan,
Qəbul etmiş səni çakərliyə Şiri-xuda, Qümri.
Eşitdim daima şüğlün sənin zikri-müsibətdir,
Olubsan şəmi-bəzmi-matəmi-ali-əba, Qümri.
Töküb xunabə gözdən bu qəribə ağla kim, daim
Gəlib fəryadə ağlar möhnətindən ənbiya, Qümri!
Qəbul olsa əgər ki, matəmi-şahi-şəhidanə,
Deyil bir misrəi-əşarına aləm bəha, Qümri.
Hüzuri-pakinə vardır səlamı əhli-Şirvanın,
Sənə əhli-məhəbbət göndərir küllən dua, Qümri!
Dəmadəm şerlər eylə rəqəm zikri-müsibətdə--
Ki, ta olsun sənə çün töhfeyi-ruzi-cəza, Qümri.
Əgərçi Seyyidi-sərgəştə səndən durdür, lakin
Deyildir aləmi-mənadə ol səndən cida, Qümri.

DƏRBƏNDLİ XƏLİL TƏXƏLLÜS ŞAİRƏ

Ey piri-xirədməndü hünərpərvəri-dövran,
Vey müfliqü zirütbəvü danavü süxəndan.
Həmnami-Xəlilulləhü Həmxulqi-Məhəmməd,
Heyətdə çü İdris və hikmətdə çü Loğman,
Əşari-şərifin ürəyə baisi-behcət,
Göftari-lətifin təni-pəcmürdəyə bir can.
Sənsən bu gün afaqdə Söhbani-fəsahət,
Həm varisi Əməqsənü həm naibi-Həssan.
Sən nəzm sipehrində haman mehrsən, ey pir--
Kim, xiyrə şüaın qılar aləmləri rəxşan.
Sən qümriyi-xoşləhceyi-bağı-ürəfasən,
Hər misrəi-mövzun sənə bir sərvi-xüraman.
Rüxsari-münirindi sənin nuri-səbahi--
Kim, rövşən edər aləmi çün mehri-dirəxşac,
Dün yazdığın əşari-fərəhbəxşü lətifin
Yetdi mənə, oldu ürəyim xürrəmü xəndan.
Baxdıqca mənim ömrümü artırdı səvadı,
Guya o səvad içrədi yüz çeşmeyi-heyvan.
Müzmər o səvad içrə olan məniyi-rövşən,
Bir ruzi-münəvvərdi dili-şəbdə nümayan.
Yarəb, bu Xəlili bizə çox görmə cahanda,
Bu atəşi-dünyanı ona eylə gülüstan.
Təzim ilə yerdən götürüb bəndeyi-zarı,

Öz çakəri-üftadəsinə eyləyib ehsan.
Lütfilə edib zərrəni xurşidə müqabil,
Qoymuş ləqəbi-murini şəfqətlə Süleyman.
Bir səvəni şəhbaz qılıb, rubəhi əjdər,
Bir zülmətə nurani deyib, qətrəyə ümman.
Ol padşəhi-məsnədi-iqlimi-fəsahət
Şəfqətlə edibdir ləqəbi-bəndəni sultan.
Əhsəntü kamalatuva, ey piri-Xızırpey--
Kim, yazdığın əşar yetər fəzlüvə bürhan.
Xürrəm o vilayət ki, ola siz təki əhli,
Məcmuəsi xoştinətü dindarü müsəlman!
Yarəb, ola məmur belə xitteyi-ziba,
Bu sahəti-Dərbənd ola çün rövzeyi-rizvan!
Didaruvuza təşnə idim xeyli zamandır,
Ol növ ilə kim, su həvəsində ola ətşan.
Amma mənə bir vəqt nəsib oldu bu dövlət--
Kim, yox fərəsi-təbdə bir qüvveyi-cövlan.
Əhvalımı dərhəm eləyib ğibbi-mühərriq,
Sövdayi-hərarət eləyib cismimi suzan.
Səfradən olub fəmmdə sədparə lisanım,
Amas qılıb, qüvveyi-təqrirə yox əlhan.
Bir yan bu mərəz, bir yana Şirvan fəraqı,
Bir yanə dəxi həsrəti-ruxsareyi-canan.
Xassə ki, səfər əzəmi-zəhmətdi, pəyəmbər
Təqrir eləyibdir səfəri qiteyi-niran.
Zəfi-mərəz ilə ki, dönüb cismim hilalə,
Gər xidmətüvə yetməsəm, olmaz mənə nöqsan.
Bəs «sərhi-məmər» rəmzi kifayətdi bu halə,
Tətvili-dəlail olu eşq əhlinə şayan.
Ümmid ki, siz eyləyəsiz rəncə qədəm, ta
Daruyi-əyadət edə bu xəstəyə dərman.
Əfv et qələtim olsa əgər, olmuşam, ey pir,
Çün xubların zülfü təki halı pərişan,
Cəmiyyəti-xatirlə, xudaya, olasan şad,
Kamınca ola dəhrdə daim sənə saman!
Ümmid ki, məqbul ola bu töhfeyi-əhqər,
Seyyid dilü can ilə sizə oldu sənaxan.

MİRZƏ RƏHİM FƏNAYA

Agah ol, ey Fənayi-təbəhkarü pürhəvəs,
İqdam etməyib sən edən karə hiç kəs.
Həcv etmisən mürəvvici-bəzmi-əzanı sən,
Əmri-şəniə şiə ikən etmisən həvəs.

Bir saiqəhüsamə bu gün asi olmusan--
Kim, bərqi-qeyrətilə yanar cümlə xarü xəs.
Manəndi-Asi eyləmisən həcvi-zən şüar,
Mərdanələr olurmu sənə bircə dadrəs!
Yetməzmidi bu barədə bidadi-Şümri-dun?
Yetməzmidi yeganə cəfavü qəmi-Ənəs?
Abi-Fərat təşnəsinin halına gərək
Bəzmi-əzadə cari ola əşk çün Ərəs.
Gər bir kəminə himməti-mərdanə göstərə,
Ey zənxisal, həcv nə lazımdı pişü pəs.
Səd heyf, Şişə sakinidir ol pəri-cəmal,
Tuti olubdu, heyf, qürab ilə həmqəfəs!
Mülki-fənadə fani olaydı Fəna, əgər
Bəzmi-bəqayə can ilə rağib olurdu bəs.
Sultani-Neynəvayə edib ney kimi nəva,
Ağlardı hər dəqiqəvü hər ləhzə, hər nəfəs.
Məzburdur şüai-təcəllayi-həq, vəli
Divə şəhabi-saqibü Musayədir qəbəs.
Ey karivani-eşqə edən rişxəndlər,
Qəlbində nüktə var ki, edər nalə çün cərəs.
Bihudə sanma əhli-dilin ahü zarını,
Sən möhrə tasə salma ki, bihudədir bu səs.
Cövlanə gəlmə cürət ilə, çək inanını,
Çox tünd sürmə ərseyi-navərd ara fərəs.
Nakəs cəlalü dövlət ilə bir kəs olmayıb,
Kim səg məkəsdi, gər oxuna qəlbi-səgməkəs.
Əlbəttə, indi çayü plovdan qürur edər,
Ömründə görməyibdir o kim daneyi-ədəs.
Gördükdə qəmtəriri-əbus olma, şerimi,
Bazari-imtiyazdə kim, olmusan əsəs.
Gər Seyyidi Kəminə kimi həcv eyləsən,
Şükr eylərəm xudayə ki, hasildi mültəməs [.
Seyyid duaçıdır sənə, ey kani-mərhəmət,
Razı deyil ona ki, qona üstüvə məkəs.
Olsun o gün ki, sən çıxasan təxti-izzətə,
Əynində sürx caməvü başında al fəs.

MƏCRUH MUĞANİYƏ

Mənəm ol padişəhi-mülki-süxən, varisi- Cəm
Ki, oxurlar məni həssani-ərəb, Fəzli-əcəm.

Şahibazi-hünərəm, balü pərim izzü kəmal,
Aşiyanimdi mənim qübbeyi-çərxi-əzəm.
Təxteyi-nərd mənə xanitməaniyi-süxən.
Həm onun möhrələri cümlə hürufi-möcəm.
Rövzeyi-cənnəti-əşardə təbim Kövsər,
Kəbeyi-qüdsi-məanidə kəlamım Zəmzəm,
Dərdü qəm dəfinə əşarım edər hirzi-ənam,
Rəfi-ənduhə qılır nəzmimi təviz üməm.
Didə kim, görməyə əşarımı, olsun əma!
Guş kim, nəzmimi guş eyləməyə olsun əsəmm!
Asimani-süxənəm, leyk zümürrüd-sifətəm,
Nə hərasim var əgər kim, ola düşmən ərqəm.
Şüərayi ki, zəmanəmdə edər lafi-süxən,
Fövci-Yəcucdu, mən onlara səddi-möhkəm.
Nəhkəti-nafeyi-təbim tutub afaqı tamam,
Leyk hər kəs ki, zükam olsa, yetişməz ona şəmm,,
Xəsm xərmöhrəvü mən gövhəri-ərzəndeyi-fəzl,
Mən həmə şaxeyi-mərcanü ədu şaxi-bəqəm.
Fələki-nəzmdə mən mehri-dirəxşani-süxən,
Mən həmə nuri-şərəf, xəsm siyəhruyü zələm,
Tibbi-ənfasdə derlər məni çün ruhül-qüds,
Təbimi bikri-məanidə oxurlar Məryəm.
Bavücudi ki, mənəm nəzmdə bimislü nəzir,
Bavücudi ki, mənəm rəşki-fəsihani-əcəm.
Mənə təriz qılıb şairi-xaki-Məcruh,
Eyləyibdir neçə əbyati-səfihanə rəqəm.
Eyləyibdir özünü şerdə sərrafi-süxən,
Bavücudi ki, deyil şaxisi-ənvarü züləm.
Hanı Məcruhi-bədəndişədə ol cürət kim,
Ta qoya şir günaminə diliranə qədəm?
Bir də Şirvanə verib dəşti-Muğani tərcih,
Hiç gör anlamayıb qübhünü bu taleyi kəm.
Hiç kəs nuri çü zülmət deməyib, zülməti nur,
Zəhri şəkkər deməyib kimsənə, ya şəkkəri səmm!
Gər desən abü ələf mədənidir, həqdi sözün,
Cinsi-ənam olur həm abü ələfdən xürrəm.
Çoxdu Şirvan ilə əlbəttə Muğanın fərqi,
Bu gülüstani-məsərrətdi, Muğan vadiyi-qəm.
Nə Muğan əhfəzənallahü misali-Bərəhut,
Nə Muğan fəsli-Əsəd kureyi-həddadşiyəm.
Həq Muğanı sizə qılsın, bizə Şirvanı nəsib,
Heyfdir səfheyi-gülzarə basa zağ, qədəm!
Əhli-niranə nə layiqdi ola daxili-xüld,
Nə münasib ola şeytanə məqər bağı-İrəm?
Nə rəva div rəsədgahi ola məsnədi-Cəm,
Nə səza fil qədəmgahi ola beyti-hərəm?

Mən ki zürriyyeyi-Sultani-Səluni ləqəbəm,
Valiyi-kövnü məkan, sərvəri-ərbabi-himəm.
Nütfeyi-pak deyildir mənə düşmənlik edən,
Gövhəri-saf deyildir mənə hər kəs edə zəmm.
Hiç kəs ali-Əli büğzünə iqdam etməz, .
Məgər ol kəs ola zatında şəqavət müdğəm.

BİR NƏFƏRƏ

Ey olan eşqiylə mənzuri dili-nalanımın,
Kəbe|i-məqsudisən, zövqi-səfası canımın.
Eylər idim Kəbeyi-kuyində qurban canımı,
Layiqi olsaydı gər ol kudə bu qurbanımın.
Vəsfi-ləli-ruhbəxşindir kəlami-şəkkəri,
Zikri-nami-dilkəşindir zinəti divanımın.
Aftabı arizindir asimani-fikrimin,
Ləli vəsfi-ləblərindir təbi-dürrəfşanımın.
Başıma yağdırdı axır çərxi-minafamdən
Daşlar, ey namehriban, təsiri öz əfğanımın.
Dudi-qəlyan tək qaraldı ruzgarım qüssədən,
Çıxdı əflakə şərarı sineyi-suzanımın.
Şişeyi-könlüm kimi sənki-həvadisdən bu gün,
Ey pəri-peykər, sınıbdır şişəsi qəlyanımın!
Ey səfayi-xatirim, bir şişə ehsan eyləyib,
Səy qıl təmirinə bu xatiri-viranımın!

ƏLİ ƏSĞƏR NÖVRƏSƏ

Növrəs, ey həmdəmi-bimehr, şəhi-səngindil-
Ki, pərivar bu gün mənzil olub Şişə sənə.
Sənsən ol qəsri-müşəyyəd ki, rəhi-rüfətdən,
Yetməz, ey pak gühər, sülləmi-əndişə sənə.
Çərxi-minayi sənə eylədi sağər qəmərin,
Gördü ta Şişədə vardır həvəsi-şişə sənə.
Sənsən ol nəxli-hünərpərvəri-bağı-məna--
Ki, olub danişü fərhəngü xirəd rişə sənə.
Dün eşitdim ki, Kərimxani-fələkçakərdən

Tapılıb aləmi-imkandə bir pişə sənə.
Qüvveyi-təbdə sən şiri-neyistani-süxən,
Bais oldur ki, bu gün qismət olub bişə sənə.
Seyyida, Şişə tərəf sənki-məlamət atma,
Ta ki ustadi-hünər vurmaya bir tişə sənə.

ƏLİ ƏSĞƏR NÖVRƏSƏ

Səlam olsun sənə, ey Kəbeyi-əhli-səfa, Növrəs.
Minayi-kuyüvə olsun dilü canım fəda, Növrəs.
Mənə biganədən biganə oldun aqibət, ey şəh,
Səninlə olmayaydım kaş əzəldən aşina, Növrəs!
Məgər yox mehribanlıq Şişənin abü həvasında,
Dönübdür daşə könlün, ey rəfiqi-bivəfa, Növrəs?
Nə bir peyğam göndərdin bu müddətdə, nə bir qasid,
Məgər böylə olurmuş aşinalıq, mərhəba, Növrəs!
Əgərçi dəhri-dunun inqilabından pərişanəm,
Olub cəmiyyətim bərhəm, fələk etmiş cəfa, Növrəs!
Dağıldı yarü ənsarım başımdan, fərd qaldım mən,
Əlimdən getdi Asi--ol rəfiqi-xoşəda, Növrəs.
Səfa düşdü səfadən, zəmzəmi-əşkim rəvan oldu,
Bu qəmdən xaneyi-dil Kəbə tək geydi qəra, Növrəs.
Nə Agah agah oldu haləti-pürixtilalımdan,
Nə dəf etdi məlalım səfheyi-dildəi Fəna, Nevrəs!
Məgər böylə olurmuş aşinalıq, ey gözüm nuri,
Cəmali-bakəmalından gözüm görməz ziya, Növrəs.
Biz axır bir gülüstanın gülüydik ruzi-əvvəldə,
Həvadis sərsəri saldı bizi axır cüda, Növrəs!
Ol ustadi-mükərrəm Yusifi, ol mürşidi-kamil,
Onu gürgi-əcəl seyd etdi, heyf ol müqtəda, Növrəs!
Uyub bu aləmi-əhbabdə hər sadərüx yarə,
Biz etdik saməni-məşuqəni əldən rəha, Növrəs!
Həyati-müstəari-dəhrdən mətləb deyil hasil,
Gərək kəsb eyləmək yüz səy ilə feyzi-bəqa, Növrəs!
Əgər azadəsən, eylə hesab et kuhi-Şəhlandır,
Düşərsə başinə gər sayeyi-bali-hüma, Növrəs!
Şikəsti-üstüxanə səbr qıl səngi-həvadisdən,
Təmənna etmə əbnayi-zamandan mumiya, Növrəs!
Əla, ey əndəlibi-gülşəni-rizvan, qəbul etmə,
Əgər versə sənə buyi-güli-cənnət səba, Növrəs.
Əgər qəsri-müşəyyəd ersə Qeysər, imtina eylə,

Qüsurun var əgər etsən qəbul, ey pişva Növrəs!
Çəkil, Ənqayi-Qaf ol bir qənaət içrə Seyyid tək,
Verər məqsumüvi ol xaliqi-ərzü səma. Növrəs.

QARABAĞLI NALAN TƏXƏLLÜS ŞAİRƏ

Jetir, ej namə, məndən ərzi-səlam,
Dərgəhi-jarə halım et elam.
Söjlə bülbüldən ol gülüstanə,
Jəni məndən cənab Nalanə,
Ərz qıl, ej güli-rijazi-ədəb,
Dürri-jektaji-bəhri-izzü şərəf,
Ej kəlam əhlinin sərəfrazi,
Təbdə kainat mümtazi,
Ej midadın nəticeji-zülmat,
Sözlərin zülmət içrə abi-həjat,
Ej Sikəndər zəmirü Xızrbəjan,
Kilkin ecazi-zadeji-İmran,
Xidmətin baisi-kəmalımdır,
Səbəbi-dövlətü calalımdır.
Gərçi xidmətdə çox qüsurum var,
Lütfüvə var ümidi-xatiri-zar.
Gərçi Şirvanda sən olan günlər
Əhdü pejmanlar etdik, ej sərvər,
Etmədim lejk mən ol əhdə vəfa,
Mənə bu işdə ejb edir ürəfa.
Lejk var əldə üzr, məzurəm,
Mən cəzaji-sipehrə məmurəm.
Var ümidim kim, ol əta kani
Bəndədən əfv edə bu nöqsani.
Xasə kim, çərx kinəbünjandır,
Xatirim dəhrdən pərişandır.
Xasə kim, ƏhsənülTəvaidi-şum
Şüəra tövrünü bilib məzmum.
Xasə kim, ol müzəvviri-rubah,
Şüəra silkini jazıb gümrah.
Zəmmi-əşarə gər o hejvani
Gətiribdir dəlil Qurani.
Bavücudi ki, sahibi-qur.an,
Müstəfa, ol rəsuli-aləmijan
Vəsf edib şairani-islami,

Xassə həssani-xoşsərəncami,
Bir dejən joxdur ej füsürdəzəmir,
Edən ajati əksinə təfsir,
Olmajan rasexi-kəlami-mubin,
Xəsmin olsun sənin imami-mübin!
Şairi zəmm edib əgərçi xuda,
Lejk vardır əqəbdə istisna.
Rəmzi-«illəlləzinə» kafidir,
«Əmilüs-salihat» şafidir.
Batil onlardu, ej səfeh kani--
Ki, edib həcv şahi-Bəthani.
Batil ol şəxslərdi kim, hamı
həcv edəllərdi əhli-islamı-
Lejk onlar ki, gəldi islamə,
Çatdılar izzət ilə ikramə,
Etdilər vəsf şahi-əbrarı,
Qıldılar mədh ali-ətharı.
Onların vəsfini rəsuli-xuda
Ejləjibdir hədis ilə ifşa.
Şüəranın lisanını ol şah
Söjləjibdir «kilidi-gəncüllah».
Şüəra vəsfinə jetər bu rümuz:
«İnnə lillahi-təhtə ərşi künuz»[1]
Pajeji-şeri bundan ejlə hesab,
Dedi:--«Əşşerü hikmətün» [2] o cənab,
Dəxi bu müddəajədir bürhan
Şəni-Əhməddə midhəti-Həssan.
Dəxi oldu Fərəzdəqi-dana
Mədhi-Zejnül-İbadə nüktəsəra.
Sibti-Musadə qisseji-Dibəl
Sənə kafi dejilmi, ej əhvəl?
Bavücudi ki, Dibəli-bədnam,
Şöhrəti var, içərdi badə müdam.
Ona xəz xirqəsin imami-Riza
Sileyi-şeri-bikrə etdi əta.
Seyyid İsmail idi meyxarə,
Mədh yazmışdı əhli-əthara,
Cəfəri-Sadiq, ol vəfa kani,
Silədən etdi kamran ani,
Dedi şənində ol imami-hüda
Mərhəmətdən ki, «nimə-nasirüna».
Ey edən şeri zəmm naqabil,
Çox təəccübdü alimü cahil,
Gərçi biz şairi-xoşətvarıq,
Madihi-əhli-beyti-əthariq,
Abi-kövsərdü badədən mənzur,

Sadədəndir murad hurü qüsur,
Bizə meyxanə. baqi-rizvandır,
Saqimiz onda şahi-mərdandır.
Zatımız eybdən mübərradır,
Şerimiz taci-fərqi-Şiradır,
Bizdədir təbi-şeri-paki-hünər,
Sinəmiz bəhrü şerimnz gövhər.
Olma sərməsti-qəflət, ol huşyar,
Nə rəvadır məzəmməti-əşar!
Bavücudi ki, sərvəri-dövran
Şerdən bağlayıbdu bir divan,
Şer əgər olsa idi şeyi-kəsif,
Onu etməzdi övliya təsnif.
Ol nə şeydir cahanda, ey əhvəl--
Ki, ola şeri-pakdən əfzəl?
Gövhəri-paki-pürbəhadır söz,
Töhfeyi-dərgəhi-xudadır söz.
Ziynəti-bəzmi-Müstəfadır söz,
Madihi-şahi-hələtadır söz.
Necə ki, ol Nizamiyi-ustad
Şer vəsfində eyləyibdir dad:
«Süxən əz asiman fürud aməd,
Süxən öz aləmi-kəbud aməd,
Gər budi-gövhəri vərayi-süxən,
An fürud amldi. becayi-süxən»[3]
Guş qıl ərzi-hali-Mövlana,
Bircə bil şerdən nədir məna:
Şüəra gərçi vəsfi-badə edər,
Ya ki tövsifi-şuxü sadə edər,
Qərəz oldur ki, vəcdi-hal olsun,
Xatirə nəşeyi-kəmal olsun.
Haşəlillah ki, firqeyi-şüəra,
Deyə meydir həlal. vaveyla!
Hansı şairdir ol pəlidxisal--
Ki, bilibdir şərabi-nabı həlal?
Hansı şairdi bilsin, ey qafil,
«İnnəməl-xəmri» ayəsin batil.
Bilmirəm Əhsənül-Qəvaidi-nas--
Ki, qurubdur qəvaid üçün əsas,
Niyə bərəksinə qılıbdı xəyal,
Götürüb boynuna bu qədr vəbal?
Bənd olub zahiri-kəlamə neçün?
Düşməyibdir kişi nizama neçün?
Üzrü vardır ki, əhli-zahir imiş,
Cəhl rəsmində xeyli mahir imiş
Şer təvilin eyləyib inkar,

Eyləyir çox məzəmməti-əşar.
Niyə təvilə olmayır qail?
Ləfz təvilsiz olur batil.
Hər sözün zahirilə batini var,
Əhli-məna olulla bərxürdar.
Əksər ayat olmasa təvil,
Qalı mübhəmdə məniyi-tənzil.
Xud tutaq, vəsfi-badə etməklə,
Mədhü övsafi-sadə etməklə,
Şüəralər o mədh ilə hamı,
Etdi gümrah əhli-islamı.
Miləli-sairi, bəs ey rubah,
Hansı şairlər eyləyib gümrah?!
Ruzü şəb cümlə məsti-badədilər,
Mayili-eyş-nuşü sadədilər.
Elə meyxarə var ki, nadandır,
Biri kafər, biri müsəlmandır.
Annamaz hiç şerü badə nədir,
Vəsfi-əşarü mədhi-sadə nədir.
Şer rəsmindən olmayıb agah,
Hansı şair edib onu gümrah?
Əyyühəl Əhsənül Qəvaidi-zar,
Bu xəyalından eylə istiğfar!
Miləli-sairə olub vəssaf,
Eyləyirsən bu qədr kim, övsaf
Əhli-Yevropanın fərasətini.
Bəyənirsən tamam adətini.
Əhli-islamə sərzənişdir işin,
Dönmüsən şahmarə, nişdir işin.
Ari, ari, cənab peyğəmbər
Bu hədisi veribdi xəlqə xəbər--
Ki: «Gəlir bir zamani-tulü təvil
Əhli-islam olulpa xarü zəlil,
Tutar ol vəqt küfr dünyanı,
Xar edər çərx əhli-iymanı.
Nə ki cühhal, bəlkə alimlər
Dinimi, şərimi bəyənməzlər».
Sədəqə, səddəqə rəsulüllah.
Bu haman əsrdir bil, ey gümrah!
Sən təki şəxslər arayə düşüb,
Xatirin özgə müddəayə düşüb.
İndi ki, var məhəbbətin küfrə,
Sən də onlar kimi döşə süfrə,
Sən də gey çəkmə, başuva qoy saç,
Salgilən rəğbət ilə boynuva xaç.
Yerə çökmə, ayağun üstə...

Yayda iç pivə, romu saxla qışa.
Eyləmə qüsl, getmə həmmamə,
Başuva şapqa qoy, nə əmmamə.
Hər urusə çatanda ver çasti:
«Mayo paçtenye,--söylə--izrasti!»
Məscidə getmə, gir kəlisayə,
Söylə allahın oğlu İsayə,
Ləhmi-xınzirə etgilən adət,
Bədənində ziyad olur şəhvət.
Ruzənin olmasa sənə səməri,
Saxla pəhriz yeddi həftələri.
Ölüvün üstünə keşiş gətir,
Yerdən ayini-xaçparəslə götür.
Eyləmə ayeyi-hicabə əməl,
Sənə hasil ola «fəmən yəməl». [.,.]
Rusi öyrən ki. ey rəfi cənab,
Verəsən Münkərü Nəkirə cavab.
Maliki-ruzi-həşrü yövmi-nüşur,
Səni etsin o qövm ilə məhşur.
Ey edən ayinə özünü xitab,
Nəm çəkib ayinəndəki simab,
Filhəqiqət ki, baxdım, ayinəsən,
Etdiyin fikri-bikrə səd əhsən!
Leyk mirati-kəcnümasənmiş,
Münkiri-surəti-səfasənmiş!
Bu səfər baxgilən bu şeri-növə-
Ki, sənin əks saldı ayinövə.
Dəxi minbəd böylə çox surət
Salacaq onda əks bir müddət.
Ey özün ayinə sanan rüsva,
Bunu da bil ki, səngdir şüəra;
Ehtiyat eylə, ey günü qarə,
Ayinə səngdən olur parə.
Bilmirəm sandə bu nə halətdir,
Şüərayə bu nə ədavətdir?
Belə məlum olur ələzzahir--
Ki, səni tərpədibdi bir şair.
Seyyida, bəsdi, tul oldu kəlam,
Xətm qıl, vəssəlam, vəl-ikram!

[İstinad1: Göjün altında xəzinələr vardır ki, onların açarı şairlərin» dilidir.]

[İstinad 2: Şer hikmətdir (fəlsəfədir)]

[İstinad3: Tərcüməsi: Söz göylərdən aşağı endi.
Söz zümrüd aləmdən endi.
Sözdən qiymətli gövhər olsaydı,
Söz yerinə o (gövhər) enərdi
Birinci misra Qurana işarədir.--S. R.

SƏİD ÜNSİZADƏYƏ

Əla, ey müxbiri-sadiq, əlaəddini-vəd-dünya,
Səvadi-nurpaşındır bəyazi-aləmi-məna.
Səid etmiş səni ruzi-əzəldə xaliqi-yekta,
Cəlalın naqis olmaz etsələr yüz .min həsəd əda,

Olum ey himmətin qurbanı, bir dərk et bu mənanı--
Ki, eylər ərz əşar ilə bu Xaqaniyi-sani--
Ki, var Rusiyyənin beş-altı milyon can müsəlmani
Qalıb elmü mənafedə təmamən bisərü bipa,

Açıb Rusiyyə babi-mənfəət cümlə rəayayə,
Dəmadəm şükrlər etmək gərək bu feyzi-üzmayə,
Müsaviyyət veribdir silki-ədna, fövci-əlayə,
Bərabərdir dəxi divandə əla ilə ədna,

Rəiyyət oğlu olsa bəhrəvər gər elmü mənadən,
Olur şayisteyi-xidmət, alır çin şahi-valadən,
Xuda razi ola bu imperaturi-müəlladən--
Ki, şamildir cahanə feyzi çün xurşidi-nurəfza, [...]

Açıb hər qism məktəbxanələr bu mənbeyi-ehsan,
Bihəmdüllah ki, yoxdur tərbiyət babında bir nöqsan,
Sənaye məktəbin Qafqazdə eylər bu il bünyan--
Ki, ta sənətdən olsun bəhrəvər hər saivü cuya,

Bu il kim, Asiyayi-şərqdəndir fitnələr peyda,
Nümayandır Heratü Kabilü həm Mərvdən qovğa,
Bu aşubə o müfsidlər ki, baisdir, xudavənda,
Zəlil et onları, məğlubü məqhur eylə, həm rüsva!

Necə nərrad qurmuş təxteyi-nərd mülki-dünyanı,
Salıbdır şeş cəhətdən şeşdərə İranü Turanı,
Qalıb şeşdərdə, tapmaz yol güşadə türklər xanı,
Şeşü pənc atmağı müşküldü tasi-qübbeyi-mina.

Tutubdur gərçi rüx bu filtənlər mülki-Əfqanə,
Piyadə səf çəkib, atlar düzülmüş səhni-meydanə,
Vəzir istər ki, şəh mat olmasın, söylər həkimanə,
Dönübdür səfheyi-şətrəncə yeksər sahəti-dünya. [...

Diriqa, əhli-İranın xəyalü müddəasından,
Xudanakərdə əl çəksə həqiqi aşinasından,
Xüsusən maliki-Rusiyyə tək müşkülgüşasından,
İlahi, qıl kəramət hər kəsə bir dideyi-bina. [...]

HACI SƏİD ÜNSİZADƏJƏ

İradə ejləsə bir qövmə xejrin fejzi-rəbbani,
Olur bir padşahi-adil ol qövmün nigəhbani.

Bihəmdüllah kim, sultan bizə bir zati-alidir--
Ki, ədlindən olubdur gürg çöldə bərrə çubani.

Şəhənşahi-fələkqədr, imperaturi-müəzzəm kim,
Qılıb asudə əhdində bəladən xəlqi-imkani.

Aleksandr Aleksandrnəsəb kim, ədlü rəfətdə
Bu iki zatə joxdur aləm içrə salisü sani.

Məsihi-pak həqqijçün, xudavənda, bu zişənin
Cəmali-afitabından cahanı ejlə nurani!

Onun övladü əhfadını hifz ejlə bəlalərdən,
Vəliəhdinin ejlə ömrünü aləmdə tulani.

O, zilli-həqqdir, kəm etmə bizdən sajəsin, jarəb,
Himajət sajəsində pərvəriş qıl biz rəajani!

Çinan ki, təlimi olmuş onun bu aləmə şamil,
Açılmış cümleji-afaqə babi-lütfü ehsani.

Təfavüt qojmajıb hər millətə ejlər nəvazişlər,
Jəhudü ermənivü gürcüvü rusü müsəlmani.

Necə əjjami-möhnət mövsümi-rəncü məşəqqətdə
Tutub cud ilə əl, etmiş nəvaziş xəlqi-Şirvani.

Necə bir zəlzələ Şirvanda oldu, uçdu çox evlər,
Şəhin memari-lütfü şəhrə oldu tazədən bani.

Nəvaziş qıldı sali-qəhtdə çox-çox məsakini,
Açıldı Jusifi-Misridən əfzun babi-ehsani.

Bizimçün ejləjib təjin rəfətli naçalniklər,
Ədalətpişə, lütfəndişə, jeksər mərhəmət kani.

Xudavənda, bu dövlət pajdarü bərqərar olsun,
Onun bədxahının ejlə, ilahi, ömrünü fani!

Bu jarəb, günlərdə Şamaxı səfheji-gülzarə dönmüşdür,
Bəli, gülzar olur bir mülk olsa böjlə dehqani.

Xüsusən bir büləndəxtər gəlibdir şəhri-Şirvanə--
Ki, sədi-nəcmi-bəxtinə olur öz ismi bürhani.

Səid ol zadeji-Ünsi ki, zatı ünsdən müştəq,
Ənisi-əhli-ürfan, munisi-hər dərdi-pünhani.

İmami-əhli-sünnət. xejrxahi-dövlətü millət,
Qüdumindən fərəhnak oldu əhli-mərifət cani.

Həqiqət, var idi bundan əzəl çox nəqsi Şirvanın,
Gəlib bu şəhrə ol mah oldu şəhrin cəbri-nöqsani.

Neçə illər çəkib qürbət-ara Tiflisdə zəhmət,
Kəmali-pişrəfti-övn üçün tərk etdi övtani.

Edib tərtib çap əsbabını jüz min mərarətlə,
«Zija»jə izn alıb qıldı «Zija» afaqı nurani.

Həqiqət aləmində millətə bir xidmət etmiş kim,
Zəban acizdir övsafında təqrir etməjə ani.

Həmişə fikri saidir tərəqqijati-millətçün,
Həmara xejrə daidir, edər tərğib əqrani.

Gələn tək verdi ruhi məclisi-ruhanijə zinət,
Kəmali-ruhi-rejhanından oldu bəzm ruhani.

Özü qütbi-bənatün-nəş tək dövründə əshabı,
Təcəllası zijadə pəst qıldı mehri-rəxşani.

Rəvaci-məscidi-camedə qıldı səjini zahir,
Götürdü dəftərə tərtib üzündən cümlə dükkani.

Düşüb ol fikrə kim, Şirvanı bir darülfünun etsin
Qiraətxanə açsın, nəşr qılsın elmi-ədjani.

Bilibdir kim. cəhalət majeji-fəqrü xəsarətdir,
Təriqi-elmə tərğib ejləmək vacibdir insani.

Bu rəmzi guş qıldım ol əzizin öz zəbanından,
Açıb dürci-dəhanın ejlədi böjlə dürəfşani:

«Bizimçün, laməhalə, üç dilin təlimi lazımdır,
Biri elmi-ərəbdir kim, bilək mənaji-Qurani.

Ümuri-şəri-ənvərdə bizə lazımdı danalıq,
Edək təşxis Zejdü Əmrdən Musəbni-İmrani.

Biri vacib bizə bilmək vətəndə söjlənən dildir,
Gərəkdir mətləbə biz ejləjək türkijlə ünvani.

Biri həm rusidir ki, bilməji çoxlarə lazımdır,
Ticarətçün bilək, həm dərk edək zakuni-divani.

Zəbani-rusi bilmək, ja danışmaq qejri dillərdə
Şəriətdə bizə nəhj olmajıb, jox rəddi-bürhani.

Nə rusi, nə firəngi, quşların bilsən dilin xoşdur,,
Nə jüzdən olmajırsan mülki-mənanın Sülejmani?!

Sülejman ol, zəbani-hikməti aç hüdhüdü murə--
Ki, ta divü pərilər olsun əmrün bəndəfərmani.

Məgər Səlman dejildi İsfəhan atəşpərəstindən?
Zəbani-fürs olsun qoj, gərəkdir kamil ijmani.

Zəbani-fürs ilə təlimə getdi həmdü ixlası,
Şəhənşahi-Ərəb bir qövm üçün göndərdi Səlmani,

«Və min alaihi»[1] ajatini idrak edən arif

Bilir qejri lisan göftarının jox şərə nöqsani.

Lisanın ixtilafın nemətindən ədd edib xaliq,
Bilir bu sirri ol kəs kim, bilir ajati-Qurani.

Demiş hər ixtilafatül-lisan öz nemətimdəndir,
Hər ol kəs kim, bilə çox dil--tapıb fejzi-firavani.

Nə dildə olsa olsun, elm olsun, xəlq aləmdə
Dejildir bir dilə məxsus, var hər dildə imkani.

Xüsusən kim, bu əhlə rusi bilmək çox münasibdir,
Nə jüzdən bilməjək canım, lisani-şahi-şahani?»

Çün ol kani-ədəbdən guş qıldım bu bəjanati,
Jəqin etdim ki, həq xoşbəxt edib bu əhli-Şirvani.

Bilibdir «ütlübül-elmi və lov bis-Sin»dən mətləb, [2]
Muradı elmdir hər dildə olsa, joxdu küfrani.

Ümidim var bu nik-əxtərin səji-cəmalindən –
Ola əltafımız minbəd hər bir elm şajani.

Zəbani-fürsü rusü ja ərəb, ja özgə dillərdə
Təriqi-əshəl üzrə ejləsinlər dərk mənani.

Bina təlimül-ətfalə əlifbaji-cədid etsin,
Götürsün müşkülati, zahir etsin rəsmi-asani.

Vətəndə zikr olan dillərdə təsnifatlar qılsın,
Götürsün arədən «İnşa»ü «Bustan»ü «Gülüstan»i.

Oxunsun hejətü hikmət, hesabü elmi-coğrafi, .
Jetər, bəsdir eşitdik «Qisseji-Jusif-Zülejxani»!

Təriqi-tərbijət təlimin etsin bəzi hejvanə,
Götürsün məktəbi-ətfaldən çubü fələqqani.

Bizimçün cəmü tərtib ejləsin millət təvarixin,
Jazıb əxlaq elmin, bizlərə şərh ejləsin ani.

Müəllimlər gəlib adabi-dərsi ondan öjrənsin,
Mühərrirlər ala təlimi-hər inşavü imlani.

Könül, şad ol ki, gəlmiş bu dijarə elmi-Bokrati,,
Pəsənd etməz Şamaxı elmdə minbəd Junani.

Gəlibdir bu dijarə ol həkimi-şərü hikmət kim,
Onun bir kəmtərin şagirdi ejlər pəst Loğmani.

Çi məktəb, çi mədarislər tapar minbəd arajiş,
Salır tərtibü nəzmə himməti hər bir dəbistani.

Gərəkdir himmətimdən özgə qazilər misal alsın,
Nizaminin gərək nazimlər olsun matü hejrani.

Bular ki, zikr qıldıq, Sejjida, jeksər hüvejdadır,
Keçən həftə olan məclis olur bu əmr bürhani.

Gələn tək gördü kim, var göftguji-şiəvü sünnü
Salu bir parə müfsidlər əracif ilə qovğani;

Çəkirlər bir-birinin büxldən məxfi ajağından,
Salırlar şübhəjə təzvir ilə ümmali-divani;

AĞA Sejjid Əlinin xəlqi cəm etdi otağinə,
Götürdü aralıqdan hikmət ilə gejdi-ixvani.

Qülubi-xəlqə verdi etilaf ol sahibi-hikmət,
Dəlili-etilafə şərh edib ajati-rəhmani.

Dedi, ej jadigari-Müstəfa, zürrijjeji-Taha,
Sizi təhbib üçün tərğib edibdir həqq fərmani.

Sizə hər kim ədavət ejləsə, düşməndir allahə,
Ədavət əhlinə amadə etmiş nari-nijrani.

Gərək biz padşahi-rusə əvvəl ejləjək ixlas--
Kim, oldur bizlərin hifzü hərasətdə nigəhbani.

Dübarə pişrəfti-millət üçün ejləjək çarə,
Olur ki, cəm edək biz xejrə bu qövmi-pərişani.

Nəsihət ejləmək bu firqeji-cühhalə lazımdır--
Ki izan ejləsinlər rahü rəsmi-şəri-qərrani.

Müxalif olmasınlar dəhrdə qanuni-divanə,
Xilafi-əqldir hükkamə etmək işdə üsjani.

Təriqi-şərü qanuni-nizamın birdir ehkamı,
Hər iki qazi bir rəsm ilə ejlər qət dəvani.

Qaçaqlar barəsində jazmışam ətrafü əknafə--
Ki, onlar küfr kanıdır, tutublar rahi-bütlani.

Olardan bir nəfər fövt olsa, molla verməsin qüslin,
Namazın qılsa hər alim--odur aləmda moltani!

Bu üzdən kim, olublar imperaturə olar asi,
Ediblər bir də zaje hökmü şəri-şahi-Bəthani.

Verir hər cümədə camedə xəlqə çox nəsihətlər,
Hidajət ejləjir irşad edib bu qövmi-nadani.

İlahi, bu Səidin kövkəbi-bəxti səid olsun--
Ki, xurşidi-fələk tək tərbijət ejlərlər əkvani.

Budur ümmid kim, gər bu təriq ilə ola sai,
Dirildər möcüzi-İsa kimi bu mürdə Şirvani

Bu əmrə silsiləcünban əgər əqzəl-qəza olsa,
Bəjənməz qazi çərxi-şeşşümi, rüfətdə Kejvani.

Jəqindir kim məkatiblə mədarislər tapa rövnəq,
0 gündən kim, gəlib tərğib edər bu əmrə əjani.

Mübaşir gər bu əmri-xejr üçün hacı Səid olsa,
Gərəkdir dəvət etsin bəzminə əjani-zişani.

Əzəl Hacı Əli Abbas bəjdən istəsin himmət,
Əli bəj, həm həsən bəj əmrə olsun salisü sani.

Dəxi Vejsül-Qərən hacı Üvejsi ejləsin dəvət,
Dəxi ol zadeji-Müftidən alsın əmrə fitvani.

Kərimi-zülkərəmdən ejlzmək ümmid lazımdır,
Səxadə filhəqiqət kim, Kərim bəjdir kərəm kani.

Təzərvi-arizunu istəsin Şahbaz bəjdən kim,
Onun övci-səxavətdə olur pejvəstə tejrani.

Gərək Mahmud ağa ilə dəxi Sultan Mahmudun
Müqəvva ejləjə himmətləri övci-zəifani.

Aleksandr Lələjofdan olur ümmid tutmaq kim,
Dəxi kəm tutmaja ol ermənilərdən müsəlmani.

Ədalər kanıdır, hacı Ömər bəjdən olur hümmət,

Səxavətdə Səməd bəj göstərir bir Nuh tufani.

Dəxi ümmid olur hacı Səlamü hacı Mürşüddə-
Ki, etsinlər bizə Darüssəlam ol nari-nijrani.

Gərək hacı Ağa bəj himməti-mərdanə göstərsin,
Gətirsin karə Jüzbaşı bəj oğlu nami-Ağani.

Lətifi-lütfkarın lütfünə ümmidvar olsun,
Gərəkdir hacı Möhsündən edək ümmidi-ehsani,

Riza hacı Rizani ejləsin təqrib ilə karə,
Şəfi etsin o mərdi-möminə şahi-Xorasani.

Gərək bir sədd çəksin puri-İskəndər Əli Əkbər,
Çinan ki, baş çəkib öz himmətinin ərşə ejvani.

Həqiqət Məşhədi Kazım bəjin hər il ətasından
Tapıbdır karımız rövnəq, xuda, hifz et o pirani!

Bular ol şəxslərdir ejləjib hər ildə hümmətlər,
Xudaja, Məşhədi-Zejnalə ejlə lütfi-ərzani.

Xudaja, Mirzə hacı bəjlə Nemət bəj əziz olsun-
Ki, bunlar sərbülənd aləmdə etmiş əhli-ürfani!

Bu jolda çox çəkən zəhmət həqiqətdə Ədil bəjdir,
İlahi, ədlü ehsanınla daim şad qıl ani!

Yenə ümmidvarəm ki, bu əşxasi-mükərrəmlər
Edə ülfət qıla himmət, ucalda qəsri-mənani

Qalıbdır firqeji-islam dalda cümlə millətdən,
Əhatə ejləjiblər başqalar elm ilə dünjani.

Dejirlər ki, üfunət ejləjibdir bejzeji-islam,
Gərək rəfi-üfünətçün edək bu dərdə dərmani.

Bizə cəlbi-mənafe ejləsək dövlət dejil mane,
Gətirmək tazə üslubə gərəkdir köhnə dünjani.

Vaporlar atəşindir xah jolda, xah dərjadə,
Gərək əldən qojaq ərradəni. kəştivü jelkani.

Nolur idrak qılsan hər güruhin dillərin, canım,

Kamandir söjləsək nöqsanmıdır dərjada losmani?

Xuda, allahü boq kim, hər üçü bir oldu mənadə,
Jerində hər birin sərf ejləsə vardırmı nöqsani?

Əfəndi ja axund rusi danışsa, bir günah olmaz,
Xudaja, sən özün islah qıl bu qövmi-nadani!

Həqiqət söjlə, Sejjid, qoj səni kafər desin mərdüm,
Ujub nəfs əhlinə tutma təriqi-küfri-xizlani.

Sənə bəsdir Ağa Sejjid Əlinin hüsni-təhsini,
Sənə bəsdir bu Ünsizadənin lütfi-firavani.

Mühibb ol padşahi-Rusə Ünsizadə tək sən də,
Həmişə vəsf qıl bu imperaturi-müəllani.

Nə joldan getsə Ünsizadə, sən də salik ol rahə-
Ki, ta azdırmasın jolda səni quli-bijabani!

O bir şəxsi-mücərrəd, xejrxahi-cümlə aləmdir--
Ki, joxdur zati-bimislində xahişhaji-nəfsani.

Qənaət qafının ənqasıdır, kərkəsşikar olmaz,
Nəzərgahında etməz cilvə təsvilati-şejtani.

Duasilə bu zatın, Sejjida, xətmi-kəlam ejlə,
İlahi, şamil olsun halına əltafi-jəzdani!

Ülumü hikmətindən xəlqi-aləm müstəfid olsun,
Mizaci-müstəqim üzrə həmişə olsun ərkani!

Həmişə fejzə jetsin gərdişi-abai-ülvidən,
Ona pürşir olsun ümməhatın lütfi-püstani.

Vücudi xilqəti-aləmdən olsun illəti-ğai,
Bəqaji-nəslinin heç olmasın aləmdə pajani.

Cəlali qaim olsun dövləti-Rusijjə olduqca,
Çinan ki, joxdurur bu dövlətin aləmdə pajani.

Onun fərqindən etmə sajəsin kəm imperaturun,
O zillüllahə zillində həjatın ejlə tulani.

Bu sədrin sədri kim, afaqə bir jənbuji-hikmətdir,

Zülali-hikmətindən ejləsin sirab ətşani.

Məkatib, həm mədarisçün zijad et rəğbətin, jarəb,
Edə İdris pejğəmbər kimi tədrisi-ruhani.

Cəlali-ba-Kəmalın hifz qıl aləmdə afətdən,
Əfəndizadə ağadır, xuda, hifz ejlə ağani!

[İstinad1: O (Səlman—S. R.) da bizdəndir (ajə).]
[İstinad1: Elm Çində də olsa, onu axtar (ajəj]

MAHMUD AĞAYA

Ey edən Adəmi avareyi-cənnət, buğda!
Ey verən həzrəti-Həvvayə xəcalət, buğda!
Səni Adəm yedi cənnətdə, müsibət gördü,
Çəkdi həvvayi-bəladidə nədamət, buğda!
Adəmi eylədi şeytan səninlə iğva,
Gəldi Həvvayə səninlə dəxi töhmət, buğda!
Baisi-mələnətü məsiyəti-Adəmsən,
Kim ki, allansa səninlə, ona lənət, buğda!
Yeməsəydi səni cənnətdə əgər kim, Adəm,
Qalacaqdıq hamı firdovsdə rahət, buğda!
Bağı-firdovsdə axır qalacaqdıq rahət,
Səndən oldu bizə bu rəncü məşəqqət, buğda!
Hansı xirməndəsən, ey daneyi-ənduhü bəla,
Hansı məskəndəsən, ey mayeyi-möhnət, buğda!
Bir tapaydım səni, daş ilə əzəydim başuvi,
Eyləyəydim səni un kimi xəsarət, buğda!
Bişireydim səni təndirdə, edəydim büryan,
Doğruyeydim səni hər ləhzə, ey afət buğda!
Nə üçün mülki-Şəmaxidə tapılmazsan sən?
Ta edəydim sənə yüzgunə üqubət, buğda!
Tapmışam mənzilüvü mən səiin, ey töxmi-cəfa,
Bilmişəm hardasan, ey daneyi-rəhmət buğda!
Qaçmısan Mahmud ağanın yenə anbarına sən,
Etmisən orda nihan olmağı adət, buğda!
Yazıb ol kani-səxadən səni xahiş qıllam,
Səni ağa edəcəkdir mənə şəfqət, buğda!
Elə bildin ki, səni Seyyidi-nalan tapmaz,
Qalısan guşeyi-xəlvətdə fərağət, buğda?
Sahiba, Mahmud ağa, lütfü mürüvvət dəmidir,

Eləyib Seyyidi-miskinə xəyanət buğda!
İndi beş aydı ki, məndən qaçıb ol ruysiyah,
Qoyub avarə məni-zari bu nikbət buğda!
Tutmuşam indi sorağın, sizin anbardadır,
Qorxuram kim, qaça ordan dəxi xəlvət, buğda.
Babamız Adəmin ol qəlbiqara düşmənidir,
Eləyib həzrəti-Həvvayə ədavət buğda.
Qoyma anbarda qalsın, onu ixrac eylə,
Nə bilir nanü nəmək, rəsmi-məhəbbət buğda!
Ver mənə, ta ki, dəyirmanda onu un tək əzim,
Çox veribdir məni-biçarəyə xiffət buğda.
Sahiba, budanın əhvalın əgər şərh eləsəm,
Olar afaqda bir tul hekayət buğda.
Qərəz oldur ki, bu il həm dəxi bildirki kimi,
Edəsən Seyyidi-biyarə inayət buğda.
Bir tağarın ədədi qədri həq etsin ömrün,
O qədər Seyyidə olsun dəxi qismət buğda.

MAHMUD AQAYA

Əla, ey sərvəri-valaməkan kim,
Qənimətdir vücudun Şirvanə.
Sənə olsun mübarək eydi-əzha!
Fələk kamınca olsun hər zəmanə!
Cahan olduqca olsun ömrün əfzun,
Dönə aləm sənə baği-cinanə.
Ola dünyada daim xatirin şad,
Dili-düşmən həsəddən dönə qanə.
Ola dövri-qəzadən kur çeşmi
O kim, bədxahdır bu dudmanə.
Deyil bu sözdən, ey sərvər, muradım,
Gətirmək vəsfüvü nəzmü bəyanə.
Səni mən vəsf qılmaqdan nə fəxrin--
Ki, fəzlin cümlə rövşəndir cahanə.
Qərəz, fikrim sənə mütləq duadır,
Duadən qeyri sözlərdir fəsanə.
Sənə məlumdur ixlasi-Seyyid,
Dəxi hacət deyil çəkmək əyanə.
Vəli bir neçə müddətdir ki, məndən
Kəsilmiş ol ədayi-müşfiqanə.
Nə cismi-zar üçün bir tazə xələt,
Nə quti-ruh üçün bir abü danə.

Əgərçi mən özüm təqsirvarəm
Gələndə kəsrəti-qəmdən amanə.
Nə qıldım halımı ərz ol cənabə,
Nə tutdum bir üzüm ol asitanə.
Buna həm bais oldur ki, həyadən
Utandım, almadım bir söz zəbanə,
Göründü zahirim xəlq içrə xürrəm.
Könüldə çəkdi nari-qəm zəbanə.
Əl-əttəxsis kim, bu fəsl bülbül
Gəlir gülzardə gülçün fəğanə.
Əl-əttəxsis kim, gülşəndə sünbül
Dönübdür zülfi-yari-dilsitanə
Əl-əttəxsis kim, xeyli-şükufə
Qılır tənə nücumi-asimanə.
Əl-əttəxsis kim, ahəngi-qümri
Qılır tənə nəvayi-nəğməxanə.
Əl-əttəxsis kim, əqsami-aləm
Gedirlər eyş üçün hər gülsitanə.
Visali-yardə eşq əhli yeksər
Salıb meylin şərabi-ərğüvanə.
Olub həmdəmlərim yar ilə məhrəm,
Bisatında dəfü çəngü çağanə.
Vəli mən xiclətimdən dilmükəddər,
Çəkib payi-nədamət bir nəhanə.
Nə meyli-gülsitan, nə fikri-canan,
Olub qəm tirinə canım nişanə.
Rəvadırmı sənin əsrində olsun
Əsiri-qəm mənim tək bir yeganə?
Bu halı ərz qılmaqçun hüzurə
Bu eyd oldu əlimdə bir bəhanə.
Bu qərra nəzm ilə ərz oldu halım
Sənin tək bir ağayi-mehribanə.
Əgərçi şiveyi-nəzmi-kəlamım
Lətafətdə deyildir şairanə.
Budur ümmid kim, təbi-kərimin,
Edə təhsinlər bu natəvapə.
Ola Seyyid cənabından sərəfraz,
Qıla daim dua bu xanimanə.
Mübarək olsun eydin lütfi-həqdən,
Dağılsın seyti-fəzlin hər məkanə.
Günün xoş, xatirin xürrəm, dilii şad
Ola ömrün cahanda cavidanə!
Ola axır nəsibin baği-cənnət,
Budur axır duamız bəndəganə!

MAHMUD AĞAYA

Mübarək eydi-novruzi sənə, ey şəhriyar, olsun!
Həmişə taleyin nasir, həmara bəxtiyar olsun!

Açılsın qönçeyi-bəxtin, cahanə ətrlər versin,
Həmişə gülşəni-eyşin cahanda novbahar olsun!

Cahan Mahmudisən, xidmətdə yüz ziba Əyazın var,
Şamaxı Qəzney asa dəhrə sahibiştihar olsun!

Adın Mahmud, bzxtip, taleyin mahmuddur daim,
Müinin Əhmədü Mahmud, lütfi-kirdigar olsun!

Zülali-çeşmeyi-heyvan ilə dolsun sənin camın,
Bəsani-Xızr ömrün ta cahan var, paydar olsun!

Xudavənda, sənə bu dövlətü bu ömrü asayiş
Nə qədrp vardır dünyayi-faii bərqərar olsun!

Əgərçi qalmayıb dünyadə, qalmaz hiç kəs baqi
Və lakin zikri-xeyrin aləm içrə yadigar olsun!

Bizə çox görməsin pərvərdigari-həqq ağani,
Cavadın cudi ilə əhli-aləm kamkar olsun!

Edər tiri-cəlalın kur çeşmin fövci-üdvanın,
Nə eybi Rüstəmin bədxahı gər İsfəndiyar olsun?

Bu üç novbavələr kim, qönçeyi-gülzari-ömründür,
Açılsın abiyari-feyzin ilə ətrbar olsun!

Gəlib ol fəsl kim, dağ üzrə çıxsın laleyi-xüdru,
Gəlib ol fəsl kim, fəsli-zimistan dağdar olsun!

Gəlib ol fəsl kim, gül çöhrə açsın səhni-gülşəndə,
Alıb buyi-güli-rənanı bülbül biqərar olsun!

Gəlib ol fəsl kim, gülzarə çıxsın arifü dana,
Çəməndə sadə olsun, badə olsun, badəxar olsun!

Səhər sövti-humayun ilə bülbül başlasın nəğmə,
Həzaran şurlə məmlüv bu firuzi həsar olsun.

Edib başinə bülbül cəm bağ içrə əşiranın,
Büzürgü kuçigin dəstində hər yan çəngü tar olsun.

Əbülçəpvar ahəngi-çəp etsə zağ gülşəndə,
Gərəkdir rast bəzmi-basəfadə bərkənar olsun.

Gülün rüxsarını bülbül görən dəm şahə naz eylər, .
Gərək şurə gəlib, ahəng edib, biixtiyar olsun.

Olur afaqə zahir bülbülün eşqi bahar olcaq,
Gərəkdir eşqi-kamil hər zamanda aşikar olsun.

Dügahi-ruzü şəbdə, çarigahn-fəsli-aləmdə
Gərəkdir aşiqin eşqi şəhiri-ruzigar olsun.

Xoşa ol rind kim, bu fəsli-ruhəfzayi-gülşəndə,
Yanında yari-ziba, əldə cami-xoşgüvar olsun.

Gülüstan guşəsində süfreyi-biintizarında
Mey olsun, dilbər olsun, hər zaman busü kənar olsun.

Səbu zanudə, sağər əldə, məclis xali, mey hazır,
Vüsali-yari-gülrüxsar, fəsli-laləzar olsun,

Bu gunə məclisi verməz həqiqət cənnətə adəm,
0 kəs şeytandı kim, bir böylə məclisdən kənar olsun.

Həmişə vaiz etsin qoy məzəmmət badeyi-nabi,
Nə hasildir məzəmmətdən əgər ki, səd hezar olsun.

Bizə nifrin edər gər şeyxi-Şirvan badə şürbündən,
Ona bizdən gərək xeyr-dualər bişümar olsun.

Bizə hərçənd mey şürbin duadə zəhrmar eylər,
Məzaqında onun, yarəbb, kövsər xoşgüvar olsun.

NƏ Nifrin eyləsə, qoy eyləsin vaiz bizə, Seyyid,
Təki bəzmimdə badə, bir nigari-gülüzar olsun!

Təki gəlsin bahari-aləmara səhni-gülşənlər
Bəsani-səfheyi-Ərjəng pürnəqşü nigar olsun.

Gələ sultani-gültəxti-zümürrüdfam gülzarə,
Olub şabaş, əbri-tirədən dürlər nisar olsun.

Yazıb bir şer göndərsin dəxi Mahmud ağayə,
Nəsibin gövhəri-qəltan, dürri-şahvar olsun.

Deyil rizişdə kim, əbri-bəhari-aləmaradən
Zülali-feyzinə könlün onun ümmidvar olsun.

Əgər bilsə səni feyzinə layiq çox edər ehsan,
Bu xasiyyət gərəkdir onda gün tək aşikar olsun.

Deyil divanə kim, versin pulun hər bisərü payə,
Bu rəmzi bilməyənlər indi bilsin, huşyar olsun.

Hər il ondan səxalər görmüşəm mən lütfü ehsanlar.
İlahi, dövləti payəndə, bəxti payidar olsun!

Fələk qədra, bu sözlərdən qərəz mədhin deyil, amma
Budur fikrim ki, mədhindən mənimçün iftixar olsun.

Mübarəkbadiyi-novruzdur bu fəsli-zibadə,
Yazıb bu şeri göndərdim ki, məndən yadigar olsun.

Deyildir eyb şair mədh qılsa sən tək ağani,
Böyüklər mədhi şairçün gərəkdir hər bahar olsun.

Vəli eybi budur ki, mədhdən var bir təmənnası,
Təmənna olmasa istər ki, mədhi səd həzar olsun.

O kəs ki, mədh edəndə bir səxavət eyləməz zahir,
Gərəkdir şairin həcvində həm çox əşkbar olsun.

Nə ağzımdır ki, siz tək şuxi mən həcv eyləyim, haşa!
Kinayə özgədir bu sözdə, ol namərdə ar olsun.

Yığıb malü mənalı qoysun anbarına Qarun tək,
Edib tez puç olan malı xəzinə, xəznədar olsun!

Bu il bir neçə şəxsi eylədim tövsif, göndərdim—
Ki, şayəd xatirimdən feyzin rəfi-qübar olsun.

Həsən bəydən yetişdi, çox sağ olsun, nəqd ənamım,
Onun bədxahı, yarəb, aləm içrə tarü mar olsun!

Ağanın dəxli yoxdur bir kəsə bu rübi-məskunda,
İlahi, yavəri hər fəsldə həştü çahar olsun!

Bahari-ömrü olsun lütfi-həqdən tazəvü rəyyan,
Mühübbi gül təki xürrəm, onun bədxahı xar olsun!

MAHMUD AĞAYA

Alişan Həzrəti-Mahmud ağa--
Ki, düşüb aləmə şöhrət səndən.
Kəsməsin sayə hümayi-bəxtin,
Getməsin hiç bu dövlət səndəp.
Hələ dünyadə yüz il ömr edəsən,
Getməsin ləzzətü işrət səndən.
Vermisən hər kəsə bir növ səfa,
Şaddır əhli-vilayət səndən.
Bir mənəm şəfqətüvün məhrumi,
Yetmədi qəlbimə rahət əndən.
Sahiba, var dili-zarımda mənim
Xeyli müddətdi cərahət səndən.
Salmadı zəxmimə lütfün mərhəm,
Görmədim hiç təbabət səndən.
Neçə illərdi ki, görməz Seyyid
Sərvəra, hiç şəfaət səndən.
Keçən illərdə sənə şer yazıb,
İstədim halıma rəfət səndən.
İki ildir ki, gözüm yolda qalıb,
Görmürəm hiç əlamət səndən.
Yoxsa eşqin kimi payanə yetib,
Qurtarıb kəşfi-kəramət səndən.
Əhli-dil Kəbə deməzlər qapuvi,
Gər rəva olmaya hacət səndən,
Gəlmişəm xidmətüvə gözləyirəm
Lütf ilə çeşmi-inayət səndən.
Seyyidə lazımədir vasil ola
Nəqd bir cameyi-xələt səndən.
Yaz, bəratimi bu gün eylə əta,
Ta yetə qəlbə məsərrət səndən.
Yazmış idim sənə də əşarı--
Ki, edim hasili-haçət səndən.
Dedi bir şəxs mənə tənə ilə:
Məhv olub fəhmü fərasət səndən.
Bu sifət sən ki təməhkar oldun,
Eyləyir xəlq odu nifrət səndən.
Əqlü idrak kimi zail olub
Yoxsa iksiri-qənaət səndən?
Olacaqsan bəs ölüncə sail,
Gedə müşküldü bu halət səndən.
Bəsdi bir danə sənə kböhnə əba,
Çün gedib zivərü zinət səndən.
İstəmə Mahmud ağadan xələt,
Səhldir bir belə cürət səndən.
Seyyidi-pakə həram oldu sual,

Məhv olub yoxsa səyadət səndən?
Sahiba, ərzimi ki, guş etdin
Gör nədir indi ləyaqət səndən.

ƏLİ BƏYƏ

Gəldi novruz ki, gülşənlərə zinət versin,
Ətri-azari-gülə tabü təravət versin.
Dəhr ara təbi-həva Maniyn-nəqqaş kimi
Qələmi-hikmət ilə güllərə surət versin.
Doldurub jalə ilə lalə o mərcan qədəhin,
Hicr bimarı olan bülbülə şərbət versin.
Bad geysuyi-ərusanə yetirsin şanə,
Gül üzün ğazə qılıb, sərvə rəunət versin.
Novərusani-çəmən zinət olunsun yeksər,
Gül ələ sağər alıb badeyi-işrət versin.
Səhni-gülzardə açsın vərəqi-hikməti gül,
Bülbüli-xəstədilə dərsi-fəsahət versin.
Şərh olunsun rəvişi-mazivü müstəqbəlü hal,
Gül bu tədris ilə bülbüllərə halət versin.
Nərgis açsın gözünü bağə təmaşa qılsın,
Susən açsın gözünü nazü nəzakət versin.
Məsnəd etsin həməli xosrovi-zərrin-nəsəb,
Bağ şahidlərinə xələtü nemət versin.
Kamran vəsli-güli-tərdən olurdu, ey dil,
Xari-sərtiz əgər bülbülə fürsət versin.
Bülbül eylər gülü övsaf gülüstan içrə,
Ta açılsin gül, o biyarə məsərrət versin.
Açılan dəmdə gülü qarət edər gülçinlər,
Səbr bülbüllərə ol sahibi-qüdrət versin.
Seyyida, sən gülü vəsf eyləmə, güldən nə bitər?
Qulu bəy mədhini qıl, ta sənə xələt versin.
Sənə noruzdə hər il eləyib ənam əta,
Yenə mədh eylə, bu il könlüvə behcət versin.
Əli bəy vəsfini qıl, vəchi ələnnəqd olsun,
Nisyə sözdən nə bitər, nəqd ilə nemət versin.
Qulu bəy nəqdşünasi-şüəradır, Seyyid,
Var ümidim ki, sənin şerüvə qiymət versin.
Hər nə kamın ola bir rəng ilə eylər hasil,
Razı olmaz ki, sənə rəngi-xəcalət versin.
Hər nə etsə sənə zahir Qulu bəy etsin əta,

Həqq onun düşməninin mərgini xəlvət versin.
Günbəgün həqq eləsin dövlətin əfzun buların,
Hasidü hafidinin könlünə nifrət versin.
Eyləsin əxtəri-bəxtini səadətlə qərin,
İzzətü hörmətinə gün kimi şöhrət versin.
Kərəmi-lütfləri səfheyi-Şirvanı tutub,
Bundan əfzun olara tanrı kəramət versin.
Sahiba, vəsf deyildir bu ki, mən eyləmişəm,
Vəsfi-Çirma nəçidir ki, günə zinət versin,
Günü bir kimsənə vəsf eyləməyib aləmdə,
Vəsf odur ki, özü halına şəhadət versin.
Sizə nemətlərini həqq eləyib cümlə əta,
Bir uzun ömr sizə ömrdə rahət versin.
Qərəzim vəsf deyil, xeyrü duadır mətləb,
Tarı bu işdə mənim təbimə sürət versin.
Şəhri-Şirvanda mənim izzətimin baisisiz,
Həq-təala sizə bu dəhrdə izzət versin.
Eyləsin şad xuda ruhin o mərhumlərin,
Saqiyi-həqq olara kövsəri-cənnət versin.
Sahiba, fəsli-bahar oldu, könül şad gərək,
Bari-qəm qoyma mənim qəlbimə siqlət versin.
Neçə ildir oluram təhti-pənahında sənin.
Qoyma hər gəlbi-əquri mənə zəhmət versin.
İncisəm mən, olu rəncidə dili-paki-rəsul,
Qoyma peyğəmbərə bu qövm əziyyət versin.
Sən gərək saxlayasan xaneyi-izzətdə məni,
Şahi-lütfün niyə hər bəydəqə cürət versin.
Ey mənim taci-sərim, sərvəri-alinəsəbim,
Kim nəcib olsa, gərək buyi-nəcabət versin.
Seyyida, şerdə rəmz ilə hekayət açma,
Nə gərək, vəsfüvi de, bəy sənə xələt versin.

QULU BƏYƏ

Alişana, ey Qulu bəy, gövhəri-bəhri-səxa,
Vəsfi-zatın eyləmək eyni-sifatımdır mənim.
Mən gədayi-dərgəhin, sən padşahi-şövkətim,
Tabe olmaq ömrüvə rahi-nicatımdır mənim.
Mən təbibün-nəfs, həm şirin təkəllüm şairəm--
Kim, mələklər zikri-şeri-təyyibatımdır mənim.
Aləmi-zülmətsəra içrə haman Xızram ki, mən
Abi-heyvan rəşheyi-kilkü dəvatımdır mənim.

Abi-heyvandır kəlamım xəlqi ehya eyləyən,
Ey Sikəndərfər, haman abi-həyatımdır mənim.
Bəydəqi-filəfkəni-əsrəm ki, hər yan rüx tutam,
Yüz vəzirü şahü tusən təbi-matımdır mənim.
Şieyi-Xülləxzəmirəm, mirü sultanım Əli--
Kim, o şəh həllali-üqdi-müşkülatımdır mənim-
Çox çağırdım, yetmədi mövla Əli fəryadıma,
Bilmişəm ki, baisi öz səyyibatımdır mənim.
İndi səndən qalmışam müşküldə, imdad istərəm,.
Təşnəkaməm, şəfqətin abi-Fəratımdır mənim.
Müxtəsər, var bir atım kim, Zülcənahi-əsrdir,
Filhəqiqə həm qolumdur, həm qanadımdır mənim.
Ol Buraqım, Rəfrəfimdir, izzü cahım, dövlətim,.
Həm səlatım, şövkətim, xümsüm, zəkatımdır mənim,

Bir neçə gündür qalıb heyvan samansız, arpasız,
Heyf ol bədbəxtü kəmtale ki, atımdır mənim.
Öldü at, ey dust, qıl arpa-saman əncamını,
Sanma kim, arpa-saman qəndü nəbatımdır mənim.
Nəqd filməclis əgər sən həm sərəncam etməsən,
Dad əlindən eylərəm ta kim, həyatımdır mənim.

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA VƏ MEHRƏLİ BƏYƏ

Gəldi novruz, yenə mövsümi-işrət görünür,
Mötədil oldu hava, özgə lətafət görünür.
Əbri-azar salıb dövrə hüma tək sayə,
Açılır mülki-cahanda yenə dövlət görünür,
Dönəcək çünki behiştə ləbi-cuvü ləbi-kişt,
Bağlər əhli-təmaşalərə cənnət görünür.
Gül açar bülbüli-şeydayə niqabın üzdən,
Bülbülü xani-vüsalə yenə dəvət görünür,
Saqiya, bir belə mövsümdə gərək badeyi-nab,
Olmasa badə, məni-zarə əziyyət görünür.
QOY bizə lən oxusun vaizi-şəhr, ey saqi,
Demənik lənəti, bizdən ona rəhmət görünür.
Nə bizim rəhmətimizdən ona bir zərrə səvab,
Nə o lənət edə, ondan bizə rəhmət görünür.
Doğru söz, yüz edə lənət, gətir, ey saqi, şərab,
Rahi-reyhanı ilə ruhuma rahət gerünür.
Xassə kim, göndərib, ey saqi, Həsən bəy ənam,
Yenə asari-səxa, lütfi-inayət görünür.

Etmədi gör ki, inayətdə fəramuş məni,
Bakıdan xitteyi-Şirvanə inayət görünür.
Darxanəmdə səmavar, dəxi çayım, qəndim,
Gecələr xaneyi-dövlətdə ziyafət görünür.
Göndərib Mehrəli bəy, mehrə gəlib, çay ilə qənd,
Yenə öz əbdinə asari-şəfəqqət görünür.
Çay otağımda yenə çay kimi cari olub,
Kasələr içrə yenə şirəvü şərbət görünür.
Bu iki bəhri-səxa, sərvəri-alişandan
Seyyidi-bisərü samanə inayət görünür.
İndi bir qədr gərəkdir ki, ola sözdə nəmək,
Təbi-şairdə yenə meyli-zərafət görünür.
Şükrlillah ki, pulum var şərab almaq üçün,
Gözümə nur gəlib, xatirə behcət görünür.
Eydi-novruzda, ey kaş, olaydım Bakıda,
Çünki bəzmi-ürəfa içrə nəzakət görünür.
Çalıb ol bəzmdə dünbəyini Ambarsun bəy,
Oynayıb Mehrəli bəy, özgə bəşaşət görünür.
Oynasaydım nə olur mən də onun dünbəyinə,
Rindlər rəqsə gəlib türfə qiyamət gerünür.
Seyyida, müxtəsər et, eyləmə tətvili-kəlam,
Yenə şerində sənin özgə kinayət görünür.

Zajiri-Məşhədi-mövladu Məhəmməd Sadiq,
Verəcək, əhd eləjib, qır əvəzi qar sənə.
Sejjida, pərdəni çox açma, işi faş eləmə,
Tən edər, məst bilür arifü huşjar, sənə!
Hamıdan arifü huşjar Həsən ağadır,
Edir ağası kimi mərhəmət izhar sənə.
Təqijev aclıq ilində sənə ənam eləjib,
Qıl duasın ki, onun mərhəməti var sənə.
Keçən il çaj ilə qənd etdi əta Mehrəli bəj,
Jenə göftarı olur, qorxma, şəkərbar sənə.
Gərçi çarşənbələrin çajü jemişsiz keçdi,
Bəsdir ol mahi-fələk şəmi-şəbi-tar sənə.
Bajram axşamı alıb nisjə jemiş işrətlə,
Borcuvu göndərir ol mahi-kərəm var sənə.
Qorxma, aləmdə Həsən bəj sənə imdad ejlər,
Razı olmaz ki, jetə xiffəti-büsjar sənə.
Ej Həsən bəj, həsənül-xülq, nəçibül-əhval,
Bir oğul etsin əta həzrəti-səttar sənə!
Görmədim bir kişi Şirvanda səndən qejri,
O səbəbdən bilirəm mədhi səzavar sənə.
Türki jazdım sənə əşarı ki, hali olasan,

Elədim dərdimi filcümlə mən izhar sənə.
Bundan artıq desəm əhvalımı tab ejləməsən,
Ej kərəm kanı, rəva görmədim azar sənə.
Drifü kamilə açmaq sözü lazım gəlməz,
Ejləjib zehn əta həzrəti-davar sənə.
Mətləbim ejd üçün olmuşdu mübarəkbadi,
Səbəb oldur jazıram bir neçə əşar sənə.
Barilaha, bu sifət çox görəsən bajrami,
Harda olsan-bu zəmanə ola gülzar sənə!
Jarü əvanın ilə ejşü səfa ejləjəsən,
Verə saqi qədəhi-badeji-.gülnar sənə!
Necə ki, öjlədü ejhamımı dərk etsən əgər
Rəbbi-izzət eləsin düşmənüvü xar sənə!

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Eydi-novruz mübarək ola, ey yar, sənə!
Yar ola mərhəməti-qadiru qəhhar sənə!
Edər amadə güli-alı nisar etmək üçün,
Gülrüxüm, aşiq olub gülşənü gülzar sənə.
Bağban görsə səni bağdə, öz güllərini
Edəcək cümlə- nisar, ey güli-bixar, sənə.
Bağbandan eşidib nərgisi-məstin vəsfin,
Göz açıb, aşiq olub nərgisi-bimar, sənə.
Təbleyi-ud nə əttar səpir ətri-gülab,
İstəyir kim, özünü oxşada əttar sənə.
Eydi-novruzdur, iç badeyi-gülfam, ey gül,
Ta verə özgə səfa badeyi-gülnar sənə.
Saqiya, ver meyi-gülgün ki, qəmim oldu ziyad,
Ta ki izhar eləyim bir neçə əsrar sənə.
Dəhəni-yarı tutub dün gecə mən, ey saqi,
Dedim:—Ey müğbeçə, bir məxfi sözüm var sənə.
Dedi: — Söz məxfi olanda olur ol sözdə qərəz,
Bilirəm, söhbəti-məxfidə qərəz var sənə.
Hiç şəkk yoxdu ki, şeytanə olur Yar mələk,
Bu gecə xəlvət ara olsam əgər yar sənə.
Tovluyursan məni şeytan kimi yüz hiylə ilə,
Layiqi var ki, desəm mürşidi-əşrar sənə.
Qoymusan aduvi Seyyid əbəs, ey naseyyid,
Demərəm nəsli-şəhi-heydəri-kərrar sənə.

Məşrəbin badədi, həmdəm sənə daim sadə,
Lənəti-həqqdir əlbəttə səzavar sənə.
Tüpürür ərseyi-məhşərdə Məhəmməd üzüvə,
Deməz övlad o gün Əhmədi-Muxtar sənə.
Əlüvə düşsə kəsərsən sən imamın başını,
Tapşırıb mənsəbini Şümri-sitəmkar sənə.
Nə siyamü nə səlatü nə qiyamü nə qüud,
Nə sücudü nə rükuvü nə bir əzkar sənə,
Atmısan məzhəbi, tərk eyləmisən iymanı,
Layiqi yoxdu ki, qismət ola zünnar sənə.
Yaraşır luti Çərəngi kimi dünbək çalasan,
burcudasan, əl çala hüzzar sənə,
Sənətin yoxdu sənin şer deməkdən özgə,
Mayeyi-fəxr olub şiveyi-əşar sənə,
Əhli-Şirvan səni idbar bilirlər, amma
Olmuyur hiç bu əhvaldə bir ar sənə,
Səni göz yaşı kimi saldı Həsən bəy gözdən,
Sud verməz dəxi bu dideyi-xunbar sənə.
Tutma tacirlərə ümmid, bez ölçəndü bular,
Qıymaz əlbəttə bir arşın bezi tüccar sənə.
Ehtiyacə birinin yanına getsən deyəcək,
Mərdi-təmmaü dəni, fasiqü füccar sənə.
Dövləti çoxdu bizim şəhrdə Mahmud ağanın,
Ölsən, bir qəpiyin verməz o sərkar sənə. [...]
Kim çatıb xeyrə bu Şirvanda Aleksan bəydən?
Xeyri qoy, şükr elə kim, etməsin azar sənə.
Çox ağırdır işi Hacı Əli Abbas bəyin,
Qəht olub dəhrdə bir mərdi-səbükbar sənə,
Sənə yox Molla Məcidin kərəmü ehsani,
Eyləyir quru-quru məcdini izhar səna,
Əl tutan bircə Şəmaxidə Əli bəydi genə,
Çünki hərdəm bir onun mərhəməti var sənə.
Bir də mövladı sənə Hacı Ağa Seyyid Əli,
Odu bazari-məhəbbətdə xəridar sənə,
Bu iki taciri xaric eləyəndən sonra
Söyləyir əhli-Şəmaxi hamı murdar sənə!
Şəhri-Şirvandan o gündən ki, Həsən bəy getdi,
Bəxş edən yoxdu dəxi dirhəmü dinar sənə. [...]
Bilmədi bir para nadan Həsən bəy qədrin,
Yarüvü eylədilər aqibət əğyar sənə,
Şəhri-Şirvanı edib tərk, oturdu Bakıda,
Əli çatmır dəxi ikram edə hər yar sənə.
Keçir övqati onun Mehri-Əli bəylə dəxi,
Bir də müşküldür ola həmnəfəsi-çar sənə.
Bala oyna, çala gər dünbəyin Ambarsun bəy,
Nəyə lazımdı desin nari-bədənnar sənə.

Ceneral-konsul ilə həmdəm olan kimsə, dəxi
Həmdəm olmaz biri, ey zari-diləfkar, sənə
Zayiri-Məşhədi-mövladu Məhəmməd Sadiq,
Verəcək, əhd eləyib, qır əvəzi qar sənə.
Seyyida, pərdəni çox açma, işi faş eləmə,
Tən edər, məst bilür arifü huşyar, sənə!
Hamıdan arifü huşyar Həsən ağadır,
Edir ağası kimi mərhəmət izhar sənə.
Təqiyev aclıq ilində sənə ənam eləyib,
Qıl duasın ki, onun mərhəməti var sənə.
Keçən il çay ilə qənd etdi əta Mehrəli bəy,
Yenə göftarı olur, qorxma, şəkərbar sənə.
Gərçi çarşənbələrin çayü yemişsiz keçdi,
Bəsdir ol mahi-fələk şəmi-şəbi-tar sənə.
Bayram axşamı alıb nisyə yemiş işrətlə,
Borcuvu göndərir ol mahi-kərəm var sənə.
Qorxma, aləmdə Həsən bəy sənə imdad eylər,
Razı olmaz ki, yetə xiffəti-büsyar sənə.
Ey Həsən bəy, həsənül-xülq, nəçibül-əhval,
Bir oğul etsin əta həzrəti-səttar sənə!
Görmədim bir kişi Şirvanda səndən qeyri,
O səbəbdən bilirəm mədhi səzavar sənə.
Türki yazdım sənə əşarı ki, hali olasan,
Elədim dərdimi filcümlə mən izhar sənə.
Bundan artıq desəm əhvalımı tab eyləməsən,
Ey kərəm kanı, rəva görmədim azar sənə.
Drifü kamilə açmaq sözü lazım gəlməz,
Eyləyib zehn əta həzrəti-davar sənə.
Mətləbim eyd üçün olmuşdu mübarəkbadi,
Səbəb oldur yazıram bir neçə əşar sənə.
Barilaha, bu sifət çox görəsən bayrami,
Harda olsan-bu zəmanə ola gülzar sənə!
Yarü əvanın ilə eyşü səfa eyləyəsən,
Verə saqi qədəhi-badeyi-.gülnar sənə!
Necə ki, öylədü eyhamımı dərk etsən əgər
Rəbbi-izzət eləsin düşmənüvü xar sənə!

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Gətir, saqi, qədəh kim, mövsümi-işrət hüveydadır,

Gəlir novruzi-sultani, bahari-aləmaradır.
Gəlir ol fəsl kim, gülşəndə cənnət aşikar olsun.
Deyərsən sünbüli-pürtablər giysuyi-huradır.
Açılsın laləvü gül bağü dağə yüz səfa versin,
Zəmani-seyri-bağü mövsümi-gülgəştü səhradır.
Çəmən əmvatini badi-səhərgahi qılır zində,
Dəmi-badi-səhər, guya ki, ənfasi-Məsihadır.
Gəlir ol fəsl alsın lalə dəstə saqəri-mərcan,
Sanırsan bülbülü sərməstü rindi-badəpeymadır,.
Gətir, saqi, meyi-gülgün ki, gəldi mövsümi-işrət,
Dəxi bundan sora bülbül gülün vəsfində guyadır.
Vəkəlla, haşəlillah, bülbül etməz vəsf gülzarı,
Təsəvvür etmə bülbül madihi-gülbərgi-rənadır.
Nədir gül kim, onu gülzardə vəsf eyləsin bülbül,
0 zarın vəsfi-güldən məqsədi bir zati-valadır.

Edər bülbül o zati vəsf kim, aləmdə ol təkdir,
Həsən xəlqü, Həsən xülqü, həsən namü Həsən bəgdir.

Gətir, saqi, şərabi-nabı kim, fəsli-bahar oldu.
Açıldı laləvü gül, bağü səhra laləzar oldu.
Gəlibdir zabili-gülşəndə bülbül şurü qovğayə,
Sədayi-nəğmədən məmlüvv bu firuzi Həsar oldu.
Müvaliflər müxaliflərlə gəlmiş cəng üçün, saqi,
Bəyat ilə oxur əbyat bülbül, özgə kar oldu.
Kəmani-Rüstəmi qövsi-qüzehlər aşikar etmiş,
Zimistan münhəzimçün ləşkəri-İsfəndiyar oldu.
Əbülçəpvar fəsli-dey bir ahəngi-çəp etmişdi,
Qədini sərv edibdir rast, dilkəş ruzgar oldu.
Əşirani-gül olmuşdu pərişan səhni-gülşəndə,
Yenə cəm oldular, düşmən şükuhi tarümar oldu.
Nəkisavar qümri nəğmə eylər sərvi-rənadə,
Nəvayi-Barbüd səlsəl dəmindən aşikar oldu.
Səhər gülşəndə guş etdim bu beyti ləhni-bülbüldən,
Həzaran şövq ilə xürrəm dili-ümmidvar oldu--

Ki, yarəb, dari-dünyadə Həsən bəy kamkar olsun!
Onun seytü cəlalı dəhrə xurşid-iştihar olsun!

Bülurin camə tök, saqi, şərabi-nabı minadən,
Münəvvər eylə Turi-məclisi nuri-təcəlladən.
Deyir Musayi-dil: «Anəstü narən» lütf qıl, saqi,
Göründü nuri-iyzəd çeşmimə sinayi-Sinadən.
Xitabi-«lən tərani» rəmzinə ləb açma, ey saqi,
Məni qıl şadü xürrəm röyəti-rəbbi-təalədən!
Cəmalüllahı görmək istərəm ayineyi-meydən,

Məni məhrum qılma, saqiya, bu feyzi-üzmadən.
Demişdim içmənəm mey, saqi, gəldi novbahar axir,
Şikəst olmaq bu tövbə yaxşıdır, yüz fikri-təqvadən.
Hədis ilə mey içmək bağı-cənnətdə həlal olmuş,
Deyildir sahəti-gülzar kəm, firdovsi-əladən.
Bizə mey vədəsin gülzari-cənnətdə verir vaiz,
Nə hasil nisyə sözdən, nəqd xoşdur eyşi-fərdadən.
Bu mövsümdə o kəs kim, badə içməz səxt qafildir,
Dili-agahımın sən feyzini artır cami-səhbadən—

Ki, ta sərməst olub vəsf eyləyim ol zati-valanı,
Həsən tinət Həsən bəy kim, yetirmiş feyzə dünyanı.
Şəmaxidən səfər etmiş əgərçi xeyli müddətdir,
Diyari-Badikubə feyzi-didarilə cənnətdir.
Düşübdür qamətindən ta o gündən kim, cüda könlüm,
Mənə hər gün Şəmaxi dərdi-firqətdən qiyamətdir.
O gündən kim, gedibdir ol fələk-şövkət Şəmaxidən,
Mədarım ahü əfqandır, işim rəncü riyazətdir.
Dəxi bir kimsə yoxdur kim, səxa göstərsin, əl tutsun,
Gedibdir sahibi, dildə qalan nami-səxavətdir.
Müxəmmərdir dərü divarı Şirvanın xəsasətdən,
Qəribə şəhri-virandır, əcibə bəd vilayətdir!
Nəzər min yanə qılsan, köftguyi-föhşi-bicadır,
Güzər hər bəzmə etsən, qeybətü büxlü ədavətdir.
Bu büxlü bu həsəd, bu göftgu bikarlıqdandır,
Məcalı qeybətə olmaz o kəs kim, əhli-sənətdir.
Zinavü qeybətü böhtan bu qövmi-şumə məzhəbdir,
Yemək mali-yetimi bunlara dinü şəriətdir.

Bu qövmi-bədnihadın var içində əhli-dil tək-tək,
Və lakin bu yəqindir ki, o da olmaz Həsən bəg tək.

0 da getdi Şəmaxidən, dəxi zövqü səfa getdi,
Yüzi xurşid idi, çün getdi, gözlərdən ziya getdi.
Deyirlərdi gedib dövlət Şəmaxidən, inanmazdım,
Yəqin etdim o gündən kim, o, dəryayi-səxa getdi.
Qalıbdır damənim dəstində bu qövmi-cəfakarın,
Mürüvvət aləmi teyy oldu, sultani-vəfa getdi.
Dəxi fülki-ümidim qərq olur dəryayi-ənduhə,
Qoyub dəryayi-qəmdə çün məni ol naxuda getdi.
Hər il novruzdə ondan gəlirdi lütfü ehsanlar,
Driğa ki, o bəxşayişlər, ol lütfü əta getdi.
Əli seyyidlərin qoynunda qaldı dərdü möhnətlə,
Kərəmlə əl tutan ol sərvəri-müşkülgüşa getdi.
Zənanə dövrü oldu sanki ol mərdanələr dövrü,
Məgər kim, dövrdən, ey dil, Əliyyul-Mürtəza getdi.

Həsən bəy getməyini sanma kim, bir əmri-asandır,
Şəmaxi düşdü dövlətdən ki, ol mürği-Hüma getdi.

Driğa dərd kim, getdi Şəmaxidən səxa kani,
Yetim oldu zəmanə möhnətiylə əhli-ürfani.

Gəlir novruzi-sultani, mənim, ey dil, dəmağım yox!
Əlimi yoxdu bir kimsə tutan, əldə əyağım yox.
Çəmənlər cənnəti-mövudə dönsə, seyri-bağ etməm,
Gülüstan seyrinə başın üçün bülbül, ayağım yox,
Mənim bağım, baharım, sünbülüm, sərvim Həsən bəydir,
Xəyali-sünbülü sərvim, baharü meyli-bağım yox.
Nədibdir[1] kim, o sərvin laleyi-rüxsarı hicrindən
Bəsani-daği-lalə inəm üzrə tazə dağım yox.
Bürəhnə şaxlər, novruz oldu, geydi xələtlər,
Bürəhnə bir mənəm aləmdə, şalvarım, papağım yox.
Büsati xali gördü dilbərim nuri-münəqqadən,
Xəyali-bazidən ğeyri bu məhfildə qonağım yox.
Şəbi-çərşənbələrdə rövşən etdi şəmlər mərdüm,
Yanan bu rişteyi-canımdan özgə bir çirağım yox.
Kimin əltafına təkyə qılım, ey saqiyi-gülrüx?
Gedibdir təkyəgahım, qibləgahım, bir dayağım yox.

Həsən bəydən sora mən neylirəm bu cism ilə canı?!
Alıbdır canı cismimdən o şahın dərdi-hicranı.

O gün olsun ki, ya rəbbim, səfərdən dilbərim gəlsin,.
Sərim şuri, gözüm nuri, o mahi-ənvərim gəlsin!
Məzaqi-cani-şirinim olubdur təlx hicrindən,
Açılsın karivani-Misr, kani-şəkkərim gəlsin!
Hümayi-övci-izzət getdi, çün balü pərim sındı,
Gəlib ol şahbazım, tazədən balü pərim gəlsin!
Düşüb zülmati-fəqr içrə könül təngə Sikəndər tək,
Yetişsin dadıma Xızri-səxa, ol rəhbərim gəlsin.
Qalıb biyarü yavər vadiyi-heyrətdə canü dil,
Nicat üçün xudavənda, o yarü yavərim gəlsin!
Əmirim, karivanım, qəhrəmanım, rişteyi-canım,
Pənahım, şahü mahım, dadxahım, davərim gəlsin.
Mənə kövsər şərabı, məclisiydi baği-rizvanım,
Açılsın babi-cənnət, camə abi-kövsərim gəlsin.
Tülu etsin yenə bürci-şərəfdən ol məhi-taban,
Münəvvər eyləsin çeşmi, o rövşən əxtərim gəlsin.

O məh şəhr içrə olsaydı, işim nöqsanə dönməzdi,
Tutulmazdı dili-pürxun bu gunə qanə dönməzdi.

[İstinad1: Nə edibdir.
]

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Eyddir, fəsli-gülüstan olur, inşaallah!
Mövsümi-sünbülü reyhan olur, inşaallah!

Yenə güllər açılır bağdə xirmən-xirmən,
Lalələr atəşi-dehqan olur, inşaallah!

Zülfi-hura kimi sünbül açılır gülşəndə,
Bağlər rövzeyi-rizvan olur, inşaallah!

Bülbülün hasil olur dövləti-güldən kami,
Dövləti-vəsl nümayan olur, inşaallah!

Bağdə zahir olur sərvəti-Azarü Əyaz,
Bəd əz an dövləti-nisan olur, inşaallah!

Bülbül eylər gülü tövsif gülüstan içrə,
Sərvdə qümri qəzəlxan olur, inşaallah!

Seyri-gülzarə çıxar simbədən gülrüxlər,
İşrətü eyş firavan olur, inşaallah!

Olmadı gərçi zimistanda mənim bir fərəhim,
Könlümüz bağdə şadan olur, inşaallah!

Gər Həsən bəy eləsə lütf bizə, ey saqi,
Sağərimdə meyi-rümman olur, inşaallah!

O Həsən bəy həsənül-xülq, bülənd-əxtər kim,
Düşməni xak ilə yeksan olur, inşaallah!

Düşməni-cahi onun gülşəni-bəxtini görər,
Qönçə tək bağrı onun qan olur, inşaallah!

O, bu il uşkolanın əmrinə əncam eylər,
Lütflə silsiləcünban olur, inşaallah!

Şiəvü sünni olur cəm bu kari-xeyrə,
Qərəz ərbabi pərişan olur, inşaallah!

Eləyər səy səadətlə işə Hacı Səid,

Karımız məfxəri-sədan olur, inşaallah!

Var ümidim ki, Ədil bəy edə ədl ilə əməl,
Feli öz isminə bürhan olur, inşaallah!

Edəcək himməti-şahanəni Sultan Məhmud,
Bəxt təxtində o sultan olur, inşaallah!

Var ümidim ki, Məcid eyləyə lütfün zahir,
İşə bir növ ilə saman olur, inşaallah!

Görürəm himmətini Hacı Əli Abbasın,
Dəxi əmniyyəti-Şirvan olur, inşaallah!

Əli bəy eyləsə bir lütf əla rəğmi-həsud,
Hasidin mənzili niran olur, inşaallah!

Həqq edə ömrünü əfzun Məşəd Zeynalın,
Himməti işdə nümayan olur, inşaallah!

Hacı Mehdilə bizə Məşhədi Kazım bəydən
Yenə bəxşayişü ehsan olur, inşaallah!

Ey Həsən bəy, qərəzim gərçi deyildi bu kəlam.,
Nəzmdir, mətləbə ünvan olur, inşaallah!

Qərəzim yazmaq idi hali-dili-zar sənə,
Yenə filcümlə nümayan olur, inşaallah!

Tövsəni-təb ləcamidir əlimdə möhkəm,
İstəsəm hər yana cövlan olur, inşaallah!

Eyddir, Seyyidi-dilxəstəyə eydanə gərək,
Himmətin dərdinə dərman olur, inşaallah!

Neçə çərşənbə yemiş almamışam, həqqi budur,
Almasam bu gecə də qan olur, inşaallah?!

Gər xoruz bannamasa, sübh məgər açılmaz?
Açılır sübh, obaşdan olur, inşaallah

Xüşkbar olmasa, bayram gecəsi yanmasa şəm ,
Ay, ulduzla çirağan olur, inşaallah!

Seyyida, qorxma, dəxi yazmısan əhvalı bəyə,
Sənə əltafı firavan olur, inşaallah!

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Saqiya, novruzdur üz verdi yüz behcət mənə,
Sağərə tök badeyi-gülgunu, qıl şəfqət mənə.

Şükrlillah ölmədim, çıxdım bahara, saqiya,
Lütfi-xaliqdən müyəssər oldu bu dövlət mənə.

Gərçi yoxdur mülkü malım, dövlətim, simü zərim,
Təndürüstəm, hiç yox əmrazdən illət mənə.

Nüktəsəncü bəzləguyü nikxuyü xoşzəban,
Vardır hər gecələr bir neçə həmsöhbət mənə.

Başın üçün, saqiya, dur, tök əyağə badəni,
Məst olum, huşyarlar çəksin bu gün həsrət mənə.

Şaxlər yaşıl vərəqlərdən geyindi xələtin,
Gərçi mən bibərgü barəm, yoxdu bir xiffət mənə..

Var ümidim ki, Həsən bəy görsə bu əşarımı,
Tikdirə novruzəcən ziba olan xələt mənə.

Ol Həsən bəy kim, onun çox görmüşəm ehsanını,
Hamıdan əfzun Şamaxıda edib hörmət mənə.

Çox fəqirin lütfü ehsan ilə tutmuşdur əlin,
Bu sözün isbatına vardır neçə hüccət mənə.

Xah şiə, xah sünnü, xah rus, xah erməni,
Aləmi-insaniyətdə birdü hər millət mənə.

Eylədi hər il müsəlman məktəbiyçün lütflər,
Gərçi axırda o məktəb olmadı qismət mənə.

Eylədi aclıq ilində çox gözəl əncamlər,
Söyləyirdi, xəlq zəhmətdə, nədir rahət mənə?

Ermənilər məktəbiyçün hər il ehsan eyləyib,
Məktəbi-rusə qılan səyində var izzət mənə.

Un çəkib bikəslərə verməkdə bir əllafdən,
Üz veribdir görcək ol halətdə yüz heyrət mənə.

Kimdən aldı min manata qədri məktəbçün kömək,
Bir sözüm böhtan isə, etsin hamı lənət mənə.

Söz sözü çəkdi, uzandı mətləb, ey valagühər,
Gərçi bu iradlər hərgiz deyil hacət mənə.
Ey qələm, açma zəbani-pürfəsahət şerdə,
Ey qələm, lal ol ki, düşmənlər verir zəhmət mənə.

Ey qələm, təhrir edib hər sirri sən faş eyləmə,
Ey qələm, vermə mətalib kəşfinə cürət mənə.

Qoy sözü qalsın, Həsən bəy mədhinə eylə şüru;
Olma küfran əhli, təğyir olmasın nemət mənə.

Bir neçə həftə əgər naxoş idin ol evdə sən,
Üç kərə gəldim, vüsalın olmadı qismət mənə.

Böylə fikr etmə ki, bəndə xidmətində qasirəm,
Bəndeyi-dərgahınam, səndəndi bu rüfət mənə.

Eyləməzsə səhhətünçün gər duayi-xeyrlər,
Bir mərəzdən verməsin bari-xuda səhhət mənə.

HƏSƏN BƏY NƏBİBƏYOVA

Ey Həsən bəy, həsənül-xülq, rəfiül-əxlaq,
Şəxsi-əvvəl ki, sənə yoxdu cahanda sani.

Dəri-ehsanüvə möhtac ümumən füqəra,
Sənsən aləmdə olan lütfü səxavət kani.

Əhli-Şirvani bu il lütf ilə ehya elədüz,
Həqq qəbul eyləyə aləmdə belə ehsani.

Füqəralər hamı sidq ilə duagudü sənə,
Həq sənin zəhmətüvü etməyə, ya rəb, fani!

Həm bədən zəhməti var, həm dəxi puldan keçmək,
Həcci-əkbərdi bu, ey mülki-səxa sultani.

Tutduğun işdə sənin zərrəcə nöqsanın yox,
Kim pəsənd eyləməsə, əqldə var nöqsani.

Leyk səndən gileyim var, əya kani-səxa,
Gər qəbul eyləyəsən, ərz qılım mən ani.

Bir tağar buğda Kərim bəy dəxi eylərdi bərat,
Əzqəza olmadı bu il işimin samani.

Bir tağar buğda hər il Hacı Əli Əkbər bəy
Mənə eylərdi əta, kəsdi həq ol ehsani.

Gah Tiflisə yüyürdüm, gəhi çapdım Bakıya,
Qoydu avarə bu gərdun məni-sərgardani.

Cəm edib murü mələx cümlə ilə azuqəsini,
Hərə öz dərdinə bir növ tapıb dərmani.

Bir tağar, iki tağar xəlq yığıb azuqə,
Kimi anbarını doldurdu, kimi ənbani

Məni bazarə edib gərdişi-gərdun möhtac,
Oldu sərmənzilim əllaflərin dükkani.

Sarı buğda unu aldımsa da, arpa çıxdı,
Eylədim gündə bir əllaf ilə mən dəvani.

Əzqəza durdu dəyirman, kəsildi çörəyim,
Evmizin oldu dəxi cəftə unundan nani.

Amma nə cəftə unu, təmi acı, zəhr kimi,
Qismi-səyyüm ki, yeməzdi onu çöl heyvani.

Sanki əzvay idi hər bir tikəsi ol çörəyin,
Saldı ishalə uşaqları çıxıb ....

Evimiz bir, iki, üç həftə çörəksiz qaldı,
Gah bişirdik noxudu, gah yedik lobyani.

Qanını şişəyə tutdu fələk ol tiflərin
Ac qalıb qaçdı uşaqlar dodağının qani.

Gecələr nəql dedim körpə uşaqlarım üçün,
Nisyə sözdən nə bitər ,çeynədilər yorğani.

Gördüm axundlara bəxşayiş olub cəftə unu,
İftaroy sort ki, vardır yeməyə imkani.

Özümü alimü seyyid biliben fəxr etdim,
Fikr qıldım ki, mənə artıq olur ehsani.

Demə bunlar məni Şümr oğlu bilirmiş, heyhat!
Nə münasib ki, sərəfraz edələr Mərvani.

Bu çilenlər ki, bizim vardır, inşaallah,
Tez çıxar üç manata buğda unun batmani.

Birisi var ki, təmənna edir ağsaqqallıq,
Mən onun rişi-səfidinə olum şeytani! [...]

Mehdiyi-əsr bu günlərdə zühur etsə əgər,
Minməz öz eşşəyini, ona qoyar palani. [...]

Hacı Möhsün bəyə lazımdı ki, ehsan eləsin,
Çün öz ismində müşəxxəsdi bu rəmzi-sani.

Əli bəydən nə deyim, çoxdu şikayət ondan,
Hiç ol gözləməyir nəsli-şəhi-Mərdani.

Hacı Mehdi bəyə tari özü versin insaf,
Bircə salmır yadına Seyyidi-sərgərdani.

Səfər oğlu Hacı Mehdi Bakıya etdi səfər,
Saldı dəryaçəyə zövrəq buraxıb yelkani.

Bakıya getmiş idi ta unu təhvil alsın,
Yollasın tez ki, ucuzluq eləsin Şirvani.

Keyfə xərc eylədiyin qoydu un üstə hacı,
Mərhəbalər ki buna, kamil imiş iymani!

Heyf ol hacı Üveysdən ki, qoşulmuş bulara!
Çünki bunlarda tapılmaz rəvişi-ürfani.

Eylədi haçı ÜveysiTərənin ruhunu şad,
Kəldi felindən onun rayiheyi-rəhmani.

Bunların vəsfi hələ sonraya qalsın Seyyid,
Hələ sən dərdüvü yaz, təbüvə ver cövlani.

Sahiba, şükr ki, on iki manatım var idi,
Götürüb xidmətüvə şövq ilə gəldim, ani.

Dəri-anbar güşad idi səxavət, ey bəy,
Torbalarda görüb un şövqə gətirdim cani.

Bir meşok un tələb etdim ki, əta eyləyəsiz,
Qurtaram ta qəm əlindən bu dili-virani.

Gəh mənə yarma həvalə elədin, gah kəpək--
Ki, yeməzdi onu ac qalsa yüz il, moltani.

Üstümü unnu görüb, sanma dəyirmançı məni,
Aç bəsirət gözüvü, ləli xəzəfdən tani!

Gərçi zahirdə fəqirəmsə, qənidir təbim,
Bu gədalıqda pəsənd eyləmənəm sultani!

«Fəqr fəxrimdü» o gündən ki, deyib peyğəmbər,
Bilmənəm zərrəcə dünyanı və mafihani.

Mən ki ənqa kimi bir qafi-qənaətdi yerim,
Neylirəm cifeyi-rəmz ilə belə dünyani?

Kişi namərd ətəyin tutmayıb, ölmək xoşdur,
Çünki namərddə yox bəzlü əta imkani.

Mən səni mərd bilib xidmətüvə gəlmiş idim,
Fərz qıldım ki, Həsən bəydə olur bəy qani. [...]

Mən belə fərz qılırdım ki, yaman gündə mənə
Əl tutarsan, dəxi bu cismə verərsən cani.

Mən belə fərz qılırdım ki, işim düşsə sənə,
Tərk edib öz işüvü, sən bitirərsən ani.

Heyf, ol zənn ki, mən eyləmişəm,--batil imiş!
Çəkdim ol hərflərə indi xəti-bütlani.

Gərək onda mənə sən çarə qılaydın, ey bəy,
Gər unun on manata olsa idi batmani.

Əlli ildə belə il dəhrdə bir dəfə düşür.
Çərx daim eləməz zillət üçün dövrani.

Qış gedər, yaz gələr, laləvü güllər açılar,
Bağlər zahir edər sərvü gülü reyhani.

Gün həmişə bulud altında nişimən qılmaz,
Əbrdən ta ki çıxıb dəhri qılar nurani.

Daima guşeyi-zindandə qalmaz Yusif,

Aqibət təxtə çıxıb tərk qılar zindani.

Bu yaman gündür, əzizim, bunun ömrü az olar,
Bu deyil Nuhi-Nəci ömr eləsin tulani.

Səni tari, özün insaf elə, bir mən kimi şəxs-
Ki, fəsahətdə mənə xəlq deyir Xaqani,

Sən təki bəy ona bəd gündə əlac eyləməyə
Dəxi çıxmazmı göyə ahi-dili-suzani?

Gər mənim şikvəmi konsul eşidə, ya ki bilə,
Sənə əlbəttə məzəmmət yazacaq tulani.

Seyyida, bəsdi şikayət, sözü itmamə yetir,
Bundan artıq dəxi incitmə bəyi-zişani.

Həq-təala eləsin ömrünü daim əfzun,
Kəsməsin lütfünü ondan kərəmi-rəbbani.

Eləsin tari ona bir vələdi-saleh əta,
Halına şamil ola mərhəməti-sübhani.

Mumya istəmə minnətlə cahan əhlindən,
Səbr qıl möhnətüvə, saxla şikəst əzani.

RZA BƏY ƏFƏNDİZADƏYƏ

Saqiya, şad ola ta ruhi-Fəlatun ilə Cəm,
Xümi-meydən mənə bir cami-şərab eylə kərəm.

Kərəm et yadi-Skəndərlə mənə sağəri-mey--
Ki, tutubdur könül ayinəsini zəngi-ələm.

Ələmü qüssəvü ənduhə dəvadır meyi-nab,
Meyü nab ilə olub rəf könüldən qəmü həm.

Həmmü qəm dəfinə mey sağəri bir ayətdir,
Ayeyi-arizi-ol dilbəri-zibayə qəsəm.

Sanma kim, eyləmişəm tövbə meyi-əhmərdən,
Bu səbəbdən ki, mənə hasil olub tövfi-hərəm.

Tutmuşam tövfi-hərəmdən sora mən, ey saqi,
Tazədən piri-müğan damənini müstəhkəm.

İndi xalın həcərimdir, səri-kuyin Ərəfat,
Qaşların taqi mənə qiblədi, camın Zəmzəm.

Görmədim Kəbə təvafında səfayi-batin,
Yenə meyxanədədir zövqü səfayi-aləm.

Bundan əqdəm ki, məqamım səri-meyxana idi,
Yox idi cümleyi-aləmdə mənə möhnətü qəm.

Keçinirdi günüm asayiş ilə aləmdə,
Var idi hər gecə camımda şərabi-Dərğəm,

Mehrü meydən mənə hər sərvqədü qönçədəhən,
Həmdi-meydən mənə hər laləruxü İsadəm.

Mənzilim guşeyi-meyxanədə bir cənnət idi
Ki, mənə, görsə idi rəşk apalardı Adəm.

Leyk bir şəxs[1] məni məkr ilə yoldan çıxarıb,
Necə kim, Adəmi şeytan edib əfzun ilə dəm,

Etdi yüz hiylə ilə dur məni meykədədən,
Eylədi Kəbə təvafında özüylə həmdəm.

Gətdi yollarda mənim başıma yüz gunə bəla,
Qüssədən axırı sədparə könül tapdı vərəm.

Niyyəti şöhrət imiş kim, opa «haci» deyələr,
Qoymuyubmuş demə məlun yola sidq ilə qədəm.

Mənə bir növ hukumətlər edirdi billah--
Kim, onu eyləməyib Şamdə Mərvani-həkəm.

O cəfalər ki, mənə Şamdə etdi o şərir
Əhli-beytə o qədər eyləməyib Şümr sitəm.

Leyk səd şükr ki, bir növ ilə çatdıq vətənə,
Oldu vəsli-rüxi-dildar ilə könlüm xürrəm.

Gərçi müddətdi ki, bu şəhrdə sərgərdanəm,
Olub övzai-fələkdən səri-karım dərhəm,

Nə bəyan etməyə var halımı bir yarü rəfiq,
Nə büruz etməyə əhvalımı var bir məhrəm.

Bir quru hacilik ismiylə qənaət nə edim?
Gətir, ey saqiyi-gülçöhrə, mənə sağərn-Cəm!

Tərdəmağ eylə məni badeyi-gulfamın ilə,
Oluban məst, eləyim kəşf rümuzi-mübhəm.

Ta Əfəndi ola müstəxbiri-hali-zarım,
Eyləyim nəzm ilə keyfiyyəti filcümdə rəqəm.

Ol Əfəndi ki, vücudi şərəfi-aləmdir,
Misli nayabdü bu şəhrdə maiəndi-ədəm.

Ol Əli namü Riza-helmü Məhəmmədzadə--
Ki, səxasından olub tazə rüsumi-Hatəm.

Vəsfi-ətvari-pəsəndideyi-zatından onun
Gərçi acizdi fəsahətlə zəban açsa qələm.

Leyk bu təbi-qəsir ilə məni-sərgəştə
Ərseyi-mədhdə cövlanə gətirdim ədhəm.

Rayizi-əql tutub səxt inani-təbim,
Dedi kim, açma bu meydanda təkapuyə qədəm.

Könlü bir cani-cahanbindü kim ol cövhərdə
Cümlə zahirdir ona səndə olan keyf ilə kəm.

Seyyida, müxtəsər et eyləmə tətvili kəlam,
Gərçi dövran eləyib xaneyi –eyşin bərhəm.

Şərhi-halın bu qədər bəsdi, kifayət eylər,
Zati pakidir onun külli ümurə əlam.

[İstinad1: Şamaxılı Əliabbas bəyə işarədir.]

RZA BƏY ƏFƏNDİZADƏYƏ

Səlam olsun sənə, ey yari-cani,
Salan gözdən məni-bixanimani.

Əzizim, mehribanım, tacdarım,
Əla ey qəm günundə qəmküsarım!
O gündən ki, sən etdin tərki-Şirvan,
Olubdur firqətində bağrımız qan.
Çıxıb bu mülkdən sən gərçi getdin,
Vəlakin mənzili-məqsudə yetdin.
Sən etdin sahəti-Tiflisi məva,
Nə Tiflis, ol diyari-cənnətasa;
Nəsimi buyi-cənnətdən müəttər,
Zülali-pakı rəşki-abi-kövsər,
Kəminə kuçəsi firdovsi-əla,
Nişiməngahi-səd ğilmanü hura,
Dəri-meyxanələr daim güşadə,
Mühəyya hər tərəfdə camü badə.
Nə badə, əşki-Məryəm tək müsəffa,
Nə badə, çün dəmi-paki-Məsiha.
Nə müstəhsən əməl tutdu müvafiq--
Ki, oldun cənnətü firdovsə layiq.
Biz axir bir gülüstanın gülüydük,
Nə yerdə bir gül olsa bülbülüydük;
Biz iki məğz idik bir pust içində,
Nəziri yox rəfiqü dust içində;
Çəragah eyləyib bir səbzəzarı,
İçərdik şərbəti-bir çeşməsarı.
Fələk axır salıb firqət arayə,
Bizi saldı qəmü dərdü bəlayə,
Fərəhnak ol, əzizim, bu səfərdən,
Qutardın sən həqiqətdə səqərdən.
Xüsusən ol əzizi-ərşpayə,
Salıbdır başüvə lütf ilə sayə.
Götür əl ruzü şəb şükri-xudayə--
Ki, mis tək yetdi cismin kimyayə.
Gühər istərdin, axır kanə yetdin,
Xızr tək çeşmeyi-heyvanə yetdin.
Tutub əldə həmişə nəqdi-canın,
Edərdin xidmətin piri-müğanın.
Müin oldu sənə axırda pirin--
Ki, oldu ol yeganə dəstgirin.
Qəza çəkdi inanın ol diyarə,
Bəlayi-fəqrdən oldun kənarə.
Rizasın gözlə daim ol əzizin,
Ola hərgah təşxisü təmizin.
Məbada olasan küfrani-nemət,
Rizasiyçün onun sərf eylə himmət.
Bəradərcan, Rizadır çünki adın,
Rizasinə riza ol ustadın.

Əgər məndən sual etsən, bəradər,
Olubdur xatirim qəmdən mükəddər.
Nə yarım var, nə cami-xoşgüvarım,
Nə də meyxanələrdə etibarım.
Bizə Şirvan ara qəht oldu bir kar,
Tapılmır bunda bir mərdi-kərəmkar,
Çox etdim dəhrdə hər karə xidmət,
Gəhi xanə, gəhi tüccarə xidmət,
Birindən olmadı rəfi-məlalım,
Keçindi möhnətü üsrətdə halım.
Hər ol bir kimsə kim, əhli-səxadır,
O kəs simürğdür, ya kimyadır.
Tapılmaz mülki-imkanda vücudu,
Bəradərcan, quru adın nə sudu?
Yetibdir qırxa indi sinnü salım,
Budur ancaq cahan içrə xəyalım--
Ki, ömrümdən əgər var isə baqi,
Həmişə yarım olsun camü saqi.
Olub bu xəlqi-aləmdən kənarə,
Edim qəm dəfinə sağərlə çarə.
Başımda var şərabi-nab şövqü,
Vəli sənsiz meyi-nabın nə zövqü?
Əgərçi cami-mey rahətfəzadır,
Vəlakin yarsız içmək xətadır.
Ümidim var kim, sağ olsaq, ey yar,
Yetər axır yenə didarə didar.
Edər bir çarə bu hicranə mövla,
Qərəz ki, eylirəm səndən təmənna,
Mübarək dəstüvə aldıqda xamə,
Yazanda lütf ilə Şirvanə namə,
Qəsəm mövlayə, ey rindi-qədəhnuş,
Xəyalından məni etmə fəramuş.

RZA BƏYƏ

Gətir, saqi, meyi-gülgun ki, şad oldum bəşarətdən,
Bilirsən mətləbim məxfi olan rəmzü işarətdən.

Cəmali-batinə meyl eylə, zahirdən nədir mətləb,
Kitabətdə qərəz mənadü əlfazü ibarətdən.

Gərəkdir taciri-məna olub dadü sitəd qılmaq,

Əgər məqsudi-tacir nəfdir rənci-ticarətdən.

Bəyan et mətləbi vazeh dil ilə ta ki, faş olsun,
Nə aiddir kinayətdən, nə hasil istiarətdən?

Şərabi-nabı tök cami-bülurə, ey büti-ziba--
Ki, şayəd xatirim təskin tapa suzi-hərarətdən.

Meyi-təlx ilə şirin eylə gəl övqatimi saqi,
Qutar bu təlxkami-zəhri-hicrani mərarətdən.

Bu gün beytüş-şərəfdən cilvə eylər beyzeyi-beyza,
Yetər əhli-cahanın başları çərxə fəxarətdən.

Bu gün novruzi-soltanımdır, ey sərdəftəri-xuban,
Çıxıbdır padşalıq təxtinə şahım vəzarətdən.

Bu gün ol gündü kim, ərbabi-xeyrin könlü şad oldu,
Çəkibdir nəhsi-əkbər əl bu gün, saqi, şərarətdən.

Hanı mülki-Diməşqi zülm ilə abad edən kəslər?
NƏ onlardan əsər qaldı, nə ol mülkü imarətdən.

Hanı həccaci-biiman, hanı ol zadeyi-Süfyan?
Hanı mülki-cahanda fəxr edən kəslər xətarətdən?

Əgər əbri-siyah olsa hicabi-mehri-nurani,
Qalırmı nəyyiri-əkbər ziyavü istitarətdən?

Məgər gülbündü Məryəm bağdə, ey cismimin ruhi,
Məsihi-qönçəni tövlid edər, düşməz bəkarətdən?

Gəlir lək-lək şimalə, saqiya, lək-lək sürudiylə
Sanırsan haciyi-beyti-xuda gəldi ziyarətdən.
Süleymanə, həqiqət, əhrimənlər asi olmaqçün
Düşərmi nazirən, əhkami-peyğəmbər nəzarətdən?!

Həmişə rəsmdir kim, nur ilə zülmət müqabildir,
Bu məna, saqiya, məfhum olubdur nəssü ayətdən.

Minayi-dairə oldu müzəyyən mərkəzi-həqdən,
Xudaya, düşməsin ol dairə bu istidarətdən!

Yoxumdur bir təqiyyə ta ki məxfi mədh edim şahi,
Gərəkdir kim, oxunsun mədhi-şiri-həq cəharətdən.

Bəsani-mum nərm olmaq rəvadır əhli-idrakə,
Nə hasildir qəlizül-qəlb olan qövmi-həcarətdən?

Riza bəydir bu qövlün aləmi-mənadə məqsudi,
O kim, mümtazi-aləmdir bu gün əslü nəcabətdən.

Kapitani-mükərrəm, zati əzəm, ələmü əfxəm,
Alıb şəmşirü çinü pensiya fərxəndə dövlətdən.

Hünərlər göstəribdir ərseyi-dəvadə Rüstəm tək,
Olub şayisteyi-ənam asari-rəşadətdən.

Nişani-tuşi-xarakub oldu gərçi əzası,
Alıbdır imperatorun nişanın hüsni-xidmətdən.

Bu gunə xidmət etsin kim ki, eylər şahına xidmət
Olur əhli-səfa ehsanə vasil hüsni-xidmətdən.

Bu mənsəblə təvazölər qılıb əmsalü əqranə,
Təvazö etmək üçün şahlər düşməz şərafətdən.

Əgərçi dürri-gənci-Gənceyi-pür gəncdir zati,
Vəli bir gəncdir Şirvan ara əsrari-hikmətdən.

Şamaxı ta ki oldu məsqətür-rəsi o zişanın,
Şamaxı fəxr eylər Kəbəyə fəzlü kəramətdən.

İlahi, bu Riza bəy şadkamü kamiran olsun,
İlahi, hifz qıl nuri-dü eynin hər bir afətdən!

İlahi, eylə bu Mahmud ağanı aqibət məhmud,
Onun məhmudlər olsun Əyazi malü dövlətdən!

Bu gün bürci-həməldən göstərib üz mehri-nurani,
Təcəlla göstərib həq, doldu aləm şurü behcətdən.

Gəlib novruz kim, versin səfalər səhni-gülzarə,
Çəmənlər rövzeyi-rizvanə dönsünlər təravətdən.

Dönə abi-bəqayə cuylər, həm sərvlər xüzra,
Çəmənlər tən edə firdovsi-əlayə qəsarətdən.

Bu gün ol gündü kim, şad oldu ruhi-paki-peyğəmbər,
Bu gün biganələr əzl oldular təxti-xilafətdən.

Yetişdi çün xitabım saqiyi-şəkkərləbü ziba,
Bu gunə etdi izhari-gühər dürci-fəsahətdən --

Ki, ey sərdəftəri-ərbabi-nəzmü nəsr olan Seyyid,
Buyur nuş eylə sağər badeyi-şahi-vilayətdən.

Mühübbi-Mürtəza, nuş et meyi, üsyan hesab olmaz,
Olur asi o kəs kim, içməyə cami-məhəbbətdən.

Vəli bu göftgunun sirrini eylə mənə rövşən
Görüm kim, bir nə ləzzət görmüsən bu cami-işrətdən?

Dedim: -- Ey saqiyi-gülrux, bu gün könlüm ki, xürrəmdir,
Bihəmdullah qutardı əhli-aləm dərdü möhnətdən.

Nəsib olsun o tifli-novrəsə bir ömri-tulani,
İlahi, düşməsin aləmdə hərgiz istirahətdən!

Əla valagühər, Seyyid sənə yazdı bu əşari,
Təmənnası onun əlbəttə vardır əhli-izzətdən.

Əzəl gündən budur adət ki, hər bir mən kimi şair
Yazıb əşar, istər kami-dil ərbabi-himmətdən.

Əlin tut Seyyidin bir şəfqət ilə, ey səfa kani,
Ümidim vardır kim, qalmaya zatın səxavətdən.

MƏŞHƏDİ KAZIM BƏYƏ

Məşhədi Kazım bəy, ey sərxeyi-ərbabi-səxa--
Kim, edibdir himmətin çakərliyə mərhun məni.

Xatirim hər gündə bir ehsanuvun mərhunudur,
Dərk edər hər gündə bir əltafi-gunagun məni.

Gərçi biçizəm, vəli simürği-qafi-himmətəm,
Eyləyibdir pərşikəstə çərxi-buqəlmun[1] məni.

Sahiba, xümxaneyi-çərx içrə mən gümnam ikən
Eyləyibdir himmətin aləmdə Əflatun məni.

Nuri-şəmsi-şəfqətindən ay kimi bədr olmuşam,

Gərçi dövri-çərxi-dun etmişdi gəl-ürcun məni.

Qübbeyi-əflakə yetmiş övci-rüfətdən başım,
Eylə dilşadəm ki, tutmaz fəxrdən hamun məni.

Xassə, ey sərvər, Ağa Seyyid Əlinin himməti
Eyləyib guya ki, soltani-bilasağun məni.

Leyliyi-sirri-həqiqətdir o sibti-Müstəfa
Kim, edib hüsni-xisali dəhr-ara Məcnun məni.
Həqq onu xoşhal qılsın, ömrün əfzun eyləsin
Kim, edib xoşhal o mövla həddidən əfzun məni.

Olmuş idim eylə çirki-məsiyətdən mündəris--
Kim dəxi pak eyləməzdi əlli pud sabun məni.

Mən o şəxs idim ki, məndən nifrət eylərdi cahan
Söyləyərdi paklər napakü bəl-məlun məni.

Şükrlillah olmuşam ta kim, sənaxani-Hüseyn,
Eyləyib xoşbəxti-aləm iyzədi-biçun məni.

Randeyi-dərgah ikən üsyan ilə iblis tək,
Bəxti-xoşfərcam edib bu dövlətə məqrun məni.

Siz bu il himmət qılıb məscidə iqdam eylədiz,
Etməyə ta xələtü ənam ilə məmnun məni.

Xələti təbdil qıldız pula, ey sahibkərəm,
Böylə fikr etdim ki, bu kəslər edər Qarun məni.

Özlərin altı yazanlar verdi axır üç manat,
Bəzilər kim, verməyib heç, etdilər dilxun məni.

Rabeindən «kəlbəhüm» rəmzilə keçmək yaxşıdır,
İncidib bu əmrdə bu üç nəfər məlun məni.

Bundan əqdəm mən elə napak idim kim, həcvdə
Eyləməzdi pak hərgiz Qülzümü Ceyhun məni.

Təbi-mövzun kim, mənə bir mərhəmətdir həqqdən,
Rəşkdən zəmm eyləyir bir parə namövzun məni.

Ruhi-qüdidən mənə imdad olur vəqti-süxən,
Eyləsə aciz əgər nagah bir məzmun məni.

Səbr övladır, hələ qalsın bu nəqlü macəra,
Ta görək naşad edir, ya şad edir gərdun məni?

Onların övsafını ol vəqt izhar eylərəm--
Kim, gətirsin bir dəmağə badeyi-gülgun məni.

Müxtəsər söz, sahiba, bu işdə məğbun olmuşam,
Eyləyiblər məkr ilə məlunlər məğmun məni.

Kəsməsin həq sayəni hərgiz başından Seyyidin,
Olma razı kim, edə dövri-fələk məhzun məni.

[İstinad1: Buqələmun]

HACI MOLLA ABDULLA ŞAHTAXTLIYA

Əla, ey bülbüli-xoşləhcə, Haci Molla Abdulla--
Ki, gülzari-müsibət üz verir nəşvü nüma səndən.

İraqü İsfəhani doldurub avazeyi-fəzlin,
Vərai-Mavəraün-Nəhrə düşmüşdür səda səndən.

Büzürgü kuçigi pürşur edib şuri-humayunin,
Həsari-günbədi-firuzə düşmüşdür nəva səndən.

Dəbistani-kəmalında misali-tifli-əbcədxan
Gərəkdir rövzəxanlar öyrənə məşqi-əza səndən.

Süheyli-övci-izzətsən, bulardır girməgi-şəbtab,
Tüluindən yetibdir qətlə övladüz-zina səndən.

Rəvap olmaz, qalır heyrətdə cuy içrə təmaşadə
Əgər ki, guş edə bir mai-cari macəra səndən.

Sənə Davuddən guya çatıb irs ilə bu həncər,
Vəilla sadir olmazdı bu sövti-canfəza səndən.

Şəhadət zikrin eylərsən bəyan nəssi-kitab ilə,
Odur kim, feyzini kəsməz şəhidi-Kərbəla səndən.
Sənn zakirlərin sultanı etmiş həq bu mənadan--
Ki, çatsın feyzə, ey sultani-aləm, hər gəda səndən.

Əzayi-şahi-dini ruhül-ərvah içrə zikr et kim,

Olurlar şadman ərvahi-paki-ənbiya səndən..

Ərəb əbyatını təqrir qıl ləhni-hicaz ilə--
Ki, ta xoşnud ola xilqətdə ruhi-Mustafa səndən.

Əli övladının məddahısan, ey zülfüqari-dil,
Olur xoşnud üqbadə Əliyyül-mürtəza səndən.

Sipehri-izzətü iqbaldə sən mehri-rəxşansan,
Özün öldürsə etməz zövidə sibqət Süha səndən.

Sənin təsiri-ənfasından oldu zində çox kəslər,
Bilir əhli-nəzərlər çox mislər olmuş kimya səndəa.

Dilin nayibmənabi-Zülfüqari-paki-heydərdir--
Ki, olmuş cümləsi məcruh qövmi-əşqiya səndən.

Tutub ətrin cahanı, bir gülüstani-əzasən sən,
Aparır Yəsrib içrə töhfələr badi-səba səndən.

Rizayn-bikəsin zikrilə əhvalın ki, ta olsun
Xuda xoşnudü Heydər şadü peyğəmbər riza səndən.

Səni Şahtəxtli derlər xəlayiq, etmənəm bavər,
Səni xoşbəxtli etmiş olub razi xuda səndən.

Nə dünyayə gəlib mislin, nə gəlməz qərnə bir kimsə,
Rəvadır etsələr gər fəxrlər ərzü səma səndən.

Xoşa ol şairin halinə kim, əşari-zibasın
Oxursan şövq ilə, behcət tapar ol binəva səndən.

Dəmi-təqrirdə sən can verirsən şerü əşarə,
Tapar şairlərin əşarı bir özgə səfa səndən.

Bu üzdən bir neçə təzmin ki, onlar fikri-bikrimdir,
Hədiyyə eylədim təqririn eylər dil rica səndən.

BAKILI HACI HÜSEYNQULUYA

Könlümdə dərdü firqəti-hicran yarası var.
Ey saqi, sağərində bu dərdin dəvası var.

Saqi, gözün fədası olum, cami-mey gətir,
Bimar könlümə meyi-nabın şəfası var.
Saqi, əyaqə dur, meyi-nabı əyağə tök,
Əl tut, bəlalı başımızın çox bəlası var.
Tən xəstə, dil zəifü fələk düşməni-qəvi,
Dəhrin nə yerdə mən kimi bir mübtəlası var?
Bir yanə dərdi-qürbətü bir yan bəlayi-hicr,
Seyli-sirişkimin dəxi çox macərası var.
Bir ahuyi-Xətayə giriftar idi könül,
Gördüm ki, rahi-eşqdə yüz min xətası var.
Gördüm ki, qəsdi-canım edibdir rəqiblər,
Xunrizlikdə hər birinin müddəası var.
Düşdüm səfər xəyalına mülki-Şəmaxidən,
Gördüm vətəndə məks eləsəm, çox cəfası var.
Bir gecə ərz eylədim ol mahi-Nəxşəbə,
Ey məh ki, gözlərimdə cəmalın ziyası var.
Hərçənd səndən ayrılığım səxtdir mənə,
Lakin başımda özgə diyarın havası var.
Bir nöqtədir səfərlə səqərdə əgərçi fərq,
Xassə ona ki, sən təki bir dilrübası var.
Müşküldü bülbül ayrıla bağü bəhardən,
Xassə cəmalüvün gülünün kim, səfası var.
Çox müşkül əmrdir ola tən ruhdən cida,
Lakin zəmanənin bu qəmə iqtizası var.
Çün guş qıldı surəti-halimi ol nigar,
Gördü ki, məndə əzmi-səfər iddəası var.
Nərgisdən etdi calə rəvan bərgi-laləyə,
Gördüm ki, dağ olur ciyərində yarası var
Tən ilə söylədi ki, demə bivəfa məni,
Nə aşiqin məhəbbəti, nə bir vəfası var.
Tuti şəkərdən ayrılımı ixtiyar ilə,
Xassə ki, şəhd ləblərimin çox səfası var.
Qəddim hənuz rast edər sərvə tənələr,
Qümrilərin kənardə «ku-ku» sədası var.
Xaki-dərimdə məskən edir əhli-dil hənuz,
Aşiqlərin bu babdə çox ilticası var.
Get, qamətimdən ayrı görürsən qiyaməti,
Tulü dirazdır, başuvun çox bəlası var.
Xassə, nə zövq var səfəri-Badikubədə--
Kim, badi-Xəzri ilə müşəvvəş havası var.
Hər göz açanda gözlərüvi kur edər qübar,
Nə bağı, nə gülü, nə suyu, nə səfası var.
Əhli tamam mail olub kəsbi-dövlətə,
Nə eyş-nuşü rahəti var, nə səfası var.
Bilməzlə zövqi-şer nədir, ya ki, mey nədir,
Meydə nə zövq, ya ki, neyin nə cəfası var.

Getməz o mülkə şair olan kimsənə, əgər
Başındz əqli, ya ki üzündə həyası var.
Ol sərvi-məhliqadən eşitdim bu sözləri,
Gördüm ki, sözlərində məzəmmət nəvası var.
Əcz ilə ərz eylədim, ey sərvi-gülüzar,
Sürmə bu qədr tusəni-sərkəş, xətası var.
İndi səfası özgə olub Badikubənin,
Cahü cəlalü fəzldə özgə əsası var.
Xoşbəxt edibdi bari-xuda Badikubəni,
Hər yerdə iştiharə gəlibdir, sədası var.
Duz mədəni, dəmir yolu, dəryavü neft ilə
İqlimü həftü şeş cəhət içrə bəhası var.
Rəşki-sədirə Cafü Xüvərnəqdir evləri,
Səngi-rüxamilərlə müşəyyəd binası var.
Tacirləri nə facir olubdur bizim kimi,
Alimlərində Buzərü Səlman cəlası var.
Yox bəylərində biz kimi dəndaneyi-təmə,
Nə ücb, nə qürur, nə kibrü riyası var.
Xəzri əsəndə badi verir gözlərə ziya,
Ol büqeyi-mübarəkinin tutiyası var.
Xassə, var onda məqbəreyi-həzrəti-Bibi,
Bimarü cürmü məsiyətə çox şəfası var.
Həmşireyi-imam Rizayi-Qərib kim,
Kim zayir olsa qəbrinə həqqin rizası var.
Böhtan demə ki, bilməz olar şer qədrini,
Əşarə meyl edən neçə bir dilrubası var.
Qadirdi təbi-şerə neçə zati-basəfa,
Qaani kimi hər birinin iddəası var.
Hər guşəsində var neçə bir əhli-hikməti,
Bəzlü səxadə süfreyi-cudü səxası var.
Qoy qalsın özgəsi, hələ guş eylə huş ilə,
Gör əhli-zat tək nə sifət mültəcası var.
Fərzəndi-biqərineyi-Hacı Hüseynqulu
Ağa Dadaş bəy ol ki, cahanə səfası var.
Bikizbü biriyadü nəzərkərdeyi-xuda,
Əhli-bəsərdü kim, nəzəri-kimiyası var.
Sultani-ruzigardü fəzlü kəmaldə,
Babi-fəzilətində onun çox gədası var.
İbrahimində dövləti-İbrahimi gərək,
İsmailində əhli-dilin can fədası var.
Xosrov ki, tifli-novrəsi-şirinzəbandır.
Pərvizi-əsrdir o ki, gülgun qəbası var.
Hər kəs ki, Sadiqində desə kizb var onun,
Kəzzabdır bu qövldə, səhvü xətası var.
Yarəb, bu nəsli-dilkəşi-Haci Hüseynqulu
Baqi ola, nə qədr cahanın bəqası var!

MƏHƏMMƏD ƏFƏNDİ MÜFTİYƏ

Nə bəşarətdi bu, ey qasidi-fərxəndəliqa,
Nə fərəhdir bu, nə behcət, nə sürurü nə səfa!
Nə məsərrətdi ki, var xitteyi-Şirvan içrə,
Aləmi şur tutub, vəcdə gəlib arzü səma!
Bu nə əyyami-gülüstandı, nə ruzi-novruz,
Bu nə eydi-rəmazandı, bu nə eydi-əzha!
Bətni-mahini edib Yunisi-xurşid məgər,
Hələ sultani-fələk huti qılıbdır məva.
Aləmi-pir deyil feyzi-bahar ilə cavan,
Qarışıb bir-birinə bəs niyə pirü bürna?!
Dedi bir şəxs mənə tən ilə kim, ey qafil,
Xəbərin yoxdu məgər əmrdən, ey bisərü pa?!
Şəhri-Şirvanə gəlib bir fələki-məcdü kəmal-
Ki, kəmalatına heyrandu güruhi-hükəma.
Hafizi-dini-xuda, naşiri-ehkami-rəsul,
Naibi-şəri-nəbi, varisi-sultani-hüda.
Bu haman şəxsi-fələkrütbədi kim, feyzi onun
Dəmi-İsa kimi əmvatlər eylər ehya.
Bu haman zati-müqəddəsdi ki, ənvarı onun
Eyləyib aləmi manəndeyi- turi-Sina.
Dedim:--Ey şəxs, yəqin xitteyi-Şirvanə bu gün
Oldu məlum, gəlib movkəbi-Müfti ağa.
Ol nəbi ismü Əlirəsmü o Osmanzadə,
Dürri-dəryayi-Vidadi, gühəri-qədrü bəha.
Dedi:--Ari, bu Məhəmməd o Məhəmməddir ki,
Xəbərin verdi bizə rəmz ilə şahi-Bətha.
Mehdiyi-əsrdi kim, eyləyib aləmdə zühur, "
Canibi-həqqə edər xəlqi-cahanı ihda.
Bu haman Mehdi ki, qətl eyləyəcək Dəccalı,
Bu haman Mehdi ki, eylər ona nüsrət İsa.
Kim ki, damanını tutmaz o şəhi-valanın
Qalacaq küfrü zəlalətdə müxəlləd əbəda.
Gəlməyib dövləti-Rusiyyətə bir böylə əmin,
Görməyib dini-nəbi bir belə alim, haşa!
Bəhsi-elmində təmamən üləmayi-aləm
Məhvdir eylə ki, Xürşid şüasında Süha.
Ey ki, əşrafi-cahan səndən edər əxz şərəf,
Vey ki, Xürşid zəmirindən edər kəsbi-ziya!
Məsdəri-elmü ədəb, mənbəyi-insaniyyət,
Mənşəyi-fəzlü hünər, mahəsəli-helmü həya!
Eyləsin fəxr sənin tək xələfindən Adəm,
Eyləsin dəhrə mübahat səniylən Həvva.
Sahiba, ərseyi-mədhində gəlib cövlanə
Göstərir özgə hünərlər qələmi-çapükpa.

Hərə bir növ ilə aləmdə sənə xidmət edər,
Mən də bu mədh ilə etdim sənə tərtib səna,
Dideyi-şəfqət ilə surəti-əhvalıma bax,
Kimiyadır, nəzəri düşsə, edər xakə tila.
Gərçi var idi bu söz kim, şəbi-merac nəbi
Bir mələk çərxi-çaharümdə görübdür guya.
Var bir kus qabağında, əlində bir çub,
Qalxızıb çub olan dəstini, tutmuş bala.
Nə vurar kusə o çubi, nə salar yanə əlin,
Sordu peyğəmbər əmin kim, nə üçündür bu əda?
Ol mələk söylədi kim, həq məni etmiş məmur,
Üləmadən biri hərgah edə izhari-səxa,
Mən həmin çub ilə bu kusə vuram bir dəfə,
Dedi: heç vurmusan ol çubi? Dedi: Ey mövla,
Əlim olsun şil, əgər vurmuş olam bir dəfə
Ta o gündən ki, məni xəlq eləyib bari-xuda!
Var ümidim ki, san ey müftiyi-pakizə-xisal,
Salasan şəfqət ilə günbədi-gərdunə səda.
Həm mələk şad ola səndən, həmi bu Seyyidi-zar,
«Fəcəzakəlləhü bil-həşri cəzaən həsəna»[1].

[İstinad1:.Allah səni qiyamət günü gözəl mükafatla cəzalandırsın (dua).]

MÜFTİ HACI ƏBDÜLHƏMİD ƏFƏNDİYƏ

Gəlir novruz kim, etsin müzəyyən bağü səhrani.
Gətirsin surətə xəllaqi-qüdrət sərvi-rənani,

Tökülsün əbrdən baran əşki-çeşmi-Adəm tək,
Həva qılsın hüveyda arizi-zibayi-həvvani.

Yavuqdur kim, çəmənlər rəşki-gülzari-Xəlil olsun,
Bənəfşə eyləsin izhar buyi-mişki-Sarani.

Gülə bülbüllər olsun cümlə İsmail tək qurban,
Çü Hacər lalə etsin dağ cismü cani-şeydani.

Çıxa bətni-səməkdən Yunisi-Xurşidi-nurəfşan,
Edə bürci-həməldən aşikari-ruyi-zibani.

Məgər Əyyubdir səlsəl ki, səbr eylər zimistanə,
Məgər Circisdir sari ki, çəkdi cövri-sərmani?

Yavuqdur kim, bahar etsin cahanə tazədən rövnəq,
Çinan ki, Nuh qıldı yengidən məmur dünyani.

Yavuqdur kim, rüxi-zibayi-gül Misri-məhəbbətdə
Müzəyyən eyləsin Yusif kimi bəzmi-Züleyxani.

Nəsimi-gül yetib çün nəkhəti-pirahəni-Yusif
Qıla Yəqub tək bülbül münəvvər çeşmi-beyzani.

Olar Firondur, Misri-çəməndən dəf oldum kim,
Büruz eylər güli-suri-yədi-beyzayi-Musani.

Yetib ol gün ki, nərgis başə alsın təşti-zərrini,
Yetib ol dəm ki, etsin lalə zahir xuni-Yəhyani.

Büsati-bağı etsin gül müsəxxər eylə kim, guya
Süleyman ibn-Davud eylədi şəhri-Əhirani.

Dirəxti-qönçə olsun hamilə çün Məryəmi-Əzra,
Büruz etsin çəmənlərdə səba ecazi-İsani.

Zəburi Zəndxanlar eyləsin Davud tək əzbər,
0 əlhan ilə kim, Zərdüşt oxurdu Zəndi-Zəndani.

Çəmən Beytül-müqəddəs, teyrlər Nəstur Mülka tək,
Oxurlar ləhni-ruhəfza ilə İncili-Luqani.

Buludlar Naqeyi-Saleh kimi rəqsan həvalərdə
Və lakin həml edib ol naqələr löluyi-lalani.

Yavuqdur kim, zimistan qövmi-Lut-asa həlak olsun,
Həva Ruhül-Əmin tək göstərə «ayati-kübrani».

Yavuqdur kim, ərəqlənsin cəmali-Müstəfa tək gül,
Büruz etsin çəməndə buyi-xülqi-şahi-Bəthani.

Onu təsdiq qılsın Həzrəti-Siddiq tək bülbül,
Onu Faruq tək tövsif qılsın qümri əlhani.

Yavuqdur kim, qızarsın lalə xuni-paki-Osman tək,
Əlinə susən alsın Mürtəza tək tiği-bürrani.

Yavuqdur kim, açılsın laleyi-əhmər niqabından,
Rəsuli-eşq görsün arizi-ali-hümeyrani.

Gətirsin zümreyi-irqi-nisarə iqdi-Pərvinin,
Zühərlər zahir etsin bağda rüxsari-Zəhrani.

Yavuqdur kim, büsati müftiyi-islam tək açsın
Təbaye sahəti-gülzardə təsniflər şani.

Bahari-aləmara xürrəm etdi aləmi, guya
Kəramət birlə Məryəm səbz qıldı nəxli-xurmani.

O müfti kim, onun hikmətdə bir yeksalə şagirdi
Pəsənd etməz dəbistanında Qista ibn-Luqani.

O Keyvan-mənzələt, ol Müştəriiqbal kim, hər şəb
Nisar eylər fələk dərgahına iqdi-Sürəyyani.

Həmidüz-zülməali, ol məkini-rütbeyi-ali
Ki, salmış nəcmi-iqbali vəbalə bəxti-ədani.

Hanı Musa ki, gəlsin vadiyi-Tiflisə əzm etsin,
O pakın sinəsindən seyr qılsın Turi-Sinani.

Dəmi-canbəxşi eylər mürdeyi-sədsalələr ehya,
Hanı inkar edənlər möcüzi-paki-Məsihani.

Əla, ey müftiyi-islam kim, övsafın etməkçün
Mürəttəb qıldı Seyyid sidq ilə bu şeri-şivani.

Budur ümmid mövladən ki, misli-müftiyi-sabiq
Nəvalın etməyə məhrum şəfqətdən bu mövlani.

Çinan ki, səkkiz il bundan müqəddəm şəhri-Şirvanda
Yazıb bir nəzmi-ziba, mədh qıldım müfti ağani.

Dedim bir təbl kim, meracdə görmüşdü peyğəmbər,
Olur ki, çaldırıb şəfqətlə salsın çərxə əvani.

Onu çaldırmadı çün öz əliylə müftiyi-əvvəl,
Bu dəfə çaldırar, allah qoysa, müftiyi-sani,

Ümid oldur ki, sultani-bahar etdikdə əşcari
Müxəllə xələti-əlvan ilə, ey mərhəmət kani!

Gələ Şirvanə ezaz ilə nagəh xələti-müfti,
İlahi, eylə Seyyiddən icabət bu təmənnani.

MÜFTİ MOLLA HÜSEYN ƏFƏNDİYƏ

Gətir, saqi, qədəh kim, könlümə zövqü səfa gəldi,
Yetişdik feyzi-üzmayə, yenə feyzi-xuda gəldi.

Əgərçi mövsümi-mizandır, ey saqiyi-gülrux,
Təravətbəxş dəhrə bir bahari-canfəza gəldi.

Yenə sirab olduq iltifati-əbri-rəhmətdən,
Nihali-xüşksali-aləmə nəşvü nüma gəldi.

Dirəxti-arizu müddətdi kim, bibərgü bar idi,
Bihəmdillah, açıldı qönçələr, bərgü nəva gəldi.

Töküldü sağəri-büllurə mey vəcdi-nişatından,
Qədəhlərdə hübabın başına özgə həva gəldi.

Oturmuşdum keçən şəb guşeyi-izlətdə, ey saqi--
Ki, nagəh mücdə ilə guşə qayibdən səda gəldi.

Olub əzmi-rəmim ehya o sövti-ruhpərvərdən,
Deyildi sövti-biganə, mənə çox aşina gəldi--

Ki, ey sərxeyli-fövci-şairani-xitteyi-Qafqaz,
Bu mülkə, agəh ol, ol xosrovi-şirinliqa gəldi.

Gəlib bir zat kim, ondan olubdur həll müşküllər,
Dəxi qəm dəfinə bir sərvəri-müşkülgüşa gəldk.

Bihəmdillah, nəsib oldu sənə didarı bir zatın--
Ki, mahi-tələtindən gözlərə nurü ziya gəldi.

Hüseyni-paktinət, müftiyi-Qafqaz kim, anın
Vücudundan bu torpağə xəvasi-kimya gəldi.
Səri-ruhaniyan, ruhi-mücəssəm, alimi-ələm,
Süruri-sineyi-aləm, rəvani-övliya gəldi.

Sanırsan bir yədi-qüdrətdü, oldu qeybdən zahir,
Bu Qayibzadə zahir oldu, dəhrə yüz cila gəldi. [...]

Çəkibdir çətri-nöqsan etməyz yüz min riyazətlər--
Ki, guya ricəti-kübradü, əsrə Mürtəza gəldi.

Nə qəm bimarı oldu dideyi-pürşiveyi-yarın,
O badami-siyəhdən aqibət dərdə dəva gəldi.

Qəbul etdi Hüseyn bari-əmanət ruzi-əzzəldə,
Bu nasut aləmində etməyə əhdə vəfa gəldi.

Əmanət ərz olanda ruzi-əvvəl cümlə əşyayə,
Düşüb xövfü hərasə, cümlə əşyadən iba gəldi[1].

Edibdir əhdü peyman kim, yetirsin dini təkmilə,
Nizami-aləmin icrasına ol pişva gəldi.

Məhəmməd məsnədində qaim oldu nəşri-hikmətçün,
Tülüundan o şəmsin aləmə nurü bəha gəldi.

Əgərçi çoxları tədbir qılmışdı bu mənsəbçün
Vəlakin ol güruhin tiri-tədbiri xəta gəldi.

Qədərlənmişdi çün nami-Hüseyn ta ki bu mənsəblə,
Bu əmrin dəhrdə icrasına hökmi-qəza gəldi.

Zülali-çeşmeyi-heyvanə oldu aqibət vasil,
Bu Xızra zülmət içrə lütfi-yəzdan rəhnüma gəldi.

Şamaxı şəhrinin mehrabı kəc düşmüşdü taətçün,
Bu günlər rast oldu, çünki ol qiblənüma gəldi.

Qədəm qoymaq dilərdi Əhrimən mülki-Süleymanə,
Süleymanın pənahı Asəf ibni-Bərxiya gəldi.

Şəyatinlər üruc istərdilər mülki-səmavatə;
O qövmin dəf inə tiri-şəhabi-pürbəla gəldi.

Yetişdi hökmi-nafiz imperaturi-müəzzəmdən,
Hüseynin nisbinə fərmani-şahi zil-üla gəldi.

Hüseynin qəsdin etmişdi əgərçi Şümrsövlətlər,
Bihəmdillah, bəlayə ol güruhi-əşqiya gəldi.

Hüseyn namında çün məşhur idi imdadə yetməklik,
Vilayət mülkünün şahı «vəliyyü innəma» gəldi.

Əla, ey müftiyi-islam, nikunamü nikəncam--
Ki, xaki-məqdəmin çeşmi-cahanə tutiya gəldi.

Nə müddətdir vəfasız qövm içində zarü nalanəm--
Ki, hər bir kinəvərdən, ya Hüseyn, yüz min cəfa gəldi!

Dönüb tufani-Nuhə göz yaşım xəlqin bəlasından,

Mənim, ey naxuda, gör başıma yüz macəra gəldi.

Vəlakin sabir olmaq şiveyi-mərdani-salikdir,
Hədisi-Müstəfadır: «Əlbəlaü lilvila»[2] gəldi.

Mərizi-firqət idim, gəlməyindən şadman oldum,
Dili-bimarıma nitqi-Məsihadən şəfa gəldi.

İki müfti sənin tək gəlmiş idi şəhri-Şirvanə, 1
Olardan Seyyidi-dilxəstəyə lütfü əta gəldi.

Biri ali-Vidadi, zübdeyi-irfan Məhəmməd kim,
Məhəmməd şərinə ondan rəvaci-bərməla gəldi.

Biri Hacı Həmidi-zülməali, hamidi-həq kim,
Gələn gün Şirvanə Qülzümi-cudü səxa gəldi.

Bihəmdillah, üçüncü müfti sənsən, ey həya kani,
Cahanı bəxş qıldın, zatüvə şərmü həya gəldi.

Xülusi-qədr ilə xidmətlər etdin dövləti-Rusə,
Nişanlar imperaturi-müəzzəmdən əta gəldi.

Neçə illər onun əmrinə sən övqat sərf etdin,
Bu nəhv ilə vücudundan cahana incila gəldi.
Danışsam hali-mazidən o bir «Şərhi-Mütəvvəldir,
Bəşarətlər sənə, müstəqbələ, ey müqtəda, gəldi.

Vücudun oldu çün öz ülfətinlə mürşidi-kamil,
Sənə tədrisdə İdrisdən yüz mərhəba gəldi.

Bu günlərdə sənilləndir rəvaci-dini-peyğəmbər,
Həzaran rövnəqə səyinlə şəri-Müstafa gəldi.

[İstinad1: Quran ayəsinə işarədir].
[İstinad 2: Dostun bəlasını [qəbul etmişəm--(hədis)].

ƏBDÜLƏLİ BOYAQÇIZADƏYƏ

Gəldi novruz, dəxi fəsli-gülüstan olacaq.
Bülbülün bağdə əlhanı nümayan olacaq.

Mahi-azar hələ əvvəli-fərvərdindir,

Dür nisar eyləyəcək, dövləti-niysan olacaq.

Xəti-ənbərşikəni-türreyi-dildarım tək,
Səhni-gülzar vəli sünbülü reyhan olacaq.

Zülfi-hura kimi sünbül açacaq türrəsini,
Bülbüli-bixəbərin halı pərişan olacaq.

Dönəcək Kövsərə ənharlərin suyu tamam,
Bağlər qeyrəti-məmureyi-rizvan olacaq.

Şişə əldə gələcək cümlə pərilər bağə,
Oxuyub rindlər əfsunü qəzəlxan [?] olacaq.

Lalə cuş eyləyəcək xuni-Siyavuş kimi,
Cəng üçün zali-fələk Rüstəmi-dəstan olacaq.

Lalərüxlər çıxacaq seyri-gülü gülzarə,
Dağdil mən kimi hər bisərü saman olacaq.

Ahuyi-çərx edəcək bürci-həməldə məva,
Ol qəzali-xütənim türfə qəzəlxan olacaq.

Bağban bağı bu ayini-səfadə görcək,
Sənəti-kamileyi-xaliqə heyran olacaq,

Çıxacaq xosrovi-gül təxti-zümürrüdfamə,
Bad təhrik edəcək misli-Süleyman olacaq.

Rindlər əldə qədəh seyr edəcəklər bağı,
Lalənin camı o dəm gövhəri-rəxşan olacaq. ^

Seyyida, həsrət ilə sən baxacaqsan bağə,
Ciyərin qönçə kimi möhnət ilə qan olacaq.

Verəcək rəng gülü laləyə səbbaği-qəza,
Sibğətulla əsəri dəhrə nümayan olacaq.

Bu xəmi-niliyi-gərdundən İsayi-həva.
Müxtəlif rəngi-zərü hülyeyi-əlvan olacaq.

Səndə sim olmuyacaq almağa hərgiz badə,
Məşribin xuni-ciyər, həmdəmin əfqan olacaq..

Dedim:--Ey şux, bu il olma kənarə məndən,
Dedi:--Qismət sənə, əlbəttə ki, hicran olacaq.

Gər Əbazər ola bizər hamı bizar olur,
Zər olan kimsədə cami-meyi-rümman olacaq.

Zər gərək, zur nədir, sim gərək, şer nədir?
Zər olan kimsə, mənim vəslimə mehman olacaq.

Yalvarırsan mənə qurbanın ölümdən bədtər,
Xüşkə aşiq nə gərək kim, mənə qurban olacaq?

Var isə bərreyi-büryanü şərabi-nabın,
Neçə gün bağdə vəslim sənə imkan olacaq.

Dedim:--Ey şux, məgər yoxdu, həqiqət, xəbərin,.
Məşhədi Əbdüləlidən sənə ehsan olacaq.

Necə ki, bildir əta eylədi öz bəndəsinə,
Yenə qorxma, bu il ol əbri-dürəfşan olacaq.

Bizi sirab edər ol əbri-səxanın kərəmi,
Şövqdən xatirimiz gül kimi xəndan olacaq.

Ol Əli namü Əli cudü Əli dil ki, onun
Əsəri-mərhəməti şöhreyi-Şirvan olacaq.

Hələ bir tazə cavandır, özünün bəxti cavan,
Tul ömr eyləyəcək, bəxtilə piran olacaq.

Olacaq ömri-təvil ilə bu əsrin Xızrı,
Qədəhi-badə ona çeşmeyi-heyvan olacaq.

Dilbəra, vəsfini qıl zadeyi-Abdullahın,
Onda bu bəxt ki, var--izzətə soltan olacaq.

Validi əbdi-ilah idi müsəmma adına,
Bu özü əbdi-dəri-sərvəri-mərdan olacaq.

Sadiqül-qövl olan kimsədi, bilməz o, yalan,
Əhli-sidq içrə onun hər sözü bürhan olacaq.

Kövkəbi-bəxti onun tazə, hələ ay kimidir.
Sonra on dörd gecəlik bir məhi-taban olacaq.

İzzətü dövləti bir bədri-dirəxşanə dönər,
Ömri-bədxahləri ruybənöqsan olacaq.

Onda hər kardə, hər işdə ədalət görürəm,
Kim desə zülm edib, ol qövlə peşiman olacaq.

Haşəlillah ki, o, zülm eyləyə bir məzlumə,
Belə məzlumlərin halına giryan olacaq.
Desələr bəs niyə eldürdü Hüseyni-ərəbi,
Bu cəfadən nə Yezidü bu nə Süfyan olacaq.

Bir nəfər Şümri-şərir adını qoymuşdu Hüseyn
Döndu Muxtarə bu kim, qatili-üdvan olacaq.

Bu Əlidən o Hüseyn olmuş idi rugərdan,
Kim Əlidən ki, dönər--qətlinə fərman olacaq.

Görməyən Həzrəti-Adəmdə Əlinin nurin,
Xaliqə münkir olub, axırı şeytan olacaq.

Gərək insanda iki göz ola binavü bəsər,
Hər kimin kur ola çeşmi, yeri niran olacaq.

Biri zahir, biri batindi gözü, ey arif,
Leyk əgər qəlb gözü kur ola, xizlan olacaq.

Vay, əgər bir nəfərin hər iki çeşmi ola kur,
Mənzili tar, onun munisi Mərvan olacaq.

Ola bu əsrdə hər kimsə ki, ədayi-Əli,
Onda nə dinü nə ayinü nə iman olacaq.

Sahiba, Məşhədi Əbdüləli, ey kani-səxa,
Sənə həmvarə kömək şəfqəti-yəzdan olacaq.

Gərçi zahir gözü kur olsa, bədən naqisdir,
Dideyi-batinə zahir gözü ünvan olacaq,

Sulcani-hünərin əldə, minib rəxşi-murad,
Qüssədən düşmənüvün qaməti çövkan olacaq.

Xosrova, şad olacaqsan bu ticarətdən sən,
Düşmənin sud ilə sərmayəsi xüsran olacaq.

Bilməyən kimsə nəmək qədrini bu aləmdə,
Kəsəcək kəsdiyi əppək onu, binan olacaq.

Qədri-peymaneyi-ehsanüvü hər kim bilməz,
Onu bimayə qoyan etdiyi peyman olacaq.

Bilmisən, zairi-mövla, o Cəlilin qədrin,
Sənə, əlbəttə, müin şahi-Xorasan olacaq.

Görmüsən xabdə ayü günü on bir yulduz,
Məsəlin vaqieyi-Yusifi-Kənan olacaq.

Tutacaqsan, bilirəm, məsnədi-izzətdə qərar,
Zillət ilə qabağında hamı ixvan olacaq.

Seyyida, xətmi-kəlam eylə, çox incitmə bizi,
Söz uzansa, bilirəm, hərzəvü hədyan olacaq.

Bu Əli namə sənin mətləbin oldu vazeh,
Hiç bak eyləmə, ehsanı firavan olacaq.

Bu fəsahətdə sənin nəzmüvü görsə Mirza
Deyər, əhsəntü sənə, xatiri şadan olacaq.

Sənə Seyyid bu yəqini eləyər axırda,
Bu kəlamında nə bir reyb, nə böhtan olacaq.

Görəcəksən bu sifət dəhrdə bayramları,
Zinəti-bəvm sənə nöqlü meyü xan olacaq.

ƏBDÜLƏLİ BOYAQÇIZADƏYƏ

Gəldi novruz, müzəyyən elədi dövrani,
Gətirir bağə yenə sərvü gülü reyhani.

Açılır bağdə gül arizi-dildar kimi,
Ucalır bülbülün əflakə yenə əfğani.

Nərgisin camına jalə tökülür badəmisal,
Əlinə lalə alır ol qədəhi-mərcani.

Xani-vəslin gül açıb, bülbülü eylər mehman,
Xoşdu məşuqəsinin aşiq ola mehmani.

Xəlvəti-xasi-Züleyxayə dönər səhni-çəmən,
Qönçənin çak olu pirahəninin damani.

Qətreyi-jaləni hər kəs görə bərgi-güldə,
Ali-valadə görər yüz gühəri-qəltani.

Zahida, soməədən dışra çıxıb, gəl bağə,
Bir təmaşa elə sən kargəhi-sübhani.

Süni-məşşateyi-qüdrət gülü eylər zinət,
Bax güli-əhmərə, ol hikmətinin heyrani.

Doldurub lalə meyi-jalə ilə sağərini,
Yəni mey şürbünə təklif qılır pünhani.

Səhni-gülzarə səhər vəqti olur qaliyəbad,
Yar tək sünbül açar türreyi-müşkəfşani.

Gətirir badi-bahar təbleyi-udü ənbər,
Ta müənbər eləsin badiyeyi-imkani.

Afitab etdi həməldən bu gün izhari-ziya--
Ki, ziyasından olub cümlə cahan nurani.

Dönəcək bülbüli-xoşləhcə nigəhbanə yenə,
Bəzmi-pürdərdə səfalər verəcək əlhani.

Barbudün olacaq nəğmeyi-sari şirin,
Xosrovun bəzminə nisbət qılacaq bostani.

Gələcək seyri-çəmən eyləməyə gülruxlər,
Görən onları behişt içrə görər qılmani.

Ey xoş ol aşiqi-şeydayə ki, bu mövsümdə
Həmdəmi-cani-həzini ola öz canani.

Kim ki, cananı onun yoxdu belə mövsümdə
Elə bilsin ki, onun cismdə yoxdur cani.

Ey xoş ol rindi-qədəhnuşə ki, vardır yarı,
Çəkməyir sən kimi hərgiz ələmi-hicrani.

Bu sifət mən də bu aləmdə zəlil olmaz idim,
Məndə olsaydı əgər malü mənal imkani.

Nə evim var, nə otağım, nə pulum, simü zərim,
Nə rübabım, nə kəbabım, nə meyi-rümmani.

Nə ümid ilə gəlib yar mənə yar olsun,
Qaçacaq, gəlsə, acından dodağının qani. [...]

Eyləməz şerimi bir həbbə şəiriycə hesab,
Nə çıxar şerü qəzəldən, nə deyim mən ani?

Nifrət eylər qəzəlimdən o qəzali-rəna,
Gər deyim vəsfi-xəti-müşkinə bir divani.

Gər desəm seyyidi-alinəsəbəm, xümsünü ver,
Söyləyər kim, bu qədər faş eləmə hədyani.

Xüms lazımdı ki, ol müctəhidi-əsrə çata,
Ala, seyyidlərə təqsim eliyə ürfani.

Sən hara, xüms hara? Bir bu süalından utan,
Sən təki rində verir xümsünü bir məstani.

Gər desəm, qoy üzüvü bir üzümün üstə mənim,
Söyləyər, ləkkəli etmə bu məhi-tabani.

Dedim:--Ey şux, sənə yari-vəfadar mənəm,
Dedi:--Kim yar eləyibdir mələkə şeytani?

Dedim:--Ey sərv, gülümsən, sənə mən bülbüli-zar,
Dedi:--Bayquş kimi get, mənzil elə virani!

Mən güləm, səndə vəli bülbülə yoxdur nisbət,
Səni tari, özüvə bağlama bu böhtani!

Səndə bülbül kimi vardırmı gözəl sövtü səda?
Bülbülün qaşdı bu aləmlər-ara dastani.

Şənüvə «ənkərül-əsvat» olubdur nazil,
Gedib, ey xər, açıban bircə oxu qurani.

Həq qılıb ayeyi-ənamı səninçün nazil,
Heyf insan deyələr sən kimi bir heyvani!

Qoymusan adüvi seyyid, nə səlatü nə siyam,
Yoxdu sən fisqdə bir erməniyü nəsrani.

Gecələr məst, günüzlər dəxi naçaştü cünüb,
Uymusan bütlərə, tərk eyləmisən iymani.

Harda bir büt görəsən səcdə qılırsan o bütə,
Xaç olur gərdənüvə zülfi-əbirəfşani.

Sənə seyyid desəm, ağzımda dilim lal olsun!
Etmisən tərk bu gün məzhəb ilə ərkani.

Dedim:--Ey sərvi-bütan, sürmə bu gunə tövsəv,
Sakit ol, hər nə dedin, ver mənə bu meydani!

Ta sənə şərh qılım surəti-əhvalımı mən,
Guş qıl huş ilə ərzi-məni-sərgərdani.

Həq təcəllasını hər yerdə görə əhli-nəzər,
Eyş edər zövq ilə, bir haldır ol vəcdani.

Yoxdur əhli-nəzərə Kəbəvü bütxanədə fərq,
Hər məkanda tapılır şəşəeyi-sübhani.

Büt özü hal ilə təsbih qılır sübhanə,
Get, oxu «səbbəhə lillah»da bu mənani.

Kimisi Kəbədə həqqi, kimi deyr içrə görür
Hərə bir növ gəzir, axtarır ol canani.

Gördü həq pərtövünü düxtəri-tərsadə əyan,
Nə məzəmmət eləyim eşqdə mən Sənani.

Dağə Fərhad çalıb tişəni şirin-şirin,
Gördü Şirində həq nurini, verdi cani.

Gördü Məcnun əsəri-xaliqini Leyladə,
Düşdü vadilərə, mənzil elədi səhrani.

Gördüm əksi-rüxüvü ayineyi-camdə mən,
Vacib etdim özümə şürbi-meyi-səhbani.

Bu sifətdə, gözəlim, şəhrdə bir mən deyiləm,
Çoxdu mən tək bu yerin aşiqi-sərgərdani.

Bilirəm ki, nə səbəbdəndi mənə tənələrin
İncidirsən nə səbəbdəndi bu bağrıqani.

Məndə olsaydı əgər simü zərü dövlətü mal
Gözüvə onda gələrdim, gözəlim, ruhani.

Çıxmaz idin gecə-gündüz otağımdan tışra,
Əyləşirdin o zaman salihə tək pünhani. (...)

Bəs əlac oldu ki, təhsil qılam sim ilə zər,

Dərdi-pünhanıma hasil eləyim dərmani.

Məşədi Əbdüləli halıma vaqif olsa,
Edər əlbəttə bu sərgəştə üçün samani.

Bəs gərək şikvə edim zadeyi-Abdullahə,
Eydi-novruzdə şad eyləyə bu giryani.

Bilirəm yoxdu savadı, ona xoş gəlməz şer,
Ola bir nəzm xüsusən ki, belə tulani.

Biləcək ki, bu qədər şairə pul lazımdır,
Edəcək çareyi-dərdim o səxavət kani.

Var ümidim ki, edə Seyyidi-zari xürrəm,
Eyləyə lütf ilə öz bəndəsinə ehsani.

Ey xuda, Məşhədi Əbdüləlini şad eylə,
Ola mənsurü müzəffər özü və əvani!

HACI MEHDİYƏ

Gətir piyaleyi-mey, saqi, səlsəbil gərək,.
Şərabi-nab ola bəzmdə səbil gərək.

Edər bir-iki xüm olsa mənə şərab kifaf,
Bu rindi-meykəşə piri-muğan kəfil gərək.

Mühafizət qıla şayəd məni bu sərmadən,
Salam özümü xərabat ara dəxil gərək.

Şərabi-azəri tök camə, ey büti-Azər,
Bu narə girməyə bir mən kimi Xəlil gərək.

Gətir piyaleyi-büllurdə meyi-safi,
Cəmali-bariyə ayineyi-cəmil gərək.

Şərabi-nabdü bir vəhy, mən peyəmbəri-əsr,
Bu vəhyə saqiyi-gülçöhrə Cəbrəil gərək.

Şərab şürbünü mən eyləyirsə şəri-rəsul,

Şərabi-nabə bu mövsümdə bir bədil gərək.

Əlil edib məni, saqi, zəmaneyi-fərtut,
Əlac qıl ki, dəvayi-təni-əlil gərək.

Gərəkdi kim, gətirə qüvvətə təni-zari,
Şita zamanıdu, məcuni-zəncəbil gərək.,

Dəxi bu mərhələdə qalmayıb səxa əhli,
Bir özgə səmtə bu viranədən rəhil gərək.

Nə xoşdu Qafi-qənaətdə olmağa Ənqa,
Nə qal cifeyi-dünya üçün, nə qil gərək.

Bu dərdi-fəqrin əlacı zəmanədə olmaz,
Özü əlac eləyə xaliqi-cəlil gərək.

Bu bari-minnəti-dunanı çəkməyə, ey dil,
Sənin işin deyil, ol barə zuri-fil gərək.

Gərəkdi münim olan xəlqə eyləyə ehsan,
Gərəkdi adəm olan olmaya bəxil gərək.

Dedim əba gətirər Məkkədən mənə Mehdi,
Toxunmuyubdu əba Məkkədə bu il, gərək.

Məgər ki, Məkkə tərəf Misrdən əba gəlməz,
Olubdu xüşk bu illərdə rudi-Nil, gərək.

Göründü Məkkə tərəf bağlanıb yolu Şamın,
Hicazə, qafiləyə bağlanıb səbil, gərək.

Dedin əba yox idi Məkkədə--inandım mən,
Bu qövln-həqqə nə isbatü nə dəlil gərək.

Əbanı qət elədim bir ədəd sarı kürkə,
Həva soyuqdu, mənə kürki-Ərdəbil gərək.

Desən ki, yoxdu Şəmaxidə Ərdəbil kürkü,
Bu barədə dəxi bəs göftgu təvil gərək.

Dedin tapılmır əba Məkkədə--inanmalıdır,
Şəmaxidə tapılır kürk hər qəbil gərək.

O da tapılmasa, üç arşın et drap əta,
Mənim tək uşkola mollasına şenil[1] gərək.

Drapı lütf elə, etsin dilimi lal xuda,
Desəm ki, astar üç arşın ona fenil [2] gərək.

Bu xahişi edirəm böylə mərdü mərdanə,
H əmişə şair olan olmuya mühil gərək.

Fəda olum sənə, ey Mehdiyi-vəfapərvər!
Yanında olmuya bu sözlərim səqil gərək.

Gərəkdi mən bürüneydim əbayi-ehsanın,
Görüb oleydi o düşmənlərim zəlil gərək!

Məsəldi ki, kişi ari, küsər uman yerdən,
Ədalətə olasan mərdi-biədil gərək.

Hər il gələndə Şəmaxiyə şəhri-Maskovdan,
Edərdin onda əta töhfeyi-cəzil gərək.

Nə oldu Məkkəyə getdin, kəsildi ehsanın,
Əgər çox olmasa da, töhfeyi-qəlil gərək.

Əgər desən ki, bəli, fasiqə səxadü həram,
Bu iddəanı sübut etməyə dəlil gərək.

Məni günah eləyən görmüsən nə yerdə görək?
Kişi gözüylə görə sürmədanda mil gərək.

Bu qədr bil ki, sənə müxlisəm sədaqətdə,
Nə kürki-tazə, nə mahut, nə zibil gərək!

Bu sözləri sənə mən yazmışam zərafətçün,
Mühibblər ola ehya, ədu qətil gərək!

Hicayi-xəsmüvə bir Əzrəildir qələmim,
Ala müxalifüvün canın Əzrəil gərək!

[İstinad1: Şinel]
[İstinad 2: Filanel.]
.

HACI İSMAYIL OĞLU AĞAYA

Ey verən feyzi kainatə səfa,

Adı hacı Ağa, vücudi ağa.
Eyləsin tarı hacıya rəhmət,
Yeri olsun o cənnətül-məva.
Guş qıl huş ilə şikayətimi,
Göstərir ərzi-halıma məna.
Durmuş idim dünən Əli bəy ilə,
Tingədə söhbət etməyə yekca.
Gəldi nagəh xəlifə dəvət üçün,
Etdi təklif Əli bəyə tənha.
Gecə gəlsin təbaq üçün Əli bəy,
Məni təklif etmədi əsla.
Səfərin on üçü o, xəlfə Səfər,
Özü nəhs ulduzu o qəlbi qəra.
Ondan etdim sual, key xəlfə,
Məni də dəvət eyləyib ağa?
Verdi bir növ ilə cəvabımı səxt,.
Dedi ki, sən hara, təbaq hara?
Nə rəvadır ola o məclisdə
Bir sənin kimi şəxsi-bisərü pa?
Məhfili-tacirani-Şirvandır,
Deyil ol bəzm layiqi-şüəra.
Doğrusu, sınmışam bu halətdən,.
Bu sifət macəra deyildi rəva.
Edəsən əhli-dövləti dəvət,
Düşməyə yadə biz təki füqəra.
Eyləsin bu işi mübarək həq,
Eylərəm mən həmişə xeyr-dua.
Bilmirəm, leyk bu xəcalətdən
Çıxacaqsan nə növ ilə, aya?
Eydi-novruzdur, bahar oldu,
Şaxlər geydi xələti-xüzra.
Nə rəvadır ki, mən qalam üryan,
Nə rəvadır qəba geyim, nə əba?
Köhnəlibdir qəbayi-ətləsimiz,
Mənə bildir ki, etmiş idin əta.
Tazəsin versən, ixtiyarın var,
Verməsən də işimdi mədhü səna.
Səni peyvəstə şadman etsin
Xaliqi-kainat sübhü məsa.
Oğluvu saxlasın bəlalərdən,
Ey ilahi, cahanda bari-xuda!
Sənə daim duaçıdır Seyyid,
Dilü can ilə hər səbahü məsa.

AĞA BƏYƏ

Məşhədi Ağa, ey ədəb kani,
Yetirən feyzə əhli-Şirvani.

Yazmış idin mənə məzəmmət sən,
Öz boyun kimi tulü tulani.

Demiş idin ki, ey təbibü ədib,
Niyə göndərmədin o dərmani?

Deyil idim ki, qərzdar sənə,
Ta bileydim özümə fərz ani.

Sidqi mənsub etmisən özüvə,
Bizə nisbət bu kizbü yalani.

Etmənəm hiylə aşinalərə mən,
Xoş deyil şüğlü feli-şeytani.

Çıxmış idi yadımdan əhli-vətən,
Tapmaz idim həbibü əqrani.

Səni mən, söylə, harda görmüşdüm,
Eyləmə iddəayi-bütlani.

Sənə mən gəlmişəm haçan bazi?
Tovlayıb kim sənin tək oğlani?

Kim səni tovlayıb uşaqlıqda,
Axtarıb tap özün o mənani.

Yazmış idin ki, rast otuz ildir
Dustəm mən səninlə ürfani.

Sənə bu iddəadə yoxdu sübut,
Qazi batil deyər bu dəvani.

Otuz ildir ki, mülki-ğürbətdə
Çəkmişəm zəhməti-firavani.

Düşmüş idim vətəndən avarə,
Görməz idim cəmali-canani,

İmperaturə xidmət eylərdim,
Şəhi-rus, ol ədalətin kani.

Neçə bir çinlər ki, almışdım,
Mənə lütf etdi çini-kaptani.

Bəy idim gərçi əvvəlindən özüm,
Leyk artırdı şövkətü şani.

Gördü çün şah hüsni-xidmətimi,
Pensiya feyzin etdi ərzani.

Mətləbim sözdən iftixar deyil,
Feli-şeytandı fəxri-nəfsani.

Adəmiyyət gərəkdir adəmdə--
Kim, təvazö ucaldır insani.

Əfsərəm mən, çinovnikəm, kapitan,
Mənə şamildi feyzi-rəbbani.

Sizə bəylikdə gərçi tay deyiləm,
Var sizlərdə mənsəbi-xani.

Tapşırıbdır xudayi-ərzü səma,
Sizə Əngüştəri-Süleymani.

Fəxr edər Həzrəti-Süleymanə
Kapitan kimsə olsa dərbani.

Demisən fəxr ilə ki, şiri-nərəm,
Yıxaram pəncəm ilə dünyani.

Verirəm mən səni xudaya qəsəm,
Gəl dağıtma bizim bu virani.

İndi gər şirsən, hünərvərsən,
Get nişimən elə neyistani.

Nədi bu tülkülərlə bəs karın,
Özüvə bil hərif aslani.

Necə gəldi dilin, səni tari,
Mənə tay eylədin o Səlmani?

Nəçiyəm tay olam o Səlmanə,
Odu aləmdə hikmətin kani.

Dolama, lütf elə, biləngə məni,.
Söyləmə bu həqirə böhtani.

Fikrimi eyləmə pərakəndə,
Məndən əl çək, sən oğluvun cani!

Demiş idin mənə, mən Ağa bəyəm,
Gözüvü aç, məni dürüst tani.

Dideyi-nadürüstdə hanı nur,
Tanıya ta sənin tək ağani?

Hanı xiffaşdə o taqətü tab,
Görə ta nuri-mehri-rəxşani?

Tanıyan nəfsini, tanır həqqi,
Hanı məndə o feyzi-sübhani?

Səni çox yandırıbdır eşşək işi,
Yazmısan nəqli-arpa, samani.

Neyləyirsən, sənə nə lazımdır
Eşşəyin harda qaldı palani?

Nalçəkər söhbətində karın yox,
Döymə bica çəkiclə sindani.

Eşşəyin qeyrətin nədir çəkmək,
Bu deyil müqtəzayül-insani.

Nə müsəlmandı nalçəkər ki, gəlib
İncidə mən kimi müsəlmani.

Nalçəkər çatdı öz cəzasına,
Çün işində var idi nöqsani.

Həq-təala deyib, məni tanıyın,
Özüvə nisbət eylədin ani.

Sən də Firon tək de: Rəbb mənəm,
Səcdənə dəvət eylə imkani.

Demiş idin gəlib bu cümə günü,
Olam, ey dust, çay mehmani.

Öz evindir, nə vəqt kim, gələsən,
Payüvün cismü candı qurbani.

Leyk səndən təvəqqeim budu kim,
Həddüvü bil, danışma hədyani.

Mən kiməm gör ki, sən özün kimsən,
Fikr et, ey xəstə cismimin cani!

Yazmısan şer ilə mənə namə,
Açmısan bir qəribə dastani.

Qadirəm mən də yazmağa əşar,
Mədhüvə saz qıllam inşani.

Xəlqə bizdən qalıbdı şairlik,
Bizik aləmdə nəsli-Xaqani.

Nə yazarsan, gələr cavab sənə,
Bilmə aciz bu zarü nalani.

«Sinnə bissin fəlcəruhü qisas»[1],
Annayıb dərk qıl müəmmani.

[İstinad1: Ölümə ölüm, yaraya yara (ayə)].

KƏRİM BƏY ŞIXƏLİBƏYOVA

Kərim bəy, ey kərəm kani, kəramətpişə sultanım,
Kərimüt-təbsən, görmüş kəramət hər gəda səndən,

Çü Kəbə qibleyi-hacatsən, bir rükni-əzəmsən,
Məqami-səydə çox hacilər görmüş səxa səndən.

Zibəs ki, mürdeyi-ehsanuvun möhtacıdır aləm,
Edərlər fəxr əlhəq Zəmzəmü Cəffü Mina səndən.

Əritmiş mum tək çox ahənin xatirləri qəhrin,
Məqami-mehrdə çox mislər olmuşdur tila səndən.

Qülubi-əhli-afaqə olub cəzzab əltafın,

Gəlir bu babdə xasiyyəti-ahənrüba səndən.

Sən ol xurşidi-xavərsən, sən ol mahi-münəvvərsən-
Ki, eylər mahü xurşidi-fələk kəsbi-ziya səndən.

Şikayətnameyi-Seyyidi guş et, gərçi aləmdə
Şikayət görmədim ki, eyləsin bir aşina səndən.

Məazalla, şikayət söylədim, səhvü xəta qıldım
Və lakin bir gileydir eylərəm, ey bəy, sana səndən.

Bu il qoydu məni avarə bu gərduni-dulabi,
Uzaşdı bir qədər bu Seyyidi-bəxti-qəra səndən.

Kəsildi ol kərəmlər, ol səxalər, lütfü ehsanlar-
Ki, hər il bitəvəqqe hasil olmuşdu mana səndən.

Mən öz ixlasü öz ətvarü öz halımdayam baqi
Və lakin ol sifətlər cümlə olmuşdur fəna səndən.

Budur zənnim fənafillah seyrin etmisən hasil,
Muradi-əhli-həqsən, dəhrə düşmüş macəra səndən.

Fənafil-mürşüd olmuşsan, cahani-fanidən fariq,
Təki tapsın səfalar aləmi-mülki-bəqa səndən,

Dəxi əşarə meylin yoxdu müşirsən rümuzatə,
Nə meyli-badəvü sadə, əcəbdir bu əda səndən!

Sən ol şəxs idin, ey sərvər ki, hər şəb bəzmi-işrətdə
Düşərdi gümbədi-gərdunə yüz sövtü səda səndən.

Təəhhül baisi-təcrid imiş, mən haldən qafil,
Əziza, agəh oldum kim, olub zayil həva səndən.

«Əqarib kəl əqarüb» nüktəsindən vaqif oldunmu,
Rizasan olmağa biganə hər bir əqrəba səndən?

Bular xud həlldir, zira ki, sən həllali-müşkülsən,
Olur müşküllərim həll, ey şəhi-müşkülgüşa səndən.

Bahar olcaq olur ərbabi-zövq üçün güşayişlər,
Gərək tapsın güşayiş bu bahari-dilgüşa səndən.

Şamaxı cayi-işrətdir, xüsusən novbaharında,

Məni həqq etməsin, ya rəb, bu mövsümdə cüda səndən.

Dehistan əhlinin həqqində çox sözlər peyəmbərdən
Yazardım, etməsəydim, padşahım, gər həya səndən.

Yazıb Mollayi-Rumi «Məsnəvi»də görmüsən yüz yol,
Xətadır dehnişinlik, ey fələkşövkət, xəta səndən.

Vücudin bir tilayi-zərri-dəstəfşardır gərçi,
Əgər yatsan yüz il torpaqdə, getməz cila səndən.

«Əleyküm bis-səvadil-əzəm»i[1] zikr etdi peyğəmbər,
Bu qövlə tabe ol, ta sahibi olsun riza səndən.
I
Bu dəfə şəhrə kim, gəlmişdin, ey mahi-münəvvər san,
Mühaqə düşdü Seyyid, tapmadı nurü ziya səndən.

Mərizi-münşərəf mövt idi cismi-dərdpərvərdim,
Vəlakin olmadı hasil bu bimarə dəva səndən.

Məsihim saldı gözdən bu pərişanhal bimarın,
Təbibim, dil umardı bir əyadətlə şəfa səndən.

Süleyman hüdhüdündən bir kitabət olmadı hasil,
Gərək abad olaydı sahəti-mülki-Səba səndən.

Nola çıxsa fəğanlar nöh səmayə üzv-üzvümdən?
Şikəstə üstüxanə yetmədi bir mumiya səndən.

Əlimdən aldı dövrani-fələk ol rükni-Şirvani,
Onun xəllaqi-əkbər ruhunu etsin riza səndən.

Başımdan getdi, səd əfsus, onun ol kölgəsi, indi
Gərəkdir vaqe olsun sayeyi-bali-hüma səndən,

Rümuzat ilə yazdım dərdi-dil sən arifi-əsrə,
Edər bu Seyyidi-ixlaspərvər iltica səndən--

Ki, bu əşari-bikrü təyyibat-asarımı görcək,
Əla rəğmi-həsudan sadir olsun mərhəba səndən.

Əgər sən lütf, ya kim, qəhr edərsən--ixtiyarın var,
Rizayəm mən rizasından rizayi-iltica səndən.

[İstinad1: Əhalisi çox olan şəhərlərə meyl edin! [Yəni, mədəniyyətə doğru gedin].

HACI ƏLƏKBƏR BƏY VƏ KƏRİM BƏY ŞİRVANİYƏ

Gəlir novruz kim, güllər çəməndə aşkar olsun,
Gülün eşqində bülbüllər gəlib fəryadə zar olsun,

Kəyumərsi-təbaye eyləsin məmur dünyanı,
Cahan düşsün nizamə zinətü zib aşkar olsun.

Siyamək tək baharın divi-dey tökmüşdü qanın gər,
Gəlib Huşəngi-fərvərdin ki, çəngü girü dar olsun.

Edib Cəmşid tək novruz cəmiyyət ki, gülşəndə
Çəmən şahidləri sərməsti-cami-xoşgüvar olsun.

Məgər Zöhhaki-tazidir zimistan kim, bahar əhli
Xüruc etmiş ona yeksər ki, təxti tarümar olsun.

Firidun tək büsati-gülşəni etsin müsəxxər gül,
Həzarə Gavə tək gəlsin hüzurə, cannisar olsun.

Yetib ol dəm ki, çıxsın cahdən Bijən kimi bülbül,
Müğeyrə tək güli-suri ona həmvarə yar olsun.

Açıb Key-Xosrov-asa əbr bağə dəsti-ehsanın,
Səxayi-gövhəri-nayab, dürri-şahvar olsun.

Sipahi-səbzəni çəksin bahar afaqə Rüstəm tək,
Zimistan Bəhmən-asa saliki-rahi-fərar olsun.

Həciri-çərx məkrindən hərasandır dili-bülbül,
Neçün kim, istəməz Söhrab tək gül zəxmdar olsun.

Fələk Piranə bənzər, leyk olmaz məkrdən xali,
Ayılsın qümriyi-Kudərz, ondan huşyar olsun.

Fərarə bağdən Ərcasibi-dey olsun amadə,
Qüvayi-naməyə çün Ləşkəri-İsfəndiyar olsun.

Tökübdür bərqi-təndir bağdə Darayi-dey qanın,
Gərəkdir kim, bular Canusiparü Mahyar olsun,

Kəmani-Rüstəmi qövsi-qüzeh versin nişan xəlqə,
Xədəngi-calədən dey Əşkibusi dilfikar olsun.

Şəqayiq öcuşə gəlsin xakdən xuni-Səyavuş tək,
Çəmənlər daməni-Rudabə-asa laləzar olsun.

Fəramərzi-baharı Bəhməni-dey çəkdi gər darə
Və lakin qoymadı çərx öz şükuhi paydar olsun.

Zimistan bir fəsad etmişdi kim, Key-Xosrovü Kudərz
Tutub Gurgin kimin həbs etdi ta kim, xarü zar olsun

Bəli, əhli-fəsadın halına zindan münasibdir,
İlahi, bu zimistan, dəhrdə bundan da xar olsun!

Bahari-dilgüşa etsin müsəxxər cümlə afaqi,
Açılsın lalələr, güllər, zəmanə mürğzar olsun.

Nə qəm qaldısa zindanda zimistan, daima qalsın,
Nə qəm zağü zəğənlər zar olub, həmvarə zar olsun!

Təki Hacı Əli Əkbər bəyin ömrü diraz olsun,
Təki aləmdə əclali-Kərim bəy bərqərar olsun!

Qala, yarəb, onun bədxahi aləmlərdə sərgərdan,
Bunun düşmənləri hər bir məkanda şərmsar olsun!

Onun bədxahına xəllaqü aləm yüz bəla versin,
Bunun düşmənləri yüz min qəmü dərdə düçar olsun!

Ona hər kim məhəbbət etsə, olsun daxili-cənnət,
Buna hər kim ola düşmən, yeri darül-həvar olsun!

Onun bədxahı düşsün, barilaha, çahi-zindanə,
Bunun əhbabı, yarəb, kamiyarü kamkar olsun!

Fələkqədra, bu gün novruzdur, əyyami-işrətdir,
Bu gunə ruzi-işrət siz cənabə səd həzar olsun!

Bu gün şairlər İranda yazallar mədh əyanə--
Ki, seyti-fəzli əyanın cahanə iştihar olsun.

Edər şairlərə ənam əyanlar zərü xələt,
İlahi, eylə kəslər aləm içrə tacdar olsun.

Məni-biçarə yazdım həm bu ziba şeri-şivani--
Ki, ta övsafüvüz məndən cahanə yadigar olsun.

Bu xidmətçün gərəkdir lütfüvüzdən xürrəm olsun dil,
Xəzani-möhnətim dönsün sürurə novbahar olsun.

Nə lazımdır sizin tək şəxslər sağ ikən aləmdə
Mənim qəmdən qaralsın ruzigarım böylə tar olsun?!

Nə lazım siz tək aləmdə hümalər var ikən Seyyid
Gəzib kərkəs kimi hər süfrə üzrə rizəxar olsun?!

Nə layiqdir olam mədyun hər baqqalü əllafə,
Tələbkaran bipərva mənimçün bişümar olsun?

Gəhi qalsın qələmdanım girovda, gah dəstarım,
Nə dildə taqətim qalsın, nə əldə ixtiyar olsun.

Bu qış kim, mən keçirdim, keçməsin bir kafərə, yarəb,
O günlər kim mənim vardır, ona düşmən düçar olsun!

Gərək bu fəsldə evlərdə yansın şəmi-novruzi,
Gərək hər çarşənbə süfrələrdə xüşkbar olsun.

Uşaqlar şövq ilə bayramə geysin rəxti-əlvanlar,
Bəzənsinlər çiçək tək cümlə, rəşki-laləzar olsun.

Nə gördü xüşkbarı Aişəm, nə şəmi-novruzi,
Nə həm bir rəxti-əlvan kim, bəzənsin aşkar olsun.

Əgər bundan ziyadə şərh qılsam hali-zarımdan,
Budur xovfim ki, mirati-zəmir üzrə qübar olsun.

İlahi, ömrüvüz olsun cahan mülkündə tulani,
Mübarək ruzi-novruzi sizə, ey şəhriyar, olsun!

HACI MOLLA QƏNİYƏ

Gül açıldı, qönçeyi-ümmid xandan olmadı,
Gülşəni-iqbaldə bir gül nümayan olmadı.
Novbahar oldu, açıldı cümlə güllər, lalələr,
Püstə tək məqsudimiz badamı xəndan olmadı.
Vəsli-güldən bülbülün şad oldu qəmgin xatiri,
Xatiri-qəmginimiz aləmdə şadan olmadı.
Sərvlər səbz oldu feyzi-əbri-gövhərbardən,
Novbahari-arizu səbzü xuraman olmadı.
Gülsitani-aləm oldu səbzü rəyyan, ey könül,

Gülşəni-iqbalımız sərsəbzü rəyyan olmadı.
Camı doldu lalənin gülşəndə dürri-calədən,
Bərgi-eyş üzrə mənə bir dürr qəltan olmadı,
Şaxi-Aqərdən təvəllüd eylədi Yəhyayi-gül,
Şahidi-bərgi-təmənnadan bir oğlan olmadı.
Məryəmi-əzrayi-qönçə doğdu İsayi-gülü,
Qönçeyi-məmulimizdən bir gül ehsan olmadı.
Çıxdı Yusif həbsdən, qurtardı Bijən çahdən,
Yusifi-məqsudimiz çün dəfi-zindan olmadı.
Saqiya, novruzdur, həngami-camü badədir,
Qanə dönmüş badəni içdik əgər, qan olmadı.
Mahiyi-büryan, kəbabi-bərrədir kim, saqiya,
Yunisi-mehri-fələk hut içrə pünhan olmadı.
Bərşikəst oldu cahanda sövləti-sərmayi-dey,
Səfheyi-gülzar pamali-gülüstan olmadı.
Şükr kim, oldu qürabül-beyn zail bağdən,
Bülbüli-xoşləhcə məhrumi-gülüstan olmadı.
Yasəmən məğzin çıxartmışdı əgər Zöhhaki-dey,
Şükrlillah kim, onun dərdinə dərman olmadı,
Oldu yağı Kavə tək Novruz dey Zöhhakına,
Bağ onun pamali manəndi-Sifahan olmadı.
Bu işarati bilir əhli-bəşarət, saqiya,
Bilməyən rəmzi-rümuzi əhli-ürfan olmadı.
Məqsədim Novruz vəsfindən nə eydi-tazədir,
Yüz belə eyd oldu, hərgiz karə saman olmadı.
Gər pərişanxatir oldum, saqiya, yoxdur qəmim,
Hansı məcmədir ki, axırda pərişan olmadı?
Əyləşib bir şah övrəngi-xilafətdə bu gün--
Kim, onun bir murinə həmta Suleyman slmadı.
Cənnəti tərk etdi Adəm, rağib oldu kuyinə,
Gördü kim, kuyinə həmta bağı-rizvan olmadı.
Görsə idi nurini, eylərdi səcdə Adəmə.
Nəhyinə münkir onun aləmdə şeytan olmadı.
Təni-rümhü zəxmi-tirü zərbi-tiğindən onun
Hansı farisdir ki, ol xak ilə yeksan olmadı?
Xaki-payı tutiyadır əhli-aləm çeşminə,
Ali-Mərdan xaki-payı ali-İmran olmadı.
Xızr peyğəmbər zülali-lütfünün ehyasıdır,
Ömri-tuli-Xızra bais abi-heyvan olmadı.
«La fəta illa Əli, la seyfə illa Zülfüqar»[1],
Şiri-həq şənindən özgə şənə ünvan olmadı.
Ol müəllim «əlləməl-əsma» dəbistanındadır,
Elmdə İdris ona tifli-səbəqxan olmadı.
Bilmədi hər kəs o şahı kim, vəsiyyi-Müstəfa
Şafeyi-qövlində ol kəs əhli-iman olmadı.
Əmrinə asi olan qaldı cəhim içrə müqim,

Fəzlinə münkir olan müslim müsəlman olmadı.
Ey vəsiyyi-Müstəfa, vey tacidari-hələta,
Olmayan çakər sənə aləmdə sultan olmadı.
Bunca kim, övsafi-fəzlin qıldı düşmənlər nihan
Gün təki tapdı ziya, bir zərrə pünhan olmadı.
Şahsən, çoxdur vilayətlərdə çəkərlər sənə,
Hiç bir çakər misali-əhli-Şirvan olmadı.
Xassə kim, bir çakəri-yekrəngdir Hacı Qəni--
Kim, onun zöhdü vərədə tayı Səlman olmadı.
Olmadı bir kəs ki, hübbündən onun şad olmasın,
Olmadı bir kəs ki, büğzündən peşiman olmadı.
Etdi çox tutini ol ayinə ilə tərbiyət,
Oxşadı insanə nitqi, leyk insan olmadı.
Aftabi-feyztabı gərçi qıldı pərvəriş,
Leyk hər səngi-siyəh ləli-Bədəxşan olmadı.
Çoxları feyzə çatıb ol mənbəi-ehsandan,
Kimsə, Seyyiddən siva, məhrumi-ehsan olmadı.
Kəbəyi-iqbalını səy ilə övsaf eylədim,
Navdani-rəhmətindən feyz baran olmadı.
Var ümidim ki, bu gün novruzdur, etsin əta,
Hacıdan gərçi mənə Qurbanda qurban olmadı.
Seyyida, sən Haciyə ixlas ilə eylə dua,
Baxma kim, lütfü sənə kim, ya firavan olmadı.

[İstinad1: Əli kimi oğul yoxdur, Zülfüqar kimi qılınc.]

HACI MOLLA QƏNİYƏ

Hacı Molla Qəni, ey taciri-şəhri-Şirvan,
Ey açan izzət ilə kəsbi-həlalə dükkan,

Kəsbi-ruzidə müşəxxəsdi deyilsən kahil,
Nəss ilə kahili kafər dedi soltani-cahan.

Əhli-kəsbi eləyib mədh şahənşahi-rüsul,
Dedi «kasibdi həbibulla»[1], əya ruhi-rəvan!

Səndə yox zərrə qədər göfteyi-əvvəldən əsər,
Qövli-sani görünür səndə sərəpay əyan.

Olmusan şamü səhər kəsbi-həlalə məşğul,
Məclisində nə yalan var, nə düruğü böhtan.

Vəqt kim, kəsbi-həlalından olursan fariğ,
Qılıb asudə nəmazın, oxuyursan Quran.

Bundan artıq nə deyim mən sənə, ey can, tərif?
Bundan artıq nə deyim mən sənə övsafü bəyan?

Nə şərafətdi bu kim, qəsrüvi ali deyələr,
Qoy ağac ilə daşa fəxr eləsin bişəvü kan.

Nə şərafətdi bu kim, xəz deyələr puşişüvə,
Pusti-heyvandır, ona fəxr eləsin qoy heyvan.

Nə şərəfdir bu külah olsa Buxara dərisi,
Qoy ona fəxr eləsin tazə quzu, ya ki çoban.

Şərəfi-mərd səxavətdi, kəramət səcdə,
Kimdə bu iki sifət olsa odur əhli-cinan.

Birinin səndə, əzizim, görürəm asarın,
Biri zahirdü və lakin biri olmuş pünhan.

Görmüşəm çox səni səcdə eləyən xəllaqə,
Gah, gah da görürəm xəlqə edirsən ehsan.

Leyk hər bir sifəti etməyə təkmil çalış,
Olmasın mahi-münəvvər kimi səndə nöqsan.
Sizdən ötrü bu il, .ey dust, çəkirdim zəhmət,
Gəh şəbihxan olurdum sizə, gəh mərsiyəxan.

Öz əlinlə elədin pulları yeksər təqsim,
Göftguyə ləb açıb eyləmədim şikvə bəyan.

On manat oldu o məclisdə bərati-Seyyid,
Məndən artıq aparıbdır pulu hər bir heyvan.

Növhəxanın pulunu axırı haşa elədüz,
Oldu aşüftədil ol bülbüli-gülzari-cinan.

Atduz üstünə onu hacı Əliabbasın,
Dedi ki, Hacı Qasım hacı deyil altda qalan.

Başın üçün, hacı, məcmui-zərafətdi bular,
Yazmışam ki, oxuyub, xatirin olsun xəndan.

Gər deyəm qəlbüvə bir tükcə dəyən söz, haci,

Dilimi lal eləsin qadirü həyyi-sübhan!

Sən mənim köhnə vəliyyunnəəmimsən ki, sənin
Görmüşəm neməti-əlvanüviümman-ümman.

Elmi-Haruni gərək, dövləti-Qarun nə gərək,
Nə hünərdir birinin pulu ola yüz milyan.

Nə şərəfdir birisi nəsli-peyəmbər olsun,
Olmaya taəti-peyğəmbərdən onda nişan.

Nə təfəzzüldü biri elm oxuyub alim ola,
Hamıdan artıq idi elmdə məlun şeytan.

Qərəzim silsiləcünban bizə sən olmaq idi,
Eydi-novruzdə oldum sənə mən təhniyəxan.

Açılır laləvü güllər, gəlir əyyami-bahar,
Xələti-bərk geyər əyninə şaxi-üryan.

Nə rəva bir belə mövsümdə mən, ey sahibi-cud,
Geyməyim əynimə ezaz ilə rəxti-əlvan?!

Var ümidim görünə Seyyidə asari-səxa,
Eyləyə xatiri-məhzunini lütfün şadan.

Barilaha, olasan dəhrdə daim xürrəm,
Yetməsin dövləti-iqbalüvə asibi-xəzan.

Həq bu aləmdə Məhəmmədlə səni şad etsin,
Behəqi-xətmi-rüsul, şafeyi-əhli-üsyan

[İstinad1: Kasıb allahın dostudur (ayə).]

MİR ƏBDÜLQƏNİ AĞAYA

Mübarək eydi-xürrəm, fəsli-xoş, vəqti-təmaşadır,
Müzəyyən oldu aləm kim, bahari-aləmaradır.

Qılır əmvati-gülzari nəsimi-sübhdəm ehya,
Qiyamətdir çəmənlərdə, məgər kim, həşri-kübradır?

Müsəlsəl oldu sünbüllər, açıldı lalələr, güllər,
Qılırlar nəğmə bülbüllər, çəmən bəzmində qovğadır.

Bənəfşə xətti-yar-asa çəmənlərdə olur peyda,
Çü zülfi-şahidi-rəna yenə sünbül mütərradır.

Gülüstanə çəkib cədvəl xəti-reyhan ilə dövran,
Bu ya Ərjəngi-Mani, ya kitabi-Zəndi-danadır.

Təcəlla qıldı gül nari ki, yaxdı bülbüli-zari,
Görənlər səhni-gülzari deyər kim, Turi-Sinadır.

Gülü gəhvarə içrə tərpədir badi-səba gahi,
Sanırsan ki, bu Məryəmdir, o məhd içrə bir İsadır.

Salıb neylufəri-nəynini abə madəri-giyti,
Deyirsən kim, bu Yuxavidürür, ol tifl Musadır.

Pəri-bülbül nədir vəchi ki, yanmaz atəşi-dildən,
Bu İbrahimdir guya ona, ol qövm ədadır.

Kitabi-hikməti şərh eyləyir gülzar-ara bülbül,
Məgər kim, bülbüli-xoşləhcə ol Əqtayi-Luqadır?

Səfayi-Kəbə tək artdı səfası bağü bostanın,
Bəsani-çahi-Zəmzəm əbr tari bağə səqqadır.

Hərəm şövqiylə səflər bağlayıb göy üzrə durnalər,
Cahan ləbbeyk sövtündən dolubdur, şur bərpadır.

Əgərçi kuhlər geymişdi ağ ehramlər qışda,
Olub emaldən fariğ, bu həm bir feyzi-üzmadır.

Çıxıbdır pişvazə güldən ötrü sünbülü susən,
Məgər gül zayiri-beyti-xudayi-həyyü danadır?

Məgər həcdən gəlir gül, pişvaz eylər onu bülbül?
Mənə bir əmrdir müşkül, bu nə rəmzü nə iymadır?

Məgər şəhrə olur vasil bu gün ol alimü kamil,
Ğəniyyü əzəmü fazil ki, elmü helmə dəryadır.

Məhəmmədzadeyi-Heydərnəsəb, sibti-Əbülqasim,
Güzini-nəsli-yasin, behtərini-ali-Tahadır.

Səfayi-Heydərü Səfdər, həyayi-paki-peyğəmbər,
Cəmali-bakəmali-dilgüşasından hüveydadır.

O şahın puridir kim, baisi-icadi-aləmdir,
O mahın nuridir kim, varisi-ənharü tubadır.

O kəsdir kim, onun cəddi qılıbdır seyr əflaki,
Nəbiyyü Haşimiyyü şahi-üqba, mahi-Bəthadır.

Şəbi-əsradə gəldi məscidi-əqsayə ol mövla,
Bu sözdən, ey süxənvər, şahidim mehrabi-əqsadır.

Ğəni namında vaqedir onun nami-humayuni,
Ğinayi-təbi-pakilə bəli məşhuri-dünyadır.

Ğəni ol kəs deyildir kim, çox olsun dövlətü mali,
Ğəni ol kəsdü kim, ğanedü, bu zati-müəlladır.

Bihəmdilləh ki, bu əbdi-ğənidir, həm özü qane,
Qənaət qafının simürğüdür, bir mürği-Ənqadır.

Girami qardaşıdır müctəhid ki, bu cahan içrə
Zəbani-şiəvü sünni onun mədhində guyadır,

Həsən namü Həsən xülqü Hüseynü Mürtəzasövlət--
Ki, nuri-Əhmədi-Mürsəl onun vəchində peydadır.

Məgər kim, burci-vahiddə tülu etmiş iki kövkəb,
Biri guya Ütariddir, biri guya ki, Şiradır.

Bulardır şəxsi-ruhani, bulardır Müstəfa cani,
Bulardır bədri-sübhani, səlili-mahi-Bəthadır!

Bulardır nəsli-Taha, hasili-məzmuni-zülqübra,
Cahan bir ləfz tək peyda, bular ol ləfzə mənadır!

Nə qəm bədxahi olsa bir neçə nakəs bu mövlanın,
Düşərmi rütbəsindən kimsə ki, nəslilə mövladır?

Nə nöqsan şahi-Bəthayə Əbucəhlin məxafından,
Kəmali-şəmsi-vəhdət kim, onun vəsfində guyadır.

Həzaran şükr kim, gəldi yenə ol alimü kamil--
Ki, feyzi-məqdəmindən şəhri-Şirvan cənnət-asadır,-

Bu il getmişdi «Beytullah»a bir şəxsi-kərim ilə--
Ki, bir əhli-kərəmdir əşrəfi-hər pirü bürnadır.

Xəlili-xüllətəfza beytini etdi təvaf ol kim,
Simayili-nəsəbdir, xülqi rəşki-müşki-saradır.

İlahi, baqi olsun izzü cahi, şövkətü şani--
Ki, zatən baisi-təzvici-şəri-paki-qərradır1

Hüseyni-Kərbəla həqqinə, yarəb, rəhmlər eylə,
Hüseynü həm Rəhimə lütflər kim, zati-valadır!

Bağışla sən imami-Cəfərə həm Cəfəri, yarəb,
Bu övladə əta qıl ta ki, ərşü fərş bərpadır!

Edərlər ehtiramü lütflər övladi-Zəhrayə,
Bulardan şadxatir Müstəfavü ruhi-Zəhradır.,

Əgərçi dəhrdə çox kimsələr səyyah olub, əmma
Səyahət alim ilə eyləmək bir feyzi-üzmadır.

Onun əfzun qılsın əcrini, həm səyini məşkur,
Bəridir reybü nöqsandan ki, bir əhli-təvəlladır.

Əla ya ey yeganə müctəhid kim, bülbüli-təbim
Həvayi-vəsfi-gülzari-kəmalatında şeydadır.

Keçən il eydi-novruz idi, gördüm lütfü ehsanın,
Bir ildir indi zövqü xatiri-zarımda peydadır.

Yenə vardır ümidim kim, bu il, ey mürşidi-kamil,
Görüm əltafü ehsanın ki, xatir pürtəmənnadır.

Dualər eylə, Seyyid, ol əmini-həzrəti-həqqə--
Kim, oldur sahibi-xülqi-Həsən ismi-müsəmmadır.

Həmişə ta ki bülbül şad olur gülzari-fəzlində,
Həmara rəşkdən kim, zağ ilə ol xar bərpadır.

0la əhbabüvüz dilşad, dərdü qüssədən azad,
Nə nifrin eyləyim bədxahə kim, peyvəstə rüsvadır

Zükami var cüəl kim, buyi-güldən eyləyir nifrət,
O yüzdən istəməz xurşidi kim, xəffaş əmadır.

ALEKSANDR LƏLƏYEVƏ
Novbahar oldu, yenə bülbüli-şeyda gələcək.
Gülşənə ətrfəşan yüz güli-rəna gələcək.

Əyninə sərvi-rəvan xələti-xüzra geyəcək,
Sərv nəzzarəsinə yüz qədi tuba gələcək.

Mürdələr zində olan dəmdü, qiyamətdi məgər,
Xakdən baş götürüb laleyi-həmra gələcək.

Açacaq ibrət üçün xabi-ədəmdən gözünü,
Gül təmaşasına yüz nərgisi-şəhla gələcək.

Hamilə Məryəmi-gülbün olur İsayi-gülə,
Neçə möcüzlər ilə dəhrə Məsiha gələcək,

Etiqad ilə o İsayi-gülün xidmətinə
Bülbüli-qəmzədə çün Həzrəti-Luqa gələcək.

Səhni-gülzardə şərh etməyə İsayi-gülü,
Bülbülü sar çü Səntüvü çü Mülka gələcək.

Heykəli-qüdsi-şərifə dönəcək səhni-çəmən,
Qümrü ol heykələ çün Həzrəti-Yəhya gələcək.

Mücdə olsun sənə bu əsrdə, ey Yusifdil--
Ki, vücudə yenə bir tifli-müzəkka gələcək.

Məryəmi-gülbünə ruhül-qüdüsi-badi-səba
Edəcək nəfx, vücudə güli-mövla gələcək.

Dönəcək arizi-İshaqə yenə çöhreyi-gül,
Baddən ləxləxeyi-ənbəri-Sara gələcək.

Dönəcək sərvi-rəvan qaməti-İsmailə,
Sara hacər kimi sərgərmi-təmaşa gələcək..

Gül edər düxtəri-tərsa kimi hüsnün zahir,
Tuti Sənan kimi boynunda çəlipa gələcək.

Çıxacaq soməədən tışraya hər gün zahid,
Mövsümi-seyri-çəmən, növbəti-səhra gələcək..

Gəlir ol fəsli-dilara ki, yenə gülzarə,
Rindlər əldə əyaği-meyi-səhba gələcək.

Göylərə qülqüli-mina salacaq qulqülələr,
Şövqdən cünbüşə nöh günbədi-xüzra gələcək.

İqdi-Pərvin kimi şəbnəm vərəqi-güldə əyan,
Lalələr daği-dili-kövkəbi-Şira gələcək.
Sünbülün zülfünə şanə çəkəcək badi-səhər,
Buyi-gül aləmə çün ənbəri-buya gələcək.

Səhni-gülzardə mövluzən olur səlsəlü sar,
Vəcddən cünbüşə naqusi-kəlisa gələcək.

Bağdə bülbüli-şeyda gülü tərif edəcək,
Xatiri-bikrinə yüz nükteyi-şiyva gələcək.

Mən də allam Lələyev mədhinə çün namə ələ,
Vəsfdə fikrimə yüz lölöü lala gələcək.

Eylərəm şamü səhər mən bu Əvəz bəy vəsfin,
Olacaq sehr əyan, surətə məna gələcək.

Bilirəm, görsə mənim mədhimi ol kani-kərəm,
Himməti cuşə gəlib, xələti-ziba gələcək.

Təbi dəryadır onun, mədhlərim badi-vəzan,
Əsəcək bad, vəli cünbüşə dərya gələcək.

Necə qardaşı cahangirü cahandar oldu,
Bu da ənamü səxadə ona həmta gələcək.

Seyyida, bəsdi, təmam et bu Əvəz bəy vəsfin,
Xassə yol açsa, dilə özgə təmənna gələcək. [...]

Gələcəkdir sənə ol şirdilin ənamı, .
Xəsmi-rubəhsifətin başına qovğa gələcək.

ALEKSANDR LƏLƏYEVƏ

Ey nəcibi-zaman Aleksan bəg,
Sənə olsun məsih lütfü kömək,
Bargahın şimali-övci-fələk,
Çakəri-dərgəhün güruhi-mələk,

Dövlətü şövkətin müdam olsun!
İzzətin, həm əl-əddəvam olsun

Sərvəra. istima qıl halım,
Eyləyim ta ki ərz əhvalım,
İndi qırx dörd olub dəxi salım,
Eyləməz bir tərəqqi iqbalım,

Günbəgündən zəlilü xar oluram.
Möhnətü qüssəyə düçar oluram.

Oxudum elm eylədim hasil,
Oldum aləmdə alimü kamil,
Olmadım malü dövlətə vasil,
Məni xar etdi bəxti-naqabil.

Elmdən hasilim ziyan oldu,
Günü-gündən işim yaman oldu.

Eylədim xidmət əhli-əyanə,
Gah bəy-xanə, gah sultanə,
Düşmədi hiç kar samanə,
Gəldim axırda qüssədən canə,

Başıma oldu dari-dünya təng,
Rahi-məqsəddə payi-bəxtim ləng.

Gördülər elmdə tilayə məni,
Qoydular molla uşkolayə məni,
Saldılar möhnətü bəlayə məni,
Nə bəla, saldı çərx vayə məni!

Bir bəladır ki, onda zəhmət çox!
Zəhmətim çox, vəleyk nəfim yox.

Sənətim yoxdu, matü heyranəm,
Ruzi kəsb etməyə pərişanəm,
Nə vəzirəm, nə bəy, nə sultanəm,
Nə çilen, nə əmiri-divaıəm

Tülkü tək evləri gəzəm xəlvət,
Ta alam mən də xəlqdən rüşvət.

Nə Skəndər bəyəm, dəxi nə Həsən,
Nə Qasım bəy, nə pir başı əsən,
Ələ ülgüc alam kəməndü rəsən
Qoyalar ad mənə «qulaqkəsən»,

Kəsibən gündə eyləyim yüz qan,
Ta ki Hacı Mənaf, olam üryan.

Bir fəqirik, mətaımız əşar,
Ona da yoxdu talibi-bazar,
Təng olubdur bizə məaşü mədar,
Lütfüvə könlüm oldu istizhar,

Sənə üz tutdum, ey vəfa kanı!
Naümid etmə mən pərişanı!

Demirəm ki, gərəkdir at mənə,
Ya ki ver əlli min manat mənə,
Bir qədər buğda qıl bərat mənə,
Vergilən tazədən həyat mənə,

Ölmüşəm, şəfqətinlə canə gətir!
Bülbüli-təbimi fəğanə gətir!
Hər kimin yoxdu buğda imkanı,
Elə bilsin ki, təndə yox canı,
Sərvəra, eylə dərdə dərmanı,
Şad qıl Seyyidi-pərişanı,

Həq səni şadü kamran etsin!
Günbəgün bəxtüvü cavan etsin!

UĞURLU BƏY ŞIXƏLİBƏYOVA

Alişana, sənə daim ola allah kömək,
Hökmüvə tabe ola əmri-qəza, dövri-fələk;
Gər sənin kamın ilə eyləməsə dövr zəmin,
Olsun əczayi-fələk biri-birindən münfəkk.
Varmı yadında ki, ol məclisi-işrətdə mənə
Keçən il mülki-Qəşətdə nə bərat eylədi bəg?
Bir tağar buğda idi şəfqəti alişanın,

Bir də yazda aparam yanı buzovlu bir inək.
Evə gəlcək elədim nəql inək söhbətini,
Nəhrəsin çalxamağı başladılar öyrənmək.
Bir neçə kəndi dəxi buğdaya hazır elədik--
Ki, gələn vəqt sərəncam olunsun bişək.
Bir neçə vəqt keçib olmadı buğda hasil,
Fikr qıldım ki, hələ yaxşı deyildir dinmək.
Doğmuyubdur o inək bəlkə hələ, səbr eylə,
Səbr «müftahi fərəcdir», kişidə səbr gərək.
Bəlkə çox palçıq olubdur Qəşətin yolları,
Çıxa bilmir yoxuşu yüklü olan at, eşşək.
Gözləyək bəlkə inəklə belə gəlsin buğda,
Yaz olar yol quruyar, səhl olu buğda əkmək.
Leyk bir il ki tamam oldu, bu oldu məlum:
Alişanın qərəzində yox imiş şey vermək.
Fikr qıldım ki, bu əhvali-xəcalətxəbəri
Filhəqiqət ki, deyil yaxşı Kərim bəy bilmək.
Həm bu keyfiyyəti filcümlə Uğurlu bəydən
Vacib oldur ki, yazıb künhünü təhqiq eləmək.
Fikri verməkdir əgər, bir belə təxir nədir,
Var isə özgə xəyalı, onu da fikr etmək?
Seyyida, bəsdi bu bihudə xəyalından usan,
Lövhi-dildən bu xəyalat rüqumin elə həkk [?]
Bu nə buğdadi ki, hər ləhzə təmənnası ilə
Gah un tək ağarıb, gəh saralırsan cov tək.
Bu haman buğdadı kim, Adəmi cənnətdən edib,
Bu haman buğdadı, Həvva başına gətdi kələk,
Ol ki təqdir sənə qismət edibdir ruzi,
Olasan qane əgər «la təxəfəllahü məək.»[1].

[İstinad1: Qorxma. allah səninlədir.]

KƏRİM. BƏY ŞIXƏLİBƏYOVA

Həzar şükr, könül, mövsümi-bahar gəlir.
Fəzayi-gülşən-ara nəğmeyi-həzar gəlir.
Çəməndə sünbül açar türrə zülfi-dilbər tək,
Məşamə buyi-xoşü nafeyi-tatar gəlir.
Nəvayi-Barbüdü ləhceyi-Nəkisa tək,
Bu mürğzardə fəryadə mürği-zar gəlir.
Dəməndə ləxləxeyi-tar müşkü ud olur,
Çəməndə zümzümeyi-çəngü udü tar gəlir.
Nisar edir çəmənə dürrü gövhər əbri-bahar,

Bəsani-sail açıb pəncəsin çinar gəlir.
Bənəfşə pişrəvi-ləşkəri-bahar olur,
Təsəvvür eylə ki, Rum üzrə Zəşşbar gəlir.
Kəmani-Rüstəmi qövsi-qüzeh edər zahir,
Dey Əşkbusi kimi tirə zəxmdar gəlir.
Bahar Kavə kimi nagəhan xüruc eylər,
Şükuhi-sövləti-Zöhhak tarümar gəlir.
Dəridə pəhluyi-Söhrab tək olur qönçə,
Səhab dideyi-Rüstəm tək əşkbar gəlir.
Diyari-bağə Firiduni-gül olur sultan,
Sürudi-təhniyətə əndəlibü sar gəlir.
Görəndə gülşən-ara sünbüli-dilaranı,
Xəyalə türreyi-pürpiçi-zülfi-yar gəlir.
Xoşa ol aşiqi-xoşbəxtə kim, bu mövsümdə
Büsati-işrətinə yari-gülüzar gəlir.
Nə qönçə tək ciyəri hicrdən dönər qanə,
Nə xatirinə qəmü-dərdə xar-xar gəlir.
Mənim də dövrü bərim rövzeyi-cinanə dönər,
Əgər kənarıma ol rəşki-novbahar gəlir.
Görəndə qənd ləbin ol büti-şəkərdəhənin
Gözümə cümlə cahan mülki-Qəndəhar gəlir.
Şərabi-nab məni-zarə ol şəkərləbsiz
Fəraqi-əfiyi-zülfilə zəhrimar gəlir.
O tari-türreyi-pürpiçü xəm fəraqında,
Bu rövşənay cahan gözlərimə tar gəlir.
Yəqin bil ki, fərəhdən çıxar tənimdən can,
Əgər ki, müjdə gələ şəhrə şəhriyar gəlir.
Gətir piyalə mənə, saqiyə ki, məxmurəm,
Fəsilə olsa əgər, möhnəti-xumar gəlir.
Gətir piyalə ki, təsiri-badədən, saqi,
Gözümə bu dərü divar laləzar gəlir.
Gətir piyaleyi-gülgun ki, bəhri-təbimdən
Kənara yüz gühərü təbi-şahvar gəlir.
Gətir piyalə ki, məxmur olub qılım tövsif,
O sərvəri ki, mənə mədhi iftixar gəlir.
Kərimi-zülkərəmü mənbəyi-mənabeyi-cud--
Ki, cudi-süfrəsinə Mön rizəxar gəlir.
Desəm səhabi-kərəm ol Kərimə töhmətdir,
Desəm bəhari-əta himmətinə ar gəlir.
Bir ibtilayə düçar olsa ol yeganeyi-əsr,
Müinü nasir ona ruhi-həştü çar gəlir.
Qəzaleyi-fələki-pir öz ixtiyarı ilə
Kəməndi-himməti-valasına şikar gəlir.
Şikarə əzm eləsə nəsri-çərx rəğbətlə,
O şahbazə qılır meyl, aşikar gəlir.
Bu vəchdən ki, o şahın dərindədir izzət,

O astanəyə hər əhli-etibar gəlir.
Vəleyk bilməyirəm, taleyim dönübdü mənim,
Könül fəraqı ilə zillətə düçar gəlir.
O vəqtdən ki, gedib şəhrdən o mahi-kərəm,
Zəmanənin mənə nöqsanı hər nə var, gəlir.
Gəhi səidü şəqi halımı edər dərhəm,
Gəhi ədilü bədil əmrə aşikar gəlir.
Düşübdü nakəsü nadan əlinə əfsarım,
Behişt naqəsinə nari-qəm mahar gəlir.
Süheyl-xasiyətəm düşmənimdü ali-zina,
Nə qəm, müqabilə gər mərdi-nabəkar gəlir.
O kəs ki, rövzəneyi-püştdən tapıb ruzi,
Hər ayinə çü hərayinə ruzigar gəlir.
Vəleyk rövnəqi olmaz o kərmi-şəbtabın,
Süheyl tabiş edər ömrü tarümar gəlir.
Könül, bu qədr belə ixtiyardən düşmə,
Yenə Şəmaxiyə ol sahibixtiyar gəlir.
Əgərçi Qaraçala eylədi günün qarə,
Tülu edər yenə gün, şəb gedər, nahar gəlir.
Yenə o sərvi-rəvan lalə tək çıxar dağə,
Əlaci-dərdi-dili-zarü dağdar gəlir.
Büsati-bağı edər Tur gül təcəllası,
Təcəlliyati-xuda bağə aşikar gəlir.
Şəmimi-müşk tutar səhni-barü səhranı,
Bənəfşə seyrinə bu zülfi-müşkbar gəlir,
Yenə qulağə yetər sövti-naleyi-dürrac,
Sədayi-kəpkdəri zibi-kuhsar gəlir.
Xuda kərimdir, ey dil, qərar tut bir dəm,
Gəlir Kərim bəyin könlünə qərar, gəlir.
Yenə düşər sənə ol Sədi-Əkbərin nəzəri,
Yenə mədarına bu çərxi-kəcmədar gəlir.
Çıxar bu zağü zəğənlər fəzayi-gülşəndən,
Həzar nəğmə ilə əndəlibü sar gəlir.
Bu arxa su gəlib, ümmid var bir də gələ,
Yetər sənubərə zövq, abi-cuybar gəlir.
Dəxi bu xaneyi-möhnətdə qalmasan sən mat,
Yenə hərayüvə ol miri-şəhsüvar gəlir.
Fəda olum sənə, ey xirməni-nəvali-əta,
Hər il vəzifə mənə buğda bir tağar gəlir.
Gəlib payızda bizə nisfi-buğdamız, lakin
Ümid var ki, qalan nisfi bu bahar gəlir.
Mədaxil azdı, məxaric füzun, nə çarə qılım?
Əyal qüssəsi qəlbi-həzinə bar gəlir.
İlahi, eylə bu zatın cəlalını əfzun,
Həmişə nasir ona lütfi-kirdigar gəlir.
Əli nəbirəsidir çünki bu hüseynzadə,

Cəza günündə Əlivü Hüseynə yar gəlir.
Ömər sülaləsinin ömrün eylə əfzun kim,
Müəmmərinə onun feyzi-bişümar gəlir.
İlahi, eylə Simailə[1] canımı qurban,
O tiflə Hacərü Sara ki, cannisar gəlir.
Hicabü ismət ilə eylədin dua, Seyyid,
Ağa bu şeri görə, afərin həzar gəlir.
Qənaət eyləməsən afərinə, yoxdur qəm,
Bahardə sənə bir əsbi-rahivar gəlir.
İlahi, ömr eləsin bu kərəm ilə ağa,
Nə qədr aləmə kim, fəsli-növbahar gəlir.

[İstinad1: İsmayıla.]

AĞA BƏY SOLTANZADƏYƏ

Sahiba, ey ki sənin xidmətüvə şamü səhər
Məhü xurşidi-fələk əymək üçün baş gəlir.
Bəs ki yox çini-cəbin təbüvə həngami-səxa,
Surəti-cudüvü nəqş etməyə nəqqaş gəlir.
Açmısan dəhrdə hatəm kimi bir xani-əta,
Ol əta süfrəsinə hər quru, hər yaş gəlir.
Çünki hər taifəyə feyz verirsən gün tək,
Dəri-ehsanüvə hər sünnü, qızılbaş gəlir.
Süfreyi-ruzədə var firniyü dolmavü tərək,
Əsəlü rövğənü nan, külçəvü bozbaş gəlir.
Gündüzün süfrəsi bunlar idi kim, zikr oldu,
Gecələr də otağa bir neçə qab aş gəlir.
Heyf ola ol düyüdən, heyf ola ol ətdən,
Rövğənindən ol aşın nəkhəti-kəffaş gəlir.
Gər o yağın düşə bir qətrəsi qəbristanə,
Ölünü soymağa nə düzd, nə nəbbaş gəlir.
O qədər tünd olubdur ki, dönüb zəqqumə,
Buyi-qüsleyn o yağdan, nə nihan, faş gəlir.
Pişxidmət ki, gəlir--yu əlüvü, aş gəliri,
Mən belə fikr edirəm ki, başıma daş gəlir.
Məni ki, ağlada bilməz neçə yüz mərsiyəxan,
İyi gəlcək o yağın gözlərimə yaş gəlir.
Nə qədər nazirə ərz eyləyirəm əhvali,
O da söz annamayır, sözləri çaş-baş gəlir.
Tövbə olsun ki, dəxi bir də yeyim öylə aşı,
Məni öldürməyə gər bir neçə fərraş gəlir.
Çarə qıl Seyyidə kim, çakəri-dərgahındır,

Gərçi səndən ləqəbim lütf ilə, qardaş, gəlir.

AĞA BƏY SOLTANZADƏYƏ

Sahiba, ey kim, sənin övsafi-zatın qılmağa
Ərseyi-dünyayə əvvəldən sənaxan gəlmişəm.

Kəbeyi-məqsudimiz sənsən, Minadır dərgəhin,
Bu Minayi-dövlətə qoç kimi qurban gəlmişəm.

Düşməni-Mərhəb-misalın qanə qəltan etməyə
Zülfüqari-Heydərəm, dünyayə üryan gəlmişəm.

Sərvəra, üç aydı getmişdim Dağıstan seyrinə,
Bu səfərdən olmuşam xeyli peşiman, gəlmişəm.

Görmüşəm biganə dəstində babamın mülkünü,
Qeyrətimdən qönçə tək bağrım olub qan, gəlmişəm,

Bu səfərdən düşmüşəm hədsiz qaranlıq günlərə,
Dönmüşəm nisfindən ötmüş ayə, nöqsan, gəlmişəm.
Şəhrdə bir növ qurtardım orucluq ayını,
Şəhri-şəvval içrə bu dərgahə mehman gəlmişəm.

Ta ki bu dərgahə gəldim, ruh tapdım tazədən,
Eylə bildim, sahiba, dünyayə əlan gəlmişəm.

Fəqr dərdilə mizacım istiqamətdən düşüb,
Bilmişəm lütfündə var ol dərdə dərman, gəlmişəm.

Bir mühəqqər mur idim çöllərdə sərgərdan gəzən,
Təxti-izzətdə səni gördüm Süleyman, gəlmişəm.

Sahiba, bu gəlməyim əqdəmki gəlmək tək deyil,
Gərçi bu dərgahə mən hər il firavan gəlmişəm.

Mən özüm hərçənd xatircəmlik tapdım, gəlib,
Leyk bir cəmin qoyub halın pərişan gəlmişəm.

Zahirən evdir adı, amma unu, buğdası yox,
Atmışam guya ki, bir köhnə dəyirman, gəlmişəm.

Salmışam ancaq ələ bir həftənin əncamını,
Qoymuşam bir tay kömür, on beş ədəd nan, gəlmişəm.

Bir müsəlman yox ki, tutsun bir müsəlmanın əlin,
Şəhri-Şirvanı görüb bir kafəristan, gəlmişəm.

Hamıdan bədtər bu kim, ardımca çakərzadənin
Çeşmi-şəhlasın qoyub əşk ilə giryan, gəlmişəm.

Sahiba, bu yazdığım hərfin biri böhtan isə,
Bil ki, mən islamə bəs manəndi-Mərvan gəlmişəm.

Çarə qıl kim, getdi əldən xanımanı Seyyidin,
Sənsən, ey sahibkərəm, sultanı, xanı Seyyidin

HACI ÖMƏR BƏY ŞİRVANİYƏ

Olub rəncidəxatir bəs ki könlüm bir nəfər bəydən,
Həras eylər ilan vurmuş öküz tək indi hər bəydən.

Məzaqımda betərdir xasiyətdə zəhri-qatildən,
Əgər bimar könlüm hasil etsə gülşəkər bəydən.

Eşitmişdim ki, bəylər himmətindən şər dönər xeyrə,
Bəşərdən etmişəm nifrət ki, xeyrim oldu şər bəydən.

Dəxi bəylər büsatın görməyə hərgiz gözüm yoxdur,
Əgər xeyrim ola hər gündə dünyalar qədər bəydən.

Təqərrüb eylədim hər bəylə, mən bədbəxtlik gördüm,
Xoşa ol şəxslər kim, oldu onlar bəxtəvər bəydən!

Mənim xud danə ümmidiylə axır şəhpərim sındı,
Əgərçi bağlayıb dünyadə çoxlar balü pər bəydən.

Dirəxti-biddən etmək səmər ümmidi asandır,
Vəli müşküldü xeyli tutmaq ümmidi-səmar bəydən.

Şikayət eyləyirdim dün gecə yüz ahü zar iLƏ)
Çəkirdim rişteyi-nəzmə ki, çəkmişdim çələr bəydən.

Zəbani-pənd açıb bir yari-danadil ki, ey Seyyid
Qiyas etmə təmamən bəyləri sən bir nəfər. bəydən.

Tutaq ki, bəylərin vardır ziyanı qeyri-kəslərçün,
Təvəqqe əhlisən sən, şairə olmaz zərər bəydən.

Gözündən gəlsin ol ənamü ehsanlar, o nemətlər--
Ki, aldın gah buğda, gah pul, gah atü xər bəydən.

Belə bədxərclik kim, səndə var tab eyləməz dərya,.
Əgər mədən ola, canım, qutarır simü zər bəydən.

Gərəkdir səndən etsin əlhəzər bəylər əcəbdir bu,. •
Utanmazsan ki, bəs sən eyləyirsən əlhəzər bəydən?

Yadından çıxdı yoxsa ol bürünci-tazəvü birənc ,
Gəlirdi xitteyi-Şirvanə yük-yük hər səfər bəydən.

Bu nə küfrani-nemətdir, bu nə asari-bidətdir,
Qılırsan nə şikayətdir bu ol sahibhünər bəydən?

Hanı ondan səva, insaf qıl, bir bəy ki, tutsun əl,
Məgər məqsud olur hasil cahan mülkündə hər bəydən?

Bu il bəs hanı buğdan, hansı bəydən xeyrə çatdın sən,.
Muradın hasil oldu söylə hansı taci-sər bəydən?

Filan bəydən nə oldu hasilin, yainki behmandan,
Bu il nəfin nədir, gəl vazeh eylə müxtəsər bəydən.

Dedim ey dust, xamuş ol ki, bu təqsir səndəndir,
Təmənna etdiyim yoxdur bu il bir mahəzər bəydən.

Təmənna eyləsəm hər şey ki, ol dünyadə mümkündür,.
Təvəqqüfsüz olur hasil bu gün Hacı Ömər bəydən.

Muradım olsa buğda buğda tək çak etmənəm sinə,
Təvəqqe eylərəm Hacı Ömər bəy kimi nər bəydən.

Nədir buğda ki, ondan ötrü Adəm tək olam qəmgin,
Olur hasil təmənna eyləsəm ləlü gühər bəydən,

Həvayi-qeyr ilə hər ləl tək qan eyləmə bağrın,
Tələb qıl rəngkarın, ey dil, ol xurşidfər bəydən.

Əla, ey saniyi-Faruq, əla ey mədələt kani,
Ömər qılsın fəxarət sən kimi sahibzəfər bəydən.

Qılıncın kəskin olsun Zülfüqari-paki-Heydər tək,
Səni xəllaqi-aləm eyləsin mümtaz hər bəydən.

Bu il bir mərhəmət qıl Seyyidin həqqində, ey sərvər,
Desinlər kim, olubdur, şükrlillah, bəxtəvər bəydən

/*MÖHSÜN BƏYƏ

Əyyami-bahar oldu, açıldı gülü lalə,
Aldı gülü lalə ələ bağ içrə piyalə.

Bu mövsüm əgər, saqi, deyil mövsümi-işrət,
Bəs cam nədəndir ki, alıb dəstinə lalə?!

Gər badi-bahari deyil İsa, nə səbəbdən
Yüz nitqi-fərəhbəxş verir bülbüli-lalə?

Tərlər, necə ki, arizi-məşuqə həyadən
Hər sübh gül üstə düşər ol növ ilə jalə.

Məhbubə yanında necə ki, yalvarır aşiq,
Bülbül gülü görcək edir ol növ ilə nalə.

Təsiri-bahar ilə olur şimdi tənavür,
Sərma ilə hər nəxl ki, dönmüşdü ufalə.

Durnalər oxur gah Əşiran, gəh Əbülçəp,
Gah şəkli-müsəlləs, gah urar cümləsi halə.

Gülşəndə qiyamətdi ki, bu xakdən, ey dil,
Güllər götürüb başını, əhsəntü, bu halə!

Gülşəndən əyan oldu yenə cənnəti-mövid,
Süni-əzəli yetdi gülüstanda kəmalə.

Gəh bad çəkər türreyi-sünbüllərə şanə,
Gəh qazələr eylər yədi-qüdrət güli-alə.

Aşiq təki nərgis gözün açmış nigərandır,

Guya ki, alıb səbrin onun bir gözü alə.

Gül bülbüli-şeydayə edər ərz cəmalın,
Bir al ilə istər ki ,onun könlünü alə.

Güldür ərəqi-ruyi-Məhəmməd, gülü görcək
Göndər sələvat Əhmədi-Muxtar ilə alə.

Mafatə mükafat qılıb badi-baharı,
Tədbir eləyir maziyü müstəqbəlü halə.

Gülzarı zimistandan alıb verdi baharə,
Yazdı xəti-reyhan ilə bir nəğz qəbalə.

Xoşbəxt o kəslərdi ki, bu fəsldə hər gün,
Gülşəndə ola həmnəfəsi camü piyalə.

Xoşbəxt o kəslərdi ki, bu gərdişi-gərdun
Eylər oların qismətini eyşə həvalə.

Hərçənd mənim dəstrəsim yoxdu bu kamə,
Bir kani-səxa leyk gəlir fükrü xəyalə.

Bir kani-kərəm, kəhfi-üməm, növgüli-iqbal,
Möhsün bəyi-fərxəndəşiyəm, «damə cəlalə!»[1]

Bir tazə cavandır ki, dəxi bəxti cavandır,
Yetsin görüm ol Xızr təki dəhrdə salə.

Xurşid cəlalın fələki-şöbədəgərdan,
Ey bari-xuda, verməsin aləmdə zəvalə!

Abi-kərəmü lütfi-xuda, gərdi-məlali,
Peyvəstə qıla daməni-eyşindən izalə.

Ey bari-xuda, aləm-ara badi-həvadis,
Dəhr olduqcan əsməsin ol tazə nihalə.

Bəxşayiş ilə xəsm edər ol xəsm zəbanın,
Ədalər ilə hacəti yox cəngü cidalə.

Sahibkərəma, gərçi bu aləmdə fəqirəm,
Əmma nə fəqiri ki, düşəm zilli-süalə.

Təbim ki, qənaət eləyir bir qədək ilə,

Yoxdur həvəsim aləm ara ətləsü şalə.

Gərçi geyərəm şal, əgər mümkünüm olsa,
Əmma nə düşüm, olmasa gər, fikri-məhalə?

Bəylər kimi hərçənd mənim şal donum yox,
Nə şəhrə bu gün nayibəm, axır nə mahalə.

Hər kəs ki, tuta bəy ətəyin, bəy olur axır,
Şirin olur ağzı, dəyər hər kəs əli balə.

Səd şükr ki, Seyyid tutub ol daməni-pakın,
Ümmidi budur kim, gələ lütfünlə kəmalə.

[İstinad1: Cəlalı əbədi olsun]

HACI ƏBDÜLƏHƏD MÜTƏLLİBZADƏYƏ

Gəlir novruz kim, güllər çəməndə aşikar olsun,
Açılsın laləvü gül zinəti-fəsli-bahar olsun.

Gəlir ol fəsl kim, nərgislər açsın çeşmi-şəhlasın,
Zimistan badəsindən məst olanlar huşyar olsun.

Götürsün başını torpaqdan ehya olub güllər,
Çəkib sərvi-səhi qamət, qiyamət aşkar olsun.

Gülüstan içrə etsin nəğmeyi-Palizban bülbül,
Səhi sərv üzrə qümri ləhcəsi azadvar olsun,

Xədəngi-jaləni pürtab qılsın Rüstəmi-nisan,
Dü çeşmi-bəhmənü dey kur çün İsfəndiyar olsun.

Gətirsin taciri-badi-səba bari-giranmayə,
Mətai müşkü ənbər, səndəlü udi-qumar olsun.

Edib səyyadi-qüdrət bir belə tədbiri-ziba kim,
Qəzali-mehr gəlsin, bərreyi-gərduna yar olsun.

Əcəb olmaz qəzalı şir aləmdə şikar etsə,
Təəccüb bundadır kim, bərrəyə ahu şikar olsun.

Otursun xosrovi-xurşid təxti-aci-Cəmşidə,
Açıb gəncineyi-cudin cahanə zərnisar olsun.

Ləbi-məşuqələr tək qönçə şəkkərxəndə qılmaqçün
Bəsani-çeşmi-aşiq əbri-nisan əşkbar olsun.

Çəməndə atəşi-sina əyan olsun güli-tərdən,
Təcəllasında bülbül misli-Musa biqərar olsun.

Dəridə damən ilə qönçə çıxsın bəzmi-xəlvətdən,
Züleyxa kimi bülbül öz işindən şərmsar olsun.

Bu gün novruzdur, tök zülfüvü rüxsarüvə, saqi,
Gərəkdir kim, bərabər müddəti-leylü nəhar olsun.

Ayağı başın üçün etmə bir dəm badədən xali,
Əlündə sağəri-səhbayi-xurşid-iştihar olsun.

Gərəkdir xoş keçirmək bir belə mövsümdə övqatı,
Mey olsun, şəkkər olsun, əldə cami-xoşgüvar olsun.

Bu gün ol gündü kim, çəng oldu bişək düşməni-Heydər,
Nə eybi var əgər çəngində mütrib, çəngü tar olsun.

Bu gün ol gündü kim, mövla oturdu təxti-izzətdə--
Ki, ta ədasının ruzi-səfidi şami-tar olsun.

Əgərçi zadeyi-Süfyani-biiyman həsadətdən
İradə qıldı kim, pərxaşü cəngü girüdar olsun. [...]

Deyil cayi-təəccüb hindədən bir böylə bədtinət,
Gərəkdir ot kökü üstündə bitsin, paydar olsun.

Gəlib Suqi-Ükazə mövsümi-həcdə quran xeymə,
Gərək ol zaniyə nəslində böylə yadigar olsun.

Siriştə tinəti olmuşdu çün kim, nari-duzəxdən,
Gərəkdir nardə əlbəttə bir asari-nar olsun.

Dirəxti-pürxəbisə sındı gərçi tarümar oldu,
O nəslə indi lənət eyləyənlər tarümar olsun.

Dirəxti-teyyibə şahi-Nəcəfdir, ali-əşrafi
Çü əsli sabit oldu, rəfi qoy gərdunmədar olsun.

Siracullah nurin istədi düşmən ola xamuş,
Vəli həqq istədi ol nur nuri-hər diyar olsun.

Mədinə, Kərbəla, mülki-Nəcəf, ərzi-Xorasani

O nur ilə xudavənd istədi kim, nurbar olsun.

Diyari-Şirvani etdi bir nur ilə həm rövşən—
Ki, müxlislər gözü rövşən, müxalif çeşmi-tar olsun.

Əgər məndən sual etsən o nuri-paki-sübhani,
Çəkib əl istiarətdən deyim qoy aşikar olsun.

Odur nəsli-Vəli, nuri-cəli, Seyyid Əli Ağa
Ki, əllamə gərəkdir xidmətində pişkar olsun.

Fəximü məfxərü əfxəm,.əlimü alimü aləm,
Fəhimü müdrikü əzəm, həlimi-bürdü bar olsun.

Yeganə fazili-Şirvan, məhin sibti-şəhi-Mərdan,
Ona hər kim olur üdvan yeri darül-bəvar olsun!

Əlində xaməsi bədxahə olsun əcdəha, yarəb,
Əsası düşməni-Mərhəb-xisalə Zülfüqar olsun!

Dimaği-bədsəkalı sünbülasa olsun aşüftə,
Dili-həssadı, ya rəb, lalə kimi dağidar olsun.

Nə qəm kim, bir əhəddən olmasa karından imdadı,
Xudavənda, təki Hacı Əhəd aləmdə var olsun!

O Əbdül Müttəlibzadə ki, yox manəndi dünyadə,
Səxadə şəni-valadə şəhiri-ruzigar olsun!

Ticarət-pişə, xeyr-əndişə, nəxli-izzətə rişə,
Hünər aslanına bişə həmişə bardar olsun!

Qılır kuşiş ticarətçün, dili-xəlqi ziyarətçün,
Bina qoymuş imarətçün, ilahi, üstüvar olsun!

İlahi, sadiqi-haziq ola hər qövldə sadiq,
Vilayi-Heydərə vasiq, mühübbi həştü çar olsun!...

Edibdir valideynin şad, qoymuş xeyrdə bir ad,
Gətirmiş su o xoşbünyad, yarəb, bərqərar olsun!

Gəl, ey abi-bəqani zülmət içrə axtaran bülbül,
Bu sudən iç ki, könlün şad, ömrün paydar olsun!

Budur «eynən tüsəmma səlsəbilən», ey büləndəxtər!
Gəlib bu sudən iç, abi-bəqa çeşmində tar olsun.

İçib bu suyi hər kəs kim, Yezidə eyləməz lənət,
0 məzlumə səlam etməz, ona su zəhrimar olsun!

Əla, ya Hacıya, dərya-nəvala, kani-əfzala,
Sənə mövlayi-Tənbər hər iki aləmdə yar olsun

Keçən il eyddə bir lütf qıldın Seyyidi-zarə,
Gərəkdir feyzüvün adabi-şükrü səd hezar olsun.

Gərək hər ayda çatsın əhli-fəqrə feyzi-ehsanın,
Nəinki mən kimi ildən-ilə ümmidvar olsun.

Deyil haşa şikayət etdiyim, bunlar zərafətdir,
Gərəkdir sözdə bir cüzi nəmək, ey taşidar, olsun.

Bihəmdilləh, deyilsən özgələr tək, əhli-danişsən,
Tanırsan qəlb ilə ol nəqdi kim, kamil-əyar olsun.

Səvad ilə deyildir adəmin hər işdə təşxisi,
Deyil adəm hər ol bir kəs ki, qəsri zərnigar olsun\

Xəzü səncab ilə fəxr eyləyən kəs xeyli heyvandır,,
Gərəkdir zinəti-insan elm olsun, nisar olsun..

Nə ol elmi ki, vardır məndə, bir də qəlbi-şeytandz,
Gərəkdir elm olan kəsdə əməl həm paydar olsun..

Əgər bir kimsədə elmü əməl olsa səxavətsiz,
İnanma cənnətə daxil onun tək xərsüvar olsun.

Bular tovəm təvəllüd eyləyiblər, üç bəradərdir,.
Gərəkdir hər birinə hər üçü hər işdə yar olsun.

Sepayə bir ayağı sınsa, diki saxlamaz möhkəm,
Gərəkdir üç ayağ ilə sepayə bərqərar olsun.

Dəlail çox bu mənayə, vəli meydanda vüsət yox,
Yetir əncamə, itmamə gərəkdir ixtisar olsun.

Yetər Hacı Əhəddən xələtü ənamü ehsanın,
Xəlifə malıdır Bağdad içində hər nə var olsun.

Nə gün səndən kəsibdir abi-lütfü feyzü ikramın,
Qərəz ki, şəxsi-şairsən sənə bu şivə ar olsun.

Əgər dünyaları qoysa sənin anbaruva dolmaz,
Gərəkdir bu mətaə özgə kəs anbardar olsun.

Cəhənnəmsən, sənə «həl imtələtə» söyləsə xaliq,
Sənin «həl min məzid» ilə cavabın aşikar olsun.

Sənə hər il nə qədri pulü xələt çatdı ağadən,
Sənin bir görmədim fəsli-xəzanın novbahar olsun.

Nə bir əynündə faxir camə, nə kisəndə simü zər,
Nə bir şamında şamın, nə naharında nahar olsun.

Hər ol bir şəxsi ac istər xuda, dönməz tənəümdən,
Gərəkdir kim, həmişə xarü zarü xaksar olsun.

Tutaq Hacı Əhəd qıldı bu il də on manat ehsan,
Get özgə kar tap, bundan sənə hasil nə kar olsun?!

Bu gunə şair olmaqdan sənə culablıq xoşdur,
Nə şer olsun cahanda, həm nə şairlik şüar olsun.

Nəsici-ənkəbut əfzəldir indi şeri-şairdən,
Mətai-fəzlə müşküldür ki, minbəd etibar olsun.

Şəhi-Səlcuqlərdən sonra getdi rövnəqi şerin,
Baxan yoxdur dəxi gər şer düri-şahvar olsun.

Qənaət qafını ənqayi-məğrib tək nişimən qıl,
Nə lazımdır hüma manəndi-kərkəs cifəxar olsunY

Çəkil bir ğarə, çək ağuşə bir yari-güləndamı,
Sənə bəsdir cahanda gər belə bir yarü ğar olsuv.

İlahi, fazili-Şirvan ilə Hacı Əhəd daim
Cahanda kamranü kambəxşü kamkar olsun?

HACI ƏHƏD MÜTƏLLİBZADƏYƏ

Novbahar oldu, könül, dəhri tutub zövqü səfa,
Geymisən Kəbə kimi sən nə üçün böylə qəra?

Başinə qönçə qoyub bərgi-zümürrüddən tac,
Əyninə lalə geyib izzət ilə sürx qəba.

Xəlvəti-xasi-Züleyxadı məgər səhni-çəmən--

Ki, gülün xari-cəfa pirəhənin qıldı qəba?

Tök mürəsse qədəhə badeyi-xurşidvəşi,
Aftab etdi həməl bürcünü, saqi, məva.

Həmələ gəldi bu gün ahuyi-zərrini-fələk,
Etdi biçunü çəra gör ki, bu mərtədə çəra.

Həft sin içrə bu əsnadə səmək lazimədir, .
Hutdən çünki olur Yunisi-xurşid rəha.

Aləmi-pir bu gün oldu cavan, ey saqi,
Əyləşib eyşü nişat etməyə pirü bürna.

Bülbül izhar qılıb həncəreyi-Davudi--
Ki, salıb şur ilə bu çərx həsarinə nəva.

Zağ edib tərk Əbülçəp kimi ahəngi-çəpi,
Rast sərv üzrə çıxıb qümri olub nəğməsəra.

Oxuyur ləhni-Hicaz ilə pərəstu nəğəmat,
Eyləyir-ləhni-hüdi hüdhüdi-gülzari-Səba.

Ruzi-novruz edib dəkkeyi-əttar güşad,
Aləmə ətr verir ləxləxeyi-badi-səba.

Bülbüli-zar gülün hüsnünə qalmış heyran,
Həq təcəllasına məbhut qalan tək Musa.

Gül açıb çöhrəsini arizi-İshaq kimi,
Saçılır hər tərəfə nəfxeyi-müşki-sara.

Ərzi-Babildi çəmən, bülbüli-bidil Yəqub,
Laləvü gül biri Rahil və biridir Ləyya.

Lalənin rəngi şəfəq kimi basıbdır sürxi,
Ərzi-Əqdəsdə əyandır yenə xuni-Yəhya.

Nəfəsi-İsəvi asar ilə badi-səhəri
Edər əmvati-gülstanı bu günlər ehya.

Səhni-gülşəndə olur cənnəti-mövud əyan,
Aləmi-ricət olub dəhrdə hər yan peyda.

Nəfxeyi-surdü guya nəfəsi-badi-səhər,
Nəfx olub surə bu gün, zində olubdur mövta.

Qönçəyə müjdeyi-İshaqı verir ruhül-əmin--
Ki, edər xəndə təəccüblə lisani-Sara.

Bərqi-novruz töküb fəsli-zimistan qanın,
Nəsbi-sultani-gülə bağdə oldu şura.

Qış gedib gəldi bahar, oldu əyan vəcdi-sürur,
Ey könül, şad olusan rəmz ilə olsan dana. [...]

Üqdeyi-rəsi-zənəbdən qutarıb mahi-münir,
Şükr kim, rəfi-xüsuf oldu, verir dəhrə ziya.

Şad ol, ey xatiri-qəmdideyi-məğbun ki, bu gün
Aləmi şur tutub, vəcdə gəlib ərzü səma.

Rəvişi-şerdə ustadlıq eylə zahir,
Muşikafani-cahan ta ki desin «amənna!».

Ümənayi-bələd üçün oxu bu əşari,
Sənə ənam eləsin ta ki o fəxri-ümənа.

Hər nə məqsudi-dilindir, sənə ənam eylər,
Hacı Əbdüləhəd, ol püştü pənahi-füqəra.

Talibi-həqqədi mətlubi-Mütəllibzadə,
Talibin mətləbi məqsudini eylər ilqa.

O cahanbəxş ki, ənamının eylər şükrün,
Hamiyi-seyyidi-sadatü güruhi-üləma.

Zayiri-Kəbə olubdur o büləndəxtər kim,
Onun ehsanına göz dikmiş ümumi-füqəra.

Müxlisi-müctəhidi-əsr, müridi-hasil,
Çakəri-ali-peyəmbərdi, mühibbi-ağa.

Ta Əli nurini rüxsari-Əlidə görmüş,
Məhv olubdur necə ki, Mehr şüaində Süha.

Çoxları oldu rəvan, türfə onun tək, lakin
Çoxları getdi bu il həccə onun tək, amma...

Birisi etmədi bir mərdi-fəqirə ənam,
Birisi etmədi bir biveyi-biyarə əta.

Leyk bu açdı gedən vəqt səadət əlini,
Etdi hər bir kəsin öz halına şayistə səxa.

Hər kəsə dirhəmü dinar verib, malü mənal,
Hər fəqirə kəsilib qismət olundu kala.

Cümləsi oldu gələndən sora məlum bizə,
Nə qədər Yəsrübü Bəthadə edibdir əta.

Belə getsin gedəcək kim ki, təvafi-həccə,
Bu sifət getməyəcəkdir dəxi bir kəs, haşa!

Gərək asarı bunun dəhrdə tarix olsun,
Qala baqi adı ta var bu dünyayə bəqa.

Məkkədən gətdiyi sövqatı gəleydi ələ gər,.
Olacaqdır bilirəm bəndəyə bir Misri əba.

Leyk, bəxtim mənə yar olmadı, qaldım üryan,
Pozdu mən eylədiyim qüvveyi-tədbiri-qəza.

Hiç şək yox, bilirəm ki, o səxavət kanı,
Yenə lütf eylər əba Hacı Riza olsa riza,

Haşəlillah, demərəm Hacıya mən maneyi-xeyr,
Xassə bir şəxsə ki, mən tək ola bir bərki-nəva.

Xassə bir şəxs ki, məddahı ola ağanın,
Eyləyə ali-Əli vəsfini hər sübhü məsa.

Xeyrxahımdı mənim Hacı Rizanı bilirəm,
Zinəti-qafiyədən ötrü bu söz oldu əda.

Rastlıqdan bu sözü teybət üçün nəzm etdim,
Kəc xəyal etsə əgər Hacı, mənə va əsəfa!

Haşəlillah ki, muradım ola bir özgə xəyal,
Müxlisəm Hacıya, billah ki, bireybü riya!

Çünki məlumdü Məşdi Əliyə əhvalım,
Var ümidim ki, verə ayineyi-qəlbə səfa.

Yəni təfsir qıla sözlərimin mənasın,
Tutmaya Seyyidi-sərkəştəyə şerində xəta.

Mürdəşirzadə əgər annamasa məzmunu,

Eybi yox, dübbədü, yox zehn ilə həm fəhmü zəka.

O nə bilsin ki, nədir vəsfi-Əmirul-Bərərə,,
0 nə bilsin ki, nədir midhəti-sultani-hüda.

O nə bilsin ki, nədir nəzmdə səngin mətləb,
0 nə bilsin ki, nədir şerdə rəngin məna. [...]

Seyyida, bəsdi zərafət, sınacaqdır bu hərif,
Mollasan sən də, bəli, dübbə biləndir molla.

Barilaha, ola hacı Əhədin ömrü diraz,
Saxlasın cümlə bəladən onu daim mövla!

ƏHMƏD BƏYƏ

Əssəlam, ey güli-gülzari-səxa Əhməd bəy,
Dürri-dəryayi-ədəb, kani-əta Əhməd bəy.

Yanmışam suzü güdaz ilə, edibdir xamuş
Şəmi fanusi-xəyalımı həva, Əhməd bəy.

Yetdi bikəsliyim ol qayətə kim yanımda.
Durmayıb tünd fərar etdi səba, Əhməd bəy.

Bir xəbər ver mənə bəydən ki, nə vəqti gələcək,
Hüdhüdi-xoşxəbəri-şəhri-Səba Əhməd bəy.

Bu Süleymanə hücum eylədi divani-bəla,
Xatəmi-işrətimə yetdi bəla Əhməd bəy.

Əkl edər mənbəeyi-ömrümü bu daneyi-fəqr,
Yıxılar nəxli-qədim, sınsa əsa Əhməd bəy.

Xatəmi-işrətimi div alıbdır əldən,
Hökmüm olmaz dəxi bir şəxsə əda, Əhməd bəy.

Hər büsatı ki, tədarüklə mən etdim çidə,
Badə bəzl etdi onu badi-fəna, Əhməd bəy.

Dürlərim dürci-dəhanımda olubdur nabud,
Getdi yəğmayə o löluyi-səfa, Əhməd bə].

Ey bəşarətmənişi-zadeyi-sərxeyli-bəşər,
Mücdəbəxşi-dili-ərbabi-vəfa Əhməd bəy.

Nuri yox gözlərimin, eynəyə möhtac oldum,
Qalmayıb mərdümi-çeşmimdə ziya, Əhməd bəy.

Tir olan qamətimi qövsi-fələk qıldı kəman,
Yan gedər tirim, edər indi xəta, Əhməd bəy.

Taciri-Çin idim əvvəldə, mətaım xoşbu,
İndi kafurə dönüb müşki-xəta, Əhməd bəy.

Ağarıb muyi-sərim bərf tək, ey kuhi-səfa,
Novbaharımı edib fəsli-şita, Əhməd bəy.

Həqq edə Hacı Muradımı, muradə vasil,
Onu çox görməyə bu qövmə xuda, Əhməd bəy.

Dün eşitdim ki, sənə şer yazıbdır Müşfiq,
Etmisən sən də ona lütfü əta, Əhməd bəy,

Elə bildim ki, mənə lütfü əta eyləmisən,
Olmusan nasiri-qövmi-füqəra, Əhməd bəy.

Süfreyi-cudüvə mehmandu guruhi-üləma,
Rizəxari-kərəmindir şüəra, Əhməd bəy.

Azü çox hər nə isə eyləmisən lütf ona,
Çoxlar olsun sənə bu işdə fəda, Əhməd bəy.

Özgələr bəy verəni sahibinə rədd eləməz,
Bəy olan kimsədə olmaz bu əda, Əhməd bəy.

Dedim arpamı satıb, buğda sərəncam edərəm,
Zövq ilə saz edərəm bərgü nəva, Əhməd bəy.

Cuhud oğlu yedi arpanı bu il, mən qaldım,
Olmadı dəstrəsim hiç ğəza, Əhməd bəy.

Təng olub axır Uğurlu bəyə yazdım namə,
Mehrəmiz salmadı ol tasə səda, Əhməd bəy,

Qənim olsun görüm öz adı onun nazirinə,
Mustəfadə yox imiş hiç səfa, Əhməd bəy.

Şeyxəlibəylidə tək bircə Kərim bəydü kişi,
Gəlməyib, gəlməyəcəkdir ona ta[1] Əhməd bəy.

Dövlətə sahib olur hər kimə salsa sayə,
Sayeyi-dövlətidir zilli-hüma, Əhməd bəy.

Var ümidim ki, Kərim bəy görə bu əşarı,
Bəndədə bilməyə bu işdə xəta, Əhməd bəy.

Bir qədər burda əta qıl mənə, ta bəy gəlsin,
Eyləsin borcumu lütfiylə qəza, Əhməd bəy.

Xanədən un qutarıb, buğda tağar boş qaldı,.
Üz veribdir mənə yüz dərdü bəla, Əhməd bəy;.

Ya hesab et bəyə, ya kim özün ehsan eylə,
Nə isə, eyləginən dərdə dəva, Əhməd bəy.

Var ümidim ki, bu bimari-qəmi-iflasə
Daruyi-lütfün edə lütfü şəfa, Əhməd bəy.

İki Müşfiq qədəri etməyəsən lütf mənə,
Xatirim olmayacaq hiç riza, Əhməd bəy.

Lütf qıl, saxla bu əşarımı, ta bəy gəlsin,-
Nə verərlər görək ol bəhri-həya, Əhməd bəy:

[İstinad1:Tay]

HACI AĞABƏY OĞLU ƏLİYƏ

Əla, Əli bəy, ey ki nəvalın şükrün
Zikr etməyə acizdü zəbanım yoxdur. :
Bir bülbüli-xoştəranəyəm aləmdə,
Səd heyf ki, tazə gülsitanım yoxdur.
Tiri-qəmə mən nişanəyəm zira kim,
Bir kipriyi ox, qədi kəmanım yoxdur.
Yoxdur meyi-gülrəng, könül qanə dönüb,
Hərçənd bədəndə hiç qanım yoxdur.
Sövdagəri-hiyleyi-kəmaləm, əmma

Sərmayeyi-sudü həm ziyanım yoxdur.
Məlum-şərifivüzdü kim, xəlq kimi
Kəsb eyləməyə mənim dükanım yoxdur.
Ey dəftəri-izzü cah, bir dəftər olur
Yazsam ki, əgər filan-filanım yoxdur.
Söz müxtəsəri budur ki, var bir atım,
Tədbirin elə, arpa-samanım yoxdur.
At qaldı samansız, neçə gün səbr elədim,
Səbr eyləməyə dəxi təvanım yoxdur.
Qurbanın olum, bunun sərəncamı üçün
Səndən qeyri bir kasə gümanım yoxdur.

FƏRƏC BƏY AĞA BƏY OĞLUNA

Ey səfasəy kim, sücudi-dərin
Fərzdir əhli-aləmə çün həcc.
Çakəri-dövlətin bəni-Abbas,
Bəndeyi-xidmətin bəni-Xəzrəc.
Etməyən vəsfi-şövkətin ülkən,
Getməyən rahi-xidmətin əvəc.
Qeyr özün yüz sənə təşəbbeh edə
Haşəlillah ki, rast olsun kəc.
Şövqi-didari-mətbəxindəndir---
Ki, qəbul etdi narə yanmağı kəc.
«Hovlə beytiş-şərifikə füqəra
La yətufunə sailən min fəcc»[1].
Çeşmeyi-cudə lütfüvüz mənbə,
Qülzümi-lütfə səffüvüz məxrəc.
Agəh ol, ey nəcib həmsayə--
Ki, mənə üz veribdi «üsrü hərəc».
Gərçi yəxdan xahişimdi mənim,
Şerdən qeyri yoxdu bir agənc.
Nə o seyyid mənəm ki, xüms alam,
Qapımı kəsdirə güruhi-xələc.
Nə unum var bu il, nə bir buğdam,
Sahiba, az qalıb dağılmağa dəc.
Hatifi-qeyb mücdə verdi mənə,
Gey olan gövhəri-kəlamə mərəc!
Buğda fikrində hiç qəm çəkmə--
Ki, Fərəcdən olur ümidi-fərəc.
Ol Fərəc xan ki, hiç xanzadə

Görməyibdir belə ülüvv dərəş.
Nəslü bin-nəsl zati-valası
Lütfü cudü səxayədir mədrəc.
Kəbeyi-arzuyə Seyyid üçün
Astanından özgə yox mənhəc.

[İstinad1: Sənin şərafətli evin kasıbların pənahıdır, dilənçini qapıdan naümid qaytarmazlar.]
.

ƏLİ ƏSĞƏR BƏYƏ
(Şamaxı bəylərindən şikayət)

Əli Əsğər bəy, əya əkbəri-ərbabi-kəmal,
Əzəmi-əhli-kərəm, əkrəmi-əshabi-nəval.

Sənsən ol ayineyi-həqqnümayi-əzəli--
Ki, olur səndən əyan surəti-keyfiyyəti-hal.

Ərzi-halım eşit, ey sərvəri-fərxəndəliqa!
Çünki hal əhlisən, əhvalıma qal, eyləmə qal.

Neçə müddətdi ki, el qoydu dəbistanə məni,
Pir vəqtimdə olub məşğələ dərsi-ətfal.

Ayda on iki manat kəsdi çilenlər donluq--
Ki, hər ayda çatar, ey Seyyidi-pakizə-xisal.

Baxıban zahiri-əhvalına ol əşxasın,
Təməi-xam ilə biz də elədik özgə xəyal.

O, çilenlər ki, olar var idi tacir sinfi
Hər nə yazmışdı isə dəftərə, verdi filhal.

Leyk bəy dəstəsinin saxtə oldu karı,
Oldu pul vermək işi onlara bir əmri-məhal.

Hərçi səy eylədi bu əmrə rəisi-məclis,
Gəlmədi məclisə bir parə ləimü möhtal.

Zahirən gərçi Ədil bəy də çalışdı, amma
Onda çox nüktə var, ol rəmzi bilir əhli-kəmal.

Eyləyib əldə bəhanə bunu Sultan Məhmud--

Ki, verib Hacı Əli Əkbərə həq dövlətü mal.

O gərəkdir verə bu əmrdə üç yüz min otuz,
Yoxsa bu uşkola əmri başa getməz bir sal.

Yenə könlündəkini yaxşıdı bu zahir edər,
Bilmirəm heyf ki, Nemət bəy edibdir nə xəyal?

Hamıdan Hacı Ömər bəy, gərək o pul versin,
Kəndi var, torpağı var, əmrinə tabedü mahal.

Həsənin çünki yox idi qərəzində vermək,
Ol zaman oldu bəhanə ona da Molla Cəlal.

Hər zaman surini kim, göydə çalar İsrafil
Ol zaman hasil Ümid bəydən olur «ma fil-bal».

Barəkəllah ki, mərdanə imiş Ağa Qədir,
Nə ki yazmışdı o gün dəftərə, etdi irsal.

BarəkəllaH, Ağa bəy zadeyi-Haci Aşur,
Hamıdan verdi əzəl, qalmadı boynunda vəbal.

İstədim həcv eləyim dün bu bəy dəstəsini,
Bir nəfər yari-müvafiq dedi: Ey tuti-misal...

Onları eyləmə həcv, üzrləri var oların,
Öyrənib almağa məcmuəsi bunlar məhü sal.

Almağa öyrənən, adətdü ki, vermək bilməz,
Hiç olur təndir ağacdan, dəxi gərdun abdal?

Bunların var idi Şirvanda bir sərxeyli,
O idi silsiləcünbani-ümurati-cəlal.

Zubdeyi-əhli-kərəm, adı kimi nəfsi Kərim,
Əhli-Şirvanı bilirdi özünə əhlu əyal.

Hatəmi-saniyi-dünya ki, dəmi-cudində
Yox idi sail üçün hacəti-izhari-süal.

Çünki ol yoxdu Şəmaxidə, odur bais kim,
Bunlar eylər özünü hər biri bir şəxs xəyal.

Hanı ol şəxsləri adını qoymuşdu çilen,.

Pul yazanda eləyən bir-birinə istecal?

Hanı ol arşın ilə ay işığın ölçənlər,.
Hanı ol özlərini eyləyən əyanə misal?

Sahiba, əfv elə bu tul kəlamımdır kim,
Ürəyim qüssəvü möhnətdən olub malamal.

İndi üç aydı ki, eldən dəxi yoxdur imdad,
Qalmışam guşeyi-möhnətdə pərişan-əhval.

Yoxdu bir şəxs məni-xəstəyə səndən məhrəm,
Sən də insafə gəlib eyləməsən hal sual.

Bir demirsən neçə müddətdi ki, bu Seyyidi-zar-
Qalıb avarəvü sərgəştə, giriftari-məlal.

Ramazanda nə yedi xuni-ciyərdən qeyri,
Ya ki indi nə yeyir nisfdi mahi-Şəvval?

Tut yedim hər gecə mən Hacı Ələkbər bəydən,
Nə yesin söylə görək evdə qalan əhlü əyal?

Seyyidəm, leyk nə ol seyyidi-sahibmənbər--
Ki, mənimçün edələr cəm təridü əfsal.

Mir Kərim tək yox üzüm mən də çıxam bazarə,
Dəyənək əldə, salam aləmara qalü məqal.

Bəs ki şairlik ilə aləmara məşhurəm,
Bavər etməz mənə bir fund pənirə baqqal.

Bundan artıq nə açım pərdəni, ey kani-həya,
Müxtəsər, yoxdu nə çay, qənd, nə gəndüm, nə zoğal..

Ya özün eylə sərəncam və ya hacidən
Rəfi-hacət qıl, əya Əkbəri-ərbabi-kəmal!

LƏNKƏRANLI ŞİRƏLİ BƏYƏ

Həlqeyi-zülfi-siyəh rüxsareyi-canandə,
Əqrəbi-cərrarədir məhtabi-nurəfşandə.

Eylə billəm könlümü hər dəmdə bir əqrəb çalar,
Hər dəqiqə görcək ol zülfi rüxi-canandə.

Ayda bir yol mənzil eylər mah əqrəb bürcünü,
Görməmişdim əqrəbi daim məhi-tabandə.

Xatirim dərhəm olur saətbəsaət kim, neçün,
Əqrəbi-zülfün hədisi söylənir hər yandə.

Başimə gər çərxdən daşlar yağarsa razıyam,
Görməyim tək ol məhi əğyar ilə cövlandə.

Sənki-möhnətdən sınır sədparə könlüm şişəsi,
Şişəvü peymanə görcək yari-bədpeymandə.

Zülfüvün zəncirinə divanə könlüm bağlanıb,
Sal zənəxdan çahına, bənd eylə bu zindandə.

Çox gətirmə sən məni əfğanə kim, görməz rəva,
Himməti Şiri-Əli hərdəm məni əfğandə.

Ol cahani-cud kim, dəsti-səxasından onun
Qalmadı mədəndə zər, dürrü gühər ümmandə.

Rəşki-kilkindən dəbiri-çərx sındırdı qələm,
Çün onu kamil görüb, gördü özün nöqsandə.

Ol əmiri-xitteyi-Ləngərkünan kim, hər zaman
Əhli-Şirvan bəndəsidir ribqeyi-fərmandə.

Ey sipehri-izzətü rüfət, bu gün mehrin sənin
Səng-ara atəş kimi müzmərdü cismü candə.

Məndən etmişdin təmənna bir neçə şiyva qəzəl—
Kim, nəziri olmasın aləmdə bir divandə.

Gərçi düşdü üqdeyi-təxirə bir müddət bu iş,
Bu günəh məndən deyil, var çərxi-kəcgərdandə.

Mən haçan Şirvanda qaldım kim, edim xidmət sənə?
Olmuşam gəh Rəştdə, gəh xitteyi-Tehrandə.

Hər zaman-kim, şəhrdə gördüm uzaqdan mən səni,
Şərmdən qaçdım ki, ta pünhan olum bir yandə.

Eylə bil, bir seyd səyyadə olur qafil düçar,
Nagəhan bir gün düçar oldum sənə meydandə.

Gərçi həqqin var idi, etdin məzəmmət bəs mənə,
Var məzəmmətlər yeri bu Seyyidi-nalandə.

Sən buyurdun ki, mənə, ey Seyyidi-bietibar,
Bu necə ətvardır sən tək ülüvvi-şandə?

Beş qəzəl etdim təmənna səndən ayid olmadı,
Altı ay qoyduz məni avarə bu dövrandə.

Özgə vəqti şerüvə filfil bükər əttarlər,
Köhnə dəftərlər kimi hər parə bir dükkandə.

Bir məsəldir kim, pişik gördü . dərmandır
pünhan eylədi küllük ara gülxandə.

Xud tutum kim, sözlərin yanında misli-zərridir,
Zərrə olmaz qədrü qiymət ta ki vardır kandə.

Söz gərək səndən çıxıb, aləmdə şöhrət eyləsin,
Zirənin miqdarı olmaz xitteyi-Kirmandə.

Hiç aqil saxlamaz öz gövhərin sərrafdən,
Seyyida, varmı sözün bu sorduğum bürhandə?

Sən ki, hasil etmədin məqsudimi, gəl indi sən
Bir şey et məndən təmənna olmasın Şirvandə.

Bu kəlamından sənin məlum olur, ey taci-sər,
Seyyidi-nakamə meylin var sənin ehsandə.

Mən nə lazım istəyim bir şey ki həqdir, olmasın,
Firqeyi-əhli-kəmal içrə, qalam nöqsandə.

Diqqət etsən şerinə, zahirdü fikri Seyyidin,
Saət əsbabın ki, munca zikr edib ünvandə.

Gah şişə, gah əqrəb, gah saətdir sözü,
Mətləbin etmiş əyan bu nükteyi-pünhandə.

Şəfqətin gər olsa, bir saət əta qıl Seyyidə--
Kim, görüb ani, sizi yadə salam hər andə.

Nə o saət olmasın ki, hər gədanın var biri,

Nə o saətdən ki, vardır şahdə, sultandə.

Müxtəsər, bir saət olsun kim, görən kəslər onun
Adına saət desinlər məclisi-ürfandə.

HACI MƏCİD ƏFƏNDİJƏ

Lütfi-həq çün kainatə xələti-xilqət verər,
Hər kəsin öz qədrinə mənsub bir xələt verər.

Hər kəsin öz arzusunca lajiqini verdi həq,
Hikməti var kim, kimə fəqrü kimə dövlət verər.

Məbdeji-fəjjazdə jox büxl, ej sahibxirəd!
Qabilijjət qədri hər bir çizə bir surət verər.

Gərm olur, ejlər ğəza çünki üfunət mədədə,
Qüvveji-tövlid ona hər ləhzə bir halət verər.

Ol həkimi-lajəzalin hikmətindən jox sual,
Hər kəsə hər nə veribdir mövcibi-hikmət verər.

Müqtəzaji-zatidir hər bir kəsin öz xilqəti,
Xakə süflilik əta, əflaka gər rüfət verər.

Müxtəlifdir çünki əsması həkimi-mütləqin,
İxtilafat ilə bəs əşjajə xasijjət verər.

Akisin əksində illət joxdu, ej ərbabi-huş,
Müxtəlif ajinələrdir, müxtəlif surət verər.

Oldu istedadlər çün müxtəlif əsma ilə,
Şeji-vahid bəs bu üzdən surəti-kəsrət verər.

Münbəsitdir gülli-əşjadə zühuri-zati-həq,
Bir təcəlladır kim, ol Musa ona taqət verər.

Zati-həqqi sanma əşjadə hüluli-ixtilat,
Kim hülulə mötəqiddir əqlinə xiffət verər.

Bil ki, mövcudi-məcazidir cəmii-mümkünat--

Kim, təcəlla məzhərijjətlə ona şöhrət verər.

Ol təcəlla gər təəllüq qət edə imkandən,
Nistü nabüd olmağı imkan üçün sürət verər.

«Daxilun fi külli şejin, xaricun ən külli şej»[1],
Qövli-mövlaji-cahan əlani-bişübhət verər.

Həm əzəldə, həm əbəddə masiva mədumdur,
Məzhərijjət şərt olub, əjanə mahijjət verər.

Olma Sufistan tək münkir vücudin həqqinə,
Həq vücudi mümkünatə zivərü zinət verər.

Mümkünati-aləm öz zatilə qaim olmajıb,
Qaimi-bilqejrdir, həq fejz hər saət verər.
Cövhəri-naridə joxdur surəti-rəhmanijət,
Xakə bəs öz surətin jəzdani-bisurət verər.

Etmədi bu cəhl Əbucəhli xudavəndi-cahan,
Qalibin tərkib edib əczasına ülfət verər.

Nöqteji-küfrə müqabil nöqteji-iman durar,
Hər şejin ziddi onun təşhirinə qüvvət verər.

Nurü zülmət, küfrü iman, hübbü buğzü xubü zişt
Etdiji üzdən təqabül zatına behcət verər.

Mömin ilə kafirin bari xudadır xaliqi,
Fejzi-xilqət hər şejə sultani-biminnət verər.

Lejk olmaz kafirin küfrünə razi lütfi-həq,
İlləti-mövcudənin dəfinə jüz alət verər.

Ənfüsü afaqdə ajatlər icad edər,
Şübhədən ejlər müərra fejz hər növbət verər.

Zəngi-küfri xatiri-Firondən pak etməjə
Sejqəli-rəxşəndə Musajə jədi-qüdrət verər.

Kafirin küfrünə gər razi ola bari-xuda,
Ənbijajə bəs nədən təbliğ ilə zəhmət verər?

Küfr ilə imanə surət verdi xəllaqü xuda,
Mahə sərdijjət verən, xurşidə kərmijjət verər.

Ejni ədlindəndi gər ejlər üqubət bir kəsə,
Fejzi-fəzlindəndi gər ğejrə rifahijjət verər.

Həqqə təaətdən təfaxür ejləmə, ej bülhəvəs,
Şükr ona qıl kim, sənə həq qüvveji-taət verər.

Feli-şərrin nisbətin qıl nəfsüvə, ej zül-lübab,
Gərçi xejrü şərrə surət ol şəhi-vəhdət verər.

Olma şejtan kim, edib üsjan dedi: «əğvi təni»,
Biədəb öz felini xəllaqına nisbət verər.

Adəm ol, «inna zələmna» növhəsilə nalə qıl--
Kim, inabətlər sənə ol sahibi-rəhmət verər.

Küfri-məğzidir bu halətlər, nə təqdiri-xuda,
Ej könül, söz müşkil oldu sameə siqlət verər. [...]

Görsə şerin, Sejjida, Hacı Məcidi-zül-lübab
Hiç şək joxdur sənə təhsin edər, xələt verər.

Et Dijallujə səfər, dürri jetir sərrafına,
Rəsmdir, sərraf olan kəs gövhərə qijmət verər.

Kəbədir bejti-humajuni o sahib-rüfətin,
Kəbə, ari, sahibi-dəvətlərə hacət verər.

Bəsdir ol ki, müfti ağadan eşitdin vəsfini,
Zati-paki gün təki öz nurinə şöhrət verər.

Barilaha, şadkam olsun bu sahib-mərifət,
Ta ki fejzin aləmə xurşid hər saət verər!

[İstinad1: hər şejə daxildir, hər şejdən xaricdir [allahın sifəti]

HACI GÜLƏLİYƏ

Ey olan ali-Əli çakəri Hacı Güləli,
Kömək olsun sənə hər əmrdə rəbbül-ərbab.

Ta ki bu vəqtə kimi şəhri-Şəmaxidə, Hacı,

Eyləyirdim özümü mən sənə bir dust hesab.

Məkkədən gəlmiş idin, gəlmiş idim görməgüvə,
Ya ki bir üzr olub, eyləmişəm üzrə şitab.

Amma indi görünür səndə ögey-doğmalıq,
Yəni var pullu ilə pulsuza bir həddi-nisab.

Gözümün nuruna bir həftədi ki, toy olacaq,
Həq mübarək eləsin bu toyu, ey ali-cənab!

Çəkməsin sinənə allah o cavanın dağın,
Eyləsin şad onunla səni daim vəhhab!

Leyk ərzim budu bir həftədi ki, süfrə açıb
Eylədin çayü plovdan hamı xəlqi sirab.

Qalmadı şəhrdə bir kimsənə məndən qeyri,
Hamı dəvət olunub pirü cavan, şeyx, şəbab.

Nə olaydı, bizi də dəvət edəydin, Hacı,
Ta görəydi üzümüz kari-mübarəkdə kəbab.

Erməni, rus, müsəlman--hamı mehmanın olub,
Eyləyəydin məni də erməni, ya rus hesab.

Həsrətim qaldı o məclisdə ki, xoşxanları
Oxuyurdu gecələr şur ilə bidadi-Rəhab.

İki Mehdi, iki xoşləhceyi-Fars-ibn-Nəva,
Sözlərindən tökülüb məclisə yüz dürri-xoşab.

Mən tutaq kim, deyil idim o büsatə layiq,
Əldə vardır ki, bəhanə, çalınır cəngü rübab.

Məclisi-işrətə şayistə cavan oğlum var,
Mən əgər piri-zəifəm, vəli var onda şəbab.

Nə onu eyləmisən məclisə dəvət, nə məni,
Kəsib insafuvu allah, nədir bunca icab?

Bir məsəldir ki, uman yerdən olur küsməklik,
Küsmüşəm səndən, əya, haciyi-fərxəndə-niqab!

Bilməsən gər, Məşədi Nəqdi əmidən xəbər al,
Əqrəbayəm sənə axır ki, mən, ey xanəxərab!

Müxtəsər, başın üçün xeyli dəyibdir bu mənə,
Dost-düşmənlər içində xəciləm, bağrı kəbab!

Soruşullar ki, neçün Haci səni rədd eləyib,
Qalıram, lal oluram, tapmayıram hiç cavab.

Bəlkə şair içə bir çay, gedər ehsanə,
Bəlkə seyyid yeyə bir aş, gözüm, yoxdu səvab?

Seyyida, çox da şikayət eləmə, eylə tamam!
Çünki meyxanəyə minbəd deyilsən əsbab.

Xəlq divanə deyil ki, səni dəvət eləsin,
Nəyə lazımsan, əya şairi-şumü kəzzab!

İstəyirsən ki, əgər hər yerə dəvət olasan,
Başla meyxanəni, çal dünbəyi, nuş eylə şərab.

Nədir axır sənə bu elmü ədəbdən hasil,
Aç gözün, vadiyi-qəflətdə dəxi eyləmə xab.

Fikrüvü cəm elə kim, cəm edəsən dövlətü mal,
Ta sənə xəlq eləsin haciyü şəhzadə xitab.

Çünki dövlətlə gedər gərdi-fəqarət səndən,
Tapılır onda sənə bir neçə ziba əlqab.

Onda Hacı Güləli çayını içməz sənsiz,
Xeyrü şərdə səni də dəvət edər çün əshab.
Nə yaman dərd imiş aləmdə fəqirlik, yarəb!
Fəqrlikdən xoş olur nari-cəhənnəmdə əzab.

Seyyida, Hacı səni səhv ilə yaddan çıxarıb,
Könlüvü, qorxma, alır lütf ilə ol ərş-cənab.

Barilaha, bu toyu eylə mübarək ki, mənim
Nuri-çeşmimdü o dürdaneyi-bəhri-ənsab.

HACI MEHDİQULUYA

Hacı Mehdiqulu, nəcibi-zaman
Ay sənə canı Seyyidin qurban!
Sən mühibbi-Əliyyi-İmransan,

Çakəri-ali-şahi-Mərdansan.
Hörmətin çoxdu fövci-sadatə,
Afərinlər sənin kimi zatə!
Sözə şahiddü cümlə ətvarın,
Ağa Seyyid Əliylə rəftarın.
Filhəqiqət o nəsli-mövladır,
Adı kimi özü də ağadır.
Həqq onun, ey güzini-əhli-kərəm,
Etməsin səndən iltifatını kəm.
Cəddi olsun sənin havadarın,
Həşrdə, nəşrdə nigəhdarın.
Səni Kövsərdən, ey rəfi cənab,
Saqiyi-kövsər eyləsin sirab.
Kəmtərinin bu binəva Seyyid,
Sənə daim edər dua Seyyid.
Mənə bildirki lütfü ehsanın
Vasil oldu, rəhiniyəm anın.
Əvəzində onun, sənə sübhan
Sündüsi-cənnət eyləsin ehsan.
Leyk, ey tacidar, ol xələt,
Vəchi var, olmadı mənə qismət.
Aldı əldən o sovbi Mir Cəfər.
Atama verməm dəxi bu səfər.
Dəxi bundan sora bahar olacaq,
Bağü səhra ki, laləzar olacaq,
Geyəcək sərv xələti-xüzra,
Lalə əynində sürxfam qəba,
Geyəcək nəxl zümrüdin camə,
Qönçə başında yaşıl əmmamə.
Olacaq təxti-şaxə gül soltan,
Qılacaq bağ fövcinə ehsan.
Dolacaq dürlə lalənin camı,
Olacaqdır şükufə bayramı.
Özün insaf qıl, nəcibi-zaman,
Bu rəvadırmı mən qalım üryan?
Bu gecə xassə eydi-üzmadır,
Eydi-şahənşəhi-müəlladır. [,..]
Bu gecə cümlə xəlq olur xürrəm,
Bu rəvadırmı mən tutam matəm?
Ola hər xanə şəm ilə rövşən,
Eyləyim zülmət içrə mən məskən?
Şəm yox, noqlü xüşkəbarım yox,
Nisyə almağa etibarım yox.
Şairəm, şerdir mənim karım.
Dürri-şer ilə dolmuş anbarım.
Şerə baqqal xüşkəbər verməz,

Şer bir nəxldir--səmər verməz.
Qalmış idim məəttəlü heyran,
Bir kəsə gəlməyirdi hiç güman.
Etdi piri-xirəd məni hali,
İndi yaz haciyə bu əhvali.
O səni, qorxma, şadkam eylər,
Lütf ilə məğziyül-məram eylər.
Şöhrət üçün o, eyləməz ehsan,
Lütfü ehsanıdır onun pünhan.
Özü həngami-cudü lütfü səxa,
Görməyirsən, edir ki, şərmü həya?
Niyə halın belə pərişandır,
Ciyərin dərdi-fəqrdən qandır?
Edər ol hali-zarüvə çarə,
Eyləmə istixarə bu karə.
Çünki guş eylədim bu mənanı,
Yadıma düşdü ol kərəm kanı.
Həq sənin ömrüvü təvil etsin,
Düşməni-cahüvü zəlil etsin!
Yavərin lütfi-kirdigar olsun,
Gülşəni-xatirin bahar olsun!

MİRSADIQ XAN LƏNKƏRANİYƏ

Mirsadıq xan, ey nəcibi-zaman,
Xələfi-ərşədi-şəhi-Mərdan.
Cəddi-pakın Məhəmmədi-ərəbi,
Bəhri-qürbün o dürri-müntəxəbi.
Bundan əfzun olurmu fəzlü şərəf
Babi-pakındı padişahi-Nəcəf.
Vəsfin etməkdə tut məni məzur--
Ki, sizi vəsf edib xudayi-ğəfur.
Nuri-mişkatsız siracü zücac,
Şüəra vəsfinə deyil möhtac.
Əsli-zeytunəsiz, mürəbbisiz,
Leyk nə şərqiyü nə qərbisiz.
Kövkəbi-dürriyi-xudasız siz,
İzzəti-paki-Müstəfasız siz.
Xassə Şirvanda, ey mətin ixlas,
Olmusan bir cənabə müxlisi-xas--
Ki, bu gün xəlqi-əsrə mövladır,
Sibti-paki-Əliyyül-əladır.
Ol Əli hilmü, ol Əli həmnam,
Varisi-elmi-ənbiyayi-izam.

Xassə bir şəxs ilə müsahibsən--
Ki, deyil əhli-əsr tək pürfən.
Kazimül-ğeyzü nəxli-bağİ-səxa,
Zayiri-rövzeyi-imami-Riza.
Xassə kim, ol Xəlil həmnamı,
Sındıran Kəbə içrə əsnamı.
Zayiri-beyti-rəbbi-leylü nəhar,
Çakəri-ali-Əhmədi-Muxtar.
Xasə bir hüsni-xülqə həmdəmsən--
Ki, onun hər sifatıdır əhsən.
Hacı Möhsündür ol həya kani--
Ki, odur xəlqə həqqin ehsani.
Bu müsahibləri görüm, ey xan,
Sənə çox görməsin xudayi-cahan.
Sənə onları qadiri-əzəli
Eyləsin mehriban behəqqi-Əli.
Sahiba, ey əmiri-sahibhuş,
İndi tut şerü ərzi-halıma guş.
Nə bu sözlər mənim kəmalımdır,
Xaki-payında ərzi-halımdır.
Sərvəra, indi xeyli müddətdir--
Ki, məqamın bu şəhri-qürbətdir.
Açusan xəlqə süfreyi-Hatəm,
Etmirəm büxl, qılmasın həq kəm.
Xah ali-rəsulü ali-əvam,
Etmisən cümlə xəlqə sən itam.
Murlər rizəxari-xanındır,
Ey Süleyman, sənin zamanındır!
Növ-növ eylədin ziyafətlər,
Gördülər xəlq nazü nemətlər.
Biz də axır sənin qulamın idik,
Baisi-izzü ehtişamın idik.
Həmi həmsayə, həm əmuzadə,
Bəzmüvə xidmət üçün amadə.
Deyiləm çox da şəxsi-nakamil,
Olmuyam ta ki bəzmüvə qabil.
Xəlq-ara izzü ehtiramım var,
Fəhm elə, hər məkanda namım var.
Seyyidəm, şairəm, dəxi haci,
Deyiləm hiç şəxs möhtaci.
Nə fribəndə, nə təməhkarəm,
Kim ki, əhli-təmədü--bizarəm.
Məzhəbim şiveyi-fütüvvətdir,
Tuşeyi-himmətim qənaətdir.
Gərçi biçizü müflisi-dunəm,
Belə fikr eylərəm ki, Qarunəm.

Təbi-pakim misali-dəryadır,
Sözlərim onda dürri-laladır.
Sözümün şahidi bu kim, ey xan,
Ol zamandan ki, xani-ərşməkan
Eyləyib bu diyarda məva,
Ona həmsayə mən təki dana.

Bir mənnm kimi mərdi-sehrayin,
İçməyibdir bir istəkan çayın.
Görməyib bir səxavət asari,
Özün insaf qıl, səni tari.
Hiç layiqmidir ki, siz təki xan
Edə Şirvanda məks tul zaman,
Bir mənim kimi nadirə göftar
Görməyə lütfi-xani leylü nəhar?
Xasə kim, olmuşam bu vəqt fəqir,
Ləşkəri-fəqrə dəstkirü əsir,
Qalmayıb əhli-əsrdə insaf,
Dürrə xərmehrə ad qoyur sərraf.
Ol ki sərmayeyi-kəmalımdır,
İidi bu əsrdə vəbalımdır.
Xəlq edər əhli-şerdən fəryad,
Büxlü imsakdə olub ustad.
Məndən et hali-xəlqi istifsar,
İt bilir ani kim, dəğadə nə var.
Baxa onlarda cübbəvü şalə,
Təh veriblər xınalı saqqalə.
İt ki, qəlladəsi ola rəngin,
Demək olmaz şikar edər bu yegin.
Xəz geyən kəs əgər olaydı dəli,
Dağdə xırs olurdu Şeyx Əli.
Nə qalıb bəy, nə mərdi-sövdagər,
Xəlq rubah olubdu, hiylətgər.
Hiç kəs bitəmə səlam etməz,
Bir yerə bir məramsız getməz.
Əhli-aləm olub o gunə ləim--
Konlara[1] cuddur əzabi-əlim.
Qalmayıb hiç sahibi-ehsan,
Nə əmirü, nə xanü bazərgan.
Diş çıxardıb olubdu bəylər səg,
Orda-burda qalıbdı xan tək-tək.
Bir zamandan pəniri sövdagər
Necə bəs şişədən tənavül edər?
Bir belə əsrdə bəs, ey mövla,
Kimi mədh eyləsin dəxi şüəra?
Şükrlillah ki, ey səxa kani,

Sizdə yoxdur bu nəqlin imkani.
Lütfü ənamuvuz hüveydadır,
Zatuvuz eybdən mübərradır.
Var ümidim ki, Seyyidi-zarə,
Edəsiz lütf, ta o biçarə
Olmasın fəqrü faqədən diltəng--
Ki, ona föveci-fəqr edib ahəng.
Xassə kim, mövsümi-zimistandır,
Xatirim qüssədən pərişandır.
Nəqd filməclis eylə ehsanım,
Cəm qıl xatiri-pərişanım.
Demə kim, Seyyidi-bədi məqal
Nə üçün nəqd istədi dərhal?
Bu günü yaxşı bildi fərdadən,
Sirgeyi-nəqdi nisyə həlvadən.
Çünki Söhrab eylədi rehlət,
Nuşdaru dəxi deyil hacət.
Barilaha, behəqqi-şahi-Nəcəf,
Olasan daim əhli-izzü şərəf!
Seyyida, bu duayə səd təhsin--
Ki, mələklər hamı deyir: -- Amin!

[İstinad1:Ki onlara]

ƏLABBAS BƏYƏ

Qövs tək qamətimiz oldu bürudətlə dü ta,
Ta ki, soltani-fələk Cədydə qıldı məva.

Bərfi-kafurnüma tutdu büsati-xaki,
Döndü xasiyyəti-kafurə dəxi təbi-həva.

Sərətanü Əsədü Sünbülədən yox bir əsər,
Əqrəbü Qövs ilə Mizandə asari-səxa.

Nola kim, mehr çıxıb Cədy ilə Dəlvü hütü
Həməlü Sur ilə Cövzadən ola çöhrənüma.

Gələ ol fəsli-dilara, açıla laləvü gül,
Gedə qəm, bağdə hər dəm tutula şurü nəva.

Ləhceyi-səlsəlü qümri ola sərv üzrə büənd,
Nəğmeyi-bülbülü sari sala gülzarə səda.

Gələ sövdagəri-Çin, yəni bahari-dilgəş,
Hər tərəf laləvü güldən aça rəngin kala.

Gətirə Müştəriyi-çərx Sürəyya nəqdin,
Türreyi-Zöhrəsinə almağa müşki-buya.

Xoş o kəs kim, bu üç ayda keçə bir növ günü,
Çıxa əyyami-bəharə, qutarə rəncü ina.

Məni bu fəsl həlak eyləyəcəkdir, bilirəm,
Olmuşam çünki bu övqat zəifül-əza.

İki şeydir mənə bu mövsümi-sərmadə əlac;
Bir sarı kürk və ya kim, bir-iki cam səhba

Buların həm dəxi təhsili mənə müşküldür,
hər birindən ötəri var neçə mane peyda.

İçmək olmaz bunu vaizlərin ehkamından,
Almaq olmaz onu bipul birindən, haşa!

Dün gecə mən bu xəyalat ilə piçideyi-qəm--
Ki, xudaya, nə olur surəti-halım fərda,

Kimə izhar eləyim şiddəti-sərma qəmini,
Kimə, yarəb, eləyim zəfi-tənimdən şikva?

Nagəhan piri-xirəd söylədi işfaq ilə kim,
Nə təhəyyürdə qalıbsan belə, ey bisərü pa?

Tutalım şürbi-meyə oldu şəriət mane,
Pustin geyməyə manedimi şəri-ğərra?

Əhli-dünyayə o kəs kim, kərəm etdi dövlət,
Kərəmindən sənə bir təbi-səlim etdi əta.

Sənsən ol şairi-ecazsüxən kim, süxənin
Dəmi-İsa kimin əmvatlər eylər ehya.

Bir qəsidə yazasan bir kəsə bir mətləb üçün
Səni dərhal bilaqədr edər kamrəva.

Lilləhül-həmd, sözün işvəli, təbin metad,
Nəzmi-canbəxşüvə müştaq ümumən kübra.

Dedim:--Ey piri-xirəd, xeyli zamandır ki, dəxi

Xaneyi-nəhsə düşüb kövkəbi-bəxti-şüəra.

Yoxdu dünyadə ərusi-süxənin damadi,
Dürri-nasüftə kimi bikr qalıb çox məna.

Bir Əziz eyləmədi Misri-səxavətdə zühur,
Qaldı zindanda neçə Yusifi-fərxəndəliqa.

Dari-dünyadə müsəmması olubdür nayab,
Mürri-Ənqa kimi dillərdə qalıb nami-səxa.

Ürəfalər kimin əltafına tutsun ümmid,
Şüəralər kimin övsafına olsun guya.

Dedi:--Ey tənbəli-Bəğdad, əcəb aqilsən!
Dəcleyi-lütfü səxa dəhrdə olmuş Məcra.

Səy edir təşnə olan ta yetirə suyə özün,
Şətti-Bəğdaddəsən, sakini-dəştü səhra!

Yetirib əsr yenə dəhrdə bir kani-kərəm,
Bitirib xak yenə dəhrdə bir nəxli-vəfa.

Tazədən oldu yenə gərdişi səd əcramın,
Qalmadı kövkəbi-Mərrixdə nəxvət əsla,

Açdı sövdagəri-tövfiq dəri-dükkanın,
Hacət ərbabına bəzl etməyə hər dəm kala,

Bir səxa kanı olan şəxsi-büləndiqbalın
Göz dikibdir kəfi-ehsanına yeksər füqəra.

Dedim:--Ey pir, o kimdir ki, bəyan eylə, onun
Bu qədər bəzldə övsafını etdim inşa?

Dedi:--Bir şəxsdü kim, na-mi-humayunun onun
Mücdəsiz bir-birinə hurilər etməz ilqa.

Zayiri-beyti-xuda, qibleyi-ərbabi-səfa,
Əli Abbas bəy, ol qədrşünasi-füzəla.

Ruzü şəb qeyrəti-dəsti-gühərəfşanından
Göstərir çin cəbin aləmə ruyi-dərya.

Kəfi-ehsanı tutub hər yıxılan şəxsin əlin,

Dəsti-cudi eləyib çox mərəzi-fəqrə dəva.

Eylədi dəviyi-divani-vəkalətdə bu il
Ümənayi-bələdin cümləsinə istila.

Dedim: -- Ey piri-xirəd, şərrəməkəlla ki, sənin
Yoxdu göftari-fəsihində bir asari-riya.

O mənim köhnə vəliyyün-izəmimdir ki, onun
Görmüşəm şəfqətü ənamını dərya-dərya.

Olmasaydı əgər ehsanı onun hafizi-mən,
Ləşkəri-fəqr: edərdi məni çoxdan yəğma.

Məni oldur aparan səy ilə «Beytullah»a,
Məni oldur eləyən fəzldə əngüştnüma.

Leyk müddətdi.ki-, bir cürm verib məndən sər,
Olmuşam cümleyi-aləmdə bu sözdən rüsva.

Mənzilim rahət ilə cənnəti-məvadə ikən
Oldu axır mənə bu xaki-məzəllət məva.

Mən nə üzlə dəxi ol dərgəhi-valayə gedim,
Bir kəs öz tutduru kirdardən etməzmi həya?

Dedi:--Qəm çəkmə ki, ol sərvəri-valagühərin
Kinə xəlq eyləməyib sineyi-safında xuda.

Sən deyilsən məgər ol kimsənin övladından--
Ki, dedi həq. «fəəsa Adəmü rəbbeh fəğəva».

Olma get, feyzi-vəliyyün-nəəmindən məhrum,
Ol dəxili-dəri-dəryasifəti-ali-əba.

Eylədim piri-xirəd pəndini can ilə qəbul,
Başladım etməyə ol zati-humayunə dua--

Ki, xudaya, bu sipehri-şərəfi-əclalın
Yetməsin daməninə xaki-küdurət əbəda!

Görüm olsun ürəyi şad, kədərdən azad, Eyləsin hifz bəladan onu daim mövla!

Sahiba, ərseyi-mədhində gəlib cövlanə

Göstərir özgə hünərlər qələmi-çapükpa.

Təbi-düşvar-pəsəndin kimi, ey fərdi-zaman»
Bir-birindən düşüb əfradlərim müstəsna.

Ta ki aləmdə gəhi eyş olur ,gahi teyş,
Ta ki dünyadə gəhi seyf olur, gahi şita.

Hər bahar eyş edəsən zümreyi-əhbabın ilə,
Teyşi-qəmdən ola əfsürdə güruhi-xüsəma.

Seyyidi-xəstə sənin köhnə sənaxanındır,
Tazədən qıl onu əltafın ilə kamrəva.

[İstinad1: Adə!u! allahına üsyan elədi, yolundan azdı]

ŞAHBAZ BƏYƏ

Saqiya, abi-qəmgüdazı gətir,
Ver yenə tazədən həyat mənə.

Bisəbatəm şərabi-Dərğəmsiz,
Seyli-meydən gərək səbat mənə.

Aç bu Sinayi-xüm təcəllasın,
Zahir olsun bu şəşəat mənə.

Mey hədisindən özgə hər söhbət
Bil gəlir nəqli-batilat mənə.

Türrəzari-cahanı tərk etdim,
Vermədi sud türrəhat mənə.

Satigini-şərabi-minadır,
Sirri-pünhanə kaşifat mənə.

Ərəqü badeyi-müsəffadır,
Dəmi-ğəmdə müfərrihat mənə.

Dərdməndəm, qəmə giriftarəm,
Dürdi-meydən olur nicat mənə.

Şahidim, beydəqim tamam oldu,
Üz veribdir oyunda mat mənə.

Şeşdərə düşdü möhreyi-bəxtim,
Təng olub indi şeşcəhat mənə.

Vəsli-busi-kənari-dilbərdən
Xoş gəlir indi müskürat mənə.

Onda çün var büt təcəllası,
Kəbədən xoşdu suməat mənə.

Məni kafir bilirsə möminlər,
Nə qəmim, bəsdi mömінat mənə.

Saqi, ey sağərin meyi-rövşən,
Buyi-camın müəttərat mənə.

Deyiləm mən Hüseyni-əsr, neçün
Bağlanıbdır rəhi-Fərat mənə?
Olmadı bu həzin teybdəmağ,
Yetmədi cami-təyyibat mənə.

İbn-Sədin üzü qara olsun--
Ki, olub bəstə kainat mənə.

Yoxsa ol şahibazi-övci-səxa
Belə olmazdı bisifat mənə.

Var ümidim ki, verməyə hərgiz,.
Bir xələl Lat ilə Mənat mənə.

Latü lütəm, əgərçi Şəhbazım
Xoş deyil versə yüz manat mənə.

0 gərək öz qədimi lütfündən,
Göstərə feyzi-basiqat mənə.

Şahbazi-büləndpərvazım
Hər il eylərdi iltifat mənə.

Göndərirdi hər il vəzifəmizi,
Lütfü olmuşdu vacibat mənə.

Gördü ol şəh bu il piyadə məni,.
Halımı bildi, qaldı mat mənə.

Rüx tutub ol vəziri-piləfkən--
Kim, bir at eyləyib bərat mənə.

Buğda həm getdi, gəlmədi atım,
Verdi yüz-yüz müşəbbihat mənə.

Doqquz aydır tamam, doqquz gün.
Etmədi vəz hamilat mənə.

Yoxsa abai-ülvi olmuş əqim,
Bir vələd verməz ümməhat mənə.

Yoxsa təbim düşüb bəkarətdən. .
Sud verməz bu səyyibat mənə.

Mütərakim olub səhabi-həva,
Övn qılmaz bu naşirat mənə.

Nəxli-ümmidi qıldı pəcmürdə,
Bu sifat ilə asifat mənə.

Zülməti nurü nuri zülmətdən
Eyləməz fərq fariqat mənə.

Ey qələm, eylə gövhərəfşanlıq,
Dür ver, ey zülməti-dəvat, mənə.

Qəndi-əşar ver, deyil lazım,
Nə Səmərqənd, nə herat mənə!

Gərçi Şəhbaz buğda etməz əta,
Darını versə bəsdi tat mənə.

Tat təbimdü, darı şeri-tərim,
Lütf edib rəbbi-kainat mənə.

Dariyi-şerimi verəm quşa gər,
Quş verər uçmağa qanat mənə.

Əlli beş ildü ömrümün qədəri,
Ruzimi həq qılıb bərat mənə.

İndi ömrüm yetibdi payanə,
Yetişibdir dəmi-məmat mənə.

Yenə bir növ ilə dolannam mən,
Neçə il gər ola həyat mənə.

Ey fələk,sud vermədi hərgiz,
Şeri-bikrümüləmməat mənə.

Gərçi dəstimdə yoxdu malümənal,
Verməyib əl mütəhhərat mənə.

Gər tühidəsti-dövlətəm, lakin
Şerdir kuzeyi-mənat mənə.

Fələki-izzətin mənəm qütbi,
Xuşeyi-çərxdir zəkat mənə.

Şahibaza, büləndpərvaza!
Kəşf olub sirri-qayibat mənə.

Adəməm, qismət olmadı kəndüm,
Niyə baxmaz o nikzat mənə?

Nə, Bicovdan gəlib mənə kəndüm,
Nə verir Həbbeyi-Boyat mənə.

Saba-birgün durar dəyirmanlar,
Buğda çəkməkdə yox nubat[1] mənə.

Var ümidim ki, tazədən kərəmin
Verə, ey sərvərim, həyat mənə.

Nüktəkirani-qövmi-bədtiynət,
Tutmasın ta ki bir nükat mənə.

Bəs ki müştaqi-şövqünəm, ey şəh,
Bəd gəlir nəğmeyi-bəyat mənə.

Şahbazım, vəzifeyi-sali,
Gətirirdi hər il elat mənə.

Niyə təğyir tapdı ehsanın,
Niyə oldun belə boyat mənə?

Seyyida, bəsdi, eylə xətmi-süxən,
Gələcək, qorxma, çox bərat mənə.

[İstinad1: Növbət.]

ŞAHBAZ BƏYƏ

Hər aşiqi-sitəmzədə kim, pakbaz olur,
Daim zəmanədə işi suzü güdaz olur.

Görməz həqiqi aşiq olan vəsli-yarını,
Bəzmi-vüsal qisməti-əhli-məcaz olur.

Əhli-hünər cahanda olur çox niyazmənd,
Hər kəs ki, bihünərdüo kəs biniyaz olur.

Şahi gədayə çərx edər sahib-iltica,
Məhmud könlü bəsteyi-zülfi-Əyaz olur.

Ədnayədir nəvazişi bu çərxi-əxzərin,
Bilməm sipehri-dun niyə ədnanəvaz olur?!

«Fəali-mayüridi»[1] salır xaki-zillətə,
«Məfuli mən ərad» [2] dönüb sərfəraz olur.

Qəddin xəm eyləyib ona gərdun qılar nəmaz,
hər mərdi-xubtinət kim, binəmaz olur.

Abai-səbədir mənə düşmən, həm ümməhat,
Meydani-qəmdə hər gecə bu türkü taz olur.

Eylər piyazi çərx əsəl kami-ğeyrdə,
həlva yesəm və leyk mənimçün piyaz olur.

Gahi-simaki-rameh olur tirə könlümə,
GaHi-simaki-əzəl ona çarəsaz olur.

Sibtilərin müxalifi Qibti olur, vəli
Qövmi-Qüreyş xəsmi-rəsuli-hicaz olur.

Haşa qılır, səbatım alır çərxi-nərdbaz,
Məşhurdir ki, mərdi-müqəmmərdə baz olur.

Seyri-sipehrdən nə hərasım, əgər mənə
Fəryadrəs zəmanədə ol Şahbaz olur?

Ol şahibazi-əsr ki, ədlindən ol şəhin
Küncüşk aşiyani həmən çeşmi-baz olur.

Ol şahibazi-övci-ədalət ki, dərgəhi
Lütf ilə əhli-fəqrə şəbü ruz baz olur.

Ol sərfərazi-mülki-səxa kim, cənabına
Hər kimsə kim, dəxil düşər sərfəraz olur.

Seyyid dəxildir sənə, ey mənbəyi-əta,
Xövf etməsin ki, aləm ara biniyaz olur.

Cismi-cahannümadü zəmirin zəmanədə,
Ol camdən əyanə gəlir, hər nəvaz olur.

Ey tacidar, haləti-pürixtilalımı
Gər yekbəyek yazam sənə, qissə diraz olur,

«Xeyrül-kəlam qəllə və dəllə»[1] demiş həkim,
Hikmət yanında tul süxən bicəvaz olur.

Öz yazdığım kəlam özümə xoş gəlir, vəli
Şayəd ki, ğürbeyi-məsəli-şahbaz olur.

Mən xuşəçini-xirməni-ehsanınam sənin,
Lütf eyləsən, bu il yenə halım təraz olur.

Naz eyləsəm, nə eybi var, öz Şahbazıma,
Adətdü nazpərvər olan əhli-naz olur.

Məndən sivay seyyidə lütfün ziyadədir,
Bilməm səbəb nədir mənə yetdikdə az olur?

Seyyidliyin nişanəsi əmmamədir əgər, .
Günbəd gərəkdi kim, hamıdan sərfəraz olur.

Qədrim əgərçi pəst isə, şerim bülənddir,
Gər simi-şerə bir məhəki-imtiyaz olur.

Əşari-abdar verir qədrimə rəvac,
Zinət ərusi-dilgəşə ari, cəhaz olur.

Bir quti-layəmut ilə saxla bu il məni, .
Xövf etmə, gül yenə açılır, fəsli-yaz olur.

Qalmaz həvayi-xatirimizdə bu tirəlik,
Əbri-siyəh kənarə durur, xoş ayaz olur.

Qıl şad kəndüm ilə yenə pir Seyyidi,
Məşhurdir, kəpəklə köpək könlü saz olur.

[İstinad1: İstədiyinə qadir.]
[İstinad 2: Başqasının istədiyini yerinə yetirən]
[İstinad 3:Kəlamın yaxşısı odur ki, az sözlə geniş məna ifadə etsin]

ŞEYXÜL-İSLAM MOLLA ƏHMƏDƏ

Şeyxül-islam, ey həya kani--
Ki, sənə yoxdu dəhrdə sani.
Hikmətin əvvəlinci Loğmani,
Ömrün olsun cahanda tulani!
Dövlətü şövkətin müdam olsun!
İzzətin həm əlddəvam olsun!
Ey verən şəri Müstəfayə rəvac,
Əhli-islam lütfüvə möhtac.
Rəmz «əzbün Fəratü milhi-ücac»[1],
Lütfü qəhrindir, ey nəbimerac.
Qəhr kim, lütfün ilə müzmərdir,
Bu cəlal ol cəmalə məzhərdir.
Ey riyazi-şəriətin şəcəri,
Küntü kənzün» hədisinin səməri.
Qülzümi-vəhdətin səmin gühəri,
Rahi-şərin əmirü rahbəri.
İlləti-caiyi-cahan sənsən,
Baisi-xəlqi kün-fəkan sənsən.
Ey olan əhli-elm mümtazı,
Füzəla föycünün sərəfrazı.
Elmin Əllaməyə edər nazi,
Fəzlüvü görsə fəxr edər Razi.
Sənə şagird Əhmədi-Hənbəl,
Xadimin Şeyxi-Tusdən əfzəl.
Sərvəra, istima qıl halım,
Eyləyim ta ki ərz əhvalım.

İndi düz qırx iki olub salım,
Eləməz bir tərəqqi iqbalım.
Günbəgündən zəlilü xar oluram,
Möhnətü qüssəyə düçar oluram.
Oxudum, elm eylədim hasil,
Oldum aləmdə fazilü kamil--
Ki, olam bir muradə mən vasil,
Məni xar etdi bəxti-naqabil.
Elmdən hasilim ziyan oldu,
Günü-gündən işim yaman oldu.
Məni-divaneyi-zəlumü cəhul,
Nəfsi-biçarəni edib məşğul.
Eylədim kəsb elmi-fiqhü üsul,
Olmadı hiç bir murad vüsul.
Mənə öz elmim oldu vizrü vəbal,
Mənzilim hər məkanda səffi-nəal.
Eylədim əhli-elmə xidmətlər,
Ta ki qıldım «Mütəvvəli» əzbər,
Məni incitdi cildi-«Layəhzər».
Müxtəsər, zaye oldu nuri-bəsər
Özgə nəhv ilə sərf oldu zaman,
Olmadı Əmrü Zeyddən saman.
Ey olan mülki-fəzlə əllamə,
Vey olan şeyx əhli-islamə,
Sinədə gərm olub bu həngamə,
Gər yetə şəfqətinlə əncamə.
Faş olur sirri-nəssi «mən ovha»,
«Və hüvəşşeyxü, yühyiil-mövta»[2].
Seyyida, ol cənabə eylə dua--
Ki, duadır təriqeyi-şüəra.
Barilaha, bəhəqqi-şiri-xuda,
Ona tulani ömr eylə əta!
Xatirin şad elə bu dünyadə,
Əhməd olsun şəfiin üqbadə.

[İstinad1: [Biri] Fərat çayı kimi şirin, digəri şor və acı.]
[İstinad2: O, ölüləri dirildən şeyxdir]

BİR NƏFƏR DOSTA

Oldu əfsürdə çəmənlər ələmi-sərmadən,
Gəldi gün əqrəbə mizani-fələk-pərvadən.
Çalır əqrəb kimi mərdümləri tiri-sərma,

Döndü kaşanə cahan bu ələmi-üzmadən.
Zəmhərir aldı cahan mülkünü, xurşid məgər
Nəzəri-mərhəmətin kəsdi bu gün dünyadən?
Hanı ol gün ki, çıxıb mehr ilə xurşidi-fələk
Aləmə feyzrəsan olmuş idi Cövzadən?
Gül açılmışdı rüxi-yar kimi gülşəndə,
Bülbül olmuşdu fərəhnak güli-rənadən.
Zində etmişdi səba aləmi ecaz ilə,
Yox idi minnəti-əmvat dəmi-İsadən.
Atəşin gülləri görsəydi əgər kim, Musa.
Fərq qılmazdı gülüstanı dəxi Sinadən
Hüdhüdün var idi başında Süleyman kimi tac,
Lalə Bilqeys kimi sürx meyi-mənadən.
Əşki-Davud kimi jalə gülün camında
Bülbülün ləhni keçib nöh fələki-minadən,
Gülşənin Beyti- Müqdddəsdən olub qədri füzun,
Lalənin rənci səfabəxş dəmi-Yəhyadən.
Ərzi-Əqdəsdi cahan, sanki xəzan Büxtünnəsr
Qətl üçün əzm qılıb çəkməz əlin yağmadən.
Mülki-dünyanı ki, bu növ ilə tutmuş sərma,
Çıxacaqdır, biliræm, ruh məni-şeydadən.
Çarə oldur ki, mənə hər gün içəm bir neçə cam,
Eyləyim kərm təni-zari meyi-səhbadən.
İçim ol badeyi-gülguni ki, təsiri onun
Piri-sədsaləni çapük eləyir bürnadən.
Əmri-müşküldü həqiqət onu da içsəm əgər,
Yüz sifariş gələcəkdir mənə hər molladən.
Biri minbərdə çıxıb hökm edəcəkdir ki, filan
Mey içib kafər olub, çıxdı əli üqbadən.
Biri məsciddə gedib vəz edəcəkdir: O, şərir,
Şürbidir, lənət edin, hökm budur mövladən!
Ona seyyid deməyin kim, bəni-Abbasidir ol,
Ar edər Əhmədi-Muxtar elə rüsvadən!
Bu Yezid oğlu oleydi əgər evladi- Hüseyn,
Əlləməllah ki, içməzdi meyi-hümradən!
Maili-qaməti-məhbubdur ol namövzun,
Rast yol getmədi, məhrum olacaq Tubadən.
Badəyə, sadəyə bu naxələf olmuş talib,
Oldu məyus dəxi Kövsər ilə huradən.
Almayın hiç sələmın, bu deyil islami!
Bu şəqavətdə şəqitərdi hamı tərsadən.
Məşvərət hökmü ilə dün gecə söhbət elədim,
Bu xəyalatımı həll etməyə bir danadən.
Dedi:--«Ey şairi-şirinsüxənü nadirəgu--
Ki, sənə məntiqə ilham olunur baladən.
Əvvəla arif olan kimsənə bibak gərək,

Etməyə vahimə dünyavü mafihadən.
Rindi-bibak olan kəsdə gərəkdir cürət,
Qorxmaya gavi-döhülzən kimi hər qovğadən.
Eyləmə vahimə nifrini nədir mollanın,
Nə icabət olacaq dəvəti-bimənadən?
Kim ki, mey içsə, həqiqətdə əgər kafər ola.
Bir müsəlman tapılmaz bu yekə dünyadən.
Hər əməl xatimeyi-karə baxar, ey arif,
Arif ol, ibrət elə qisseyi-Bərsisadən
Saniyən, indi ki, var səndə xəlayiq xövfi
İçmə mey, könlüvü fariğ elə bu pərvadən.
Bir sarı kürk ki, ola qiyməti beş-altı manat
Al bürün, canuvü qurtar ələmi-sərmadən».
Dedim: -- «Ey dust, əgər olsa beş-altı manatım,
Nə qəmim var idi sərmayi-məlal-əfzadən?
Dərd beş-altı manatın dərdidir, ey kani-hünər».
Dedi:--«Xövf etmə, tələb eylə filan ağadan.
Hər iki ildə ki, bir kürk sənə qismətdir,
Yetirər xaliqi-biçun onu bir valadən.
Qismətin, qorxma, dəxi aləm ara hasildir,
Talib ol, eylə tələb ol kühəri-valadən».
Həqqi, ey rəyi olan mehri-fələkdən ənvər,
Həqqi, ey sədri ziyabəxş olan Şiradən..
Əfzəli-ünsiri-afaqsən, ey ruhi-rəvan!
Ruh əfzəldi həqiqətdə hamı əzadən.
İlləti-qaiyi-icadsən, ey illəti-tam!
Zati-pakindi qərəz bu süvəri-əşyadən.
Gərdişi-çərx gətirdi bizi bir əsrdə ki,
Büxli tərcih verirlər sifəti-əsxadən.
Əsrimizdə görünər cudü səxadən bir əsər,.
Görünə dəhrdə hərgah əsər Ənqadən.
Olub ol növ ilə gör münqələb övzai-cahan,
Gövhər ümmidini bir kəs eləməz dəryadən.
Bundan əqdəm var imiş dəhrdə ərbabi-səxa,
Görünür cümlə təvarixi-cahanaradən.
Füzəla silkinə hər növ ilə ehsanlar edib,
Aparıb nami-niku hər biri bu dünyadən.
Şüəralər olub ol şəxslərin vəssafi,
Fariğül-bal hamı sərvətü istiğnadən.
Leyk bir kəs ki, sənin həqqüvə olsa arif,
Dəhrdə vaqif olur nükteyi-istisnadən.
Barilaha, edəsən ömr cahanda yüz il,
Mən tək əfsürdəmizac olmuyasan sərmadən

İR NƏFƏR DOSTA

Əla, ey sərvəri-niku-xəsail--
Ki, səndəndir fəxarət ruzigarə.
Əla, ey sərvəri kim, seyti-fəzlin
Yetib aləmdə gün tək iştiharə.
Keçən gün tifli-çakərzadə ilə--
Ki, həq vermiş onu mən dilfikarə,
Durub qəm kəsrətindən kuçə içrə,
Edirdik əcz ilə hər yan nəzarə,
Nümayan oldu nagəh bir cənazə,
Aparırlardı dəfn üçün məzarə.
Düşüb bir tifl dalınca o nəşin,
Edib qəmdən yaxasın parə-parə.
Açıb başın, töküb gülrəng yaşın,
Gəlib fəryadə manəndi-həzarə.
Deyərdi nalə ilə gey, babacan,
Aparırlar səni bir bəd diyarə:
Lihafın xiştü bəstər qarə torpaq,
Olur tömə vücudin murü marə.
Nə abü nə qida, nə şəmü şərbət,
Misali-bəxti-əhli-şer qarə.
Bu halı tifli-çakərzadə görcək,
Gəlib fəryadə düşdü ahü zarə--
Ki, vaveyla, məgər ağa, bu nəşi
Qoyacaqlar bizim evdə məzarə?
Dedim:--Ey nuri-çeşmim, bu nə sözdür,
Bu gunə sözləri eylə kənarə.
Dedi:--Bu vəsflər kim, söylər ol tifl,
Bizim ev halətin gətdi şümarə--
Ki, nə abü ğiza, nə şəmü şərbət,
Çəkibdi fəqr odu onda şərarə.
Həqiqət hal, ey fəxri-zəmanə,
Bu halətdir nihanü aşikarə.
Əgər bundan ziyadə kəşf qılsam,
Düşər od xirməni-səbrü qərarə.
Ümidi-Seyyid oldur bu məlalə--
Ki, etsin himmətin lütf ilə çarə.
Behəqqi-Seyyidi-ruzi-qiyamət--
Ki, şafedir hamı xürdü kibarə.
Nə xahiş eyləsən, olsun müyəssər,
Yetişsin şövkətin ruzi-şümarə.

BİR DOSTUN MƏKTUBUNA CAVAB

Əssəlam, ey güli-gülzari-vəfa!
Əssəlam, ey gühəri-bəhri-əta!
Ey salan yadə məni-heyrani,
Sənə qurban bu həzinin cani!
Hər zaman ki, fələki-şöbədəbaz
Vermiş idi mənə min suzü güdaz,
Ol güli-gülşənimin hicrani,
Mənə təng etmiş idi dünyani.
Həmdəmim naləvü fəryadü fəğan,
Göz yaşım seyl tək olmuşdu rəvan.
Çox pərişan idi qəmdən halım,
Kafər ağlardı görə əhvalım,
Xatirim hicrdə məşğuli-xəyal,
Gözlərim müntəziri-rahi-vüsal.
Nagəhan nameyi-yari-kamil
Mənə bir şəxsdən oldu vasil,
Öpübən naməni qoydum gözümə,
Gəldi can cismimə, taqət dizimə,
Vəh, nə məktub Gülüstani-İrəm!
Vəh, nə məktub, güli-bağİ-xərəm!
Vəh, nə məktub ki, babi-rəhmət!
Səfhəsi səfheyi-bağİ-cənnət.
Sətrlər sanki xiyabani-behişt.
Etdi namən məni mehmani-behişt.
Nöqtəsi mərdüməki-dideyi-hur,
Vəsfini etməyə əqlimdə qüsur.
Oxudum naməni, oldum ehya,
Etdi NuH oğlunu ehya İsa.
Sanki bir pirəhəni-Yusif idi
Çeşmi-Yəqubi münəvvər elədi.
Hər səvadın oxudum, can tapdım,
Xızr tək çeşmeyi-heyvan tapdım.
Barilaha, olasan şad müdam,
Məni şad eylədin, ey fəxri-kiram!
Eyləyib xürrəmü xəndan məni,
Eylədin aləmə sultan məni.
Sən görüm aləmə sultan olasan!
Təxti-izzətdə Süleyman olasan!
Eylədin mən kimi bir murə kərəm,
Etməsin lütfünü həq səndən kəm.
Var ümidim ki, xudavəndi-qəfur,
Edə mən bikəsə vəslin məqdur.
Yenə vəslindən ola şad könül,
Ola bu qüssədən azad könül.

Gələ bu mürdə olan cismimə ruh,
Ala saqilər ələ cami-səbuh.
Yenə bərpa ola bəzmk-işrət,
Can tapa ləli-ləbindən ləzzət.
Daim əbr içrə gün olmaz məstur,
Çıxıb axırda verər aləmə nur.
Bir qərar ilə deyil çərxi-mədar,
Gah olur fəsli-xəzan, gah bahar.
Yenə güllər açılır, yaz olur,
Yenə bülbül gülə dəmsaz olur.
Vəslüvə can yetər inşaallah!
Bu bəlalər bitər inşaallah!
Ta təsəlli tapa dil hicrin ara,
Bir qəzəl tazədən etdim inşa.
Var ümidim oxuyub şad olasan,
Hicrə səbr etməyə mötad olasan.

BİR MƏKTUBA CAVAB

Bir vəqti-xocəstə, hiyni-xürrəm--
Kim, talib idi könül dəmadəm.
Bir qasidi-xoşxəbər, hünərvər,
Yəni rəvişi kəmali-şəkkər,
Cünbani-səlasili-müvalat,
Həm baniyi-xaneyi-məalat,
Ramidehi-xatiri-rəmidə,
Şadidehi-qəlbi-qəmrəsidə,
Məktubi-şərifini gətirdi,
Dildən qəmü qüssəmi götürdi.
Nə namə ki, məhz ruhə rahət,
Sərməşqi-fəsahətü bəlağət!
Dil bəzmini eylədi münəvvər,
Can bağını qıldı tazəvü tər.
Bər verdi ümidimiz nihali,
Dil mənzili qəmdən oldu xali.
Məzmunu çün oldu cümlə məfhum,
Rəf oldu könüldə dərdi-məğmum.
Təsnimi-həvayi-inbisatı,
Açdı dil ara güli-nişatı.
Hər nüktə ki, olmuş idi izhar,
Dil oldu qamusuna xəbərdar.

BİR MƏKTUBA CAVAB

Dusti-girami, sənə olsun səlam!
Sənsiz olub eyş bizimçün həram.
Gül açılıb, mövsümi-gülzardır,.
Bülbüli-xoşləhcə yenə zardır.

Daği-dilin zahir edib lalələr,
Sağəri-reyhanə dolub calələr.
Hüdhüd olub qasidi-şəhri-Səba,
Mücdə verir aləmə badi-səba.
Təxtə çıxıb bağdə sultani-gül,
Zahir edib şövkət ilə şan gül..
Sərv açıb bağdə xəzra ələm,
Lalə olub xosrovi-mülki-Əcəm.
Səfheyi-gülzar olubdur səfa,
Bülbül oxur nəğməni sübhü məsa.
Fərşi-zümürrüd döşənib gülşənə,
Cümlə olub bağ müəttər yenə.
Aç gözünü, səfheyi-gülzarə gəl,
Az bu qədər möhnət ilə zarə gəl!
Çək çəmənə Yusifi-dövranı sən,
Kövkəbi-rəxşan, məhi-tabanı sən.
Bas qədəmin, bağı elə payimal,
Qalmaya gülzardə hərgiz cəlal.
Seyyid ilən seyri-gülüstan elə,
Düşməni-nadan ciyərin qan elə!

AĞA MİRCƏFƏR HACI SEYYİD ƏZİM OĞLUNA

Nuri-çeşmim, zadömrül-əziz, hali təhrir ki, səlxi-mahi-zil-hiccətil-həramdır, lilləhül-həmd vəl minnə cənab Ağa bəyin xidmətində sübh və şam varam. Əgərçi gəlməyim bu səfər tul çəkdi, nuri-çeşmim, təngdil olma, Məsləhət belədir. Çünki xanlıqdan Nəsir xan buraya gələcəkdi, ona binaən bəy məni burada saxladı ki, ta xan gəlsin. Hələ də ki, xan gəlməyibdir. İşnaallah, ümidvaram Qurban bayramına şəhərə gəlim. Əgər bayramacan gəlməsəm, bayramdan sonra inşaallah, gəlləm, xatircəm olasan. Təvəqqe eləyirəm ki, yaxşı dolanasan; ananı incitməyəsən, yoldaşlaruvu incitməyəszn, oxuma-qa səy eləyəsən:

Ey oğul, bu dəlili-bişəkdir:
«Adəmi-bisəvad eşşəkdir».
Və məndən Ələkbər əmiyə və Molla Cəlala ərzi-səlam elərsən.
Və məndəki qoca atı cənab Ağa bəy özgəyə bağışladı. Piyada qalmışam.
Görək necə olu. Və boz atı Qara bəyə bağışladı. Allah kərimdir,
bəlkə ondan yaxşısı olacaq? Hər halda, allaha şükür eləmək
və Ağa bəyin ömri-şərifinə dua eləmək bizə vacibdir. Allah ona tul
ömr kəramət eləsin.Vəssəlam! Təhrirün: fis-səlxi-zil-hiccə, sənə 1292.
Hacı Seyyid Əzim. [Möhür:] Seyyid Əzim Ələvi.